

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA SOSYAL
GİRİŞİMSEL LİDERLİK

Hamza ÖZ

DOKTORA TEZİ

KIRŞEHİR-2022

©2022-Hamza ÖZ

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA SOSYAL
GİRİŞİMSEL LİDERLİK

SOCIAL ENTREPRENEURIAL LEADERSHIP IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS

Hazırlayan

Hamza ÖZ

DOKTORA TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

KIRŞEHİR-2022

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı doktora öğrencisi, Hamza ÖZ tarafından hazırlanan “Yükseköğretim Kurumlarında Sosyal Girişimsel Liderlik ”adlı tez çalışması 23/09/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oy birliği ile **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Bekir BULUÇ

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Hasan TABAK

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Bahadır GÜLBAHAR

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2022

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Teziminyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2022

Hamza ÖZ

İmza

ÖZET

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA SOSYAL GİRİŞİMSEL LİDERLİK

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan: Hamza ÖZ

Danışman: Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

2022-(xviii-195)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

Prof. Dr. Bekir BULUÇ

Doç. Dr. Hasan TABAK

Doç. Dr. Bahadır GÜLBAHAR

Bu çalışma, Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasite ve yeterlik düzeylerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma karma yönteme uygun olarak yakınsayan paralel desene göre tasarlanmıştır. Çalışma biri devlet diğeri vakıf olmak üzere iki farklı üniversiteye ait doküman ve son sınıf öğrencilerinin görüşleri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın nitel verileri araştırma kapsamına alınan üniversitelerin stratejik planları, kalite belgeleri, faaliyet raporları, kurum iç değerlendirme raporları vs. sosyal girişimsel liderliğin *sosyal sorumluluk*, *yenilikçilik*, *etkileme* ve *sürdürülebilirlik* boyutlarına göre doküman analizine tabi tutularak elde edilmiştir. Araştırmanın nicel verileri araştırmacı tarafından geliştirilen *Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği* yardımı ile toplanmıştır. Araştırma kapsamına alınan her iki üniversitede öğrenim görmekte olan ve küme örnekleme tekniği ile belirlenen 958 son sınıf öğrencisi araştırmanın nicel örneklemini oluşturmuştur. Nicel veriler aritmetik ortalama, ikili ve çoklu karşılaştırma tekniklerinden yararlanılarak çözümlenmiştir. Çözümlemede normal dağılım özelliği gösteren veriler için karşılaştırma tekniği olarak t-testi ve ANOVA testi tercih edilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunda elde edilen bulgulara göre araştırma kapsamındaki her iki üniversiteye ait yazılı belge ve dokümanlarında sosyal girişimsel liderliğin *sosyal sorumluluk* boyutu toplumsal fayda, toplumsal katkı, sosyal fayda, sorumluluk, toplum yararı, toplumsal duyarlılık temaları ile ele alınmakta olduğu; *yenilikçilik* boyutunda girişimcilik, yenilikçilik, üretkenlik, katılımcılık, yaratıcılık, kaynak yaratma, risk alma temalarının dile getirildiği; *etkileme* boyutunda ise görünürlük, hedeflere yöneltme, paylaşımcılık, katılımcılık, öğrenci memnuniyeti gibi temalarının ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Girişimsel liderliğin *sürdürülebilirlik*

boyutunda ise değişim, dönüşüm, gelişim, kalite odaklılık, yeniliğe açıklık, destek, topluma duyarlılık, sürekli gözden geçirme temalarının ön plana çıkarılarak ifade edildiği tespit edilmiştir.

Araştırmada nicel verilerin analizi ile elde edilen bulgulara göre çalışmanın yürütüldüğü her iki yükseköğretim kurumunda da öğrencilerin yönetici ve öğretim elemanlarını sosyal girişimsel liderliğin tüm boyutlarında ve toplamda “yüksek” düzeyde değerlendirdikleri belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre öğrenci görüşleri tüm boyutlarda farklılaşmaktadır. Buna göre üniversitelerin sosyal girişimsel liderlik kapasiteleri erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bulunmaktadır. Öğrencilerin öğrenim görmüş oldukları üniversitelere göre sosyal girişimsel liderlik algıları *sosyal sorumluluk* boyutunda farklılaşırken *yenilikçilik*, *etkileme ve sürdürülebilirlik* boyutlarında değişmemektedir. Öğrencilerin sosyal girişimsel liderliği algılama düzeyleri öğrenim gördükleri bilim alanı değişkenine göre ele alındığında ise görüşlerin tüm boyutlarda farklılaştığı tespit edilmiştir. Sosyal girişimsel liderlik algısı öğrencilerin başarı durumlarına göre farklılaşmazken, kariyer planı değişkenine göre *etkileme ve sürdürülebilirlik* boyutlarında anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Girişimcilik ve sosyal girişimcilik dersi alan öğrencilerin üniversitelerine ait sosyal girişimsel liderlik algıları bu dersleri almayan öğrencilere göre tüm boyutlarda daha yüksek düzeydedir. Bulgular, ilgili literatür temelinde tartışılmış araştırma sonunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Liderlik, Sosyal Girişimcilik, Sosyal Girişimsel Liderlik

ABSTRACT

SOCIAL ENTREPRENEURIAL LEADERSHIP IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Ph. D. Thesis

Preparer: Hamza ÖZ

Advisor: Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

2022-(xviii-195)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences

Educational Sciences Department

Education Management Science

Jury

Prof. Dr. Nuri BALOĞLU

Prof.Dr. Tufan AYTAÇ

Prof. Dr. Bekir BULUÇ

Assoc. Prof. Dr. Hasan TABAK

Assoc.Prof. Dr. Bahadır GÜLBAHAR

This study evaluated the social entrepreneurial leader training capacity and competence levels of higher education institutions in Turkey. The research was designed according to the convergent parallel design by the mixed method. The study was carried out on documents belonging to two different universities, one state and the other foundation, and the opinions of senior students. The qualitative data of the research are included in the strategic plans of the universities, quality documents, annual reports, internal evaluation reports, etc. It was obtained by subjecting the document analysis according to the social responsibility, innovation, influence, and sustainability dimensions of social entrepreneurial leadership. The quantitative data of the study were collected with the help of the Social Entrepreneurial Leadership Scale developed by the researcher. The quantitative sample of the research consisted of 958 senior students studying at both universities included in the study and determined by the cluster sampling technique. Quantitative data were analyzed using the arithmetic mean, pairwise, and multiple comparison techniques. In the analysis, t-test and ANOVA were preferred as comparison techniques for data showing normal distribution.

According to the findings obtained in the qualitative dimension of the research, it is stated that the social responsibility dimension of social entrepreneurial leadership is discussed with the themes of social benefit, social contribution, social benefit, responsibility, community benefit, and social sensitivity in the written documents and documents of both universities within the scope of the research; In the innovation dimension, the themes of entrepreneurship, innovation, productivity,

participation, creativity, fundraising, and risk-taking were expressed; In the extent of influence, it was determined that the themes such as visibility, directing to goals, sharing, participation, student satisfaction were highlighted. In the sustainability dimension of entrepreneurial leadership, it has been determined that the themes of change, transformation, development, quality orientation, openness to innovation, support, sensitivity to society, and continuous review are emphasized.

According to the findings obtained by the analysis of the quantitative data in the research, it was determined that in both higher education institutions where the study was conducted, the students evaluated the administrators and instructors at a "high" level in all dimensions of social entrepreneurial leadership and total. According to the gender variable, students' opinions differ in all dimensions. Accordingly, the social entrepreneurial leadership capacities of universities are higher than male students. While the social entrepreneurial leadership perceptions of the students differ in terms of social responsibility according to the universities they have studied, they do not change in the dimensions of innovation, influence, and sustainability. When the social entrepreneurial leadership perception levels of the students were considered according to the variable of the field of study, it was determined that the opinions differed in all dimensions. While the perception of social entrepreneurial leadership does not differ according to the success of the students, it differs significantly in the dimensions of influence and sustainability according to the career plan variable. The social entrepreneurial leadership perceptions of the university students who take entrepreneurship and social entrepreneurship courses are higher in all dimensions than the students who do not take these courses. The findings were discussed based on the relevant literature, and suggestions were made for practitioners and researchers at the end of the research.

Keywords: Entrepreneurship, Leadership, Social Entrepreneurship, Social Entrepreneurial Leadership

ÖNSÖZ

Yükseköğretim kurumlarından eğitim öğretim süreci boyunca yetiştirmiş olduğu bireyler aracılığıyla topluma yönelik olarak bir değer ortaya koyması beklenmektedir. Yükseköğretim kurumlarının ortaya koydukları politika ve uygulamalarla son yıllarda yetiştirilen bireylerin kapasite ve yeterliklerini belirlemeye yönelik çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Ancak geliştirilen bu politikalar ve gerçekleştirilen bu uygulamalarla yetiştirilen bireylerin yeterlik ve kapasitelerini belirleme çabaları beraberinde yeni tartışmalara kapı aralamıştır. Özellikle bu tartışmalardan biri olan yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme yeterlik ve kapasitelerinin belirlenmesi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu problemden hareketle bu tezde, Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme yeterlik düzeylerini belirlemek amaç edinilmiştir. Bu amaca ulaşabilmek için karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın; problemine, amacı ve önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına ve tanımlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde; girişimcilik, sosyal girişimcilik, liderlik, sosyal girişimsel liderlik ve eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderlik uygulamaları konularında yapılan alan yazın çalışmasına yer verilerek kavramsal açıklamalar yapılmış ve konu ile ilgili alan yazında yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ve geçerlik güvenirlik çalışmalarının yer aldığı yöntem bölümü yer almaktadır. Dördüncü bölümde, doküman incelemesi ve öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Son olarak beşinci bölümde ise elde edilen sonuçlar, konu ile ilgili yapılmış çalışmalarla karşılaştırılarak yorumlanmış tartışma kısmı ve uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik olarak yapılan bazı öneriler yer almaktadır.

Bu süreçte yanımda olan, beni destekleyen, bana inanan herkese teşekkürü bir borç bilirim. Öncelikle her zaman yanımda olan, beni destekleyen, motive eden, bana güvenen, değerli bilgileriyle her zaman rehberlik eden, liderim, değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Nuri BALOĞLU’na teşekkür ederim. Bölümde yer alan diğer hocalarıma da bana katkıları için teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmama görüşleri ile katkı sağlayan katılımcı öğrencilere, ölçme aracının

geliştirilmesine katkı sağlayan öğrencilere ve uzmanlara; Tez İzleme Komitesi üyesi olarak tezin hazırlanmasında emeklerini esirgemeyen sayın Prof. Dr. Tufan AYTAÇ ve sayın Doç. Dr. Bahadır GÜLBAHAR'a; ayrıca tez jüri üyeleri olarak görev alan hocalarım sayın Prof. Dr. Bekir BULUÇ ve sayın Doç. Dr. Hasan TABAK'a teşekkür ederim.

Hem doktora eğitimi ders dönemi süresince hem de tez yazım aşamasında birbirimize hep destek olduğumuz, yorulduğumuz, umutsuzluğa düştüğümüz anlarda birbirimizi teşvik ettiğimiz doktora arkadaşlarım; Erdal MERİÇ, Mevlüt UYGUR, Serkan BİLGİÇ ve Cem AKIN'a çok teşekkür ederim.

Son olarak beni bugünlere getiren, bana her zaman güvenen aileme; tez dönemi sürecinde birlikte iş yaptığımız mesai arkadaşlarıma, doktora eğitimine başlamam noktasında beni teşvik eden sevgili eşim Selma ÖZ'e; kızlarım Ezgi Naz ve Sena Nur'a, oğlum Yusuf'a sabırlarından dolayı minnettarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xviii
BÖLÜM I	1
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi	9
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	10
1.5. Varsayımlar.....	10
1.6. Tanımlar	10
BÖLÜM II.....	12
2. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR	12
2.1. Girişimci ve Girişimcilik.....	12
2.1.1. Girişimcilik Türleri	16
2.1.1.1. İç Girişimcilik.....	17
2.1.1.2. Dış Girişimcilik	17
2.1.1.3. Kamu Girişimciliği	17

2.1.1.4. Profesyonel Girişimcilik.....	18
2.1.1.5. Kadın Girişimciliği	18
2.1.1.6. Teknik Girişimcilik	18
2.1.1.7. Eko (Çevreci) Girişimcilik	18
2.1.1.8. Yaratıcı Girişimcilik.....	19
2.1.1.9. Sanal (Dijital) Girişimcilik	19
2.1.1.10. Stratejik Girişimcilik	19
2.1.1.11. Ticari Girişimcilik	19
2.1.1.12. Sosyal Girişimcilik	19
2.1.1.12.1. Sosyal Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi	29
2.1.1.12.2. Sosyal Girişimcilik Süreci	32
2.1.1.12.3. Ticari Girişimcilik ile Sosyal Girişimcilik Arasındaki Farklar	36
2.1.1.12.4. Sosyal Girişimcilik Boyutları	39
2.1.1.12.5. Sosyal Girişimcilik Türleri	42
2.1.1.12.6. Sosyal Girişimcilik Alanları	47
2.1.1.12.7. Sosyal Girişimcilikle İlgili Engeller	47
2.1.1.12.8. Sosyal Girişimin Yönetimi	49
2.1.1.12.8.1. Karar Verme	49
2.1.1.12.8.2. Planlama	49
2.1.1.12.8.3. İletişim.....	50
2.1.1.12.8.4. Etkileme	50
2.1.1.12.8.5. Örgütlenme	50
2.1.1.12.8.6. Koordinasyon (Eşgüdüm).....	51
2.1.1.12.8.7. Değerlendirme	51
2.2. Lider ve Liderlik.....	53
2.2.1. Sosyal Girişimsel Liderlik.....	56

2.2.2. Sosyal Girişimsel Liderlikle Diğer Liderlik Yaklaşımlarının İlişkisi	57
2.2.3. Sosyal Girişimsel Liderlik Süreci.....	62
2.2.3.1.Hedef Belirleme:.....	63
2.2.3.2.Başkalarını Etkileme.....	63
2.2.3.3.Sosyal Girişimi Başlatma	63
2.2.3.4. Hedefi Gerçekleştirme	63
2.2.3.5. Değerlendirme	63
2.2.4. Sosyal Girişimsel Liderlik Boyutları	64
2.2.4.1. Sosyal Sorumluluk Boyutu	64
2.2.4.2.Yenilikçilik Boyutu:	64
2.2.4.3.Etkileme Boyutu	65
2.2.4.4.Sürdürülebilirlik Boyutu	65
2.2.5. Eğitimde Sosyal Girişimsel Liderlik	66
2.2.5.1. Eğitim Kurumlarında Sosyal Girişimsel Liderlerin İşlevleri	69
2.2.5.2. Eğitim Kurumlarında Sosyal Girişimsel Liderlik Uygulamaları.....	71
2.3. KONUSY İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	76
2.3.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	76
2.3.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	83
BÖLÜM III	91
3. YÖNTEM	91
3.1. Araştırmanın Modeli ve Yöntemi	91
3.2. Araştırmanın Evren/Örnekleme ve Çalışma Grubu	92
3.2.1. Nitel Boyutta Çalışma Grubu.....	92
3.2.1. Nicel Boyutta Evren ve Örneklem	93
3.3. Veri Toplama Aracı.....	95
3.3.1. Nitel Boyutta Veri Toplama Aracı.....	95

3.3.2. Nicel Boyutta Veri Toplama Aracı	96
3.3.2.1. Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	104
3.4. Verilerin Analizi	105
3.4.1. Nitel Boyutta Verilerin Analizi.....	105
3.4.2. Nicel Boyutta Verilerin Analizi	105
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	106
BÖLÜM IV.....	108
4. BULGULAR	108
4.1. Araştırmanın Nitel Bulguları	108
4.1.1. Yozgat Bozok Üniversitesinin Tarihçesi.....	108
4.1.1.1. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler.....	109
4.1.1.2. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler	113
4.1.1.3. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler.....	115
4.1.1.4. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler.....	117
4.1.2. Ufuk Üniversitesinin Tarihçesi.....	120
4.1.2.1. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler.....	120
4.1.2.2. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler	124
4.1.2.3. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler.....	127
4.1.2.3. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler.....	128
4.1.3. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Sosyal Girişimsel Liderliği	

Uygulama Alanlarına İlişkin Bulgular:	132
4.1.4. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Sosyal Girişimsel Liderlik Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalı Bir Bakış	140
4.2. Araştırmanın Nicel Bulguları	142
4.2.1. Değişkenler Arası Farklara İlişkin Bulgular	142
4.2.1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Farklar	142
4.2.1.2. Üniversite Değişkenine İlişkin Farklar.....	143
4.2.1.3. Bilim Alanı Değişkenine Göre Farklar.....	144
4.2.1.4. Başarı Durumu Değişkenine Göre Farklar	145
4.2.1.5. Kariyer Planı Değişkenine Göre Farklar	146
4.2.1.6. Girişimcilik Dersi Alıp Almama Durumu Değişkenine Göre Farklar	146
4.2.1.7. Sosyal Girişimcilik Dersi Alıp Almama Durumu Değişkenine Göre Farklar.....	147
BÖLÜM V	149
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	149
5.1. Sonuç ve Tartışma	149
5.1.1. Sonuç	149
5.1.2. Tartışma	154
5.1.2.1. Nitel Sonuçlara İlişkin Tartışma.....	154
5.1.2.2. Nicel Sonuçlara İlişkin Tartışma	159
5.2. Öneriler	165
5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	165
5.2.2. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	165
KAYNAKÇA	167
EKLER	187
EK 1. Bilgi Edinme Başvurusu Cevabı	187

EK 2. Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (Taslak).....	188
EK 3 . Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (Uygulama).....	189
EK 4. Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği.....	190
EK 6. Araştırma İzinleri	192
ÖZGEÇMİŞ	194

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Sosyal Girişimci Ve Sosyal Girişimcilikle İlgili Tanımlar	21
Tablo 2.2 Sosyal Girişimci Ve Sosyal Girişimcilikle İlgili Tanımlar	21
Tablo 2.3 Sosyal Girişimcilik Ve Ticari Girişimciliğin Karşılaştırılması	37
Tablo 2.4. Lider Ve Liderlikle İlgili Tanımlar	54
Tablo 3.1 Doküman İncelemesi Yapılan Belgelere Ait Tanımlayıcı Bilgiler	93
Tablo 3.2 Katılımcılara Ait Betimleyici İstatistikler	94
Tablo 3.3 Doküman İncelemesi Yapılan Belgelere Ait Tanımlayıcı Bilgiler	96
Tablo 3.4 Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğine Ait Özdeğerler Ve Faktörlerin Açıkladıkları Varyans Oranı	99
Tablo 3.5 Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği Faktör Analizi Sonrası Döndürülmüş Bileşenler Matrisi	100
Tablo 3.6 Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri	102
Tablo 3.7 Cronbach's Alfa Analizi Sonuçları.....	104
Tablo 3.8 Test Yarılama Analizi Sonuçları	104
Tablo 4.1 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutu İle İlgili İfadeler	109
Tablo 4.2 Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutu İle İlgili İfadeler.....	113
Tablo 4.3 Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutu İle İlgili İfadeler	115
Tablo 4.4 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutu İle İlgili İfadeler	117
Tablo 4.5 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutu İle İlgili İfadeler	121
Tablo 4.6 Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutu İle İlgili İfadeler.....	124
Tablo 4.7 Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutu İle İlgili İfadeler	127
Tablo 4.8 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutu İle İlgili İfadeler	129

Tablo 4.9 Yozgat Bozok Üniversitesi Dokümanlarında İfade Edilen Uygulama Örnekleri	132
Tablo 4.10 Ufuk Üniversitesi Dokümanlarında İfade Edilen Uygulama Örnekleri	136
Tablo 4.11 Yükseköğretim Kurumlarının Sosyal Girişimsel Liderler Yetiştirme Kapasiteleri Hakkında Öğrenci Algılarına İlişkin Puanlar	142
Tablo 4.12 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları	142
Tablo 4.13 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Üniversite Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları	143
Tablo 4.14 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Bilim Alanı Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları	144
Tablo 4.15 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Başarı Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları	145
Tablo 4.16 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Kariyer Planı Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları	146
Tablo 4.17 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Girişimcilik Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Mann- Whitney U Testi Sonuçları	147
Tablo 4.18 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Sosyal Girişimcilik Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Mann- Whitney U Testi Sonuçları.....	147

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Sosyal Girişimcilik Süreci	33
Şekil 2.2 Sosyal Girişimcilik Süreci	35
Şekil 2.3 Sosyal Girişimcilik.....	40
Şekil 2.4 Sosyal Girişim Yönetiminin Basamakları.....	52
Şekil 2.5 Sosyal Girişimsel Liderlik Süreci	62
Şekil 3.1 Araştırma Deseni Modeli	92
Şekil 3.2 Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğine Ait Yamaç Birikinti Grafiği.....	98
Şekil 3.3 Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı	101
Şekil 3.4 İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı	103

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
GZFT	Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehditler Analizi
KİDR	Kurum İç Değerlendirme Raporu
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
SGLÖ	Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
THU	Topluma Hizmet Uygulamaları
UFSEM	Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi
UZEM	Bozok Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi
YOBU	Yozgat Bozok Üniversitesi

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar sunulmuştur.

1.1. PROBLEM DURUMU

Başkalarının görmediğini görebilen fırsatları takip edip yeni iş fikirlerine çevirebilme kapasitesine sahip, kabul edilebilir düzeyde riskleri alabilen ve üretim faktörlerinin birleştirilmesini sağlayan kişiler girişimci olarak tanımlanmaktadır (Akdemir, 2009; Karalar, 2001). Bu kişilerin yaptıkları faaliyetler de girişim veya girişimcilik olarak adlandırılmaktadır.

Girişimcilik; Fransızca da “önemli bir proje veya faaliyeti üstlenen kişi” anlamında kullanılan (Adeagbo, 2008) “*entreprendre*” kelimesinden türemiş ve İngilizceye “*entrepreneurship*” olarak geçmiştir (Gül, 2019; Hatten, 2015; Ojeda, 2021). Schumpeter’a (1934) göre değişim aracı, değer yaratma ve risk alma, Roundy’ye (2013) göre sosyal ve ekonomik problem ya da ihtiyaçlara yaratıcı çözümler üretmek, Drucker’e (2017) göre, yeni mal ve hizmetlerin üretilerek üretim kapasitesinin artırılmasını içeren yenilik süreci ile birlikte değişimi gerçekleştirebilmek için yaratıcı fırsatları yakalamak, Gartner’e (1988) göre yeni bir örgüt kurmak şeklinde tanımlanırken, Kaya İnceiplik’e (2018) göre fırsatları yerinde tespit ederek, fırsata ve değere dönüştürmek için riskler alarak yeni bir örgüt kurma süreci şeklinde tanımlanmaktadır.

Girişimcilikle ilgili yapılan tanımlarda çeşitlilik olmasına rağmen genel olarak girişimciliğin fonksiyonları noktasında ortak bir anlayış hâkimdir. Bu fonksiyonları Küçük (2017); yeni bir mal veya hizmet üretmek, yeni bir üretim metodu geliştirmek ve uygulamak, yeni bir organizasyon oluşturabilmek, yeni bir pazar yaratmak ve yeni bir ham madde kaynağı bulmak şeklinde sıralamıştır.

Girişimciliğin temel noktaları olarak yenilik ve yaratıcılık esas alınmaktadır. Bir girişimci de bulunması gereken kişilik özelliklerini, Akyürek (2013), liderlik, objektiflik, risk alma, hesap verebilme, başarı ihtiyacı, öğrenmeye açık olma ve etkili iletişim becerisi olarak ele alırken, McClelland (1965) yüksek başarı ve risk alma olarak, Onstenk (2003) planlama, organizasyon, finansal yönetim, liderlik ve kontrol olarak değerlendirmektedir. Çınar, Armağan, Özden ve Çınar (2017) ise; risk alma, yenilikçilik, kontrol odaklılık,

kendine güven duyma ve öz yeterlilik, başarı ihtiyacı ve finansal performans ölçümü olarak ele almaktadır.

Girişimciliği belirleyen kişilik özelliklerinin yanında girişimciliği etkileyen ve belirleyen faktörleri Küçük (2017); genetik, bireysel, demografik, çevresel ve kültürel faktörler şeklinde beş ayrı kategoride; Polat (2020) ise demografik faktörler, kişisel faktörler, psikolojik faktörler ve çevresel faktörler olarak dört ayrı kategoride ele alıp değerlendirmektedir.

Girişimcilik ile yapılan tanımlama çalışmalarındaki çeşitlilikle birlikte girişimcilik türleri ortaya çıkmıştır. Girişimcilik türleri fırsat girişimciliği, yenilikçi girişimcilik ve takipçi girişimcilik (Küçük, 2017) şeklinde sıralanabildiği gibi, tanımlamalardaki çeşitlilikten yola çıkılarak iç girişimcilik, dış girişimcilik, kamu girişimciliği, profesyonel girişimcilik, kadın girişimciliği, teknik girişimcilik, eko (çevre) girişimcilik, yaratıcı girişimcilik, dijital girişimcilik, stratejik girişimcilik, ticari girişimcilik ve sosyal girişimcilik şeklinde de sıralanabilmektedir.

Girişimciliğin türleri arasında yer alan sosyal girişimcilik; karmaşık olan sosyal taleplere karşılık vermek (Jiao, 2011) için ortaya çıkmış bir girişimcilik türüdür. Bill Drayton tarafından Ashoka vakfının kurulması ile sosyal girişimcilik kavramı dünyada ün kazanmaya başlamıştır. Sosyal girişimciliği tanımlama çalışmalarının bir tarafında “*girişimcilik*” kavramı yer alırken diğer tarafında “*sosyal misyon*” kavramı yer almaktadır (Martin ve Osberg, 2007; Tishler, 2018). Bu kapsamda girişimcilik boyutunda yaratıcılık, yenilikçilik, fırsatları takip etme, risk alma; sosyal misyon boyutunda ise, toplumsal konular ve sosyal değer ortaya koymak yer almaktadır (Aldawood, 2020; Kargın, Aktaş, ve Gökbnar, 2018). Bu noktadan hareketle sosyal girişimciler, misyon odaklı, sosyal değer yaratmak için girişimci davranışlar sergileyen, mali açıdan bağımsız, kendi kendine yeterli ve sürdürülebilir kaynak sahibi lider kişiler (Abu-Saifan, 2012) şeklinde tanımlanmaktadır.

Sosyal girişimciliğin tanımı sosyal ve ekonomik kriterler bir arada kullanılarak yapılmaktadır. Sosyal girişimciliğin temelinde sosyal sorunlara, fırsatları takip ederek yaratıcı ve sürdürülebilir çözümler üretmek yer almaktadır. Benzer şekilde sosyal bir amaç doğrultusunda kaynakların bir araya getirilerek organizasyon yapısı oluşturulması da (Ojeda, 2021) sosyal girişimcilik olarak değerlendirilmektedir. Sosyal girişimciler ise, sosyal sorunları herkesten önce fark ederek akla gelmeyen ya da cesaret edilemeyen bir yaklaşımla çözüme girişiminde bulunabilen, yaratıcı, cesur, gerçekçi ve risk alabilen lider

kişilerdir (Denizalp, 2009).

Sosyal girişimcinin sahip olması gereken beceri ve yeterlikler olarak; güçlü ve zayıf yanlarını belirleyerek fırsat ve tehditleri belirleyerek risk analizi yapabilmek (Dees, 1998; Nicholls, 2006), fırsatları değerlendirmek ve proaktiflik (Mort, Weerawardena, ve Carnegie, 2002; Prabhu, 1999), sosyal problemleri belirleme ve sosyal değer yaratma (Martin ve Osberg, 2007), etki yaratma ve sosyal hedef belirleme (Wronka-Pośpiech, 2016), içsel motivasyon becerisi (Nicholls, 2006; Shaw ve Carter, 2007), fedakarlık yapabilmek (Dees, 1998), kendini gerçekleştirme, kişisel motivasyon, yerel ihtiyaç ve sorunları çözümlenerek topluma karşı yükümlülüklerini yerine getirebilme (Wronka-Pośpiech, 2016) becerisi ve yeterlikleri sayılmaktadır.

Bu beceri ve yeterlikler liderlik kavramını çağrıştırmaktadır. Liderler çalışanlarının bir arada olmalarını sağlayacak sosyal bir ortam yaratmayı bilmeli ve bunun içinde yaratıcılığını gösterebilmelidir. Liderlik; hizmeti, girişimciliği, varoluşu ve kalıcılığı yenilikçi ve yaratıcı bir biçimde düşünmektir (Barutçugil, 2014). Fernold, Solomon ve Tarabishy (2005) liderlerin özelliklerini; başarı odaklılık, karizmatiklik, yaratıcılık, esneklik, ısrarcılık, risk almak ve vizyon sahibi olmak şeklinde sıralamaktadır. Bu özellikler aynı zamanda girişimci liderlerin de özellikleri olarak görülebilir. Gök'e (2020) göre girişimci liderler, hayal güçleri yüksek, yaratıcı, değişim ve dönüşümü başlatan kişiler şeklinde tanımlanmaktadır.

Lider, grubunu hedefe doğru yönlendiren (Inyang, 2008), önde giden veya önderlik eden kişidir. Liderlik; Koçel'e (2005) göre, kişisel veya grup hedeflerini gerçekleştirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi süreci, Bass'a (2008) göre ise, grup içerisinde iki veya daha fazla üyenin etkileşimi süreci şeklinde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla liderlik bir süreçtir ve etkileşim gerektirir. Çünkü liderlik tek başına yapılan bir etkinlik değil diyalog içermektedir.

Liderlik diyalog gerektirdiği için lider ile yönetici arasında da farklar vardır. Lider ile yönetici arasındaki farkı Zaleznik (1977); liderler değişimden yana tavır alırlar ve örgüte yenilik getirmeye çalışırlar, yöneticiler ise durağanlığı seçerler ve statükoyu korumaya çalışarak işlerin tamamlanmasını sağlarlar şeklinde ortaya koymaktadır. Kotter (2001) ise; liderler değişime ayak uydurmakla ilgilenirken yönetici karmaşık işlerle ve karmaşık düzenle mücadele etme yönelimindedirler şeklinde ayırt etmektedir. Lider ile yönetici arasındaki farkı, Bennis (1989) 21. Yüzyılda ayakta kalabilmek için yöneticilere

değil, yeni bir lider jenerasyonuna ihtiyaç duyulacağını, liderlerin buldukları ortamı ele geçirdiklerini yöneticilerin ise ortama teslim olduklarını belirterek ortaya koymaktadır.

Sosyal girişimcilik, yenilikçilik, risk alma ve proaktif davranışların kesişiminden meydana gelen bir süreçtir (Helm, 2007). Bir süreç olarak ele alındığında yönetim kavramı ile de karşılaşmaktayız. Yönetim; en geniş anlamda, örgütün amaçlarını gerçekleştirmek üzere madde ve insan kaynaklarını bir araya getirmek şeklinde tanımlanmaktadır (Bursalıoğlu, 2019; Çelik ve Şimşek, 2013). Yönetim, bulunulan bağlam içinde sosyal değerler geliştirmek ve uygulamaktır (Belisle ve Sargent, 1957). Sosyal girişimcilik yönetimi ise, sosyal bir değer yaratmak amacıyla insan ve madde kaynaklarını bir araya getirerek etkili ve verimli olarak kullanabilme süreci olarak anlam kazanmaktadır. Bu süreç sosyal girişimsel liderlik kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal girişimsel liderlik, belirli hedefler veya görevler ile bir grup insan arasında etkileşim gerektiren bir durumda bir fenomen olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal girişimsel liderlik, kişiliğin bir özelliği olarak da görülebilir (Inyang, 2008). Bu liderlik türü grup ve grubun hedefleri hakkında bilgi edinmeyi ve sorumlulukları kabul etmeye hazır olmayı içermektedir. Boulding'e (1956) göre sosyal girişim liderleri hedefler ve performans standartları, oluşturdukları değerler ve ortaya koydukları iş ile çevre üzerinde büyük etki yaratarak değişim ajanı olarak görev yaparlar. Adeagbo'ya (2008) göre sosyal girişimciler aynı zamanda dönüştürücü liderlerdir. Kakabadse ve Kakabadse (1999) ise, sosyal girişim liderliğinin karmaşık olduğunu ve yalnızca dönüşümsel veya işlemsel değerlere indirgenemeyeceğini belirterek sosyal girişim liderliğini dönüşümsel görünümü korunurken işlemsel faaliyetlerde bulunmak şeklinde tanımlamaktadır.

Sosyal girişimsel liderlerin birer değişim ajanı olarak tanımlanması, Schumpeter tarafından yeni pazarlara hizmet ederek veya yeni şeyler yapmanın yeni yollarını yaratarak ekonomiyi ileriye taşıdıkları görüşünü de pekiştirmektedir (Dees, 1998). Başarılı bir değişim aracısının aynı zamanda liderlik, yönetim, danışmanlık ve ekip becerilerine sahip olması gerekir. Adeagbo (2008) sosyal girişim liderini, sosyal misyonu takip etmek için kendi kendine yeten veya kendi kendine sürdürülebilir gelir sağlarken değişim yaratan, vizyonu ve değerleri olan bir lider olarak tanımlamaktadır. Sosyal girişim liderlerinin birincil misyonu grubunun sosyal değişimi ve gelişimi olan yenilikçi, girişimci organizasyonları veya girişimleri yaratan ve yöneten kişiler olmalarıdır (Prabhu, 1999).

Sosyal girişimsel liderlik, sosyal değer yaratma anlamında fırsatları değerlendirerek

sürdürülebilir kılmaktır. Sosyal girişimci liderler, vizyon sahibi, stratejik, yenilikçi, proaktif ve risk alabilen kişilerdir (Bahçebaşı, 2020). Sosyal girişimci liderlerin vizyonu, sosyal ve ekonomik yapıları değiştirerek, sosyal değer ortaya koymak ve daha yaşanabilir bir dünya hayal etmektir. Bu noktada sosyal girişimsel liderlik yaklaşımının literatürdeki liderlik yaklaşımları ile olan ilişkileri ortaya çıkmaktadır.

Yükseköğretim kurumları, hem eğitim-öğretim faaliyetleri yapan ve hem de birer araştırma merkezleri durumundaki özerk kurumlardır. Türkiye’de yükseköğretim; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 130. maddesinde “*Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip olarak devlet tarafından kanunla kurulur*” şeklinde tanımlanmaktadır. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 3. Maddesinde ise yükseköğretim; “*Milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür*” şeklinde ifade edilmektedir.

2547 Sayılı Kanununda yükseköğretim; “*üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokulları olarak tanımlanmaktadır* (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, 1981, madde 3).

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 4. Maddesinde yükseköğretimin amaçları arasında bireyleri “*Toplum yararını kişisel çıkarlarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu vatandaşlar olarak yetiştirmek*” ifadesine yer verilmektedir. Yükseköğretim kurumları eğitim-öğretim, araştırma faaliyetlerini toplumsal katkıyı önceleyecek şekilde planlamalı ve yükseköğretim politikaları da bu temel çerçevesinde geliştirilmelidir. Demir’e (2008) göre yükseköğretim kurumlarının amaçları lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim ve öğretim yapmak, araştırmalar yaparak yeni bilgiler üretmek ve projeler yoluyla toplumsal sorunlara çözümler üreterek toplumla bütünleşmeyi sağlamak şeklinde üç ana başlık altında toplanmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının görevleri, öğrencilere sadece hazır bilgi aktarmak değil, aynı zamanda onları ülkenin

sorunlarını bilimsel yöntemlerle çözebilecek, araştırmacı, topluma önderlik edecek şekilde ülkesi ve çağın gereklerine uygun bir biçimde yetiştirmektir. Ayrıca yükseköğretim kurumları, toplumun kültürel, ekonomik, sosyal, politik ve idari yönden rehberleri olan kurumlardır. Olaylar karşısında risk alabilen, inisiyatif kullanabilen, tek başına kararlar verebilen, rekabetçi, sosyal ilişkileri güçlü, sosyal değerlerine bağlı bireyler yetiştirme noktasında misyonunu belirlemek ve küreselleşme ile birlikte kendisini değişime ve dönüşüme hazırlamak durumundadır.

Toplum Gönüllüleri Vakfı (2013) tarafından hazırlanan bir raporda üniversitelerin sosyal girişim özelliği ile ilgili olarak üç yöntemden bahsedilmektedir. Birincisi; öğrencilerin ders dışı zamanda gönüllük esasına dayalı olarak yürüttükleri çalışmalar, ikinci olarak topluma hizmet programları aracılığıyla yürütülen çalışmalar ve son olarak akademik çalışmaların bir parçası olarak yürütülen çalışmalardır. Bu kapsamda üniversitelerin sosyal girişimsel liderliği ile ilgili iki temel özelliği ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetleri, bir diğeri ise kurumsal bir kimlik olarak sosyal girişim liderliğidir (Kirby ve İbrahim, 2011). Yükseköğretim kurumlarında sosyal girişimsel liderlik; yenilikçi, vizyon ve değer sahibi, proaktif bireyler yetiştirmek ve yaptığı faaliyetler aracılığı ile içerisinde bulunduğu topluma sosyal bir değer katmak şeklinde tanımlanabilir.

Sosyal problemlere eğilme ve değer yaratma anlamına gelen sosyal girişimcilik giderek akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve hükümet yetkilileri tarafından daha çok ilgi görmeye başlamıştır (Işık ve Aydın, 2017). Literatürde sosyal girişimci yetiştirilmesi anlamında organizasyonların nasıl oluşturulduğunun (Adeagbo, 2008; Leadbeater, 1997; Özdevecioğlu ve Cingöz, 2015), sosyal girişim liderlerinin özellik ve davranışlarının belirlendiği (Prabhu, 1999), sosyal girişimciliğin ortaya çıkışı ve sosyal girişimci davranışları ortaya koyan (Helm, 2007; Johnson, 2003; Konaklı ve Göğüş, 2013; Martin ve Osberg, 2007), sosyal girişim faaliyetinde bulunmak için hangi liderlik yaklaşımının benimseneceğini (Duncan, 2007; Titrek, 2019), sosyal girişimciliğin zaman içinde nasıl bir evrim geçirdiğini (Certo ve Miller, 2008; Taş ve Şemşek, 2017) ortaya koyan çalışmalara rastlanılmıştır.

Benzer şekilde örgütsel etkililik ile sosyal girişimcilik arasındaki ilişkiyi (Gandy, 2012), sosyal girişimciliği etkileyen faktörleri (Kümbül Güler, 2008), sosyal girişimci kişilik özellikleri ile dönüşümcü liderlik arasındaki ilişkiyi (Kırılmaz, 2012), girişimci

liderlik davranışının çalışan yaratıcılığına etkisini belirlemeye yönelik (Zorlu ve Tetik, 2018) çalışmalara da rastlanılmaktadır. Baloğlu (2017) tarafından öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalarda aile liderliği ile sosyal girişimcilik arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Prabhu (1999) tarafından yapılan bir çalışmada ise sosyal girişim liderleri tanımlanmakta, özellikleri belirlenmekte ve davranışları hakkında da bilgi verilmeye çalışılmaktadır.

Türkiye’de eğitim kurumları yöneticilerinin girişimcilik becerilerini ele alan çalışmalar (Titrek, 2019) bulunmakla birlikte eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderliği doğrudan ele alan çalışmalara rastlanılmamıştır. Benzer şekilde eğitim kurumlarında girişimci bir yaklaşımın pedagojik bir katma değer yaratmada nasıl kullanılacağı ile tartışmalar süregelirken özellikle mezun ettiği öğrencilerin doğrudan istihdam sürecine katılması nedeniyle yükseköğretim kurumları özelinde sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasite ve yeterliklerini ortaya koyan araştırmalara da literatürde rastlanılmamıştır.

Sherman’a (2011) göre bir sosyal girişimcinin başarılı olabilmesi için gereken en önemli beceri liderlik becerisidir. Liderlik, Bennis (2016) tarafından kendini tanımak, hayatı tanımak, hayatı kendin kılabilme sanatı olarak tanımlanmaktadır. Girişimsel liderliğin temel unsurlarının özetlendiği araştırmalarda, bireysel ve bağlamsal öncüllerine odaklanılan araştırmaların girişimci liderliğin konumsal ve örgütsel bağlamının araştırılması gerektiği önerilmektedir (Renko, El Tarabishy, Carsrud ve Brännback, 2015). Benzer şekilde Nunez (2020) tarafından yapılan çalışmada sosyal girişimcilik teorisinin ve anlayışının geliştirilmesi ve sosyal değer yaratmak için kuruluşlara ve liderlere pratik dersler sunabileceği için liderliğin sosyal girişimcilik üzerindeki etkisinin daha fazla araştırılması gerektiği önerilmektedir. Hein (2022) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal girişimciliğin henüz emekleme aşamasında olduğu ve sosyal girişimcilik alanının farklı yönlerden araştırılması gerektiği önerilmektedir. Benzer şekilde Manolopoulos, Salavou, Papadopoulos ve Xenakis (2022) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimciliğe olan ilginin artarak devam ettiği ve sosyal girişimciliğin işletme ve yönetim alanında sağlam temellere dayalı kavramlarla birleştirilerek incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Literatürde liderlik (Barutçugil, 2014; Bass, 2008; W. Bennis, 2016; Buluç, 1998; Inyang, 2008; Koçel, 2005) ve sosyal girişimcilik ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmasına

rağmen eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasite ve yeterliklerinin ortaya konulduğu araştırmalara rastlanılmamıştır. Dolayısıyla yükseköğretim kurumlarında sosyal girişimsel liderliğin ele alınması ve bu konudaki muhtemel sınırlayıcıların ortaya çıkarılması konuya ilişkin bir bakış açısı geliştirmeye yardım edeceği gibi hem liderlik alanına hem de sosyal girişimcilik alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, literatürde yükseköğretim kurumları özelinde sosyal girişimsel liderlik ile ilgili olarak yapılan çalışmalara rastlanılmadığı ve akademik dünyada henüz gelişmekte olan sosyal girişimcilik kavramının yönetim biliminin köklü bir kavramı olan liderlik kavramı ile birleştirilerek incelenmesi önerisi ile birlikte düşünülerek yükseköğretim kurumlarında sosyal girişimsel liderlik konulu bu çalışmanın yapılması bir gereklilik olmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasite ve yeterlik düzeyini anlamak ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

1. Üniversitelerin stratejik planları, kalite belgeleri, faaliyet raporları, kurum iç değerlendirme raporları vb. belgelerinde sosyal girişimsel liderliğin boyutlarına ilişkin neler bulunmaktadır?
2. Üniversitelerde sosyal girişimsel liderliği uygulamaları hangi alanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır?
3. Üniversitelerin sosyal girişimsel liderlik kapasiteleri hakkında üniversite son sınıf öğrencilerinin algıları ne düzeydedir?
4. Öğrencilerin üniversitelere yönelik sosyal girişimsel lider yetiştirme algıları;
 - a) Cinsiyet
 - b) Üniversite
 - c) Bilim alanı
 - d) Başarı durumu
 - e) Kariyer planı
 - f) Girişimcilik dersi alıp almama durumu
 - g) Sosyal girişimcilik dersi alıp almama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yükseköğretim kurumları hem kendi içerisinde hem de bulunduğu bölgeye örnek ve önder olmak durumunda olan kurumlardır. Bu kurumların sunduğu liderlik faaliyetlerinin önemli bir bölümünü de sosyal girişim liderliği oluşturmaktadır. Kerr'e (2020) göre, toplum ilerledikçe yükseköğretim kurumları ilerlemekte ve yükseköğretim kurumları ilerledikçe de toplum ilerlemektedir. Bu bakış açısıyla sosyal girişimsel liderliği hem toplumu hem de yükseköğretim kurumlarını karşılıklı olarak geliştirebilmenin önemli araçlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler gençlerin girişim yeteneğinin ortaya çıkarılarak ve girişim liderliği yeteneklerinin geliştirilerek ekonomik ve sosyal fırsatlardan olumlu bir şekilde yararlanmayı amaçlamaktadır. Sosyal girişimcilik bir toplumsal fayda sağlama hareketi olarak ele alındığında, yükseköğretim kurumlarından hem eğitim ve öğretim faaliyetlerinde hem de yetiştirmiş olduğu bireyler aracılığı ile topluma yönelik olarak bir değer oluşturma başarısını ortaya koyması beklenmektedir. Dolayısıyla yükseköğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin sosyal girişimsel liderlik özellikleri ile donanımlı bir şekilde yetişmelerinde ve topluma bu yönüyle de katkı sağlamaları açısından bu araştırma önemlidir.

Literatür taraması sonucunda eğitim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasite ve yeterliklerini belirlemeye yönelik olarak yapılmış çalışmalara rastlanılmamıştır. Özellikle mezun ettiği öğrencilerin toplum hayatına katılması nedeniyle yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme yeterliklerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılan bu çalışma ile literatürde yer alan boşluğun doldurulması ve karar vericilere rehberlik edilmesi amaçlanmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarında sosyal girişimsel liderlik uygulama ve politikalarının belirlenmesine yönelik olarak yapılan bu çalışma; ders müfredatlarının ve ders içeriklerinin hazırlanmasında, düzenlenecek faaliyet ve etkinliklerin planlanmasında hem uygulayıcılara hem de politika yapıcılara ve de karar vericilere katkı sağlayacak bir rehber niteliği kazanacaktır.

Literatürde yapılan çalışmalarda sosyal girişimciliğin yönetim bilimi içerisinde yer alan kavramlarla ilişkilendirilerek yeni araştırmaların yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Yönetim biliminin gelişimi açısından sosyal girişimcilik kavramının liderlik kavramı ile birleştirilerek incelenmesi önemli görülmektedir. Sosyal girişimsel

liderlik ile ilgili yapılan bu araştırma ile alana yönelik bu eksikliğin giderilmesi açısından bu araştırma önemli görülmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasite ve yeterlik düzeylerinin anlaşılması ve değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın Türk eğitim sisteminin gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü eğitim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasitelerinin belirlenmesi, yetişen öğrencilerin doğrudan topluma aktif olarak katılımının sağlanması ve sosyal girişimsel liderler olarak yetişmelerinin sağlanması eğitim sisteminin toplumsal işlevinin bir gereğidir. Bu araştırma ile Türk eğitim sisteminin toplumsal işlevinin ortaya konulmasına ve fırsat eşitliğinin sağlanmasına da katkı sağlayacağı düşünüldüğünden önemli görülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- 1) Bu araştırma, araştırma kapsamına alınarak karşılaştırması yapılan iki üniversiteden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- 2) Bu araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde öğrenime devam eden ve örnekleme dâhil edilen son sınıf öğrencilerinin sosyal girişimsel liderlik algıları ile sınırlıdır.
- 3) Bu araştırma, Covid-19 pandemi sürecinin yaşandığı dönemde gerçekleştirildiği için nitel veri toplama aracı olarak internet kaynaklarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.5. VARSAYIMLAR

- 1) Üniversite öğrencilerinin sosyal girişimsel liderlik rollerini sergileme kapasitelerinin olduğu varsayılmıştır.
- 2) Araştırma kapsamına alınan üniversitelerde sosyal girişimsel liderlik uygulamalarının varlığı varsayılmıştır.
- 3) Öğrencilerin sosyal girişimsel liderlik algıları bu konuya ilişkin olarak geliştirilen bir ölçme aracıyla belirlenebileceği varsayılmıştır.

1.6. TANIMLAR

- 1) **Sosyal Girişimcilik:** Sosyal sorunlara karşı risk alarak, yaratıcı, yenilikçi ve proaktif çözümler getirerek sosyal bir değer ortaya koymaktır.

- 2) **Sosyal Girişim Yönetimi:** Sosyal bir değer ortaya koymak amacıyla insan ve madde kaynaklarını etkili ve verimli olarak kullanabilmektir.
- 3) **Sosyal Girişimsel Liderlik:** Sosyal değer yaratma amacıyla fırsatları değerlendirerek başkalarını etkileme ve ortaya çıkan değeri sürdürülebilir kılmaktır.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde; araştırmanın konusu ile ilgili kavramsal bilgilere ve araştırmaya konu olan kavramlar ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışma özetlerine yer verilmiştir.

2.1. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK

Üretimin yapılabilmesi için temel üretim faktörleri olarak kabul edilen, doğa, emek ve sermayenin, belirli bir zamanda, yerde ve alanlarda bir araya getirilmesini sağlayan kişilere “*girişimci*” denildiği gibi; kâr sağlamak amacıyla riski üstlenerek başkalarının gereksinimini karşılayacak mal ve hizmetleri ortaya koymak için üretim faktörlerinin birleştirilmesini sağlayan kişilere de “*girişimci*” denilmektedir (Akdemir, 2009). Buna göre girişimci, başkalarının göremediği fırsatları görebilen, onları takip edip yeni iş fikirlerine çevirebilen ve bu fikirlerini uygulayabilmek için gerekli riskleri alabilecek cesareti gösteren kişilerdir (Karalar, 2001).

Girişimci kavramı, işleri yapmanın yeni ve daha iyi yollarını bularak ekonomik ilerlemeyi teşvik eden bireyleri tanımlamak için kullanılan bir kavramdır (Dees, Economy ve Emerson, 2001). Girişimci, bir mal veya hizmet üretmek için kaynakları bir araya getiren, kâr ve zarar noktasında riski de göze alabilen kişidir. Girişimci aynı zamanda insan ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmetleri sağlayan kişidir (Küçük, 2017). Tekin’e (2005) göre girişimci, fırsatları ve gelişmeleri gören, bu fırsat ve gelişmeleri iş fikrine dönüştürebilen, kaynakları bir araya getiren ve kullanan, kurumunu veya kuruluşunu başarıyla yönetebilen, rekabetçi bir yapıya sahip olan yenilikçi ve azimli kişilerdir.

Girişimcilik, kelime olarak 17. ve 18. yüzyıllarda Fransız ekonomisinde ortaya çıkmış olup, Fransızca da “*önemli bir proje veya faaliyeti üstlenen kişi*” anlamında kullanılmaktadır (Adeagbo, 2008). Fransızca da “*kendi ellerine almak*”, “*ara alıcı*”, “*ara*” “*üstlenmek*” anlamlarına gelen “*entreprendre*” kelimesinden türeyen ve İngilizceye “*entrepreneurship*” olarak dönüştürülen (Gül, 2019; Hatten, 2015; Ojeda, 2021; Roberts ve Woods, 2005) girişimcilik kavramı; yenilik yapma ve yapılan yeniliğin iş dünyasında somut ticari ürünlere dönüştürülebilme kapasitesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Girişimcilik; 17. yüzyılın ortalarına kadar ekonomik sistem içerisinde bir işlevi olduğu kabul edilen bir kavram iken, 17. yüzyılın ortalarından itibaren ilk kez Fransız ekonomist ve bankacı olan Cantillon ile risk alma, risk üstlenme anlamalarında

kullanılmaya başlanmıştır (Gandy, 2012; Roberts ve Woods, 2005). Girişimcilik kavramının gelişimine 18. yüzyılda Jean-Baptiste Say, 19. yüzyılda Alfred Marshall ve 20. yüzyılda Joseph Schumpeter önemli katkılarda bulunmuşlardır. Girişimcilik kavramının dördüncü bir üretim faktörü olarak kabul görmesi Fransız iktisatçı J. B. Say'ın görüşleriyle gündeme gelmiştir (Altınışik ve Külen, 2020). Girişimcilik kavramının gelişimi ile ilgili olarak Adam Smith'in 1776 'da yayınlanan "*Ulusların Zenginliği*" kitabına atıflar yapılırken, 19. yüzyılda bu kavram işletme sahibi, işletme yöneticisi ile ilişkilendirilmiştir (Dees ve diğerleri, 2001; Mort ve diğerleri, 2002).

İktisat biliminin tanımında yer alan "*kıt kaynaklardan faydalanarak insan ihtiyaçlarının karşılanması*" ancak girişimcilik ile sağlanabilmektedir (Titiz, 1994). Girişimcilik; Schumpeter'a (1934) göre değişim aracı, değer yaratma ve risk alma olarak, Gartner'e (1988) göre yeni bir örgüt kurmak, Hisrich, Peters ve Shepherd'e (2002) göre yeni bir değerde mal veya hizmet üretmek, Roundy'e (2013) göre sosyal ve ekonomik problem ya da ihtiyaçlara yaratıcı çözümler üretmek, Drucker'e (2017) göre ise, yeni mal ve hizmetlerin üretilerek üretim kapasitesinin artırılmasını içeren yenilik süreci ile birlikte değişimi gerçekleştirebilmek için yaratıcı fırsatları yakalamak şeklinde tanımlanmaktadır. Kaya İnceplik (2018) ise girişimciliği; fırsatları yerinde tespit ederek, yeni bir fırsata ve değere dönüştürmek için riskler alarak yeni bir örgüt kurma süreci şeklinde yorumlamaktadır.

Girişimcilik Hatten'e (2015) göre pazarlanabilir ihtiyaçların var olduğu fırsatları belirleme ve bunları tatmin edecek bir organizasyon yaratma riskini üstlenme süreci, Shane'ye (2003) göre daha önce var olmayan çabaları organize ederek yeni mal ve hizmetleri, örgütlenme yollarını, pazarları, süreçleri ve ham maddeleri tanıtmak için fırsatların keşfedilmesi, değerlendirilmesi ve kullanılması, Venkataraman'a (2019) göre nispeten basit bir girişimcilik anlayışı ile gelecekteki mal ve hizmetlerin keşfi, değerlendirilmesi ve kullanılmasıdır şeklinde tanımlanmaktadır. Buna göre genel bir değerlendirme yapıldığında girişimciliğin temeli yenilik, yaratıcılık, değer yaratma, risk alma ve örgüt kurma faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Schumpeter (1934) girişimcileri değişim ve yeniliği üreten, yeni ham maddelerden yararlanarak, yeni ürün ve hizmetler sunarak veya yeni organizasyonlar kurarak mevcut ekonomik düzeni bozan "*yaratıcı yıkıcılar*" şeklinde betimlemiş ve girişimcilerin işlevlerini de "*üretim modelinde reform veya devrim yapmak*" ve "*ekonominin arkasındaki katalizörler*" olarak sıralamıştır. Hatten (2015) ise girişimcinin işlevini "*süreci başlatan*

kişi” olarak ifade eder ve ayrıca işi başlattıktan sonra da bu işlevini bırakarak o işin yöneticisi rolünü üstlendiğini belirtir. Öte yandan sosyal girişimcilik alanındaki çağdaş düşünürlerden biri olan Dees (1998), girişimciliğin özünde sadece bir iş kurma bulunmadığını iddia ederek, girişimcilerin katalizör ve yenilikçiler olduğuna, Say (1845) ve Schumpeter (1934) geleneğinin geçerli olduğuna, ancak daha çağdaş bir girişimcilik anlayışı için bir sıçrama tahtası olduğuna inanıyordu.

En geniş anlamda girişimcilik, ihtiyaçların karşılanması amacıyla tüm üretim faktörlerini bir araya getirerek, risk alarak kâr ya da fayda sağlamak üzere bir faaliyette bulunmak şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre girişimci, yeni bir şey ortaya koymanın ötesinde yeni bir iş kuran veya faaliyette bulunan kişi olarak da algılanabilmektedir. Oysa bir iş kurup da hiçbir şey yapmayan, gerçekte yenilik yaratmayan bireyler girişimci olarak kabul edilmemektedir. Girişimci, fırsatları gözleyen ve fırsatı yakaladığında her türlü riski alarak faaliyeti gerçekleştirmeye çalışandır (Duygulu, 2008).

Günümüz ekonomilerinde girişimcilerin değeri kazandıkları paralarla değil, ortaya koydukları ekonomik değer ile ölçülmektedir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hemen hepsinin ortak noktası girişimcilerin az olması veya girişimcilik faaliyetlerinin yeteri kadar desteklenmemesidir (Altınışık ve Külen, 2020). Shane ve Venkataraman (2000) girişimciliği gelecekteki mal ve hizmetleri yaratma fırsatlarının nasıl, kim tarafından ve hangi etkilerle keşfedildiğinin, değerlendirildiğinin ve kullanıldığının bilimsel incelenmesi şeklinde tanımlamıştır. Buna dayalı olarak girişimciliğin temel fonksiyonları;

- Yeni bir mal veya hizmet üretmek,
- Yeni bir üretim metodu geliştirmek ve uygulayabilmek,
- Yeni bir organizasyon oluşturabilmek,
- Yeni bir pazar bulmak ve
- Yeni bir hammadde kaynağı bulmak (Küçük, 2017) şeklinde belirlenirken, girişimcinin amaçları Yıldırım (2000) tarafından;

- Strateji belirleme,
- Yönetim ve organizasyon politikaları oluşturma,
- Kaynak sağlama,
- Çevre analizi yapma, SWOT analizi yapma,

- Teknolojiyi takip etme olarak sıralanmıştır.

Benzer şekilde girişimcilerin misyonları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Chirani, Farahbod ve Pourvahedi, 2013; Gül, 2019; Önce, Marangoz, ve Erboy 2014);

- Girişimcilik faaliyetleri istihdamı artırdığı için yapılan yatırımlar işsizlikle mücadele de etkilidir,
- Bununla birlikte bireylerin yaşam kalitesi ve toplum refahı artmaktadır,
- Ülkede bilim ve teknolojinin gelişimine katkıda bulunur,
- Kaynak çeşitliliği ile atıl durumdaki kaynakların kullanımına sebep olur,
- Değişim ve yeniliği başlatır,
- Rekabeti artırır,

Girişimci tanımlarında ve fonksiyonlarında ortaya çıkan önemli noktaları Veciana (2007) aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Girişimci, belirsizliklerle birlikte riski de üstlenen kişidir,
- Girişimci, finansal sermayeyi destekler,
- Girişimci, yenilikçidir,
- Girişimci, karar vericidir,
- Girişimci, liderdir,
- Girişimci, yönetici ya da denetleyicidir,
- Girişimci, organizatördür,
- Girişimci, girişimin sahibidir,
- Girişimci, üretim faktörlerinin başlatıcısıdır,
- Girişimci, bir üstlenicidir,
- Girişimci, aynı zamanda komisyoncudur,
- Girişimci, paylaşıcıdır.

Girişimcilik tanımlarından ortaya çıkan sonuçlara göre, başarılı girişimcilerin kişilik özelliklerini Tekin (2005) özgüvenli, kararlı, yüksek iletişim becerileri olan, yenilikçi, vizyon sahibi, inisiyatif kullanabilen, güvenli, olumlu düşünce sahibi, esnek ve risk alabilen kişi şeklinde, Gül (2019) ise benzer şekilde risk alabilen, yenilikçi, başarı odaklı, kontrol odaklı ve belirsizliğe karşı toleranslı olma şeklinde sıralamaktadır. Girişimcilerin genel özelliklerini ise Lumpkin ve Dees (1996), bir birey veya ekibin bir fikir veya vizyon ortaya koyma ve onu tamamlama sürecindeki eylemlerindeki kararlılığı

şeklinde özetlemektedirler.

Bir kişide bulunması gereken girişimcilik becerisinin çeşitli alt boyutları vardır. Bu alt boyutları Akyürek (2013), liderlik, objektiflik, risk alma, hesap verebilme/yapabilme, başarı ihtiyacı, öğrenmeye açık olma ve etkili iletişim becerisi olarak ele alırken, McClelland (1965) yüksek başarı ve risk alma, Onstenk (2003) planlama, organizasyon, finansal yönetim, liderlik ve kontrol olarak değerlendirmektedir. Çınar, Armağan, Özden ve Çınar (2017) ise; risk alma, yenilikçilik, kontrol odaklılığı, kendine güven duyma ve öz yeterlilik, başarı ihtiyacı ve finansal performans ölçümü olarak ele almaktadır.

Girişimciliği etkileyen ve belirleyen faktörleri Küçük (2017) genetik, bireysel, demografik, çevresel ve kültürel faktörler şeklinde beş ayrı kategoride değerlendirmektedir. Genetik faktörler olarak, kişinin doğuştan getirmiş olduğu özellikler, bireysel faktörler olarak, kişinin bilgi ve tecrübesi, demografik faktörler olarak, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir durumu, çevresel faktörler olarak ise, aile veya yakın çevreden gelen özellikler kastedilmektedir. Çevrede ticaretle uğraşan kişi sayısı fazla ise girişimcilik özellikleri daha fazla, okuyan kişi sayısı fazla ise kamu görevlisi olma özellikleri daha fazla gözlenmektedir. Kültürel faktörler olarak ise, toplumun değerleri, örf, adet, gelenek ve görenekleri belirtilmektedir.

Girişimciliği etkileyen faktörler Polat'a (2020) göre demografik, kişisel-psikolojik ve çevresel olarak üç ayrı kategoride sınıflandırılmaktadır. Demografik faktörleri, yaş, cinsiyet, eğitim, aile ve çocukluk dönemini, kişisel ve psikolojik faktörleri başarı ihtiyacı, içsel-dışsal kontrol odağı, risk alma eğilimi, yenilikçilik ve yaratıcılık, proaktif olma, fırsatları görebilme, belirsizliklere karşı toleranslı olma, çevresel faktörleri ise sosyal, politik-yasal, ekonomik-mali, kültürel öğeler içermektedir.

Girişimciliği etkileyen faktörlerin yanında engelleyen bazı unsurlar da vardır. Bu unsurları (Mortan, Cüceloğlu ve Alpaslan, 2001); ekonomik istikrarsızlık, siyasi istikrarsızlık, bürokratik işlemler, sermaye yetersizliği, nitelikli personel yetersizliği, teknoloji transferi ve eğitim programlarındaki girişimcilik eksikliği olarak belirtmiştir.

2.1.1. Girişimcilik Türleri

Günümüzde girişimcilik dört üretim faktöründen birisi olarak bütün ülkeler tarafından kabul edilmiş bir faaliyettir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte daha da önem kazanan girişimcilik araştırmacılar tarafından sürekli tanımlanmaya çalışılan bir kavram olmuştur (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2015). Bu tanımlama çalışmaları

girişimciliğin farklı türlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Girişimciliğin türlerini Küçük (2017)  e ayırmaktadır. Bunlar fırsat girişimciliği, yenilikçi girişimcilik ve takipçi girişimciliğidir. *Fırsat girişimciliği*, pazardaki fırsatları görerek yeni bir mal veya hizmet sunmak, *yenilikçi girişimcilik*, yeni bir fikir veya buluşun iyileştirilerek pazara sunulması ve *takipçi girişimcilik* ise, gelişmeleri takip ederek hareket eden, yenilik yapan, girişimcilerin yolundan giden girişimci şeklinde tanımlanmaktadır. Örneğin yaşanmakta olan salgın dönemlerinde pazarda maske satışının bir fırsat olduğunu gören girişimcinin maske üretimine başlaması fırsat girişimciliğine, cep telefonlarının yaygınlaşmasını yenilikçi girişimciliğe, maske kullanımının artması ile maske takma aparatının üretilmesini ise takipçi girişimciliğine örnek olarak verebiliriz.

Girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları ile ilgili yapılan çeşitli tanımlardan yola çıkarak girişimciliğin türleri aşağıdaki başlıklar altında sistematize edilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.1.1. İ Girişimcilik

Örgüt içerisinde yer alan başarılı ve yaratıcı kişileri örgütlerin daha başarılı olması yönünde teşvik etmek esas amaçtır. İ girişimcilik, bir işletme içerisinde kendi yeteneklerini ve becerilerini ortaya koymuş ve başarılı olmuş bir bireyin diğer insanlarla ilişki geliştirerek, iletişim kurarak, kendini tanıyıp keşfederek bir başka girişimciliğin içinde yeniden yer almasıdır (Top, 2006). Mevcut bir organizasyon içinde yeni bir girişimde bulunarak, yeni bir ürün veya hizmet ortaya koyarak içinde bulunduğu organizasyonu güçlendirme çabalarıdır. İ girişimcilik şirkete ya da işletmeye rekabet avantajı kazandırmada, değişen çevreye ve pazara uyum sağlamada avantaj sağlayacaktır.

2.1.1.2. Dış Girişimcilik

Örgüt dışında başarılı olmuş ve kendini ispatlamış kişileri örgüt içerisine çekerek aynı başarılı çalışma ve uygulamalarını örgüt içerisinde sergilemelerini sağlamaktır. Bu şekilde örgütlerin kapalı bir sistem olarak kalmalarının önüne geçilmiş ve piyasa koşulları ile rekabette örgüte avantaj sağlanmış olacaktır.

2.1.1.3. Kamu Girişimciliği

Özel sektör yöntem ve araçlarının kamuda verimliliği ve etkinliği artıracadığını savunan “yeni kamu yönetimi” anlayışı doğrultusunda sosyal fırsatlar yaratmak için kamu ve özel sektör kaynaklarını bir araya getirerek vatandaşlar için değer yaratma sürecidir.

Kamu girişimciliğinin temelinde özel sektör kaynakları ile kamu kaynaklarını bir potada eritme anlayışı vardır (Öztürk, 2012).

2.1.1.4. Profesyonel Girişimcilik

İşletmelerin, işletme içerisinde bilgi ve beceri sahibi olan bir kişiye ve işletme dışından bilgi ve becerisi ile kendisini ispatlamış herhangi bir kişiye satılması veya kiralanması yoluyla devredilmesidir. Bu girişimcilikte devreden ve devir alan olarak iki taraf yer almaktadır (Top, 2006). Özellikle ekonomik krizlerle birlikte yaşanan sıkıntılı durumlardan kurtulmak amacıyla firmaların yaygın olarak başvurduğu bir yoldur. Devralan açısından ise kriz dönemlerinden düşük sermaye ile işletme sahibi olma yönünden avantajlara sahiptir.

2.1.1.5. Kadın Girişimciliği

Bir işletmeyi, kurup, organize eden ve işleten kadınlara kadın girişimci denilmektedir (Keskin, 2014). Girişimciliğin, yenilikçi, yaratıcı, proaktiflik ve risk alma yönlerinin işletmeler içerisinde kadınlar tarafından kullanılması kadın girişimciliği olarak değerlendirilmektedir. Kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörlerin başında ise kendi işini kurma, bağımsızlık, içsel kontrol odağı gibi psikolojik ve ekonomik motivasyonlar yer almaktadır.

2.1.1.6. Teknik Girişimcilik

Daha çok teknolojik konularda meydana gelen yenilik ve araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesini içeren girişimcilik türüdür. Teknik bilgisi yüksek olan bireylerin kendi fikirlerini ortaya koydukları girişimcilik şeklidir. Karşılıklı olarak çıkarların birbiri ile örtüştüğü bir girişimcilik türüdür (Top, 2006).

2.1.1.7. Eko (Çevreci) Girişimcilik

Çevre ile ilgili problemlere çözümler getirmek amacıyla ortaya çıkan bir girişimcilik türüdür. Özellikle çevresel atıkların geri dönüşümler yoluyla ekonomiye tekrar kazandırılması anlamında yapılan girişimciliktir. Çevre kirliliği, iklim değişikliği, bitki ve hayvan türlerinin yok edilmesi, tehlikeli sanayi atıkları gibi konularda yapılan girişimci faaliyetlerdir (Top, 2006). Rio karnavalı sırasında bira kutularının çöpe atılmaması, iade edilmesi karşılığında metro bileti verilmesi düşüncesi faaliyete geçirilmiş ve saatte 1000 kutu elde edilmiştir.

2.1.1.8. Yaratıcı Girişimcilik

Yeni bir fikir veya buluşu, mevcut olan bir mal veya hizmeti tasarım, fiyat, kalite gibi yönlerden geliştirerek pazara sunmaktır. Arabalarda hava yastığının açılması güvenlik sağlarken boyna takılması seyahat sırasında konfor sağlamaktadır. Yaratıcı girişimcilik bir buluş sayesinde yeni bir ürünün piyasa sunulmasıdır (Alpugan, 1998).

2.1.1.9. Sanal (Dijital) Girişimcilik

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin yaygın kullanımı ile gündeme gelmiş bir girişimcilik şeklidir. Üretilen bir ürünün veya geliştirilen bir fikrin uygulamaya geçirilmesi bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanılması şeklinde gerçekleşmektedir. Mal ve hizmetlerin, üretim, satış, reklam ve dağıtımlarının sanal ortamda yapılması olarak tanımlanmaktadır (Ataseven, 2014).

2.1.1.10. Stratejik Girişimcilik

Odak noktasında değer yaratma ve rekabette avantaj sağlama gibi konulara ağırlık veren stratejik girişimciliğin fırsat arama davranışları ile stratejik yönetimin avantaj arama davranışlarını bir pota da eriten girişimcilik türüdür. Stratejik bakış açısıyla yapılan girişimsel faaliyetlerdir. Girişimsel faaliyetler, yeni ürünler, hizmetler veya pazarlar oluşturmak için fırsat tanımlama, yenilik, risk alma, esneklik, vizyon ve büyümenin birleşiminden oluşmaktadır. Stratejik girişimcilik uygulamaları işletmelere rekabet avantajı sağlamaktadır (Öğüt ve Aksay, 2011).

2.1.1.11. Ticari Girişimcilik

Üretim faktörlerinin bir araya getirilerek kâr elde etmek amacıyla mal ve hizmetlerin bir araya getirilmesine ticari girişimcilik denilmektedir. Amaç kâr elde etmek olduğu için ticaret anlamında yapılan her şey ticari girişimcilik olarak adlandırılmaktadır (Kaya İnceplik, 2018). Bir işyeri açmak, alışveriş merkezi açmak, inşaat işlerinde kazaları en aza indirmek için kask üretmek ve satmak gibi kâr elde etmeye yönelik her türlü faaliyet ticari girişimcilik olarak adlandırılmaktadır.

2.1.1.12. Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik karmaşık olan sosyal ihtiyaçlara bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Jiao, 2011). Ashoka vakfının kurulması ile girişimciliğin türleri arasına giren sosyal girişimcilikle ilgili üç ana yaklaşım bulunmaktadır; ilk olarak sosyal girişimciliği, sosyal etkiler ile ticari girişimciliğin karışımı şeklinde tanımlayanlar; ikinci olarak sosyal

girişimciliği sosyal etkiler için yenilikçilik olarak görenler ve son olarak sosyal girişimciliğin amacını, olumlu iş, doğrudan hizmet işi ve kolaylaştırıcı birlikler şeklinde sınırlandıranlardır. Ancak sosyal girişimciliğin üzerinde herkesin uzlaştığı bir tanımı bulunmamaktadır (Tan, Williams ve Tan, 2005).

Sosyal girişimcilik kavramını tanımlamak disiplinler arası bir yaklaşım gerektirir. Özellikle psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, işletme, iktisat, eğitim bilimleri, dini bilimler gibi disiplinler sosyal girişimcilik için önemli disiplinler olarak görülür (Gartner, 1988). İktisatçılar ve sosyologların kavramın anlamı noktasında farklı düşüncelere sahip olmaları nedeniyle tanımlanması zordur. Girişimcilik alanının belirsizliğinden dolayı sosyal girişimciliğin tanımı üzerinde disiplinlerin anlaşamaması şaşırtıcı olmamalıdır. İktisatçılar kavramın organizasyon boyutuna odaklanırken, sosyologlar bireysel boyutuna odaklanmaktadır (Duncan, 2007). Benzer şekilde ekonomistler “*talep yönü*” tarafı ile ilgilenirken sosyologlar “*arz yönü*” ile ilgilenmektedirler (Helm, 2007).

Sanayi devrimi ile önem kazanan girişimcilik kavramı 1980 öncesi sadece iş kurmak ve ticari bir faaliyette bulunmak anlamlarında kullanılırken, bugün küresel ekonomik sistem içerisinde ve bilgi toplumundaki gelişmeler ve değişimler neticesinde çok farklı bir boyut kazanmıştır. Ashoka vakfının kurucusu olan Drayton’un vakfi kurmaktaki asıl amaçlarından birisi de ekonomik anlamda yapılan girişimcilikle gönüllü olarak yapılan girişimciliğin etkileşimini sağlayarak toplum ihtiyaçlarının daha doğru bir şekilde karşılanmasını sağlamaktır (Bornstein ve Davis, 2010). Sosyal girişimciliği tanımlama çalışmalarında “*girişimcilik*” ve “*sosyal misyon*” kavramlarının çeşitli kombinasyonları temele alınmaktadır (Martin ve Osberg, 2007; Tishler, 2018). Birçok yönden sosyal girişimcilik, kâr amaçlı örgütlerin yaptığı sosyal faaliyetler olarak görüldü ve girişimciliğin sosyal yönü tanımlanmaya çalışıldı (Helm, 2007). Bu çerçevede kavramın girişimcilik temelinde, yaratıcı düşünme, fırsatları kollama ve risk alma yer alırken, kavramın sosyal boyutunda ise, toplumsal sorunlar bulunmaktadır (Aldawood, 2020; Kargın ve diğerleri, 2018). Aslında sosyal girişimcilik, bir sosyal grubu etkileyen konularla ilgilenmeyi amaçlayan girişimcilik faaliyetleridir denilebilir.

Sosyal girişimci, misyon odaklı, sosyal değer yaratmak için girişimci davranışlar sergileyen, mali açıdan bağımsız, kendi kendine yeterli ve sürdürülebilir kaynak sahibi olan kişidir (Abu-Saifan, 2012). Sosyal girişimci ve sosyal girişimciliğin literatürde yer alan farklı boyutlardaki tanımlarını Tablo 2. 1’de görebiliriz.

Tablo 2.1. Sosyal Girişimci ve Sosyal Girişimcilikle İlgili Tanımlar

Kaynak	Tanım
Leadbeater (1997)	Girişimci davranışının kâr amacından ziyade sosyal amaçlar için kullanılması veya elde edilen kârın belli bir dezavantajlı gruplar için kullanılmasıdır.
Zadek ve Thake (1997)	Sosyal girişimciler, sosyal adalet arzusuyla hareket eden, eylemleri ile hizmet etmeye çalıştıkları insanların yaşamlarında sosyal bir değer yaratan, sorunlara sürdürülebilir çözümler üreten kişilerdir.
Dees (1998)	Sosyal sektörde kâr elde etmekten ziyade yenilikçi uygulamalarla sosyal değer yaratarak değişimin aracı olan kişilerdir
Reis (1999)	İnovasyon yoluyla finansal kaynaklar kullanılarak sosyal değer yaratma sürecidir.
Fowler (2000)	Uygulanabilir sosyo-ekonomik yapıların, ilişkilerin oluşturulmasıdır.
Mort, Weerawardena ve Carnegie (2002)	Sosyal amaca ulaşabilmek için yenilik, proaktiflik ve risk alma faaliyetlerini içeren çok boyutlu bir yapıdır.
Drayton (2002)	Toplumsal sorunları ele alma, değerlendirme ve çözüme odaklı büyük bir değişim aracıdır.
Alvord, Brown ve Letts (2004)	Sosyal sorunlara gerçekçi çözümler üretebilmek için yenilikçi fikirleri, kapasiteleri, kaynakları ve sosyal düzenlemeleri harekete geçirme sürecidir.
Tan, Williams ve Tan (2005)	Toplumun bir bölümüne yarar sağlamak için yenilik yoluyla girişimci süreç içerisinde bulunmaktır.
Austin, Stevenson ve Wei-Skillern (2006)	Kâr amacı gütmeyen yenilikçi faaliyetlerde bulunarak sosyal değer yaratma sürecidir.
Mair ve Marti (2006)	Kaynakları etkili bir şekilde kullanarak bir değer yaratma sürecidir.
Martin ve Osberg (2007)	Toplumdan dışlanan dezavantajlı gruplar için sosyal adaletsizlikleri belirlemek, bu gruplar için fırsatları görebilmek, sosyal değer yaratabilmek, ilham verebilmek, mevcut düzene meydan okuyabilmek ve hedef grup ve toplum için daha iyi bir gelecek sağlayabilmektir.
Zahra, Gedajlovic, Neubaum ve Shulman (2009)	Sosyal sorunların çözümü için hem sosyal hem de ekonomik yaklaşımların benimsenmesidir.
Dacin, Dacin ve Tracey (2011)	Sosyal sorunlar için sosyal değer yaratma sürecidir.
Light (2011)	Sosyal sorunlara çözümler geliştirebilmek için alışılmış kalıpların dışına çıkan uygulamalar geliştirerek geniş çaplı değişimler yaratan kişi, grup, ağ, paydaş veya devletlerin ortak çabasıdır.

Yukarıdaki tanımlara ek olarak sosyal girişimcilik alanında dünya genelinde faaliyette bulunan kurumların tanımları ise Tablo 2.2’ de gösterilmiştir.

Tablo 2.2 Sosyal Girişimci ve Sosyal Girişimcilikle İlgili Tanımlar

Kurum	Tanım
Ashoka	Girişimcilik özelliklerini kullanarak toplumsal problemlere yaratıcı yeni fikirler geliştirerek çözümler bulma sürecidir.
Said Business School	Sosyal başarısızlıkları çözen yenilikçi ve sürdürülebilir bir yaklaşımdır.
Schwab Vakfı	Sosyal sorunlara yenilikçi çözümler bulabilmek, girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaktır.
Fuqua Scholl	Aynı anda hem finansal hem de sosyal yatırım getirisi peşinde koşma sanatıdır.

Yukarıdaki tanımların ışığında sosyal girişimciliğin temel unsurlarını Kaya İnceplik (2018), sosyal ihtiyaç arzusu ile harekete geçme, sosyal değer yaratma, yenilikçi

olma ve kaynakları etkili ve yaratıcı şekilde kullanma şeklinde sınıflandırırken, Besler (2010), sosyal değer yaratma, sosyal değeri yaratacak fırsatları görme, yenilikçi olma, kaynak yaratma ve sürdürülebilir olma şeklinde sınıflamaktadır. Brooks (2008) ise yukarıda ortaya konan tanımlardan yola çıkarak sosyal girişimcilikle ilgili aşağıdaki noktalara vurgu yapmıştır:

- a. Sosyal girişimcilikle ilgilenen kişiler genellikle hükümetler tarafından üzerinde çok durulmayan toplumsal sorunlara veya ihtiyaçlara yoğunlaşırlar,
- b. Sosyal sorunlara yenilikçi çözümler bulma görevi sadece kamu kurumlarından değil özel sektör kuruluşlarından da beklenilmektedir,
- c. Sosyal girişimcilikte kamu, özel ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların ortak çalışması önemlidir,
- d. Sosyal girişimciler sosyal değer yaratabilmek için fırsatları takip ederek yeni kaynaklar bulma ve bulduğu kaynakları da sosyal problemlere yaratıcı çözümler getirme üzerine odaklanırlar,
- e. Sosyal girişimcilik arz talep dengesini gözeterek yapılan sosyal çalışmalardır.

Sosyal girişimcilik, gelişmiş ülkelerin hizmet odaklı ekonomilerinde yeni bir yenilikçilik modeli olması açısından önemlidir (Mulgan, Tucker, Ali ve Sanders, 2007). Bu önem nedeniyle sosyal girişimcilikle ilgili tanımlar yapılırken ekonomik ve sosyal kriterler bir arada kullanılarak yapılmaktadır. Sosyal girişimciliğin ekonomik tarafında mal ve hizmetlerin sürekli üretimi, yüksek derecede özerklik, önemli düzeyde ekonomik risk ve minimum çalışan sayısı ile daha çok ekonomik çıktı elde etmek varken, sosyal yönünde ise, açıkça belirlenmiş sosyal bir hedef, bir grup vatandaş tarafından başlatılan bir girişim, karar almada sermaye sahiplerinden daha çok gönüllü çalışanların yer alması, katılımcı karar alma ve sınırlı kâr dağıtımı yer almaktadır.

Benzer şekilde sosyal girişimcilikle ilgili yapılan tanımlara ve sınıflandırmalara göre sosyal girişimciliğin temelinde, sosyal sorunların çözümüne yönelik olarak fırsatları takip ederek yenilik ve yaratıcılık kullanılarak değişimin başlatılması ve bir sosyal değer yaratılması esastır. Sosyal değer, toplum için maliyetlerin azaltılması ya da faydaların artırılması şeklinde gerçekleşebilir. Sosyal değer, mal ve hizmetlerin sağlanması, eksik kurumların oluşturulması veya yetersiz kurumların yeniden şekillendirilmesi şeklinde de olabilir (Roundy, 2013). Bu anlamda sosyal girişimcilik, sosyal misyona ulaşmak için bir organizasyonun oluşturulmasıdır (Ojeda, 2021) şeklinde de tanımlanabilir.

Sosyal girişimciler sosyal ihtiyaçlar ile mevcut kaynaklar arasında köprü görevi yaparlar. Denizalp'e (2009) göre sosyal girişimci, toplum içerisinde ortaya çıkan problemleri farkederek o güne kadar akla gelmeyen ya da cesaret edilmeyen bir yaklaşımla sorunların üzerine giden yaratıcı, duyarlı, cesur, ısrarcı ve gerçekçi tavırlarla fark yaratan ve toplum tarafından da güven duyulan kişidir. Aynı şekilde Özdevecioğlu ve Cingöz (2015) sosyal girişimciyi toplumun sesini dinleyen, neye ihtiyaç olduğunu tespit eden ve bu ihtiyaca anlamlı cevap verebilmek için uygun kaynakları sağlayıp düşüncelerini eyleme dönüştüren kişiler şeklinde tanımlamışlardır.

Sosyal girişimciler, Mort, Weerawardena ve Carnegie'e (2002) göre ilk olarak sosyal değer yaratma misyonu ile yönlendirilirler. İkinci olarak karmaşıklık karşısında dengeli bir yargı, tutarlı bir amaç ve eylem birliği sergilerler. Üçüncü olarak fırsatları daha iyi görebilirler ve son olarak da karar alma süreçlerinde yenilikçi, proaktif ve risk alma eğilimi gösterirler. Tüm bunların yanında sosyal girişimcilerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Dees, 1998; Mort ve diğerleri, 2002):

- Sosyal bir değer yaratmak ve geliştirmek için misyon belirlerler,
- Bu misyona hizmet etmek için yeni fırsatları kollarlar ve peşinden ısrarla giderler,
- Değişim ajanı olarak görev yaparlar,
- Sürekli yenilik, uyum ve öğrenme süreci içerisindedirler,
- Eldeki kaynaklarla yetinmeyip cesurca faaliyet gösterirler,
- Yüksek düzeyde hesap verebilirlik davranışı sergilerler,
- Erdemli girişimsel davranışlar sergilerler,
- Amaçları ve faaliyetleri arasında dengeli ve uyumlu bir davranış sergilerler,
- Daha iyi sosyal değer yaratmak için fırsat kovalar ve değerlendirirler,
- Önemli kararlarda yenilikçi, proaktif ve risk alma eğilimi gösterirler.

Sosyal girişimciliğin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için sosyal girişimcilerde bulunması gereken beceri ve yeterliklerin belirlenmesi önemlidir. Sosyal girişimcilerin beceri ve yeterliklerini Brinkerhoff (2000) ise;

- Sürekli olarak faaliyette buldukları insanlara hizmet etmenin ve yapılan hizmetlere değer katmanın yeni yollarını ararlar,
- Risk almaya isteklidirler,
- İhtiyaçlar ile istekler arasındaki farkı anlarlar,
- Kaynakların tahsisi yönetim yatırımı olarak kabul edilir,
- Yapılan yatırımların her birinin sosyal ve finansal getirisini hesaplarlar,
- Her zaman kuruluşun misyonu ön plandadır ancak finansal kaynağada ihtiyaç olduğunu bilirler.

Sosyal girişimcilik, yönetsel bakış açısı ile sosyal yükümlülüklerin peşinde koşan ve üçüncü sektörün uygulamaları ile şekillenen yeni bir girişimciliğin tezahürüdür (Wronka-Pośpiech, 2016). Sosyal girişim faaliyetlerinin yasal olarak çeşitli şekillerinin olmasının yanında birtakım özellikleri paylaşırlar (Mair ve Martí, 2006; OECD, 2019):

- Risk içeren bir ürün yapmak veya bir hizmet sunulması,
- Belirli bir yerel topluluk ölçeğinde sosyal hedefler tarafından yönlendirilir,
- Paydaşların menfaatlerine öncelik vermek,
- Katılıma dayalı bir yönetim kültürü vardır,
- Paydaşların demokratik katılımı vardır,
- Kazanılan sermaye veya elde edilen gelir bireysel olarak paylaşılmaz ancak sosyal bir görevi yerine getirmek için kullanılır.

Sosyal girişimcinin görevi, toplumda yaşanan bir sorun olduğunda bunu fark ederek gerekli çözümleri üretmektir. Sosyal girişimci neyin yolunda gitmediğini bulur, toplumu yeni sıçramalara ikna eder ve sistemi değiştirerek sorunun ortadan kalkmasını sağlar. Sosyal girişimciler yalnızca balık vermek ya da balık tutmayı öğretmekle yetinmez, balık endüstrisinde bir devrim yaratana dek dinlenmeksizin çalışırlar. Burdan hareketle Denizalp (2009) sosyal girişimcide olması gereken özellikleri;

- Sorunların farkında olmak,
- Başarılı olma isteği,
- Mücadele ve azim,

- Sorumluluk sahibi olma ve risk alma istek ve yeteneği,
- Yaratıcı ve feraset sahibi,
- Planlı alışma ve araştırma yeteneği sahibi,
- Ekip çalışmasına uyumlu,
- Kendini tanıyan, eksikliklerini ve sınırlarını bilen,
- Zor şartlarda çalışmaya hazır olan,
- Kendini geliştirme arzusu,
- Başkalarını etkileme ve onları da çalışmaya katabilmek şeklinde sıralamıştır.

Sosyal girişimcinin sahip olması gereken beceri ve yeterlikler olarak; güçlü ve zayıf yanlarını belirleyerek fırsat ve tehditleri görerek risk analizi yapabilmek (Dees, 1998; Nicholls, 2006; Paredo ve McLean, 2006), fırsatları değerlendirmek ve proaktiflik (Mort ve diğerleri, 2002; Prabhu, 1999), sosyal problemleri belirleme ve sosyal değer yaratma (Martin ve Osberg, 2007), etki yaratma ve sosyal hedef belirleme (Wronka-Poşpiech, 2016), içsel motivasyon becerisi (Nicholls, 2006; Shaw ve Carter, 2007), fedakarlık yapabilmek (Dees, 1998), kendini gerçekleştirme, kişisel motivasyon ve yerel ihtiyaç ve sorunları çözümleyerek topluma karşı yükümlölüklerini yerine getirebilme (Wronka-Poşpiech, 2016) becerisi ve yeterlilikleri sayılmaktadır.

Sosyal girişimcilerde bulunması gereken yetkinlikleri Wronka-Poşpiech (2016) problem çözme yeteneği, etkili ekipler oluştarabilme, çatışma çözme becerisine sahip olma, kıt kaynakları yaratıcı bir şekilde kullanabilme, zorlu görevlerde başarılı olma özgüvenine sahip olma, finansal sermayeyi yönetebilme, iyimser olma, liderlik etme ve başkalarını geliştirme becerisi, iletişim kurma becerisi şeklinde sıralamaktadır. Literatürde yapılan bazı araştırmalarda ise bu yetkinlikler; bütçe ve fon yönetebilme yeteneği, risk alma ve ağ oluşturma becerisi (Thompson, 1999), takım çalışması yapabilme, yenilik yapma isteği ve çalışma azmi (Prabhu, 1999) olarak belirlenmiştir. Abu-Saifan (2012) sosyal girişimciliği, bir sosyal girişimcide bulunması gereken özelliklerini “*misyon lideri, duygusal, değişim ajanı, fikir lideri, sosyal değer yaratan, sosyal açıdan hep tetikte, yönetici, vizyoner ve son derece sorumluluk sahibi kişi*” şeklinde sıralayarak tanımlamıştır.

Sosyal problemleri tanımlamak ve çözmek için sosyal girişimcilere ihtiyaç duyulur. Sosyal girişimcilere ihtiyaç duyulan bazı alanları London ve Morfopoulos (2009);

- Çevrenin korunması ve güçlendirilmesi,
- Sağlık hizmetleri,
- Emniyet ve güvenlik,
- Eğitim,
- Sanat, kültür ve uygarlık,
- Sosyal adalet,
- Açlık ve yoksulluk olarak sıralamaktadır.

Yukarıdaki liste göz önünde bulundurulduğunda sosyal girişimciliğin sadece yerel düzeyde olmayıp toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren bir çalışma alanına sahip olduğu görülmektedir. Sosyal girişimcilerin temel hareket noktası, yeni bir girişim yaratmanın ötesinde yoksulluk, sosyal yetersizlik ve çevresel bozulmalar gibi karşılanmamış ihtiyaçlar veya ifade edilmemiş ihtiyaçların toplamıdır (Mair, 2010).

Sosyal girişimcilik ilk zamanlarda sosyal faaliyetleri yerine getirmek için ticari faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde bir araç olarak kullanılırken, ilerleyen dönemlerde kâr amacı gütmeyen örgütler için de kullanılmaya başlanmıştır. Buna göre sosyal girişimcilik kâr amacı gütmeyen örgütlerin sosyal fayda oluşturmak ve finansal kaynak sağlamak için gerçekleştirdikleri faaliyetler olabileceği gibi kâr amacı güden özel ve kamu kurumlarının sosyal sorumluluk projeleri olarak topluma katkı sağlamak için yaptıkları faaliyetler olarak da görülmektedir (Paksoy, 2002). Son yıllarda sosyal girişimcilik kavramının kullanıldığı anlam, girişimciliğin sosyal bir alanda ortaya çıktığı, sosyal kaynakları yeniden bir araya getirdiği, yaratıcı insan faaliyetlerini içerdiği ve sosyal dışsallıklara sahip olduğu gerçeğinin ötesinde bir şeye işaret etmektedir. Daha ziyade sosyal girişimin temel amacı toplumu iyileştirmek, eşitsizlikleri telafi etmek şeklinde ifade edilmektedir. Bu iyileştirme ve eşitsizlikleri telafi etme tarzı ekonomik, özellikle girişimci araçlar kullanmayı gerektirir (Bandinelli, 2017).

Sosyal girişimcilik Dees'e (1998) göre yenilikçi, proaktif ve kâr amacı gütmeyen bir davranış tarzıdır. Ancak bu yaklaşımda hesap verebilirlik önem arz etmektedir. Sosyal girişimci, yaşadığı toplumda ortaya çıkan sosyal aksaklıkları fark ederek o güne kadar akla gelmeyen ya da cesaret edilmeyen bir yaklaşımla sorunların üzerine giden; yaratıcı, ısrarcı, duyarlı, gerçekçi tavırları ile fark yaratan ve toplumun güvenini kazanan kişidir. Sosyal girişimci bunu yaparken şunlara dikkat eder (Denizalp, 2009):

- Bir sorunu tespit eder,
- Sorunla ilgili bir proje üretir,
- Sorunla ilgili yeni bir yöntem geliştirir,
- Sorunun çözümüne yönelik olarak kaynak oluşturur,
- Geliştirilen projenin sürdürülebilirliğini sağlamak için yöntem bulur.

Sosyal girişimcilik yaklaşımı balık vermek olan hayırseverlik yaklaşımından balık tutmayı öğreten güçlendirme yaklaşımına, oradan da balıkçılık sektöründe köklü değişimler yaratmayı veya toplumsal değer yaratma amacıyla sosyal alanda var olan bir boşluğu doldurmayı amaçlayan bir yapıya sahiptir (Denizalp, 2009; Ersen, Kaya ve Meydanoglu, 2010). Balık vermek yaklaşımında kişinin temel ihtiyaçlarını karşılama ve hayatta kalmasını sağlamak varken balık tutmayı öğretmek yaklaşımında sorunun farkına varmak, sorun ile mücadele etme noktasında beceriler kazandırmak vardır. Balıkçılık sektöründe değişiklik yapmak yaklaşımında ise sorunları tek tek ele almak yerine sistematik çözüm önerileri sunmak ve çözümün sürdürülebilirliğini sağlamak vardır (Budak, 2015; Denizalp, 2009; Ersen ve diğerleri, 2010; Kargın ve diğerleri, 2018). Uygulamada bu yöntemler sorunlara göre farklılık gösterse de Adeagbo'ya (2008) göre sosyal girişim ve sosyal girişimcilik ilke ve uygulamaları, hayır kurumu veya kâr amacı gütmeyen yardım kuruluşlarının yaptığı faaliyetlerden farklıdır.

Literatürde sosyal girişimcilikle ilgilenen üç işletme türünden bahsedilmektedir. Bunlar; finansal kaynaklara sahip olarak topluma katkı sağlamak isteyen kişi, sosyal hizmet uzmanları çalıştırarak sosyal sektör işlerini daha verimli kullanma yollarını arayan işveren ve işletme mezunu olan girişimcileri bünyelerinde barındıran işletmeler şeklindedir. Sosyal girişimcilik, kavramsal olarak kâr amacı gütmeyen organizasyon teorisine, ekonomik teoriye ve stratejik yönetim teorisine göre tanımlanmaktadır. Modern toplumlarda sosyal girişimcilik, toplumun faydalarına odaklanan özgecil (kendinden çok etrafındakileri, kendi çıkarlarından çok dünyanın iyiliğini düşünen) fedakar kişilik biçimi sunar. Sosyal girişimcilik, inovasyon, risk alma ve proaktiflik kombinasyonu yoluyla sektörde, toplumda ve/veya sanayide değer ve değişim yaratan kâr amacı gütmeyen kuruluşların katalitik davranışdır. Sosyal girişimcilik bir organizasyonun başarısı, başarısızlığı veya sağlığı anlamına gelmez. Bunun yerine, kâr amacı gütmeyen bir kuruluşun belirli stratejik yönlerini ve eylemlerini tanımlar. Bu tanımda yer alan katalitik

davranış ile dikkat çekilen nokta ise bir organizasyonun davranışının çevrede yarattığı değişimin başlatıcısı olma durumudur (Helm, 2007).

Sosyal girişimcilik konusunda yapılan çalışmalar çok eskiye dayanmamakla birlikte son yıllarda bu konuda yapılan araştırma sayısında artış olduğu gözlenmektedir. Ayrıca dünyada birçok önemli işletme okulları eğitim müfredatlarına sosyal girişimcilik dersleri eklemektedir. Bunların başında hiç şüphesiz Harvard İşletme Okulu gelmektedir. Harvard dışında Stanford, Columbia, New York Üniversitesi, Oxford ve Duke gibi birçok üniversitede sosyal girişimcilik araştırma merkezleri kurulmuştur. Ayrıca Dünya Ekonomik Forumu da her yıl sosyal girişimcilik konferansları ile başlamaktadır. Bu da sosyal girişimciliğin tüm dünyada ne kadar önemli görüldüğünün bir göstergesidir (Kırılmaz, 2012).

Sosyal girişimciliğin önemi konusunda eski İngiltere Başbakanı Tony Blair'in Ocak 1999 yılında yapmış olduğu şu konuşmaya bakabiliriz (Thompson, 1999);

“Bu yüzyılın ilk yarısında, ana hizmetlerin sağlanmasında ve güvenlik konusunda hizmetler sunan devletin yardımı olmadan toplumun kendi amaçlarını başaramayacağını öğrendik. Yüzyılın ikinci yarısında, diğerlerinin (gönüllü organizasyonlar, işletmeler ve kritik olarak geniş halk kitleleri) enerjisi ve bağlılığı olmadan devletin kendi amaçlarını başaramayacağını öğrendik... Her yıl binlerce sosyal girişimci zor koşullar altında sıra dışı şeyler başarmaktadır. Milyonlarca kişi toplumsal inisiyatif ve gönüllü sektöre katılmakta, milyonlardan daha fazlası nasıl yapıldığını bilse belki de bu sektörlerle katılacak. Bu nedenle bir görev belirliyorum: insanların yaşamlarına dokunacak “toplumsal hareket” patlaması ile Milenyumu işaretleyelim”.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) eski başkanı Barack Obama, 2015 Küresel Girişimcilik Etkinliğinde yaptığı konuşmada, yoksulluk ve iklim değişikliği gibi hiçbir ülkenin başa çıkamayacağı zorluklarla mücadele için “sosyal girişimcilerin harekete geçmesine ve organize olmasına yardım ederek daha fazla insanı bir araya getiriyorlar” ifadesini kullanmıştır. Bu kapsamda Nicholls (2006) sosyal girişimcileri kurumsal ve örgütsel normları ve sınırları göz ardı eden sistematik olarak sosyal değişime amansız bir şekilde odaklanan kişiler olarak tanımlarken Ashoka “ Toplumsal ihtiyaçları devlete veya iş sektörlerine bırakmak yerine, sosyal girişimciler olarak sistemi değiştirerek, çözümü

yayarak ve toplumları yeni atılımlar yapmaya ikna ederek neyin işe yarayacağını bulur ve sorunu çözer” ifadesi ile tanımlanmaktadır. Bu ifadelerle sosyal girişimcilerin hem kamu hem de özel sektörü atlatma ve sonunda kimsenin daha önce bulamadığı çözümleri bulma becerisine sahip olduklarının altı çizilmektedir.

Literatürde karşılaşılan tanımlar ve açıklamalardan yararlanarak sosyal girişimciliği; sosyal sorunlara karşı risk alarak, yenilikçi, yaratıcı ve proaktif çözümler getirerek sosyal bir değer ortaya koymak şeklinde tanımlayabiliriz. Bu tanımda dikkat çeken noktalar olarak; girişimciliğin temel boyutlarından olan risk alma, yaratıcılık, yenilikçilik ve proaktif eylemler içermesi ve en önemlisi olarak da yapılan çalışmalar sonunda sosyal bir değer ortaya konulması yer almaktadır.

2.1.1.12.1. Sosyal Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi

Bireylerin ve yerel toplulukların kendi kendini yönetme hakkı, merkezi hükümetin yönetme hakkından daha önemli görüldüğü için sosyal girişimcilik faaliyetlerine insanlık tarihinin her döneminde rastlamak mümkündür (Mair ve Martí, 2006). İlkçağlarda toplayıcılık ve avcılıkla geçimini sağlayan ilk insanlar birbirlerine yardım etmeleri, birbirlerinin sorununu ortaklaşa çözmeye girişiminde bulunmaları, imcece usulü ile işlerin yapılması sosyal girişimcilikle ilgili verilecek ilk örneklerdir. Tarihsel süreç içerisinde sosyal faaliyetlerin gelişmesi ile birlikte sosyal girişimcilik örnekleri de gelişmiştir. Selçuklular döneminde vakıflar ve Ahilik teşkilatının kurulması, yine Osmanlı Devleti döneminde Ahilik teşkilatı ve Lonca teşkilatı gibi kurumların varlığı sosyal girişimciliğe örnek olarak verilebilir. Örneğin ahilikte, ahinin kazancının geçiminden arta kalanını bir fakire vermesi, herhangi bir mesleği olmayana meslek öğretme, eğitim ihtiyacı olanın bu ihtiyacının karşılanması gibi çalışmalar aslında sosyal girişimcilik olarak anılmasa da sosyal girişimciliğin temellerini oluşturan adımlar olarak değerlendirilmektedir. Yine benzer şekilde toplumsal sorunların kurulan vakıflar aracılığı ile çözülmesi sosyal girişimcilik örnekleridir (Coşkun, 2015).

Tarihteki ilk sosyal girişimcilik örneklerinin sağlık, eğitim, çalışma hakları ve ekonomik olarak yoksul olan kesimlerle ilgili olması, sosyal girişimciliğin toplumdaki sorunlara çözümler bulma ve sürdürülebilir bir kalkınma sağlama yönünü göstermektedir. Sosyal girişimciliğin tarihi incelediğinde tesadüfen başlamadığı, küresel, ulusal ve yerel düzeylerde meydana gelen politik, ekonomik ve sosyal değişim çerçevesi içinde karmaşıklık içerisinde geliştiği görülmektedir (Adeagbo, 2008; Reis, 1999).

Sosyal girişimciliğin tarihi batı dünyasında uzun dönemlere dayanmaktadır. Leadbeater'e (1997) göre, 12. ve 13. yüzyıllar Büyük Britanya'da önemli sosyal girişimcilik dönemleri olarak görülür. Bu dönemde yüzlerce gönüllü kilise kurulmuştur. Dünya'da yedi milyondan fazla insana toprak bağışında bulunan Vinoba Bhave, Hindistan bağımsızlık hareketinin siyasi lideri Mahatma Gandhi, ruhani lider Martin Luther tarihte önde gelen sosyal girişimciler olarak anılır (Ateş, 2017). 19. Yüzyılda hemşirelik okulunun kurucusu Florensa Nightingale, 20. Yüzyılda Maria Montessori sosyal girişimciliğin ilk örnekleri olarak dikkat çekmektedir (Nigam ve Ghai, 2016; Paksoy, 2002). 19. ve 20. yüzyıllarda hem Birleşik Devletlerde hem de Büyük Britanya'da açılan alkol ve uyuşturucu ile mücadele merkezleri, eski hükümlüler için açılan iş yerleri, zihinsel, fiziksel ve duygusal engelliler için geliştirilen eğitim programları yine sosyal girişimciliğe verilecek örneklerdir (Bornstein ve Davis, 2010).

Tüm dünyada yaşanan petrol krizi ile birlikte benimsenen neoliberal politikalar beraberinde bazı sosyal problemleri de getirmiştir. Yaşanan sosyal problemlere kayıtsız kalmayan sosyal girişimciler, dünyada sosyal girişimcilik örnekleri sergilemişlerdir. Sosyal girişimciliğin tarihsel gelişimine bakıldığında ilk olarak 1833 yılında William L. Garrison Amerika'da büyük bir toplumsal sorun olarak görülen köleliğe karşı "*Kölelikle Mücadele Derneği*" ni kurmuş ve hayatı boyunca da kölelikle mücadele etmiştir. 1931 yılında Nobel Barış ödülünü alan sosyal hizmet uzmanı Jane Adams yoksul insanlara yardım etmek amacıyla 1889 yılında "*Hull Hause*"u kurmuştur. Benzer şekilde yoksullukla mücadele kapsamında 1976 yılında Bangladeşli ekonomi profesörü olan Muhammed Yunus tarafından Grameen Bank (Yoksullar Bankası) kurulmuştur. Muhammed Yunus yaptığı bu çalışması ile 2006 Nobel Barış Ödülünü kazanmıştır (Mair ve Martí, 2006).

Sosyal girişimcilikle ilgili bu örnekler önemli olarak görülmesine rağmen, 1980 yılında Bill Drayton'ın "*dünyanın en acil sosyal sorunları için sistem değiştiren çözümler sunan dünyanın önde gelen sosyal girişimcilerini tanımlayan*" ve bunlara yatırım yapan küresel bir organizasyon olan Ashoka'yı kurması ile sosyal girişimcilik kavramı popüler hale gelmiş ve kurumsallaşmıştır. Ashoka, finansal ve profesyonel kaynaklar aracılığıyla sosyal girişimciliği desteklemektedir. Ayrıca Ashoka'nın web sitesinde sosyal girişimcilerin yaptıkları faaliyetlerin ayrıntılı açıklamaları, yöneticiler için bilgi kaynakları mevcuttur (Helm, 2007). Bu örgütün şu an 40 milyonu aşkın kişiye yardımda bulunan 1400'den fazla gönüllü çalışanı vardır (Roberts ve Woods, 2005). Ayrıca 90'dan fazla ülkede Ashoka Fellow çalışmaları yapılmaktadır (Tunar, 2020).

Sosyal girişimcilik kavramı, 1990'lı yıllarda hem hükümetlerin hem de akademi dünyasının dikkatini çeken bir kavram olmaya başlamıştır. Kavramın akademik anlamda gelişimine 1997 yılında Hentoni Melville ve Walesh'in sivil toplum kuruluşlarının toplumun ihtiyaçlarını gidermedeki etkinliği üzerine yaptıkları çalışma katkı sağlamıştır. Bu yıllarda Campbell'in sosyal girişimcilik ile ilgili tanımı bu alandaki çalışmalara rehberlik etmiştir (Kelleci, 2020). Campbell (1998) sosyal girişimciliği, kâr amacı gütmeksizin, mal veya hizmetlerin toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sunulması şeklinde tanımlamıştır. Bugün sosyal girişimcilik fikri duyarlı bir etki yarattı ve günümüze de uygun bir ifade haline geldi (Dees, 2009). 1998 yılında Klaus Schwab ve Hilde Schwab tarafından projelere maddi destek sağlamayan sadece sosyal girişimcilik faaliyetlerini bir araya getirmek amacıyla “*Schwab Vakfı*” kurulmuştur. Bu vakıf sosyal girişimciliği teşvik amacıyla yerel, bölgesel ve uluslararası düzeyde platformlar sunmaktadır. 1999 yılında kurulan Scholl Vakfı ise, sosyal girişimlere yatırımlar yaparak bunların bir araya gelmesini sağlamak ve sosyal girişimcileri desteklemektedir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Avrupa Birliği de ülkelere sosyal girişimcilik alanında destekler sunmaktadır (Tunar, 2020).

Türkiye’de ise, sosyal girişimciliğin ilk örneklerini sağlık ve dezavantajlı gruplarla ilgili alanlarda görmekteyiz. Kadın hastalıkları ve çocuk ölümleri ile mücadele amacıyla 1862 yılında Prenses Zeynep Kamil tarafından kurulan Zeynep Kamil Hastanesi ile Yusuf Ziya Bey tarafından dezavantajlı öğrencilerin eğitimi için 1872 yılında kurulan Darüşşafaka Okulu sosyal girişimciliğin Türkiye’deki ilk örnekleridir (Denizalp, 2009).

Toplumlarda sosyal girişimcilik, insanlar sosyal refahı desteklemek için harekete geçtikleri zaman ortaya çıkabilir (London ve Morfopoulos, 2009). Türkiye’de 1961 anayasası ile birlikte sosyal devlet anlayışı benimsenmiş, 1970’li yılların başlarına kadar devlet ekonomik politikaları yönlendiren, sosyal açıdan toplumu finanse eden bir “Refah Devleti”ne dönüşmüşken 1973 yılında dünyada yaşanan petrol krizi ile birlikte bu politikalara güven azalmış ve yerini neoliberal politikalar almıştır (Şimşek, 2014). 24 Ocak 1980 kararları ile birlikte Türkiye ekonomide strateji değişikliği yaparak serbest piyasa ekonomisi modeline geçmiştir. Daha önce sadece iç piyasaya hakim olmak yeterli görülürken iken ve bireylerin risk almaktan çekinerek finansal anlamda kapalı ekonomi anlayışına sahipken, küreselleşme ile birlikte hem devlet hem de özel sektörler sosyal girişimcilik ile ilgili çalışmalar yapmaya başlamıştır (Sönmez ve Toksoy, 2014).

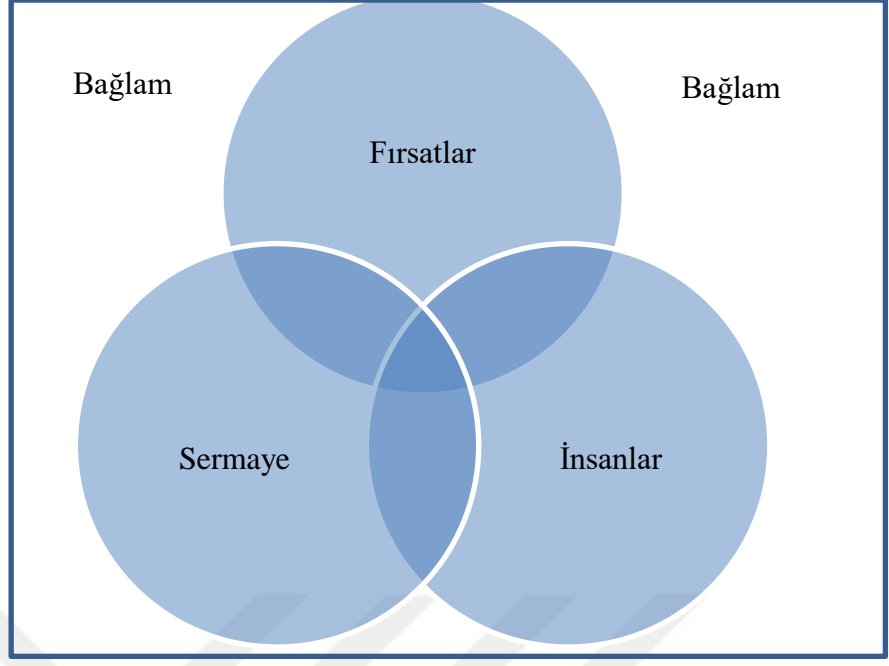
Sosyal girişimcilere göre işsizlik bir sosyal sorun olarak görülmekte ve sosyal girişimciliğin çözmeye çalıştığı sosyal sorunların başında gelmektedir (Biçerli, 2010). İşsizlikle mücadele kapsamında üçüncü sektörün ön plana çıkması ile birlikte 1990 yılında sosyal girişim adıyla İtalya’da bir gazete yayınlanmış ve sosyal kooperatif yasası ile de İtalya’da sosyal girişimcilik yasalaşmıştır. Bazı ülkelerde sosyal kooperatif şeklinde bazı ülkelerde ise sivil toplum kuruluşları (kâr amacı gütmeyen) şeklinde yaygınlaşan sosyal girişimcilik faaliyetlerinde İtalya, hem sosyal kooperatif hem de sosyal girişim yasal statüsüne sahip tek ülkedir. Türkiye’de ise sosyal girişimcilik faaliyetler kâr amacı gütmeyen üçüncü sektörler, vakıflar, dernekler, kooperatifler gibi farklı türden kuruluşlar aracılığıyla yerine getirilmektedir (Kaya İnceiplik, 2018).

2.1.1.12.2. Sosyal Girişimcilik Süreci

Sosyal girişimcilik bir fikir ile başlayan, sosyal girişimcinin geçmiş deneyimleri, sosyal bir ihtiyaç veya fırsatın ele alınmasını kapsayan bir süreçtir (Guclu, Dees ve Anderson, 2002). Sosyal girişimcilik sosyal bir soruna yaratıcı çözümler bulabilmek için fırsatların yaratılması ve bu fırsatlara uygun stratejilerin belirlenmesi sürecidir. Sosyal girişimcilik faaliyetleri amaca uygun stratejiler oluşturmak, stratejiye uygun olarak kaynakları belirlemek, sosyal girişimciliği başlatmak, büyütmek ve geliştirmek amacıyla yapılmaktadır.

Mair ve Marti (2006) sosyal girişimciliği, kaynakları bir araya getirerek yeni bir değer yaratma, sosyal değişimi başlatma veya sosyal ihtiyaçları karşılamak için fırsatları araştırmak ve kullanmak ve bu sosyal ihtiyaçları karşılayan ürün ve hizmetleri sunmak için yeni organizasyonların oluşturulmasını içeren bir süreçtir şeklinde tanımlamıştır.

Austin ve diğerleri (2006) tarafından geliştirilen modelde sosyal girişimcilik sürecinin dört değişkenin bir kombinasyonu olarak görülür. Bu değişkenler bağlam, sermaye, fırsatlar ve insandır. Şekil 2.1’de görüldüğü gibi sosyal girişimcilik bu dört değişkenin kesişim noktasından oluşmaktadır.

Şekil 2.1 Sosyal girişimcilik süreci (Austin ve diğerleri, 2006)

Sosyal girişimcilere etki eden faktörler çok çeşitli olmasına rağmen Neck, Brush ve Allen (2009) bu faktörleri üç başlık altında toplamıştır. Bunlardan ilki sosyal girişimcilik fikrini hayata geçirebilmek için kaynak yaratma, ikincisi sosyal girişimciliğin yapılan faaliyetler yoluyla tanınırlılığını artırmak ve son olarak da geri dönütlerle yapılan sosyal girişimcilik faaliyetlerinin devam edip etmeyeceğine performans ölçümleri ile karar vermektir.

Sosyal girişim kaynakları olarak finansal kaynaklar, insan kaynakları ve çalışanların sahip olduğu tecrübe, bilgi, beceri ve yetenekleri ifade eden beşeri sermaye sıralanmaktadır. İşletmelerin sahip olduğu sermaye birikimi, mal varlıkları sosyal girişimcilik faaliyeti sonucunda elde edilen kâr sosyal girişimcilik için finansal kaynaklar olarak değerlendirilirken işletmenin sahip olduğu işgücü, çalışanlar ve insan kaynakları da beşeri sermaye olarak değerlendirilmektedir (Kümbül Güler, 2008; Neck ve diğerleri, 2009). Sağlık problemleri, eğitimdeki eşitsizlikler, bilinçsiz su tüketimi, çevre kirliliği, teknolojinin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkan inovatif davranışlar hem kâr amacı güden hem de kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için kaynak yaratmada bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğini sağlamanın yollarından birisi de sosyal ağlar oluşturmaktır. Sosyal ağlar taraflar arasında bilgi alışverişini kolaylaştırarak girişimcilerin kaynak edinme becerilerini geliştirecektir. Yeni bir girişimin güçlü bir sosyal ağa sahip olması kaynak sağlayıcılara güven oluşturacaktır. Eğer kaynak sağlayıcılar yeni bir girişim hareketleri için yasal bir ortam yakalayamazlarsa o zaman

onlar hem insan kaynakları anlamında hem de ekonomik kaynaklar anlamında kaynak azaltma yoluna gidebileceklerdir (Roundy, 2013).

Araştırmaların kaynak sağlama stratejisi ile ilgili olarak genellikle odaklandığı nokta sosyal ağlardan yararlanma ve meşruiyet oluşturma stratejisidir. Paydaşlar tarafından yapılan sosyal girişimcilik faaliyetlerinin bilinirliğini artırmak ve performans ölçümleri yoluyla yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesi sosyal girişimciliğin devam edip etmemesine karar vermede ve çevrede ses getirmesinde önemlidir. Sosyal girişimcilik için sosyal değer yaratmak başarı ölçütü olarak değerlendirilirken, Dees'e (2009) göre sosyal değer yaratımını ölçmek ve değerlendirmek oldukça zor olmaktadır. Mair ve Marti (2006) ise ekonomik ve sosyal değer yaratmanın ayrılmaz bir ikili olduğunu, Dacin ve diğerlerine (2011) göre ise sosyal değer yaratma misyonu ve sonuçlarının hem olumlu hem de olumsuz olabileceği belirtilmiştir.

Sosyal girişimcilerin başarılı olabilmesi için sırasıyla liderlik özelliğine sahip, yenilikçi, kaynak kullanımında yetkin, risk alabilen ve özgeci bireyler olmaları gerekir (Kümbül Güler, 2010). Drayton'a (2005) göre bir sosyal girişimcinin başarılı olabilmesi için, vizyonun, değerlerin ve etik yaşamın temel niteliklerinin korunduğu bir organizasyonun yaratılması gerekir. Ayrıca bu temel niteliklerin korunduğu organizasyonlarda sosyal girişimcilik faaliyetlerine daha çok rastlanabileceğini belirtir. Dees ve diğerleri (2001) ayrıca bir sosyal girişimciyi, çok özel bir motivasyona sahip, tüm toplumda önemli bir kişiliği temsil eden kişiler olarak tanımlar.

Barendsen ve Gardner'e (2004) göre sosyal girişimcilerin başarılı olmaları için kullandıkları üç önemli strateji vardır. Bunlar:

- *Zor İşleri Yeniden Tasarlamak*: Olaylara pozitif bir bakış açısı ile bakabildikleri için bazı sorunları fırsata çevirebilme yeteneğine sahiptirler.
- *Zorunluluk Hissi*: Bir çok sosyal girişimci alternatiflerinin olmadığını düşündükleri ve işlerini sürdürmek zorunda olduklarını düşündüklerinden işleri yapma ve insanları etkileme konularında kendilerinde zorunluluk hissederler.
- *Ölçme Başarısı*: Bir çok sosyal girişimci işlerini sürekli geliştirmek ve standart girişimciler tarafından ölçümlenmek isterler.

Sosyal girişimcilikle ilgili süreci aşağıdaki Şekil 2.2'de gösterildiği gibi birbirini tamamlayan adımlar şeklinde şemalaştırabiliriz.

Şekil 2.2 Sosyal girişimcilik süreci

Şekil 2.2’de görüldüğü üzere sosyal girişimcilik süreci sosyal problemleri veya karşılanmamış bir ihtiyacı farketme ile başlayan, içerisinde bulunduğu bağlamı ve bu bağlam içerisinde yer alan faktörleri tanıma ile devam eden, sosyal problemlere yaratıcı çözümler getirmek için kaynakları belirleme ve kaynakları bir araya getirme ile süren bir süreçtir. Bu aşamayı sosyal girişimle ilgili bir karar verilmesi ve verilen karar ile ilgili sosyal girişimin başlatılması takip eder. Başlatılan sosyal girişimin çeşitli araçlarla topluma yayılmasını sağlama ve sosyal girişim faaliyetini izleme ve değerlendirme aşamaları ile devam eden ve sonunda yeni fırsatlar yakalama, bir misyonu başarma ya da başka bir girişimi tekrar başlatma şeklinde devam eden döngüsel bir süreçtir. Yapılan bir sosyal girişim faaliyetinin sonucu fırsat olarak değerlendirilerek başka bir sosyal girişim faaliyetin başlangıcı olabilir.

2.1.1.12.3. Ticari Girişimcilik ile Sosyal Girişimcilik Arasındaki Farklar

Sosyal girişimciler, hırs, karizma, liderlik, kıt kaynakların en üst düzeye çıkarılması ve vizyonu iletme yeteneği dahil olmak üzere girişimcilere özgü birçok nitelik sergilerler (Abolarin, 2014). Fakat sosyal girişimcilik ile ticari girişimcilik arasında etik değer, misyon ve yaratıcılık gibi bazı farklar vardır. Sosyal girişimcilik ile ticari girişimcilik arasındaki farkı Shaw ve Carter (2007) beş boyutta ele almıştır. Buna göre;

a. *Girişimcilik Süreci*: Her ikisi de bir ihtiyacın karşılanmasından doğmasına rağmen sosyal girişimcilik ticari girişimciliğe göre daha yerel düzeydeki toplumsal sorunlara ilgi duymaktadır.

b. *Ağa Yerleşiklik*: Bu boyut her iki girişimcilik türü içinde benzerdir. Yerel ağlarla iç içe olmak sosyal girişimcilerin acil karşılanmamış sosyal ihtiyaçları tespit etmelerinde ve sosyal girişimcilerin güvenilirliği konusunda kolaylık sağlamaktadır.

c. *Finansal Risk ve Fayda*: Sosyal girişimcilerde asıl amaç sosyal fayda elde etme iken ticari girişimcilikte asıl amaç kâr elde etmektir. Ticari girişimcilikte finansal risk ile sosyal girişimcilikte finansal olmayan risk karşılaştırıldığında sosyal girişimcilikteki finansal olmayan risk daha yüksek bulunmuştur.

d. *Yönetim Yapısı*: Ticari girişimcilikte yönetim yapısı sadece pay sahiplerinden oluşurken sosyal girişimciliğin yönetim yapısı daha katılımcıdır.

e. *Yaratıcılık ve Yenilik*: Her iki türden girişimcinin çalışmalarında yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlara ihtiyaç duyduklarını ancak bu ihtiyacın büyük ölçüde, ortaya çıkan ve başkalaşan sosyal sorunlara yeni çözümler uygulaması gereken sosyal girişimcilerin eylemlerinde gösterildiğini ileri sürmektedir.

Sosyal girişimcilik Austin ve diğerlerine (2006) göre kâr amacı gütmeyen kuruluş, işletmeler ve kamu kuruluşları tarafından yenilikçi ve sosyal değer yaratan faaliyetler şeklinde tanımlanarak, sosyal girişimcilik ile ticari girişimcilik arasındaki farklar; piyasa başarısızlığı, misyon, kaynak hareketliliği ve performans ölçümü şeklinde dört boyutta ele alınmıştır:

a. *Piyasa Başarısızlığı*: Sosyal girişimcilerin kamu kurumlarının veya ticari girişimcilerin çözemediği veya yeterince çözemediği bir çok sorunu çözdüğünü belirtmişlerdir. Ticari girişimciler için sorun olan bir çok şey sosyal girişimciler için

bir fırsattır. Piyasa başarısızlığı, sosyal ve ticari girişimcilik için farklı fırsatlar sunabilmektedir.

b. *Misyon*: Ticari girişimciliğin misyonu kâr elde etmektir (Dacin ve diğerleri, 2011), sosyal girişimciliğin misyonu ise sosyal değer yaratmaktır (Austin ve diğerleri, 2006). Bu nedenle ticari girişimciler pazarlarını karlılık üzerine kurarken, sosyal girişimciler pazarlarını sosyal ihtiyaçlara göre seçerler. Misyon farklılığı, girişim yönetimi ve personel motivasyonu konusunda kritik öneme sahiptir.

c. *Kaynak Hareketliliği*: Sosyal girişimciler ticari girişimcilere göre sınırlı bir sermaye piyasasına sahiptirler çünkü ticari girişimciler sosyal girişimcilere göre finansal anlamda daha fazla öz sermaye ve kaynak taahhüdünde bulunmaktadırlar.

d. *Performans Ölçülmesi*: Ticari girişimciler için ekonomik göstergeler olarak, müşteri memnuniyeti, pazar payı ve ürün kalitesi gibi ölçüler iken, sosyal girişimciler için finansal ve finansal olmayan paydaşlar çeşitli ve sayıları fazla olduğu için sosyal girişimcilerin performansını ölçmek zordur.

Girişimciliğin tüm türlerinde değer yaratmak önemlidir. Girişimcilik; ekonomik ve sosyal değer yaratmayı içerebilir. Ancak Mair ve Marti (2006) sosyal girişimciliği, girişimciliğin diğer türlerinden farklı olarak yorumlamışlardır. Sosyal girişimcilik, ekonomik değerden çok sosyal değere vurgu yaptığı için daha yüksek bir girişimcilik biçimi olarak görülmüştür. Temel amacı kâr elde etmek olan ticari girişimciliğin aksine sosyal girişimciler kâr amaçlı faaliyetler yürütseler bile sonuçta ulaşılmak istenen nihai hedef sosyal bir değişim yaratmaktır (Bornstein ve Davis, 2010; Çermik, 2015; Seelos ve Mair, 2005). Duncan'a (2007) göre yapılan bir faaliyetin ardından ekonomik değer elde etmek elbetteki önemlidir fakat sosyal bir değer elde etmek daha önemli olarak görülmektedir. Young (2008) sosyal girişimcilik ile ilgili yeni ve en ayırt edici özellik olarak girişimcinin sürekli olarak daha fazla sosyal veya çevresel etki arayışında olmasını belirtmesine rağmen sosyal girişimcilik ile ticari girişimcilik arasındaki farklar genel olarak Tablo 2.3'te gösterilmiştir.

Tablo 2.3 Sosyal Girişimcilik ve Ticari Girişimciliğin Karşılaştırılması(Kaya İnceiplik, 2018)

Sosyal Girişimcilik	Ticari girişimcilik
Nihai amacı sosyal değer yaratmaktır, ancak kâr da elde edebilir	Nihai amacı kâr elde etmektir ancak sosyal değer de elde edebilir
Elde edilen kâr yeni bir sosyal faaliyet için kullanılır	Elde edilen kâr üyeler arasında paylaşılır
Sürdürülebilir sonuç odaklı	Sürdürülebilir avantaj odaklı
Sosyal sorunlarda değişim	İş dünyasında değişim

Paydaşlarına hesap verir	Hissedarlarına hesap verir
Müşteri kitlesini, ödeme yapamayacak dezavantajlı gruplar oluşturur	Müşteri kitlesini ödeme yapabilecek kişiler oluşturur
Karar verme sürecinde katılımcı demokrasi anlayışı benimsenir	Karar verme sürecinde pay sahiplerinden oluşan temsili demokrasi anlayışı benimsenir
Ticari olmayan kaynakları da vardır	Ticari faaliyetlerden doğan maddi kaynaklar vardır
Kıt kaynakları etkili ve verimli kullanmak	Kaynak çeşitliliği söz konusudur
Motivasyon kaynakları daha çok içe dönüktür	Motivasyon kaynakları dışa dönüktür.
Manevi tatmin ön plandadır	Maddi tatmin ön plandadır
Başarı ölçütü yarattığı sosyal değerdir	Başarı ölçütü elde edilen kârdır
Kamu çıkarı ön plandadır	Kişisel ve şirket çıkarı ön plandadır
Kopyalanabilirlik risk, başarı getirir	Kopyalanabilirlik, risk oluşturur.

Sosyal girişimcilik, aynı ticari girişimcilikte olduğu gibi risk olarak toplumsal alanda yenilik yapmak ve değişimi başlatmaktır. Özdemir'e (2010) göre, sosyal ihtiyaçların çok olmasından dolayı bu durum bir fırsat olarak değerlendirilerek toplumsal değişimi başlatmak için temel bir amaç olarak görülebilir. İşletmeler sosyal sorumluluğa olan bakış açılarını değiştirebilirlerse sosyal ilerleme ve kârlılıkta artış, sosyal problemlerde azalış olacaktır. Sosyal girişimcilikle ticari girişimcilik arasındaki farkı ortaya koymaya çalışırken dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan birisi de sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğini sağlamak için kâr elde etmeye önem verilebileceğidir. Ancak nihai hedef sosyal bir değer yaratarak sosyal dönüşümü ve değişimi sağlamak olmalıdır. Martin ve Osberg (2007) tarafından bu durum sosyal girişimcilik için daha çok sosyal değişimi yönlendirme arzusu şeklinde değerlendirilmektedir.

Sosyal girişimcilik ile ticari girişimcilik arasında bazı farklılıklar bulunsa da benzer özelliklere de sahiptirler. Bu benzerliklerin başında yaratıcılık gelmekte olup problem çözme becerisi, farklı bakış açılara sahip olma, yenilikçilik, özgüven, risk alma ve yüksek düzeyde iletişim becerisine sahiplik de yaratıcılığın temel özellikleri olarak görülmektedir (Konaklı ve Göğüş, 2013). Bandinelli'ye (2017) göre sosyal girişimcilik, sosyal sorunları, ülkelerin durumlarını ve sosyal güçlük çeken veya dezavantajlı bireylerin durumlarını göz önünde bulundurarak ekonomik davranış içerisinde bir sosyal boyutu barındırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle sosyal girişimcilerin ortaya koydukları toplumsal katkı önemlidir. Sosyal girişimlerin toplum için yarattığı ekonomik ve toplumsal katkıyı Özdemir (2010) aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Sosyal girişimcilik istihdam yaratarak işsizlikle mücadele eder ve dezavantajlı gruplara da istihdam imkanı sağlar,

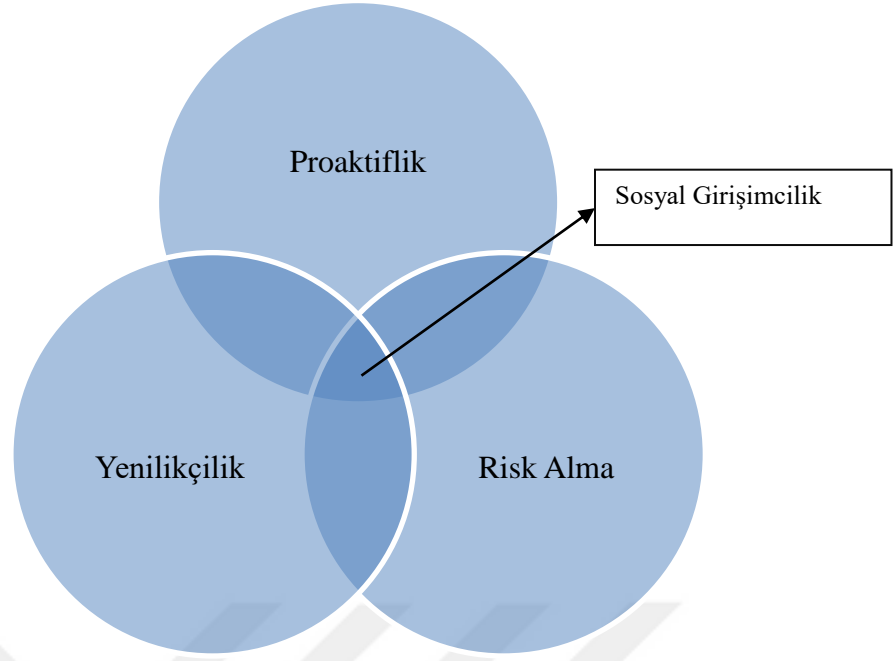
- İnovasyon yoluyla yeni fırsatlar, ürün ve hizmetler ortaya çıkarır,
- Sürdürülebilir kalkınma için sosyal sermaye sağlar,
- Projeleri destekleyerek fırsat eşitliğinin sağlanmasına katkıda bulunur.

2.1.1.12.4. Sosyal Girişimcilik Boyutları

Sosyal girişimciliğin boyutlarını belirlemeye yönelik olarak yapılan çalışmalarda, Weerawardena ve Mort (2006), Avustralya’da bulunan sosyal girişimcilerle yaptıkları nitel bir çalışmada dokuz sivil toplum kuruluşunu incelemişler ve sosyal girişimcilikle ilgili olarak çevresel dinamikler, proaktiflik, risk yönetimi, sürdürülebilirlik, yenilikçilik, sosyal misyon ve fırsatları görme şeklinde sıraladıkları yedi boyut tespit etmişlerdir. Hervieux, Gedajlovic ve Turcotte (2010) yapmış oldukları çalışmada, sosyal girişimciliğin boyutlarını sekiz başlık altında toplamışlardır. Bunlar önemine göre; sosyal misyon, sosyo-ekonomik organizasyon, yenilik, sürdürülebilirlik, sosyal değişim, fırsatlar, otonomi ve risk alma şeklinde sıralanmaktadır. Kümbül Güler (2008) Ashoka’ya bağlı sosyal girişimciler üzerinde yapmış olduğu çalışmasında “*sosyal girişimci davranış*” olarak nitelendirdiği bir faktör altında sosyal girişimcilik boyutlarını; fırsatları görebilme, başarı ihtiyacı, empati, özgecilik ve sosyal sorumlulukla ilgili ifadelerin yer aldığı beş alt boyut tespit etmiştir. Kılıç Kırılmaz (2013) ise sosyal girişimciliğin boyutlarını sosyal içerikli vizyon ve misyon sahibi olma, sosyal değer yaratma, sosyal girişim fırsatlarını görme, yenilikçi olma, kaynak yaratma ve sürdürülebilirliği sağlama ve sosyal ağlardan faydalanma şeklinde altı boyutta ele almıştır.

İçli ve Anıl (2016) ise Avustralya’da sosyal girişimci 9 sivil toplum kuruluşu üzerinde yaptıkları bir analizde sosyal girişimciliğin boyutlarını; çevresel dinamikler, yenilikçilik, proaktiflik, risk yönetimi, sürdürülebilirlik, sosyal misyon ve fırsat yaratma şeklinde 7 boyut tespit etmişlerdir.

Helm’e (2007) göre sosyal girişimcilik yenilikçilik, risk alma ve proaktiflik davranışlarının kesişme noktasından oluşmaktadır. Bu durum Şekil 2.3’te gösterilmiştir.

Şekil 2.3 Sosyal girişimcilik

Şekil 2.3'e göre sosyal girişimciliğin üç boyutunun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bunlar:

a. *Yenilikçilik (inovasyon)*: Yeni programların, mevcut girdilerin, hizmetlerin, süreçlerin, politikaların veya herhangi bir diğer kurumsal çıktının kullanılması şeklinde tanımlanır (Schumpeter, 1934). Hagedoorn (1996), inovasyonu girişimciliğin tanımlayıcı özelliği olarak vurgulamış ve bir girişimcinin yenilikçi olduğunu ve aşağıdaki beş görevden birini gerçekleştirdiğini savunmuştur:

- Kaliteli veya yeni bir ürünün tanıtılması,
- Yeni bir üretim yönteminin yaratılması,
- Yeni bir pazar alanının oluşturulması,
- Yeni bir tedarik zincirinin ortaya çıkarılması veya,
- Yeni bir organizasyon veya modelin oluşturulmasıdır.

Elçi (2007) inovasyonu ekonomik ve toplumsal değer yaratmak için ürünlerde, hizmetlerde ve iş yapış yöntemlerinde yapılan değişiklik, farklılık ve yenilik olarak, Yamaç (2001), bilim ve teknolojiyi kullanırken ekonomik ve toplumsal yarar ortaya çıkartmaktır şeklinde tanımlarken, Taş (2017) inovasyonu, bir yenilik süreci olarak tanımlar ve her yeniliğin inovasyon olarak görülmeyeceğini, inovasyonda önemli olanın ekonomik ya da toplumsal bir yarar sağlaması gerektiği olduğundan bahseder. Sosyal

girişimcilikte önemli olan yapılan herhangi bir faaliyetin tekrar edilmesinden ziyade yapılan faaliyetin sonucunda yeni bir sosyal veya ekonomik fayda sağlanmasıdır. Sosyal inovasyon ise, sosyal bir soruna, özgün, mevcut çözümlerden daha etkili, verimli ve sürdürülebilir bir çözüm sunan faaliyet veya hizmetleri ifade eder (Livingston, 2018).

b. Risk Alma (Risk-Taking): Girişimciler için risk alma mevcut kaynakların miktarından ziyade taahhüt edilen kaynakların miktarı ile ölçülür. Tüm işler doğası gereği belli miktarda risk unsuru taşısa da girişimci kuruluşlar için normal idari faaliyetlerin üzerinde bir risk söz konusudur (Lumpkin ve Dess, 1996). Sosyal girişimcilikte risk alma biçimi finansal sonuçtan ziyade sosyal riskle ilgilidir.

c. Proaktiflik (Proactiveness): Proaktiflik, burada bir programın, hizmetin, politikanın veya sürecin, günümüzde kanıtlanamayan ancak gelecekte değişimi etkilemesi beklenen fırsatlara yanıt olarak endüstrideki, sektördeki veya topluluktaki diğer kuruluşlardan önce uygulanması olarak tanımlanmaktadır (Lumpkin ve Dess, 1996; Schumpeter, 1934). Proaktiflik, büyük ölçüde örgütsel davranışın zamanlamasına yaptığı vurgu nedeniyle sosyal girişimcilik için önemlidir. Sosyal girişimciler, yeni faaliyetlerin başlatılması ve kurumsal normları yıkmaya istekliliği yoluyla pazarda liderlik sergiler. Aslında liderlik, proaktif davranışın örtük bir ifadesidir (Helm, 2007).

Sosyal girişimciliğin boyutlarını; değer yaratma, fırsat ve kaynak yaratma, yaratıcılık ve yenilikçilik, risk alma ve proaktiflik ve sürdürülebilirlik şeklinde beş başlık altında ele alabiliriz:

- a. *Değer Yaratma:* Sosyal girişimcilikle ilgili en önemli boyut yapılan faaliyetin neticesinde bir değer ortaya konulması gerekliliğidir. Bu değer sosyal boyutta bütün katılımcıları etkilemesi ve topluma bir katma değer sağlaması gerekmektedir. Yapılan faaliyetin sonucunda elde edilecek olan ekonomik anlamda değer ise tekrar yapılan sosyal girişimcilik faaliyetinde kullanılması gerekmektedir.
- b. *Fırsat ve Kaynak Yaratma:* Sosyal girişimciliğin başlatılabilmesi için ortaya bir fırsatın doğması ve bu fırsatı değerlendirebilmek için kaynakların belirlenmesi ve belirlenen kaynakların bir araya getirilerek o iş için organize edilmesi gerekmektedir. Ortaya çıkan fırsatlar karşılanmamış bir ihtiyaç olabileceği gibi bireylerin hayatına yenilikler kazandırma amacıyla yapılabilir. Pandemi döneminde insan sağlığını korumak amacıyla maske kullanılmasının zorunlu

hale getirilmesi ile birlikte maske kullanımını kolaylaştırmak amacıyla maske takma aparatının üretilmesi ortaya çıkan fırsatların değerlendirilmesine örnek olarak verebiliriz.

- c. *Yaratıcılık ve Yenilikçilik*: Girişimciliğin temel boyutlarından birisi olan yaratıcılık ve yenilikçilik sosyal girişimciliğin de temel boyutlarından birisidir. Çünkü yapılan bir faaliyetin girişimcilik ya da sosyal girişimcilik olarak değerlendirilmesi için içerisinde yaratıcılığı ve yenilikçiliği barındırması gerekmektedir. Aynı şeyler tekrar edilirse sosyal girişimci bir faaliyette bulunulduğundan bahsedilemez.
- d. *Risk Alma ve Proaktiflik*: Sosyal girişimciliğin önemli boyutlarından birisi de risk alma ve proaktiflik yer almaktadır. Sosyal girişimciliğin temelinde bir faaliyete başlayabilmek için risk almak yer almaktadır. Benzer şekilde herhangi bir fırsat doğduğu zaman sonucunda oluşabilecek zararları hesap ederek ön alıcı bir davranışta bulunmak sosyal girişimciliğin başarısında önemli bir yer tutacaktır. Bu durum bazen faaliyette bulunan kişiler için risk oluşturabilir. Ortaya çıkabilecek risklerinde çok iyi hesaplanarak bu riskleri en aza indirmek sosyal girişimcilikte önemlidir. Çünkü yapılan sosyal girişimcilik faaliyetinin başarısızlığa uğraması tüm topluma mal olabilir.
- e. *Sürdürülebilirlik*: Sosyal girişimcilikle yapılan faaliyet ve uygulamaların yerel düzeyde de olsa sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekir. Sosyal ağlar veya yerel ve ulusal basında yer edinmesini ve devamlılığı önem arz etmektedir. Muhammed Yunus tarafından yoksullukla mücadele anlamında kadınlara yönelik olarak verilen mikrokredinin devamlılığının sağlanmış olması sayesinde kadınlar bu girişime destek ve ortak olmuşlardır.

2.1.1.12.5. Sosyal Girişimcilik Türleri

Stanford Üniversitesi kaynaklı Sosyal Girişimci İnisiyatif Grubu, sosyal girişimleri üç şekilde sınıflandırmışlardır. Birinci gruptakilerin kâr için kurulduğunu ve sosyal konuların yaratıcı bir şekilde kaynak olarak kullanıldığını belirtmişlerdir. İkinci gruptakilerin kâr amaçlı olmadıkları ve bireylere yardım ettikleri belirtilmiştir. Üçüncü grupta yer alanlar ise, kâr amaçlı ya da kâr amaçsız olabilmekte ve kendi programları ile ekonomik değer yaratabilmekte, müşteri grupları için iş ve eğitim fırsatları yaratabilmektedirler (Shaw ve Carter, 2007).

Sosyal girişimciliğin kâr amacı güden pazarlardan kâr amacı gütmeyen pazarlara kadar çeşitli operasyonları olan bir çok yasal biçimi vardır (Austin ve diğerleri, 2006; Dacin ve diğerleri, 2011; Dees, 1998; Mair ve Martí, 2006). Drayton'a (2005) göre, sosyal girişimciler sayısal olarak artarken, bu girişimcilere fon sağlayan ve onlarla ortaklık yapan destekleyici kurumların sayısı da artmaktadır. Örneğin, Mohammad Yunus literatürde en çok bahsedilen sosyal girişimcidir ve Yunus'un mikrofinans kredi fikri olan Grameen Bank, tüm dünyayı etkilemiştir. Grameen Bank'ın mülkiyetinin yüzde doksan dördü yoksul Bangladeşli kadınlara aittir (Zahra ve diğerleri, 2009). Sosyal girişimciliğin ortaya çıkışı sayesinde, birkaç on yıl önce hayal bile edilemeyecek bir fikir, şimdi milyonlarca yaşamı etkileyen ve dünya çapında kopyalanan uygulanabilir bir model haline gelmiştir (Abolarin, 2014).

Sosyal girişimciliğin türlerini yaptıkları geniş bir literatür taramasından sonra Alvord, Brown ve Letts (2004); sosyal etkiye sahip ticari işletmeler, sosyal etki için yenilik ve sosyal dönüşümün başlatıcıları olmak üzere üç kategoride değerlendirmişlerdir. Benzer şekilde, Zahra ve diğerlerine (2009) göre sosyal yaptakçı, sosyal inşacı ve sosyal mühendis olmak üzere üç tür sosyal girişimci vardır. *Sosyal yaptakçı (bricoleur)*; yerel olarak çalışır ve küçük ölçekli sosyal sorunları bulmaya ve çözmeye çalışır. Sosyal yaptakçı (bricoleur), bir topluluktaki yerel girişimcilik fırsatlarından yararlanmak için yerel bilgiyi ve yerel kaynakları en üst düzeye çıkaran sosyal girişimcilik türüdür. *Sosyal inşacı*; mevcut sistem içerisinde yer alan sorunları tanıyıp bir değişim başlatan, kurumsal, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve devlet kurumları tarafından yeterince ele alınmayan sosyal ihtiyaçları karşılayan sosyal girişimcilik türüdür. *Sosyal mühendislik* ise daha geniş olarak sosyal sistemi yeniden yapılandırmayı ve ilerletmeyi hedef alır. Kurumsal sistemlerdeki hataları tespit eder ve bir girişimci süreç uygulayarak sistemlerde devrim niteliğinde değişimi gösterir. Bu üç sosyal girişimci türü Drayton (2006) tarafından “*değişim yaratanlar*” ifadesi ile açıklanmaktadır. Değişim yaratanlar, başkalarının engel gördüğü yerlerde çözümler bulan ve bunları toplumun yeni ve somut kalıplarına dönüştüren kişilerdir.

Gandy'e (2012) göre literatürde en az dört yaklaşım veya yapı sosyal girişimcilik olarak adlandırılmaktadır. İlk yaklaşım sosyal girişimcilik olarak en büyük desteği alır ve uygulamaları sosyal yardım kuruluşları tarafından desteklenir. Bu yaklaşımı benimseyenlere göre sosyal girişimcilik, organizasyonun etkililiğini ve verimliliğini artırmak için en iyi uygulama arayışıdır. Örgütün misyonu ve amacının gerçekleştirilmesi sosyal girişimciliğin merkezi odak noktasıdır. Amaç kazanç elde etmek değildir ancak elde

edilen kazanç bir araç olarak görülür. Sosyal değer yaratma misyonuna odaklanmak bu yaklaşımın asıl amacıdır (Dees, 2009; Gandy, 2012; Shane, 2003). Çoğunlukla sosyal girişimcilik olarak adlandırılan ikinci bir yaklaşım, kâr gerçekleştirme fırsatlarının tanıtılması ve dahil edilmesi yoluyla bağış tabanlarını tamamlayan sosyal yardım kuruluşlarını içerir. Çoğu durumda, kuruluşlar genel misyonlarını finanse etmek için kâr amaçlı bir girişim geliştirir. Kadın izcilerin, sosyal görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmak için kurabiye yapıp satmaları buna en iyi örnektir. Bu yaklaşımda kuruluşların sosyal ihtiyaçları karşılamaya devam edebilmeleri için yeni kârlı yollar bulmaya çalıştıkları noktasına dikkat edilmelidir (Hartigan, 2006).

Sosyal girişimcilik literatüründe gelişen yeni bir yaklaşım, kâr amacı gütmeyen kuruluşların ticari ve sosyal hedeflerini harmanlaması sosyal girişimcilik olarak adlandırılır. Bu yaklaşımda sosyal ve finansal sonuçlar elde etmeye çalışmak amaçlanmaktadır (Rosenzweig, 2004). Bu yapının sosyal girişimcilik olarak ifade edilmesinin amacı, bu şirketlerin kâr elde ederken, hissedarlar için finansal getirileri en üst düzeye çıkarmak ve aynı zamanda daha fazla ihtiyacı olan insana ulaşmak için sosyal girişimi genişletmek gibi iki yönlü bir hedefe sahip olmalarıdır (Hartigan, 2006). Bazı araştırmacılar bu yapının aynı anda hem finansal performansa hem de sosyal faydayı sürdürmeye nasıl bağlı kalabileceğini sorguladıkları için sosyal girişimcilik olarak nitelendirmede zorlanmaktadırlar (Gandy, 2012). Dördüncü bir yaklaşım ya da yapı olarak ise, sosyal girişimciliğe olan ilginin artması ile birlikte kurumsal sosyal sorumluluk çalışmaları adı altında kendini göstermektedir. Sosyal sorunları çözmeye çalışan şirketler veya kurumlar sosyal sorumluluk faaliyetleri şeklinde yerine getirdikleri işlerdir. Kurumlar veya işletmeler arasında artan bu sosyal sorumluluk bilinci, sürdürülebilir sosyal etki yaratmaya çalışan sosyal girişimcilerin sosyal sorunları mümkün olan en etkili ve verimli bir şekilde çözmeye odaklanmalarıdır (Gandy, 2012).

Kırılmaz (2012) ise sosyal girişimcilikle ilgili iki farklı yaklaşımdan bahsetmektedir. Bunlar; sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik sosyal girişimcilik yaklaşımı ve kâr elde etmek için gerçekleştirilen ancak sosyal bir misyonada sahip olan organizasyonların gerçekleştirdiği sosyal girişimcilik yaklaşımlarıdır.

- a. *Sivil Toplum Kuruluşları Yaklaşımı*: Bu yaklaşımda sosyal girişimcilik, sosyal organizasyon ya da Sivil Toplum Kuruluşları (STK) üzerine inşa edilmiştir. Bu yaklaşımın öncüsü olarak J. Gregory Dees kabul edilmektedir. En çok onun

tanımı kullanılmış ve atf almıştır. Bu yaklaşımda sosyal girişimciler sosyal amaçları başarmak için kaynakları yeniden yapılandırma ve başarılarını da “sosyal dönüşümü” sağlama ile ölçmüşlerdir. Ancak burada önemli bir nokta üzerinde durulmaktadır. O da sosyal girişimcilik faaliyetleri yerine getirilirken bu faaliyetin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla ticari faaliyette bulunmak ya da devlet desteği sağlamak gibi kâr getirici bir faaliyetlerde bulunmak gerekebilir (Tracey ve Phillips, 2007).

Bu yaklaşımda üçüncü sektör kuruluşları geleneksel yönetim anlayışından sıyrılarak bağımsız ve sürdürülebilir bir yönetim anlayışına sahip oldukları kabul edilir. Bu yaklaşımda sosyal sorunlar ancak sosyal girişimcilik misyonuna sahip kuruluşlar tarafından çözülebileceği belirtilmektedir (Besler, 2010). Bir örgütün devamlılığını sağlayabilmesi için finansal kaynakların çeşitliliğine, bunun içinde kazanç yolları yaratmaya ve ticari kuruluşlarla işbirliği içerisinde olmaya ihtiyaç vardır (Sarıkaya, 2010). Bu kazanç sağlama ve işbirliği ihtiyacı STK’ları sosyal girişimcilik faaliyetlerine yönlendirmekte ve yenilikçi, girişimci veya girişim temelli olmayı gerekli kılmaktadır (Kırılmaz, 2012).

- b. *Sosyal Misyon Odaklı Özel Sektör Yaklaşımı*: Bu yaklaşımda sosyal girişimciliğe benzetilmektedir ancak aradaki fark girişim sonucunda elde edilen gelirin ya da kârın tekrar sosyal girişimcilik için kullanılmasıdır. Bu yaklaşım ekonomik refah ve iş hedeflerine odaklanmaktadır (Mort ve diğerleri, 2002). Bu yaklaşımda hem ticari hem de sosyal yapılar altında sosyal amaçlar için organizasyonlar oluşturulmaktadır. Bu yaklaşımda özel sektörde faaliyet gösteren ticari kuruluşlar sosyal misyon odaklı olarak hareket ederler. Bu yaklaşımda sosyal girişimcilik, hem ticari açıdan sürdürülebilir hem de sosyal açıdan yapıcı kapasiteye sahiptirler (Besler, 2010).

Helm (2007) sosyal girişimcilikle ilgili olarak, sosyal sektörün gerçeklerine göre, sosyal organizasyon, ekonomi ve stratejik yönetim alanlarındaki mevcut araştırmalara dayanan bir sosyal girişimcilik anlayışı geliştirmiştir. Ona göre sosyal girişimcilik, yenilik, risk alma ve proaktifliğin kombinasyonu yoluyla sektörde, toplumda ve/veya sanayide değer ve değişim yaratan kâr amacı gütmeyen kuruluşların davranışdır. Benzer şekilde Light (2011) sosyal girişimcilikte girişimci, fikirler, fırsatlar ve organizasyonlardan oluşan dört kategorinin olduğu, girişimci ve fikirlerin sosyal girişimcilikle ilgili yapılan tanımların

hepsinde yer alırken fırsatlar ve organizasyonların da çoğu tanımlarda yer aldığını belirtmektedir.

Sosyal girişimcilik, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan ve yeni endüstriler yaratarak, yeni iş modellerini doğrulayarak ve kaynakları ihmal edilen toplumsal sorunlara yeniden yönlendirerek ekonomileri etkileyen bir olgudur (Santos, 2012). Sosyal girişimciler, yetersiz kullanılan kaynakları tespit eder ve karşılanmamış sosyal ihtiyaçları karşılamak için bunları kullanmanın yollarını bulur (Leadbeater, 1997). Benzer şekilde Dees (2001) sosyal girişimciliğin istisnai olan bir dizi davranışları tanımladığını belirtirken, Drayton (2006) ise sosyal girişimcileri her alanda faaliyet gösterebilecek karizmatik doğal liderler olarak tanımlamaktadır.

Sosyal girişimciğin türlerini literatür taramasına dayandırarak üç şekilde belirleyebiliriz. Bunlar:

- a. *Sosyal Misyon Odaklı Sosyal Girişimcilik*: Bu sosyal girişimciliğin felsefesinde belirlenen bir misyon var ve bu misyona hizmet etmek amacıyla tüm imkanlar seferber edilmektedir. Örneğin yoksullukla mücadele misyonunu benimsemiş bir sosyal girişimci bu misyonunu gerçekleştirebilmek için faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Kütüphanesi olmayan hatta kitap bulamayan köy okullarına kitap bağışında bulunmak sosyal misyonu ile harekete eden bir kuruluşun düzenlemiş olduğu “*Yarına Umut Ol*” projesi örnek olarak verilebilir.
- b. *Araç Olarak Kullanılan Sosyal Girişimcilik*: Özellikle sivil toplum kuruluşlarının hedef kitleye ulaşabilmeleri amacıyla gerçekleştirdikleri sosyal girişimcilik türüdür. Burada asıl amaç hedef kitleye ulaşabilmektir. Hedef kitlenin ihtiyaçları ve beklentileri göz önünde bulundurularak yapılan faaliyetleri içermektedir. Ancak bu sosyal girişimcilik türünün etkililiği sosyal misyon odaklı sosyal girişimcilik türüne göre düşük olacaktır. Çünkü hedef kitleye ulaşmak amacıyla araç olarak kullanılan sosyal girişimcilik türünde hedef kitleye ulaşıldıktan sonra sosyal misyon konusunda yetersizliği ortaya çıkacağından sürdürülebilirlik noktasında eksiklikleri ortaya çıkacaktır.
- c. *Kurumsal Kimlik Olarak Sosyal Girişimcilik*: Doğrudan hiçbir gelir elde etmeden toplumsal sorunlara odaklanılan sosyal girişimcilik türüdür. Bu sosyal girişimcilik faaliyetlerine eğitim kurumlarında verilen topluma hizmet dersleri, kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal sorumluluk projeleri örnek olarak

verebiliriz. Özellikle eğitim kurumlarında yapılan topluma hizmet dersleri sınıf ortamından ziyade doğrudan toplum içinde yaparak yaşayarak gerçekleştirildiğinden kurumsal kimlik olarak yapılan sosyal girişimcilik faaliyetlerinin etkililiğini artırmaktadır.

2.1.1.12.6. Sosyal Girişimcilik Alanları

Sosyal girişimcilik ile ilgili yapılan çeşitli tanımlar ve tanımlamalar beraberinde sosyal girişimcilik alanlarının neler olduğu sorusunu getirmektedir. Toplum içerisinde rastalanan sosyal girişimcilik faaliyetlerinin sıklığı ile birlikte sosyal girişimcilik alanları ortaya çıkmaktadır. Kültürel, sosyal, ekonomik, sağlık, spor, politik, çevresel, teknolojik ve kamusal alanlarda sosyal girişimcilik faaliyetlerine rastlamak mümkündür.

Eğitim kurumlarında ve toplumun eğitim kalitesinin yükseltilmesi amacıyla yapılan sosyal girişimcilik faaliyetlerini kültürel alanda yapılan sosyal girişimcilik faaliyetlerine örnek verebiliriz. Lezzetli bir balık türü olan aslan balıklarının denizde balık kolonilerine zarar verdikleri ve balık kolonilerinin neslinin tükenmesine yol açtıkları için aslan balıklarının avlanması ile hem çevreye katkı sağlanmış olur hem de ekonomik gelir elde edilmiş olur. Aslan balıklarının avlanmasının çevreye sağladığı yarar sosyal girişimcilik olarak değerlendirilmektedir. Ancak sosyal girişimcilik faaliyetlerini tek bir alanla sınırlamak imkansızdır. Kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması amacıyla kamuda uygulanan tasarruf tedbirleri ile ilgili uygulamalar hem ekonomik alanda hem de kamusal alanda yapılan sosyal girişimcilik faaliyetine örnek olarak verilebilirken, uygulanan sıfır atık projeleri çevresel alanda sosyal girişimcilik faaliyeti olabileceği gibi politik ve kamusal alanda yapılan sosyal girişimcilik faaliyeti de olabilir. Benzer şekilde pandemi dönemlerinde salgınla mücadele anlamında yürütülen aşı bulma çalışmaları hem sağlık alanında hem toplumsal alanda hem de ekonomik alanda yapılan sosyal girişimciliğe örnek olarak verilebilecektir.

2.1.1.12.7. Sosyal Girişimcilikle İlgili Engeller

Sosyal girişimcilikle ilgili olarak akademik anlamda yapılan değerlendirmelerde ve uygulamalarda olumlu yönlerinin ortaya konulmasına rağmen tanımlamada bir takım eksikliklerin olduğu görülmektedir. Bu eksiklikleri Demirtaş (2020) sosyal girişimciliğin genellikle sadece kâr amacı gütmeyen kuruluşların yerine getirdikleri hayırseverlik uygulamaları olarak değerlendirilmesi, sosyal girişimcilik denince akla mikro kredi uygulamalarının gelmesi ve sosyal girişimciliğin ekonomik çıktılarının göz ardı edilmesi

şeklinde sıralamaktadır. Singh (2012) sosyal girişimciliğin önündeki en büyük engelin hükümetler tarafından meşru bir çalışma alanı olarak görülmemesi olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Ateş (2017) tarafından Türkiye’de ki sosyal girişimciliğin önündeki engeller ve zorluklardan bahsederken aşağıdaki noktalara vurgu yapılmıştır.

- a. Türkiye’de sosyal girişimcilere karşılık gelen mevzuattaki eksiklikler,
- b. Mevzuat eksikliği sosyal girişimleri vakıf, dernek veya kooperatif yapısından kurtaramamakta ve sosyal girişimcilerin ihtiyaçlarını da tam olarak karşılamamaktadır,
- c. Sosyal girişimcilerin problemlerini bireysel olarak çözmeye çalışmaları,
- d. Sosyal girişimcilik faaliyetlerine kamu kuruluşları tarafından mali destek verilmemesi,

Sosyal girişimciliğin önündeki engelleri ve zorlukları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- a. Geleceği görmeye çalışmanın getirdiği zorluklar,
- b. Sosyal girişimcilik uygulamalarının gıda yetersizliği, sağlık, finansal krizler, eğitim eşitsizliği gibi görülmeyen veya daha az araştırılan konularla ilgili olmasının getirdiği zorluklar,
- c. Potansiyel çözümler üzerinde başarılı sosyal bir işletme kurmanın imkansızlığının getirdiği engeller,
- d. Sosyal girişimcilikle ilgili hevesli yatırımcı eksikliği,
- e. Sosyal girişimcilikte kâr elde etmenin olmaması,
- f. Yapılan faaliyetler neticesinde maddi gelir elde edememenin getirdiği zorluklar.

Sosyal girişimciliğin gelişmesi ile ilgili olarak birçok engel ve zorluklar olmasına rağmen Türkiye’nin bu alanda bir çok fırsat ve avantajlara da sahip olduğu söylenebilir. Bu fırsat ve avantajlar Ateş’e (2017) göre, sosyal girişimciliğin henüz gelişen bir alan olması, her ne kadar kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen destekler yetersiz olsa da özel sektör tarafından sosyal girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi, Türkiye’nin genç bir nüfusa, geniş bir iç pazara sahip olması ve fiziki altyapı olanaklarına sahip olması şeklinde belirlenmiştir.

2.1.1.12.8. Sosyal Girişimin Yönetimi

Yönetim en basit anlamda örgütün amaçlarını gerçekleştirmek üzere madde ve insan kaynaklarını bir araya getirme, kullanma ve kontrol etme süreci şeklinde tanımlanmaktadır (Bursalıoğlu, 2019; Çelik ve Şimşek, 2013). Yönetim, içinde bulunulan bağlam içerisinde sosyal değerler geliştirmeyi ve uygulamayı sağlamaktır (Belisle ve Sargent, 1957). Yönetimin görevi ise örgütü amaçlarına göre yaşatmaktır (Özdemir, 2018). Yönetim kavramının içeriğinde amaç, işbirliği ve insan vardır. Bu üç kavramın kombinasyonu yönetim kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Yönetim kendi içerisinde ve birbirini tamamlayan bir zincir şeklinde iç içe geçmiş süreçlerden meydana gelmektedir. Yönetim Bursalıoğlu'na (2019) göre; karar verme süreci ile başlayan, planlama, iletişim, etkileme, örgütleme, koordinasyon ve değerlendirme olmak üzere yedi aşamadan oluşan bir süreçtir. Sosyal girişimin yönetimi anlamında bu süreçlere kısaca değinecek olursak;

2.1.1.12.8.1. Karar Verme:

Yönetim sürecinin merkezi noktasında yer almakta (Bursalıoğlu, 2019) olup elimizde bulunan alternatifler arasından en optimum olanı seçmek, tercih etmek anlamında kullanılmaktadır (Özdemir, 2018). Sosyal girişimcilik faaliyetinde bulunulabilmesi ya da çalışanları bu tür aktivitelere yönlendirebilmenin başlıca ve en geçerli yolunun eldeki imkanlara göre en doğru kararı vermek ile başlamaktadır.

Karar verme aşaması programlanmış ve programlanmamış olmak üzere iki türlü olabilmektedir. Programlanmış kararlar daha önce verilmiş kararlardan yola çıkılarak verilen kararlardır. Programlanmamış kararlar ise beklenmedik durumlar karşısında alınan kararlardır (Özdemir, 2018). Sosyal girişimcilikte kararların programlanmış şekilde verilmesi faaliyetin başarısını artıracaktır. Ancak bazen hızlı kararlar verilmesi söz konusu olduğunda programlanmamış kararlar da verilebilir.

2.1.1.12.8.2. Planlama:

Örgütün amacına ulaşabilmesi için yapılacak etkinliklerle ilgili önceden karar verme ve geleceğe yön verme çabalarıdır (Sezen, 1999). Planlama gelecekle ilgili belirsizliğin ortadan kalkmasına ya da azaltılmasına yol açabilmektedir. Özellikle sosyal girişimcilikle ilgili engeller bölümünde ifade edilen karşılaşılabilecek olan belirsizlik durumunun ortadan kalkmasında ya da minimuma indirilmesinde iyi bir planlamanın rolü büyük olacaktır.

Planlama, yönetimin yol göstericisi (Bursalıoğlu, 2019) olup bazı ilkeleri mevcuttur. Bu ilkelere uyulması planın başarıya ulaşmasında büyük bir etkene sahiptir. Bu etkenlerden birincisi plan amaca uygun olmalıdır. Başka bir ifade ile sosyal girişimcilikle ilgili yapılan plan hedef kitleye ulaşmada, ortaya konulması gereken sosyal değerın amacına hizmet etmelidir. Bir diğer ilke bütünlüktür. Bütünlük ilkesi yapılmak istenen ile yapılan arasında çelişkinin olmamasıdır. Örneğin öğrenci kütüphanesi kurmayı amaçlayan bir faaliyetin sonucunda ortaya küçükte olsa bir kütüphanenin çıkarılması gerekir. Amaçlarda ortaya çıkabilecek olası sapmaları önlemek ölçülebilirlik ilkesi, uygulamada ortaya çıkan sorunları çözebilmek geliştirilebilirlik ilkesi ve planların kısa, orta ve uzun vadeli olacak şekilde düzenlenmesi ise süreklilik ilkesini gerektirir (Başaran ve Çınkır, 2013).

2.1.1.12.8.3. İletişim:

Sosyal girişimcilikte bir başka yönetim süreci de iletişimdir. İletişim, insanları sosyal girişimciliğe yönlendirmek, faaliyet sırasında kişiler, gruplar ve toplumun geneli arasında ağlar oluşturmak ve faaliyetin amacına ulaşabilmesi için koordinasyonun sağlanması sürecidir (Bursalıoğlu, 2019). Robbins ve Judge' ye (2013) göre iletişimin dört işlevi vardır. Başkalarının davranışlarını örgütün amacı yönünde etkilemek anlamında *kontrol işlevi*, çalışanları amacın başarılması yönünde *güdüleme işlevi*, amacın açıklanması yönünde *duyguların ifade edilmesi işlevi* ve edinilen bilgilerin paylaşılması noktasında *bilgileri aktarma işlevi*dir. Sosyal girişimcilikte bu dört işlevin önemi göz ardı edilemez. Kontrol, güdüleme, duyguların ifadesi ve bilgi aktarma işlevleri faaliyetin başarıyla sonuçlanmasında ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli yer tutmaktadır.

2.1.1.12.8.4. Etkileme:

Etki veya etkileme, yöneticinin örgütünü amaçlarına ulaştırabilmek için çalışanlarını bu amacın başarılması yönünde harekete geçirebilmesidir. Sosyal girişimcilik tek başına yapılmaktan ziyade katılımcılığı teşvik eden bir faaliyettir. Faaliyete katılım oranı arttıkça başarı artacaktır. Bu noktada faaliyetin yöneticisi konumunda olan kişinin katılımcılarını faaliyetin başarısı noktasında harekete geçirebilmesi önem arz etmektedir. Katılımcılarda daha çok gönüllülük esas alındığı için yönetimin etkileme sürecine yöneticinin ayrı bir önem vermesi gerekmektedir.

2.1.1.12.8.5. Örgütlenme:

Yönetim örgütün maddi ve insan kaynaklarını bir araya getirme süreci olarak tanımladığımız için bu kaynakların düzenli bir biçimde kullanılmasını sağlayacak şekilde örgüt yapısının oluşturulması süreci örgütlenme olarak tanımlanmaktadır (Ergun, 2004). Sosyal girişimcilik faaliyetleri ile ilgili oluşturulacak yapı, biçimsel (formal) olabileceği gibi doğal (informal) şeklinde de olabilir. Özellikle sosyal girişimciliğin fonksiyonlarında da belirtildiği gibi gönüllülük esas olduğu için informal ilişkiler ve informal örgüt yapıları önemli yer tutacaktır.

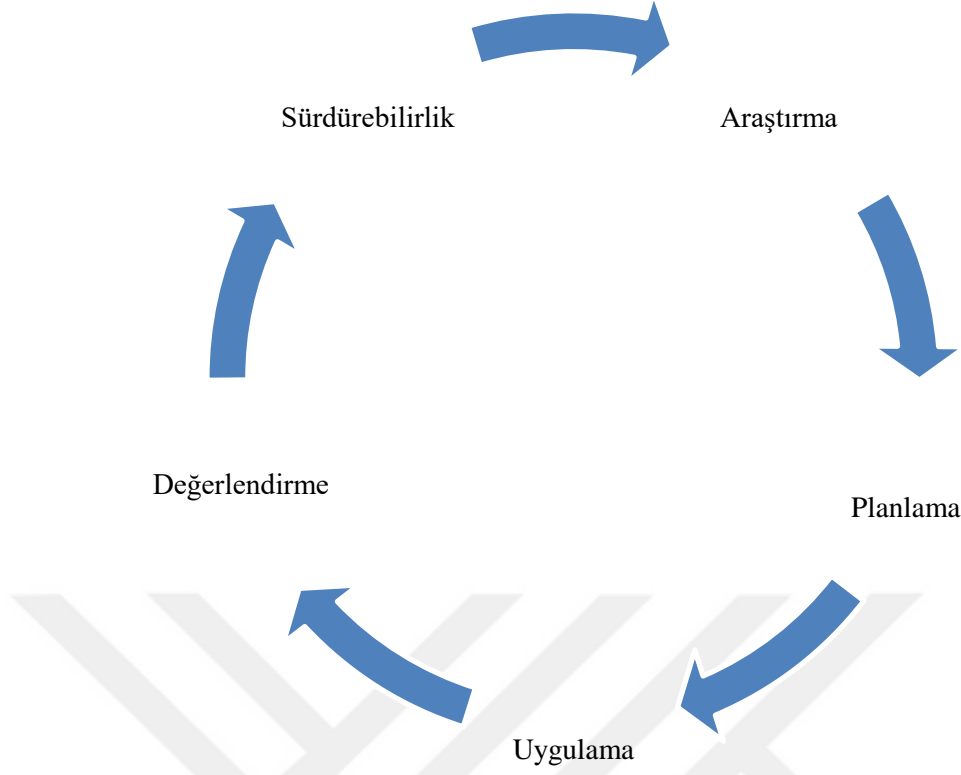
2.1.1.12.8.6. Koordinasyon (Eşgüdüm):

Örgütteki madde ve insan kaynaklarının bir araya getirilmesi, amaca yönelik olarak kanalize edilmesi sürecidir (Bursalıoğlu, 2019; Şişman, 2012). Yapılacak olan sosyal girişimcilik faaliyetin hedef kitlesinin büyümesi ile birlikte koordinasyon ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Koordinasyonun sağlanması başarısı ile yapılan sosyal girişimcilik faaliyeti arasında pozitif yönlü bir korelasyondan bahsedebiliriz.

2.1.1.12.8.7. Değerlendirme:

Yapılan sosyal girişimcilik faaliyetinin başarı derecesinin tarafsız bir şekilde belirlenebilmesidir. Yani amacın ne düzeyde başarıldığının, hedef kitleye ne kadar ulaşılabildiğinin saptanması sürecidir (Özdemir, 2018).

Sosyal girişimciliği tanımlama çalışmalarında sosyal girişimciliğin yönetimi genellikle göz ardı edilmektedir (Kamaludin, Xavier ve Amin, 2021). Sosyal girişimin yönetimi, sosyal bir değer yaratmak amacıyla insan ve madde kaynaklarını bir araya getirerek etkili ve verimli olarak kullanabilme sürecidir. Sosyal girişimin yönetimi birbirini takip eden ve beş aşamadan oluşan stratejik, döngüsel bir süreç izler. Sosyal girişimin yönetimi ile ilgili bu süreç beş aşamadan oluşur (London ve Morfopoulos, 2010). Bu aşamalar; araştırma, planlama, uygulama, değerlendirme ve sürdürülebilirlik aşamalarından oluşmakta olup Şekil 2.4'te gösterilmiştir.

Şekil 2.4 Sosyal girişim yönetiminin basamakları

- a. *Araştırma*: Bu aşamada sosyal girişimcilik için kaynaklar belirlenir, fırsatlar değerlendirilir. Sosyal girişimcilik için problemlerin veya eksikliklerin, faaliyetin gerçekleştirileceği koşulların belirlenmesi bu aşamada yapılır. Ayrıca bu aşamada sosyal girişimcilik fikri paydaşlar ile paylaşılmaktadır.
- b. *Planlama*: Araştırma aşamasında elde edilen bilgiler, analizler ve dikkat edilecek hususlar gözönünde bulundurularak stratejik bir plan hazırlanır. Bu aşamada destek sağlayacak girişimcilerin kişilik özellikleri, kuruluşun misyonu ve görevleri belirlenir, görev tanımları yapılır ve iletişim kanalları tespit edilir.
- c. *Uygulama*: Bu aşama ise kararlara uyma, kaynakları dağıtma ve görevleri yerine getirme başka bir ifade ile fark yaratma aşamasıdır. Planlama aşamasında belirlenen çıktılar bu aşamada sosyal girişimcinin yol haritasını oluşturur.
- d. *Değerlendirme*: Bu aşama önceden alınan kararların belirlenen amaçlara ve kuruluşun misyon ve vizyonuna uygunluğunun kontrol edildiği aşamadır. Yapılan faaliyet sonucunda elde edilen çıktılar değerlendirilir, sonuçlar gözden geçirilir, kayıplar belirlenir ve amaca ulaşmak için yeni öğrenme stratejileri oluşturulur.

e. *Sürdürülebilirlik*: Bu aşama elde edilen sonuçların paydaşlarla paylaşılması, çıktıkların tanınırlılığının sağlanması ve örnek oluşturması aşamasıdır.

Yönetim ve yönetim süreçlerine değındikten sonra lider, liderlik, yönetici ile lider arasındaki farkları bu aşamada el almak önem arz etmektedir.

2.2. LİDER VE LİDERLİK

Lider, bir etkileşim başlatarak grubu hedefine doğru hareket ettiren kişi olarak tanımlanabilir (Inyang, 2008). Liderin sözlük anlamı önde giden veya önderlik eden kişidir. Lider, grubun ihtiyaçlarını diğlerlerinden önce algılayan ve uygulamalarında diğlerlerinin işbirliğini planlayan, bu planlamaya dahil olan kişi olarak da görülebilir (Adeagbo, 2008). Liderler değışim ajanı olarak görev yaparlar, değışimi ve dönüşümü başlatan kişilerdir. Grup içinde etkili oldukları görülmektedir.

Liderlik, Eren'e (1996) göre; bir grup insanı belli amaçlar etrafında toplayabilme, bu amaçları gerçekleştirmek üzere onları harekete geçirme yetenek ve bilgilerinin toplamı, Koçel'e (2005) göre yine hedefleri gerçekleştirmek üzere, başkalarının faaliyetlerini etkileme ve yönlendirme süreci, Bass'a (2008) göre de grup içerisinde iki veya daha fazla üyenin etkileşimi süreci şeklinde tanımlanmaktadır. Buna göre liderlik bir süreçtir ve etkileşim gerektirir.

Liderlik etkileşim gerektirdiği için yönetici ile arasında farklar vardır. Zaleznik (1977) lider ile yönetici arasındaki farkı liderlerin değışimden yana tavır aldıklarını ve örgüte yenilik getirmeye çalıştıklarını, yöneticilerin ise durağanlığı seçtiklerini ve statükoyu korumaya çalışarak işlerin tamamlanmasını sağladıklarını belirterek açıklamaktadır. Kotter (2001) ise; liderlerin daha çok değışime ayak uydurma süreçleriyle ilgili olduklarını; yöneticilerin karmaşa ve karmaşık düzenle mücadele etme eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Lider ile yönetici arasındaki farkı Bennis (1989) 21. yüzyılda ayakta kalabilmek için yöneticilere değıl, yeni bir lider jenerasyonuna ihtiyaç duyulacağını, liderlerin buldukları ortamı ele geçirdiklerini yöneticilerin ise ortama teslim olduklarını belirterek ortaya koymaktadır.

Liderlik ile ilgili pek çok tanım yapılmaktadır. Bu tanımlarda bazıları grup sürecine odaklanırken bazıları kişisel özelliklere odaklanmaktadır. Grup sürecinde lider, grubun merkezinde yer alarak geleceği düzenleme, değışim ve faaliyetlerin başlatıcısıdır. Barutçugil'e (2014) göre liderlik bir değışim çağrısına öncülük etme girişimlerinin toplamıdır. Bu çağrı takipçiler tarafından karşılık bulduğu zaman liderlik başlar. Kişisel

özelliklere odaklanılan tanımlarda ise liderlik, bazı bireylerin sahip olduğu kişilik özellikleri ya da karakter özelliklerinin kombinasyonu şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer bir yaklaşım, hareket ya da davranış odaklıdır. Bu yaklaşımda liderlerin davranışlarına odaklanılmaktadır. Bazı tanımlar da lider ve takipçileri arasındaki güç ilişkilerine işaret etmektedir. Bu bakış açısında ise liderler sahip oldukları güç sayesinde diğerlerini etkileyerek değiştirebilmektedirler. Bir diğer bakış açısında ise liderlik, dönüşümsel süreç olarak değerlendirilmektedir (Bass, 2008). Burada liderler tarafından, takipçilerin normalde kendilerinden beklenenden daha çok şeyi başarıyla tamamlamaları beklenir. Son olarak, bazı bilim adamları liderliğe yetenek perspektifinden bakmışlardır (Northouse, 2018). Bu bakış açısında, etkin liderlik için bilgi ve yetenek gibi bazı özelliklere sahip olunması gerekmektedir. Aşağıda Tablo 2.4'te tarihsel süreç içerisinde lider ve liderlikle ilgili tanımlara yer verilmiştir.

Tablo 2.4. *Lider ve Liderlikle İlgili Tanımlar (İbicioğlu, Özmen, ve Taş, 2009)*

Kaynak	Tanım
Cooley (1902)	Sosyal hareketin merkezinde olabilmektir.
Mumford (1906)	Sosyal hareketlerin kontrol edilmesi sürecinde, grupta bir kişinin ön plana çıkmasıdır.
Bogardus (1934)	Sadece kişilik ve grup olayları değil aynı zamanda birçok kişinin zihinsel kontağı ve bu kontak içinde bazı kişilerin, diğer kişiler üzerinde etkin olduğu varsayılan bir süreçtir.
Kilbourne (1935)	Hayranlık duyulan kişilik özelliklerinin pek çoğuna sahip olduğunu ortaya koyabilmektir.
Knickerbocker (1948)	Grup üyeleri ile onların gereksinimlerini karşılayacak tüm araçları kontrol altında tutan kişi arasındaki işlevsel bir ilişkidir.
Koontz ve O'Donnel (1955)	Ortak bir amacı başarmak için insanları etkilemektir.
Hempfill ve Cons (1957)	Ortak bir amaca doğru grubun davranışlarını yönlendirmek için bireyin yapmış olduğu davranışların tümüdür.
Weschler ve Massarik (1961)	İletişim sürecinin yaşandığı bir ortamda, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak üzere yönlendirilmiş kişiler arası etkileşim sürecidir.
Stogdill (1974)	Karşılıklı davranış ve fikir birliği ile yapıyı harekete geçirmek ve bu hareketi devam ettirmektir.
Dubrin (1978)	Amaçları gerçekleştirmek için uğraşanları duruma göre uyarlayıcı, onların sorunlarını yanıtlayıcı bir roldür.
Katz ve Kahn (1978)	Örgüt üyelerini, performans göstermeye güdüleyecek etki fazlalığı yaratmaktır.
Rauch ve Behling (1984)	Belirli bir amacı yerine getirmek maksadıyla örgütlenmiş bir grubun davranışlarını etkileme faaliyetidir
Bennis ve Nanus (1985)	Görüşleri, eylemleri ve eğilimleri etkileme, yönlendirme ve yönetmedir.
Pagonis (1992)	Belirli bir amacı gerçekleştirebilmek için uzmanlık, empati gibi aktif, önemli ve birbiriyle bütünleşen davranışlar sergileyerek insanları etkileyebilmektir.
Sullivan ve Harper (1996)	Amaç, kültür, strateji, temel kimlikler ve kritik süreçler gibi örgütü var eden ussal ve iyi düşünülmüş eylemleri yönetmek, geleceği yaratmak ve ekip kurmaktır.
Tosun (1987)	Ortak bir amaç etrafında toplanmış bireyler (grup) ile onların davranışlarını belirleyen bir birey arasındaki ilişkidir.

Koçel (1999)	Belirli şartlar altında, belirli kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi sürecidir.
Eren (2001)	Bir grup insanı belli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirebilmek için onları harekete geçirme bilgi ve yetenekleri toplamıdır.

Liderlik bir kişinin diğer insanların düşüncelerini, duygularını veya davranışlarını yönlendirdiği, etkilediği veya kontrol ettiği bir süreç olarak tanımlanır (Boulding, 1956; Inyang, 2008). Liderler, değişimin bir fırsat olduğunu, bir zincir olmadığını anlar ve yeniliklere büyük önem verir. Bir organizasyonun başarısının sürekliliğinin sağlanması için yaratıcılık ve inovasyon gereklidir. Liderler inovasyon, değişim ve değer yaratma konusunda öncüdürler. Liderler başkalarının göremediği fırsatları ve olanakları gören, insanların bir amacı anlamlı bir tutku ile gerçekleştirmek için mücadele etmelerini sağlayan kişilerdir (Barutçugil, 2014).

Bass (1990); 1948 yılından 1970 yılına kadar liderlerin kişisel özelliklerine yönelik olarak yapılan çalışmaları özetledikleri analiz çalışmasında, liderlik özelliklerine örnek olarak kararlılık, sebat, kendine güven ve ego gücünden bahsetmişlerdir. Araştırmada başarılı ve başarısız liderlik bileşenlerinde “*aktivite düzeyi, konuşma hızı, inisiyatif, girişkenlik, saldırganlık, hakimiyet, yükseliş, duygusal denge, strese tolerans, özdenetim, öz-yeterlik, coşku ve dışa dönüklük*” gibi faktörlerin olduğunu belirtmişlerdir.

Zenger ve Folkman (2009) bir liderin temel yeterliklerini beş grupta 16 başlık altında toplamış ve sosyal girişimciliğin özelliklerinden biri olan inovasyona kişisel yeterlilikler grubunun altında yer verilmiş ve bir liderin temel yeterlikleri olarak şunları sıralamışlardır:

- a. *Karakter*: Karakter başlığı altında bir liderin dürüstlüğü ve doğruluğu üzerine odaklanılmaktadır.
- b. *Kişisel yeterlikler*: Kişisel yeterlilikler olarak teknik ve profesyonel yeterlikler, analitik düşünme ve sorun çözme becerisi, inovasyon ve kendini geliştirme becerileri sıralanmaktadır.
- c. *Sonuçlara odaklanmak*: Yüksek hedefler belirleme, sorumluluk alma ve sonuç odaklı çalışma yeterlilikleri yer almaktadır.,

- d. *İnsanlar arası ilişkiler becerisi*: Bu başlık altında iletişim becerisine, ilham verme, ilişkiler geliştirme, başkalarını geliştirme, işbirliği ve ekip çalışması becerilerine yer verilmiştir.
- e. *Değişim yönetimi*: Stratejik düşünme, değişime öncülük etme ve dış paydaşlarla iletişim sağlama yeterlilikleri yer almaktadır.

Kouzes ve Posner'e (2006) göre etkili bir lider olabilmek için sürece meydan okuma, ortak bir vizyona ilham verme, başkalarının sorununu çözmek için araçlar ve yöntemler geliştirme ve model olma gibi belli özelliklere sahip olunması gerekir. Liderliğin dayandığı temel nitelikleri Barutçugil (2014) teknik bilgi, analitik düşünme becerisi, yenilikçilik, inisiyatif alma, iş bitirebilme becerisi ve teknolojiyi etkili kullanma becerisi şeklinde sıralamaktadır. Collins'e (2001) göre liderliğin beş seviyesi bulunmaktadır. Birinci seviye lideri "*yetenekli birey*" olarak adlandırıp yetenek, bilgi, beceri ve iyi çalışma alışkanlığı aracılığıyla gruba katkıda bulunan kişi, ikinci seviye lideri "*gruba katkıda bulunan kişi*" olarak adlandırarak, grup üyeleri ile birlikte çalışarak grubun hedeflerine ulaşmasını sağlayan kişi, üçüncü seviye lideri "*yetkili yönetici*" olarak adlandırıp insanları ve kaynakları önceden belirlenmiş hedefleri etkili ve verimli bir şekilde takip edilmesi için organize etmek, dördüncü seviye lideri "*etkili lider*" olarak adlandırarak özelliklerini net ve ikna edici bir vizyon için güçlü arayışlara sahip, grubu yüksek performans standartları için teşvik eden kişi, beşinci seviye bir liderin özelliklerini ise; mükemmel sonuçlar yaratmak, mükemmel sonuçlar için katalizör görevi görmek, kararlı olmak şeklinde sıralamaktadır.

Girişimcilik ile liderlik kavramlarının birleştiği noktada vizyon, fırsat odaklılık, etki, planlama, motivasyon, başarı, yaratıcılık, esneklik, sabır, risk alma, belirsizliğe karşı tolerans, azim, kendine güven, güç, iç kontrol ve proaktiflik gibi nitelikler ortaya çıkmaktadır (Fernald ve diğerleri, 2005; Renko ve diğerleri, 2015).

2.2.1. Sosyal Girişimsel Liderlik

Girişimcilik, sosyal girişimcilik ve sosyal girişimsel liderlik kavramları iç içe geçmiş kavramlardır. Girişimci liderler fırsat odaklı faaliyetlerde bulunurlar. Bunu yaparken de takipçilerini etkileyerek onları girişimci davranışlar göstermeye cesaretlendirir ve bu yönde motive etmeye çalışırlar (Thornberry, 2006). Sosyal girişimciler de, özellikle başkalarına toplumsal yapıda değişiklik yapma konusunda ilham verdikleri ve girişimci davranışlar göstermeye cesaretlendirip rol model olabildikleri için liderlerdir.

Sosyal girişimciler elde ettikleri kârı, toplumun yararları doğrultusunda kullanan kişilerdir. Sosyal girişimci liderler ise literatürde en çok vizyoner, yenilikçi, proaktiflik, stratejik davranma ve risk almaları ile ön plana çıkmaktadırlar (Bahçebaşı, 2020). Sosyal girişimciler, Boulding'in (1956) liderlik tanımında yer alan inançlar, değerler, etik, karakter, bilgi ve beceriler olarak tanımladığı özelliklerini uygulayarak bu süreci gerçekleştirirler. Sosyal girişimciler güvenilir, umut vadeden, esnek, iyimser ve duygusal zeka sahibi pozitif psikolojik özelliklere sahip bireylerdir (London ve Morfopoulos, 2009). Başarılı sosyal girişimciler, iyi hikayeci, lider, yönetici, vizyon sahibi, fırsatları takip eden, feraset sahibi ve işbirlikçidirler (Leadbeater, 1997).

Sosyal girişimsel liderlik, diğer tüm liderlik türleri gibi, belirli hedef veya görevle ilgili olarak bir grup insan faaliyeti arasında etkileşim gerektiren bir grup fenomeni olarak ortaya çıkar. Bu liderlik türü elbette kişiliğin bir özelliği olarak da ele alınabilir (Inyang, 2008). Sosyal girişimsel liderler, öncelikle grup ve grubun hedefleri hakkında bilgi edinmeyi ve bunun gerektirdiği sorumlulukları kabul etmeyi iyi bilirler. Boulding'e (1956) göre sosyal girişimsel liderler oluşturdukları hedefler ve performans standartları, değerler ve ortaya koydukları sonuçlar ile çevreleri üzerinde belli bir etki yaratırlar. Bennis (2016) bu özellikleri dönüştürücü gücü teşvik eden, cesaretli, başkalarının amacına nüfuz eden, insanları daha da büyük amaçlar için yeniden uyandıran ve farkındalık yaratan kişiler şeklinde ifade etmektedir.

2.2.2. Sosyal Girişimsel Liderlikle Diğer Liderlik Yaklaşımlarının İlişkisi

Sosyal girişimsel liderlik dönüşümcü liderlik ve yaratıcılık yönü ağır basan diğer liderlik türleri ile yakından ilişkilidir. Adeagbo'ya (2008) göre sosyal girişimciler aynı zamanda dönüştürücü liderlerdir. Sosyal girişimsel liderlerin sosyal ve ekonomik yapıları değiştirerek, toplumsal değer yaratma, dünyayı daha yaşanır bir hale getirme vizyonu doğrultusunda hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Sosyal girişimciler değişim araçları olarak hizmet ederek temelinde tüm insanları ve sosyal çevreleri dönüştürme potansiyeli yer aldığı için aynı zamanda dönüştürücü liderlerdir. Çünkü dönüştürücü liderler entellektüel uyarım yoluyla yeni çalışma yolları ararlar, risk alarak fırsatları takip eder, çevresel koşullara uyum sağlamak yerine onları değiştirmeye ve şekillendirmeye çabalarlar (Lowe, Kroeck ve Sivasubramaniam, 1996). Dönüştürücü bir lider, takipçilerini eski sorunlarla ilgili olarak yeni çözüm yollarını düşünmeye teşvik eder (Bass, 2008), bu da yeni fırsatların farkına varılmasına yol açar. Bu nokta itibarıyla entellektüel uyarım girişimci liderlik ile dönüştürücü liderlik arasındaki bir örtüşme alanı olarak değerlendirilebilir

(Renko ve diğeri, 2015). Ancak, Kakabadse ve Kakabadse (1999) sosyal girişim liderliğinin karmaşık olduğunu ve yalnızca dönüşümsel veya işlemsel değerlere indirilemeyeceğini belirterek sosyal girişim liderliğini dönüşümsel görünümü korurken işlemsel faaliyetlerde bulunmak şeklinde tanımlamaktadır. Sosyal girişimcilikle etkileşime giren işlemsel liderliğin özelliklerini Dees (1998) vizyon yaratmak, bu vizyon için destek kazanmak, tutarlılık, kalıcılık, odaklanma ve enerji vermek olarak sıralamaktadır. Burada liderlik ve yönetim birbirini tamamladığı için dağıtımcı bir liderlik de vardır. Görüntü tek adam liderliği olsa da aslında sosyal girişimsel liderliğin temelinde bir dağıtım ya da paylaşım işlemi de bulunmaktadır.

Sosyal girişimcilikle ilgili literatürde yapılan tanımlardan da anlaşıldığı gibi sosyal girişimciliğin faaliyet alanına hem kâr amacı güdülen hem de kâr amacı güdülmeyen konular girebilmektedir. Son yıllarda sosyal girişimcilik konularında sivil toplum kuruluşlarının da önemi gittikçe artmakta ve birçok alanda faaliyet alanları kesişmektedir. Sivil toplum kuruluşları, kâr amacı gütmeyen örgütler olarak toplumların gelişmesinde ve kalkınmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de de tüm dünyada olduğu gibi ekonomik kalkınma, demokratik katılım, çevre, sağlık, eğitim/öğretim gibi birçok alanda faaliyette bulunan sivil toplum örgütleri vardır. Bu örgütlerin başarıya ulaşmalarında en büyük pay sahibi ise bağlı oldukları liderleridir. Sosyal girişimsel liderlerden, herhangi bir sorunla karşılaşıldığında kaynak bulma ve kaynak yaratma becerisiyle (Kılıç Kırılmaz, 2014) fırsatları görebilmesi (Besler, 2010) ve riski de göze alan (Brinckerhoff, 2000) kararlı duruşuyla (Kümbül Güler, 2008) toplumsal ahengin önündeki engelleri ortadan kaldırması beklenir (Denizalp, 2009). Sosyal girişimsel liderler, farklı ilgilere ve beklentilere sahip olan insanları ortak hedeflere ulaşma konusunda isteklendiren kişilerdir (Kırılmaz, 2012).

Dees’e (1998) göre sosyal girişimsel liderler toplum içerisinde değişim ajanı rolünü oynarlar ve bunu şu şekilde yaparlar;

- Bir değer oluşturmak ve sürdürmek için misyon benimserler,
- Bu misyona bağlı olarak sürekli yeni fırsatları takip ederler,
- Sürekli yenilik, uyum ve öğrenme içerisinde bulunurlar,
- Kaynak çeşitliliğine önem verirler,
- Üzerlerinde bir sorumluluk hissederler,

Bu amaçlara yönelik olarak, sosyal girişimciler, aynı zamanda değişim araçları olduğunu da ileri sürerek “uyarlanabilir liderlik” ve “katılımcı liderlik” olmak üzere iki liderlik biçimi ortaya koymaktadırlar (Akins, Ingaramo, Eppler ve Handal, 2008). Uyarlanabilir liderlik; ortamın uygun bir şekilde değerlendirilmesi ve etkili iletişim ile birlikte liderlikte üç ana davranıştan birisi olarak görülmektedir. Uyarlanabilir liderlik yaklaşımı eş zamanlı olarak mevcut fırsatları genişleterek yeni fikirlerin büyümesini destekler ve gelecekteki yenilikler için seçenekler sunar. Bu liderlik türü katma değerli sonuçlara odaklanır, roller esnek ve burada ağ oluşturmanın teşvik edildiği görülür. Katılımcı liderlik, değişimi başlatmada etkili bir liderlik türü olarak görülür ve karar alma sürecinde sahiplenmeyi teşvik ederek grubun etkililiği için sorumluluk almayı çağırır. Karar alma sürecine katılım, sonuca zihinsel ve duygusal anlamda katkıda bulunmayı gerektirir. Bu şekilde grup etkileşimlerinden daha yüksek memnuniyet, daha keyifli bir ortam ve anlamlı bir ilişki sergilenir. Katılımcı liderlik biçimi ekip odaklıdır, etkileşimi teşvik eder ve değişim odaklıdır (Akins ve diğerleri, 2008).

Sosyal girişimsel liderlerin değişim ajanları olarak tanımlanması, Schumpeter tarafından ileri sürülen sosyal girişimcilerin, ekonomideki değişim ajanları olarak, yeni pazarlara hizmet ederek veya yeni şeyler yapmanın yollarını yaratarak ekonomiyi ileriye taşıdıkları görüşünü de pekiştirmektedir (Dees, 1998). Başarılı bir değişim aracısının aynı zamanda liderlik, yönetim, danışmanlık ve ekip becerilerine sahip olması gerekir. Adeagbo (2008) sosyal girişim liderini, sosyal misyonu takip etmek için kendi kendine yeten ve / veya kendi kendine sürdürülebilir gelir sağlarken değişim yaratan, vizyonu ve değerleri olan bir lider olarak tanımlamaktadır.

Dees ve diğerleri (2001) sosyal girişimcileri, sosyal değer yaratma amacıyla hareket eden, feraset sahibi, yenilikçi, becerikli ve takipçilerine karşı sorumlu olan değişim araçları olarak görmektedirler. Bir sosyal girişimci sadece mal ve hizmet sağlamaya değil, sosyal değişime ve dönüşüme odaklanır. Leadbeater (1997) sosyal girişimcileri, bir misyonu yerine getirmek amacıyla büyük becerilere sahip, kararlı, hırslı liderler olarak tanımlamaktadır. Sosyal girişimciler, değişimin gerçekleşmesini beklemek yerine değişimi başlatmayı tercih ettikleri, organizasyonu dönüştürmelerine ve ilk düşündüklerinden çok daha fazlasını başarmalarına yardımcı olan bir misyon belirledikleri için liderdirler (Duncan, 2007).

Sosyal girişimsel liderlik, sosyal değer yaratmak amacıyla başkalarını etkileme sürecidir. Bu liderlik sürecinin temelinde sosyal değer ortaya çıkarabilmek için

takipçilerini etkilemek, takipçilerini bu yönde harekete geçirebilmek yer almaktadır. Sosyal girişimciliğin değer yaratma, fırsat ve kaynak yaratma, yaratıcılık ve yenilikçilik, risk alma, proaktiflik (ön alma) ve sürdürülebilirliği sağlama boyutlarını göz önünde bulundurarak takipçilerini etkilemektir. Sosyal girişimsel lider, bu etkileme çabaları sırasında diğer liderlik tarzlarından da yararlanmak zorundadır. Bu açıdan yaklaşıldığında sosyal girişimsel liderliğin sosyal girişimcilik alanlarının tamamında farklı liderlik tarzları uygulayarak yerine getirilebileceği düşünülebilir.

Liderler yeni fikirler üretir ve ekip çabalarını doğru yönde yoğunlaştırır. Liderler, insanları belirli bir şekilde davranmaları için etkiler. İnsanların önceliklerini, değerlerini, eylemlerini ve hatta duygularını, vizyonları ve fikirleriyle aynı hizaya getirebilmek için çaba sarfederler. Bu anlamda literatürde psikoloji ve yönetim taktiklerini birleştiren karizmatik ve hizmetkar liderlik şeklinde iki farklı liderlik türü ve bakış açısına sahip teoriler vardır. Bazen sosyal girişimsel liderde karizmatik ve hizmetkâr liderlik birlikte bulunabilir. Rahibe Teresa, Mahatma Gandhi ve Dr. Marin Luther King, hem hizmetkâr hem de karizmatik liderliği bir kişide birleştiren liderlerin mükemmel örnekleridir.

Coker, Flight ve Valle (2017) tarafından sosyal girişimcilik ve ulusal liderlik kültürünün rolünü incelemek amacıyla yapılan bir araştırma da karizmatik/değer temelli liderlik, takım odaklı liderlik, katılımcı liderlik, insan odaklı/hizmetkâr liderlik ve etkileşimsel liderlik özellikleri incelenmiştir. Yapılan bu çalışmada karizmatik liderlerin yaratıcı, yenilikçi, vizyon sahibi olmaları ve başkalarına ilham vermelerinden dolayı sosyal girişimcilikle ilişkilendirilmiştir. Sosyal girişimcilikte kolektif çaba ve iş birliğinin önemli olması, hedeflerine ulaşmak ve arzu edilen sosyal değişimi yaratmak için çevresindeki kişilerin desteğine ve ittifaklarına ihtiyaç duymaları gerektiğinden takım odaklı liderlikle ilişkilendirilmiştir. Başkalarının görüş ve geri bildirimlerine açık olması, faaliyetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için yapılan faaliyetlerin toplumun bir parçası olması nedeniyle katılımcı liderlikle ilişkilendirilmiştir.

Kırılmaz (2012) tarafından yapılan bir çalışmada sosyal girişimcilik sadece dönüştürücü liderlik bağlamında incelenmiş ve dönüştürücü liderliğin özellikleri olarak idealize edilmiş etki, ilham verici motivasyon, entelektüel teşvik ve bireysel ilgi alınmıştır.

Karizmatik liderlerin, başkalarını cezbeden güçlü, manyetik bir kişiliği vardır. Etkileyici bir güce sahiptirler ve başkalarının tutumlarını, fikirlerini ve algılarını dönüştürebilirler. Karizmatik liderler, toplumun istikrarının sarsıldığı belirsizlik ve kriz

dönemlerinde özellikle önemlidir. Çoğu zaman, güçlü, popüler bir lider, toplumsal değişimin ve hatta devrimin bir habercisidir. Karizmatik liderler genellikle yaptıkları iş konusunda tutkuludur ve insanlar onları akıllarından çok kalpleriyle takip ederler. Yüksek güç motivasyonu ile sorumluluk bilincini birleştirmeyi amaçlayan sosyal girişimciler, çalışanları tarafından daha karizmatik lider olarak algılanırken, bir başka araştırma sosyal girişimcilerin vizyoner ve dönüşümcü liderlik algılarının yüksek olduğunu öne sürmektedir (Taylor, Cornelius ve Colvin, 2014).

Öte yandan hizmetkâr liderler, topluluklarına hizmet etmeye odaklananlardır. Liderlikleri, başkalarının gelişimi ve refahına yöneliktir. Hizmetkâr liderler, hizmet ettikleri kişilerin günlük yaşamlarıyla daha fazla ilgilenirler. Takipçilerini eğitme ve geliştirme kapasitesine sahiptirler. Göz alıcı ortamlardan ve büyük platformlardan hoşlanan karizmatik liderlerin aksine, hizmetkâr liderler genellikle sınıflarda veya atölyelerde başkalarıyla yüz yüze, daha fazla şefkat, samimiyet ve kişilikle etkileşim içinde çalışırlar. Hizmetkâr liderliğin doğasında yer alan liderlik etmekten çok hizmet etme anlayışı ile sosyal girişimcilik ilişkilendirilmiştir. Sosyal girişimciler aynı zamanda birer hizmetkâr lider olarak değerlendirilebilirler (Bahçebaşı, 2020).

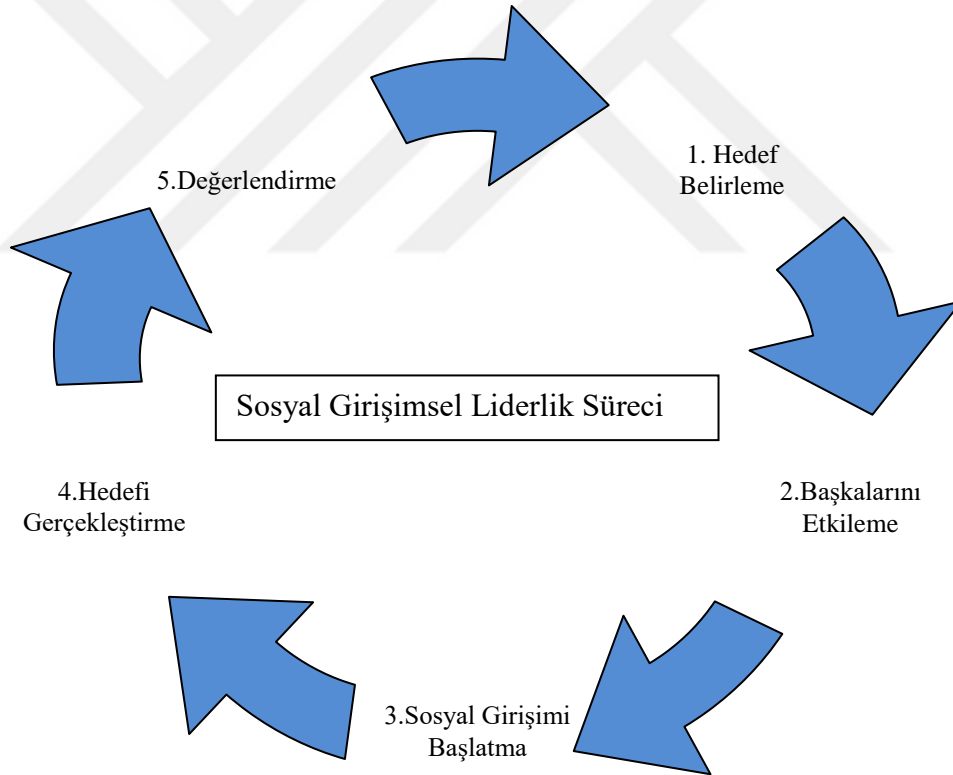
Sosyal girişimcilerin liderlik tarzları üzerine yapılan bir çalışmada, etik liderlik, dönüşümsel liderlik ve güçlendirici liderlik tarzı ile ilgili yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Schwab vakfı tarafından yapılan bu çalışmada sosyal girişimciler 7,00 puan üzerinden değerlendirilmiş ve en yüksek puanı 6,00 ile etik liderlik tarzında almışlardır. Etik liderlik, güvenilirlik ile karakterize edilir. Takipçileri arasında açık bir şekilde etik davranış standartları belirler ve yaşamlarını etik bir şekilde yürütürler. İkinci sırada 5,90 ile dönüşümcü liderlik tarzı gelmektedir. Dönüşümcü liderler, takipçilerine vizyonlarıyla ilham verirler ve onları ortak bir vizyon etrafında birleştirmeyi teşvik ederler. Üçüncü sırada ise 5,80 ile güçlendirme liderliği tarzı yer almaktadır. Bu liderlik tarzında ise takipçilerinin potansiyelini artırmak için teşvik etmek, katılımcılığı ve yaratıcılığı artırmak vardır. Yapılan bu çalışmada en düşük puanı 2,80 ile otantik liderlik tarzı almıştır. İşlemsel liderlik tarzı ise 4,40-5,50 aralığında orta noktada yer almaktadır.

Sosyal girişimcilerin etik, dönüşümcü ve güçlendirici liderlik tarzları takipçilerinin tutumlarını, iş tatminini, bağlılığını ve örgütte kalma niyetini artırır. Takipçilerinin içsel motivasyonlarının artırılmasına katkı sağlar. Sosyal girişimciliğin temeli gönüllülük ilkelerine, etik davranışa ve sosyal fayda sağlayacak bir misyona dayanmakta olup sosyal girişim liderlerini diğer liderlerden ayıran en temel unsur sosyal misyonu esas alan lider

olmalarıdır (Chell, 2007). Bu nedenle sosyal girişim liderliği ile etik liderlik, değer temelli liderlik ve ahlaki liderlik arasında da bir ilişki söz konusudur.

2.2.3. Sosyal Girişimsel Liderlik Süreci

Sosyal girişimsel liderlik, girişim (ilk hareket), sosyallik (topluma yönelik olma) ve liderlik (etkileme) olmak üzere üç temel kavram üzerinde yükselmektedir. Bu sürecin girişim yönünde fayda sağlama, sosyal anlamda fayda sağlama yer alırken sosyallik boyutunda toplumun tüm üyelerini hedef kitle olarak belirleme yer almaktadır. Liderlik boyutunda ise etkileme, harekete geçirme bulunmaktadır. Bu döngü birbirini tamamlayan aşamalar şeklinde gerçekleşmektedir. Sosyal girişimsel liderliğe ilişkin bu aşamalar; Şekil 2.5’de görüldüğü gibi, *sosyal değer temelli hedef belirleme, başkalarını etkileme, sosyal girişimi başlatma, hedefi gerçekleştirme ve değerlendirme* olmak üzere beş boyutta değerlendirebiliriz.

Şekil 2.5 Sosyal girişimsel liderlik süreci

Şekil 2.5’de görüldüğü gibi sosyal girişimsel liderlik süreci, hedef belirleme ile başlamakta ve değerlendirme aşaması ile sonuçlanmamaktadır. Değerlendirme aşamasında yeni bir fırsat ortaya çıkması veya karşılanmamış bir ihtiyacın tespit edilmesi ile süreç

tekrar başa dönebilmekte ve yeni bir sosyal girişimsel liderlik sürecinin başlamasına neden olabilmektedir.

2.2.3.1.Hedef Belirleme:

Sosyal girişimsel liderin, kurumunun gelecekte nerde bulunması gerektiği ile ilgili vizyonunu ortaya koymasıştır. Liderin, takipçilerini belirlenen hedefler noktasında güdülemesi hedef belirlemede önemlidir. Hedef belirlemede liderin izlemekte olduğu tarz önem taşımaktadır. Hedef belirlemede ki katılımcılık sosyal girişimcilik süreçlerinden planlamanın başarısında rol oynamaktadır.

2.2.3.2.Başkalarını Etkileme:

Liderlik genel anlamda etkileme sanatı olarak tanımlandığına göre sosyal girişimsel liderlik süreci içerisinde etkileme önemli bir yer tutmaktadır. Takipçilerin sosyal girişimsel bir faaliyette bulunması ve faaliyetin sürdürülmesi aşamasında liderin etkileme tarzı önceliklidir. Lider takipçilerini etkileyerek sosyal girişimsel faaliyeti başlatabilme ve faaliyetle ilgili takipçi kazanma süreci, kuşkusuz onun etkililiği ve verimliliğini artıracaktır.

2.2.3.3.Sosyal Girişimi Başlatma:

Sosyal girişimsel faaliyetin başlamasına liderler karar verirler. Bu faaliyetin zamanlaması ve gerçekleştirilecek olan ortamın seçilmesi sosyal girişimsel liderliğinin görevleri arasındadır. Sosyal girişimsel liderler duruma göre yapılan faaliyet sırasında da kendini ön plana çıkarabilirler.

2.2.3.4. Hedefi Gerçekleştirme:

Takipçilerini etkileyerek sosyal girişimsel faaliyeti başlatan liderlerin hedef belirleme sürecinde planlanan hedeflerin gerçekleşmesinden sorumludur. Bu noktada belirlenen hedeflerin gerçekleşme düzeyi örgütün veya liderin vizyonunu ortaya koyması ile gerçekleşecektir.

2.2.3.5. Değerlendirme:

Sosyal girişimsel liderlik sürecinin son aşamasını değerlendirme oluşturmaktadır. Değerlendirme süreci, belirlenen hedeflerle gerçekleşen hedefler arasındaki ilişki ile yapılmaktadır. Belirlenen hedeflerle gerçekleşen hedefler arasındaki korelasyon ne kadar yüksek olursa başarı düzeyide o kadar yüksek olacaktır.

2.2.4. Sosyal Girişimsel Liderlik Boyutları

Sosyal girişimsel liderlik süreci ile birlikte sosyal girişimsel liderliğin boyutlarının da ortaya konulması gerekmektedir. Bu çalışma ile yapılan literatür taraması ve analizler neticesinde sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk, yenilikçilik, etkileme ve sürdürülebilirlik olmak üzere dört boyutunun olduğu belirlenmiştir.

2.2.4.1. Sosyal Sorumluluk Boyutu:

Sosyal girişimsel liderlik sosyal fayda gerektirir. Diğer bir ifadeyle sosyal girişimciliğin sosyal misyon içermesi ve topluma fayda sağlaması gerekir (Fowler, 2000; Leadbeater, 1997). Sosyal sorumluluk, toplumsal sorunların çözümü noktasında sorumlu davranması, sorunların çözümüne yönelik faaliyette bulunması anlamına gelmektedir (Aktan ve Börü, 2007; Kuzgun, 2013). Sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutunda bir değer ortaya koymak vardır. Ancak bu değer tamamen sosyal bir etki şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Sosyal sorumluluk, örgütün faaliyetlerini gerçekleştirirken toplumda bir fark yaratmak, toplumsal bir yarar sağlamaktır (Saran, Coşkun, İnal Zorel ve Aksoy, 2011). Sosyal bir fayda ortaya koyacak işler yapmak amacıyla, sosyal dayanışma içerisinde, sosyal değerlerin önemsenmesi, sosyal dayanışmanın desteklenmesi, sorumluluk bilinciyle hareket ederek sosyal sorunların çözümü için çaba gösterilmesi gerekir. Tüm bu özellikler sosyal girişimsel liderlik davranışının sosyal sorumluluk boyutunda gösterilmesi gereken davranışlar olarak değerlendirilmektedir.

2.2.4.2. Yenilikçilik Boyutu:

Yenilikçiliğin amacı olumlu yönde bir değişim meydana getirmektir (Lisetchi ve Brancu, 2014). Örgütsel anlamda yenilikçilik, etkinlik, üretkenlik, kalite, rekabetçilik, fırsat vb. örgütsel biçim ve uygulamalardır. Yenilikçilik, örgütlerin kendilerini buldukları pazarlarında başarılı bir şekilde ilerletmek, rekabet etmek ve farklılaştırmak için fikirleri geliştirilmiş ürünlere, hizmetlere veya süreçlere dönüştürme sürecidir (Baregheh, Rowley ve Sambrook, 2009).

Miller ve Wesley'e (2010) göre yenilikçilik temel bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Teknolojik alanlarda ortaya konulan yenilikçilik ile ilgili yöntemleri sosyal alanlara her zaman uygulamak mümkün olmayabilir. Bu anlamda sosyal yenilikçilik, sosyal bir ihtiyacı karşılamak hedefiyle hareket eden ve ağırlıklı

olarak sosyal örgütler aracılığıyla yayılan ve temel amacı yenilikçi faaliyetler ve hizmetler olan sosyal organizasyonlardır (Mulgan ve diğerleri, 2007). Bu nedenle sosyal girişimcilik kendi içerisinde bir sosyal yenilikçiliktir. Toplumsal hayatta tespit edilen herhangi bir sosyal sorun ancak yenilikçi yöntemlerle çözülebilir. Literatürde sosyal girişimciliğin en önemli ve en önde gelen boyutlarından birisi yenilikçilik olarak kabul edilmektedir (Gandy, 2012; Helm, 2007; Praszkiev ve Nowak, 2012). Sosyal girişimciliğin faaliyet alanının diğer girişimcilik türlerinden farklı olması ve bu farklı faaliyet alanına girilebilmesi için yenilikçi yaklaşımların kabul edilmesi esastır (Nga ve Shamuganathan, 2010). Sosyal girişimsel liderler gelişimin nasıl sağlanması gerektiği ile ilgili bir bakış açıları vardır ve bu vizyona ulaşmak için yoğun çaba harcarlar (Kömeçoğlu, 2022).

Sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutunda risk alma, yaratıcı düşünme becerisine sahip olma, öngörülü davranma ve alışılmışın dışına çıkarak hareket etme vardır. Sosyal anlamda yenilikçilik sosyal sorunlara farklı çözüm yolları denemeyi, sürekli öğrenmeyi ve yenilikleri desteklemeyi gerektirir.

2.2.4.3.Etkileme Boyutu:

Sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutunda, sahiplenme duygusu yaratmak, güven ortamı oluşturmak, memnuniyet, yaptığı işe kendini adanmak, geri bildirimleri değerlendirerek takipçilerinin motivasyonunu artırmak vardır.

2.2.4.4.Sürdürülebilirlik Boyutu:

Güler'e (2010) göre sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğini sağlamanın yolu fayda sağlayıcı faaliyetlerde bulunmaktır. Ancak sosyal girişimcilik faaliyeti sonucunda elde edilen kâr, sosyal girişimciler kendi çıkarları için kullanamazlar. Çünkü bir sosyal girişimci için kâr, amaçlarını gerçekleştirmek ve varlığını sürdürürebilmek için gerekli bir araç olarak kabul edilmektedir (Marangoz, 2012). Sosyal girişimciler başlatmış oldukları bir hareketin sürekliliğini sağlamak ve bu hareketi kalıcı bir sosyal değer oluşturma noktasında çalışmaktadırlar (Nga ve Shamuganathan, 2010). Kamaludin, Xavier ve Amin' e (2021) göre sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğinin iki yönü vardır. Birincisi hayatta kalma becerisi ile ilgili iken ikincisi faaliyetin hareketliliğini, devamlılığını sağlamakla ilgilidir. İkincisi daha ziyade sosyal girişimcilik faaliyeti başladıktan sonra sağlanabilmektedir. Bu açıdan

değerlendirildiğinde sosyal girişimsel liderliğin en önemi boyutu yapılan sosyal girişimsel faaliyetin sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Sosyal sorunlara sürdürülebilir çözümler bulmak sosyal girişimsel liderlerin en belirgin özellikleridir. Sürdürülebilirliği sağlayabilmek için ise değişimi yönetmek, değişim ajanı rolü oynayabilmek ve sosyal sorunlara çözümü bulana kadar sürekli bir arayış içerisinde olmayı gerektirir.

2.2.5. Eğitimde Sosyal Girişimsel Liderlik

Bir ülkenin kalkınması, ilerlemesi, sosyal ve politik anlamda gelişmesi için eğitim kurumlarına büyük önem düşmektedir. Girişimci, risk alan, cesaretli, proaktif, yaratıcı, feraset sahibi bireyler yetiştirme de eğitim kurumlarının önemi büyüktür. Buluç' a (1998) göre günümüzde kurumların verimliliği ve etkililiği, rekabetçi yaklaşıma göre süreçlerin yürütülmesine, örgütsel hedeflere uygun olarak nitelikli insan gücünün ve bu insan gücüne yön verecek liderlerin yetiştirilmesi ile gerçekleştirilebilecektir. Bu açıdan özellikle mezun ettiği öğrencilerin doğrudan hayata atılması, istihdam gücüne katılması nedeniyle yükseköğretim kurumlarının önemi bir kat daha artmış durumdadır. Yükseköğretim kurumları toplumun kalkınmasında aracı olan kurumlar olmaları nedeniyle toplum ile işbirliği yaparak toplumu yenileştirme ve geliştirme merkezi olmak durumundadırlar (Titrek, 2019).

Eğitim kurumlarında girişimci bir yaklaşımın pedagojik bir katma değer yaratmak için nasıl kullanılacağı temel bir sorun olarak kabul edilmektedir. Eğitim liderleri, buldukları çevrede sürekli değişim dinamikleri ile başa çıkmak ve etkili bir eğitim liderliği yapabilmek için politik, ekonomik ve teorik bir takım söylemler kullanmak zorundadırlar (Brauckmann-Sajkiewicz ve Pashiardis, 2020).

Politik söylemler olarak, özelleştirme, deregulasyon, ademi merkezîyetçi karar verme, etkinlik, verimlilik gibi anahtar kavramlar, kamu sektöründeki okulların makro düzeyde yönetimi söz konusu olduğunda kullanılan söylemlerdir. Strateji kavramı okulların etkinliği ve verimliliğini artırmak, daha fazla kaynak kazanmak için önemli bir kavram olarak kabul edilir. Bu kavramlar eğitim politikalarını şekillendirmede önemi giderek artan bir parametre olarak değerlendirilmektedir. Artık günümüzde kamu yönetimi, modern okullarda liderliğin iç ve dış çevredeki değişikliklere uyum sağlayan, özerklik ve hesap verebilirlik kavramları altında kuruluşun misyonuna uygun olarak yerine getirilmesi gereken liderlik yaklaşımlarını benimsemek zorundadırlar. Modern bir okulun, lider

tarafından belirlenen çok genel pedagojik ve öğrenme çıktularına yönelik hedefler temelinde işlev görmesi gerekir. Aynı zamanda, iş odaklı bir okul müdürü olarak tasarlanan böyle bir liderlik yaklaşımında, yaratıcı ve yenilikçi eylemlerle kendi başlarına daha fazla gelir elde etmek için yüksek motivasyonla çalışmalarını teşvik edilmektedirler (Brauckmann-Sajkiewicz ve Pashiardis, 2020). Ancak bu liderlik yaklaşımı sadece bütçe olanakları tarafından sağlanan kaynakların kullanımı ile ilişkili değildir (Tolofari, 2005). Aksine karar verme rolü ile birlikte okul liderleri değişim ve yeniliğe ilham veren bir girişimci gibi çalışırlar ve yeni şeyler ve yöntemler denemek için çabalarlar. Daha fazla özerklik paradigması altındaki liderlik ekibi, ortaya çıkan sorunlarla hızlı bir şekilde başa çıkmak için daha fazla içsel motivasyona dayanarak kurumlarının hedeflerini gerçekleştirmeye yoğunlaşarak daha hızlı kararlar verebilirler (Pont, Moorman ve Nusche, 2008).

Ekonomik söylemler olarak, uzun zamandır devam eden sadece pedagojik olarak değil, ekonomi düşüncesine ve eylemlerine sahip olarak okul liderlerinin yetiştirilmesi ile ilgili çağrılar vardır. Artan finansal krizlerle birlikte ortaya çıkan kısıtlamaların bir sonucu olarak eğitim finansmanı ve kaynakların güvence altına alınması sorunları her zaman güncelliğini ve aciliyetini sürdürmektedir (Blake ve Mestry, 2014). Bir eğitim kurumunun kalite ve maliyetler arasındaki içerik gereksinimleri ile finansal olanakları arasındaki karşılıklı bağımlılıklar dikkate alınmalı ve etkinlik, verimlilik kavramları ile kaynak ihtiyaçlarını ve bununla birlikte ortaya çıkan liderlik yaklaşımlarını dikkate almak gereklidir (OECD, 2019).

Teorik ifadeler olarak, okul liderleri, fırsatları başkaları tarafından görülmeden önce görme yeteneğine sahip ve bu fırsat ile ilgili olarak yenilikçi ve yaratıcı yollarla hızlı bir şekilde hareket edebilen girişimci liderlik özellikli kişilerdir (Pisapia, 2009). Girişimci liderler belirsizlik ortamlarında daha fazla esnek olma eğilimine sahiptirler. İstenilen sonuçları elde etmek için içinde bulunduğu bağlamla yoğun bir şekilde etkileşime girerek çok perspektifli bir bakış açısına sahip olmalıdır. Bu girişimci liderlik tarzı; okulların amaçlarını etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirebilmek için okul liderinin okul ortamlarının dışına çıkmalarına ve potansiyel olarak iş birliği yapmalarına yardımcı olan eylem ve davranışları içerir. Bu bağlamda okul liderlerinin kullanabilecekleri liderlik stillerini Pashiardis ve Brauckmann (2019) öğretim, yapılandırma, katılımcı, girişimci ve personel yetiştirme şeklinde sıralamışlardır. Girişimci liderlerin karakterinde ise; başarı ihtiyacı (McClelland, 1965), iç kontrol odağına sahip (Brockhaus Sr, 1980), risk alabilen

(Brockhaus, 1980), yenilik için tutku ve arzu (Lumpkin ve Dess, 1996) ve hataları öğrenme fırsatı olarak görme yer almaktadır (Brauckmann-Sajkiewicz ve Pashiardis, 2020).

Girişimci liderin görevleri; kaynakların tahsisi, görevlerin koordinasyonu ve ağ yapılarının oluşturulmasıdır. Buna göre, girişimci bir lider, eğitim hedeflerine yönelik önlemler ve yöntemler açısından okul dışında ve içinde yer alan paydaşlarının yeteneklerini ve becerilerini besleyerek başarabileceği eğitim hedefleriyle ilgili girişimleri takip etmelidir. Bu çerçevede, girişimci okul lideri aynı zamanda dış ve iç paydaşların görüşlerini de alarak çeşitli faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesini sağlamak için okul içinde bir kaynak tahsisi görevi görür. Dahası, eğitim sistemlerinde kalite güvencesi ve kalite gelişimi için yeni ve yaratıcı olanaklar yaratılmalı ve eğitim kurumları için problem çözme stratejileri geliştirmek için iş birliği desteklenmelidir. Günümüzde eğitim kurumları hem ekonomi ve işletme bilgisi ile donanık, hem de pedagojik girişimci niteliklere sahip güçlü liderlere ihtiyaç duymaktadırlar. Eğitim kurumları özerk ve hesap verebilir hale geldikçe okul yöneticilerinin girişimci faaliyetleri aynı oranda destek bulacaktır (Brauckmann-Sajkiewicz ve Pashiardis, 2020).

British Council (2019) tarafından hazırlanan “Türkiye’de sosyal girişimcilerin durumu” adlı raporda, ülkemizde yaklaşık olarak 9000 sosyal girişim olduğu, bu sosyal girişimlerin çoğunluğunun İstanbul (%45), Ankara (%13,2) ve İzmir (%10,9) gibi üç büyük şehirde toplandığı, bu sosyal girişimlere 35 yaş altındaki genç girişimcilerin (%47,28) liderlik ettiği, katılımcıların yüzde 84’ünün en azından bir yüksekokul mezunu olduğu ve en çok faaliyet gösterilen sosyal girişimcilik alanının da yüzde 21,71 ile eğitim alanı olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalara göre Türkiye de eğitim seviyesinin arttığı ancak öğrencilerin yeni fikirler üretme ve girişimci olma becerilerinde düşüş olduğu tespit edilmiştir. Eğitim sistemindeki en önemli eksiklik olarak Bayrak ve Terzi’ ye (2004) göre öğrencilerin girişimci ve inovatif becerileri düşük şekilde yetiştirilmeleri görülmektedir. Eğitim sistemindeki bu eksikliğin giderilmesi ancak eğitim liderlerinin girişimci olmaları ile sağlanabilecektir. Eğitim liderlerinden girişimcilik becerilerini sosyal öğrenme yoluyla tüm topluma aktarmaları beklenmektedir. Eğitim liderlerinden beklenen sorumluluk olarak, çevresine rol model olarak, girişimci, yenilikçi ve yaratıcı eğitim örgütlerinin oluşmasına öncü olmalarıdır.

Günümüzde güçlü bir toplumsal yapı için sosyal girişimsel liderlik eğitimi oldukça büyük önem kazanmıştır. Bununla birlikte güçlü bir toplum için başkalarının hak ve sorumluluklarına saygı duymak esastır. İnsanlar yalnızca kendi çıkarları için çalışırlarsa sosyal refah ve sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak zor olacaktır. Sosyal girişimcilik eğitimi, toplumun yapı taşı olan bireyi sosyal özelliklerle donatır ve onlara toplumu geliştirme fikri verir. Bu nedenle okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar her eğitim kademesinde doğru bir sosyal girişimcilik eğitimi bireysel ve toplumsal açıdan büyük bir önem taşımaktadır (Sarıkaya ve Coşkun, 2015).

2.2.5.1. Eğitim Kurumlarında Sosyal Girişimsel Liderlerin İşlevleri

Teknolojik ilerleme ile birlikte sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş hem örgün eğitim kurumlarını hem de yaygın eğitim kurumlarını yakından etkilemektedir. Bu etkilenme okul ile okul dışı kurumlar arasında rekabet ortamının artmasına neden olmaktadır. Bu rekabet artışı ile birlikte eğitim kurumlarının yöneticilerinin rolleri değişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Okullarda geleneksel anlamda yöneticilik anlayışı değişmiş, bilgi üretme ve bilgiyi etkili bir şekilde kullanmak yönetimin temel işlevi haline gelmiştir (Çelik, 1997). Sosyal girişimsel liderlik yaklaşımı, okul liderlerinden sosyal sorunlara çözüm noktasında sosyal değer yaratarak çareler bulma davranışını sergilemelerini beklemektedir. Ancak bu risk üstlenebilen, proaktif, yaratıcı ve yenilikçi düşünebilen, fırsatları değerlendirebilmek için kaynakların dağılımını sağlayabilen okul yöneticileri ile sağlanabilecektir.

Eğitim sisteminde yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm beraberinde eğitim yöneticilerinin rollerini de değiştirmiştir. Eğitim yöneticilerinden teorik boyutta kalan liderlik davranışlarından ziyade işlevsel bir davranış biçimi olan sosyal girişimsel liderlik rolünü üstlenmeleri beklenmektedir. Eğitim yöneticilerinin bu rolü üstlenebilmesi için sosyal değer yaratma, fırsat yaratma ve ortaya çıkan fırsatı kullanma, yaratıcı olma, yenilikçi olma, risk alma, kaynak yaratma becerisine sahip olma ve araştırmacı olma kişisel özellikleri ile donatılması gerekmektedir. Bu kişisel özelliklerin eğitim yöneticilerinin davranışlarına yansımaları eğitim yöneticilerinin sosyal girişimsel liderliğinin toplumda karşılığını bulmasına vesile olacaktır.

Sosyal girişimsel liderlerin en önemli görevi Prabhu'ya (1999) göre paydaşlarının sosyal değişimi ve gelişimi için gerekli olan yenilikçi, girişimci organizasyonları başlatan veya yöneten kişiler olmalarıdır. Eğitim kurumlarında bu değişim ve gelişimi

gerçekleştirebilmek için gerekli olan ise yöneticilerin liderlik özellikleri olacaktır. Hızla değişen dünyada değişimin hızına ayak uyduramayan yöneticiler ortaya çıkan birçok fırsatı kaçıracaklardır. 21. Yüzyılda eğitim kurumlarından beklenen ve istenen şey hayal gücü yüksek, yaratıcı, girişimci, özgüveni fazla, öz denetim sahibi, öz motivasyon ve öz disiplin değerleri yüksek, herkes gibi olmayan, farklı düşünen, farklı davranan ve üreten bireyler yetiştirmektir. Bu becerilerle donanımlı bireyler yetiştirmenin yolu ise eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderlik uygulamaları ile gerçekleşebilecektir.

Sosyal girişimsel liderlik yaklaşımı, sosyal değişim ve dönüşümün önemini vurgulamaktadır. Eğitim kurumlarının, geleneksel yönetim anlayışından kurtarılarak, sosyal değişim ve dönüşüme ayak uydurabilecek bir yapıya dönüşmesi gerekmektedir. Bu yapının oluşturulması ancak uygun bir okul kültürünün oluşturulması ile sağlanacaktır. Leithwood'a (1994) göre, eğitim kurumlarını yeniden yapılandırma çalışmalarında paydaşlarının değişime karşı olan sorumlulukları çok önemlidir. Sosyal değişim ve dönüşümü gerçekleştiren ve yöneten kişi, sosyal girişimsel liderdir. Eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderlik, eğitim sisteminde yapısal ve süreç olarak sosyal değer temelli bir değişim gerçekleştirmekle başlar.

Eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderler, öğretim elemanlarını entellektüel açıdan destekleyen, onları çevresine toplumsal fayda sağlama konusunda cesaretlendiren kişilerdir. Görev yapmakta olduğu kurumunun sürekli değişen çevreye uyum sağlamasını, proaktif bir şekilde, ortaya çıkabilecek fırsatları değerlendirerek topluma güçlü faydalar sağlması için çalışan bireylerdir. Eğitim kurumlarında üst, baş konumunda olan kişilerin yöneticilikten liderliğe geçiş sürecinin Celep (2004); eğitimin temel değer ve ideallerinin davranışa çevrilebilmesi, okulun amaçları ile paydaşlarının gereksinimlerini uyumlulaştırabilmesi ve son olarak da kurumunda ahenkli insan ilişkilerinin kurulması ile gerçekleşebileceğini savunmaktadır.

Sosyal girişimsel liderliğin temelini sosyal değer yaratma oluşturmaktadır. Sosyal değer yaratma ise toplumsal fayda ile ölçülebilecektir. Toplumsal fayda kavramı; insanların veya toplumun yararına olma durumu şeklinde tanımlanabilir. Toplumsal kazanım sağlayan, toplumun yararına olan ve toplum için iyi olan konular toplumsal fayda konularıdır (Harman, 2010). Günümüzde toplumsal fayda kavramı, planlanan ve gerçekleştirilen faaliyetin olumlu sonuçlarından, hedef kitlenin maddi ve manevi yönlerden yararlanması (Seyyar, 2005) anlamında kullanılmaktadır. Toplumsal bir süreç olarak değerlendirilen eğitimin (Aslan, 2001) açık işlevleri toplumsal, ekonomik, bireysel, siyasal

olmak üzere dört (Ünsal, Bağçeci, Meşe ve Korkmaz, 2015; Ünsal ve Gökdaş, 2020) kategoride değerlendirilmektedir.

Eğitimin toplumsal işlevinin başında, bireyin içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması ve topluma ait kültürü öğrenerek sosyalleşmesinin sağlanması yer almaktadır (Erden, 1998). Kültürün yenilenmesi ve zenginleşmesine katkı sağlanması (Barkan, 2013) ve toplumsal hareketliliğin sağlanması (Topses, 2016) toplumsal işlevleri arasında sayılmaktadır. Eğitimin ekonomik işlevleri arasında ise, ülkenin kalkınması için gerekli olan eğitilmiş insan kapasitesinin yetiştirilmesi (Yıldız, 2006) ve tüketici davranışlarını kazandırmak yer almaktadır. Öğrencilerin kendi potansiyellerini keşfederek geliştirmelerine yardımcı olacak bir takım bilgi ve beceriler kazanmalarını sağlamak (Şişman, 2007) eğitimin bireysel işlevleri arasında yer alırken, içinde bulunulan siyasi düşünce ve yapıya uygun bireyler olarak yetişmelerini sağlamak ise eğitimin siyasi işlevleri arasındadır.

Eğitim kurumlarının açık işlevlerinin gerçekleştirilmesi için eğitim kurumlarından beklenen, sosyal girişimsel liderlik becerileri ile donanımlı bireyler yetiştirmek ve kurumsal anlamda sosyal girişimsel liderlik becerileri sergilemeleridir. Eğitim kurumlarının yöneticilerinin sosyal girişimsel liderlik özellikleri, kaynak bulma veya kaynak yaratma, karşılaşılan fırsatları yakalama, kararlılık ve riski de göze alarak bulunduğu eğitim kurumunun toplumsal sorunlara çözümler üreten bir noktada yer almasını sağlamaktır.

Sosyal girişimsel liderler, farklı ilgilere ve beklentilere sahip olan insanları ortak hedeflere ulaşma konusunda isteklendiren kişilerdir (Kırılmaz, 2012). Sosyal girişimsel liderlik eğitim kurumları için, özellikle okullarda araştıran, yaratıcı, sosyal değer temelli, yenilikçi, proaktif, toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarından üstte tutan, ussal ve bilimsel düşünen, ortaya çıkan fırsatları toplumun geneline kanalize edebilen bireyler yetiştirmede önemli bir rol oynayacaktır. Ancak, bu kazanımlar eğitimin amaçları ile çatışmayan, bilimsel, özgür düşünebilen, eleştireye açık, yaratıcı, yenilikçi, risk alabilen yönetici ve öğretmenlerin olduğu eğitim kurumlarında edinilebilecektir.

2.2.5.2. Eğitim Kurumlarında Sosyal Girişimsel Liderlik Uygulamaları

Eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderlik uygulamaları, eğitim kurumlarının paydaşlarının girişimcilik yeterlilikleri ile donatılması ile başlamaktadır. Eğitim kurumlarını girişimcilik yeterlilikleri ile donatmak, yönetimde girişimcilik değerlerini

uygulamak ve kurumun potansiyellerini sosyal faydaya dönüştürerek geliştirmek ve ilerletmek ile gerçekleşecektir (Kurczewska, Kyrö ve Abbas, 2014). Bu anlamda okul yöneticilerinden beklenen yetenek ve becerileri, Syapriyuda ve Santosa (2020); vizyon sahibi olma, örnek olma, sorumluluk sahibi olma, personel geliştirme, hizmetkâr olma, birlik ve beraberlik duygusunu teşvik etme, öğrenci odaklı olma, lider olma, uzmanlıktan faydalanma ve okulları güçlendirme şeklinde sıralamıştır.

Eğitim kurumlarında yöneticilerin uygulayacakları liderlik yaklaşımları, okula değişik açıdan bakmayı ve farklı noktalara öncelik vermeyi gerektir. Bu yaklaşımlar da hiyerarşik liderlik, değişim liderliği, dönüşümcü liderlik, katılımcı liderlik, etik liderlik, karizmatik liderlik, hizmetkâr liderlik, vizyoner liderlik, stratejik liderlik, akademik liderlik, eğitimsel liderlik gibi farklı liderlik alanlarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Herbirinin kendine göre belirgin üstünlükleri ve diğerlerine göre sınırlılıkları vardır (Celep, 2004). Bu nedenle okul yöneticileri hangi yaklaşımı kullanırsa kullansınlar, etkili olmak ve okulun amacını gerçekleştirmek için, iyi örgütlenmiş hırslı, hem liderlik hem de yöneticilik özelliklerine sahip olmak zorundadırlar (Lashway, 1996). Dolayısıyla okul yöneticileri liderlik yaklaşımlarını belirlerken izleyecekleri yollar, esnek stratejiler kullanmalıdır, uzun orta ve kısa gereksinimleri birbiriyle dengelemelidir, kurumun değerleri ile örtüşmelidir ve yapılan uygulamalar birbiriyle çelişmemelidir şeklinde sıralanmaktadır (Lashway, 1996). Bu liderlik yaklaşımlarının seçiminde dikkat edilecek noktalardan en önemlisi öğrencilerin yaratıcılıklarının ortaya çıkarılması, var olan potansiyellerinin sergilenmesi ve sosyal değer ortaya koyabilecek bireyler olarak yetişmelerinin sağlanabilmesidir. Eğitim kurumlarının sosyal girişimsel liderleri, belirlenen amaca ulaşmak için belirtilen liderlik alanlarının hepsinden de faydalanabilen liderlerdir.

Türkiye de 2020 yılı verilerine göre 207 üniversitenin 16'sında sosyal girişimcilikle ilgili düzenli çalışmalar yapılmaktadır. 13 üniversitede, sosyal girişimcilik ve inovasyon dersleri verilmektedir (Ermanonuk, 2020). Girişimcilik ve sosyal girişimcilik derslerinin ortaöğretim müfredatlarında seçmeli ders olarak yer aldığı, ilköğretim düzeyinde girişimcilik dersi adında bir ders olmadığı bazı konular içerisinde girişimcilik ve sosyal girişimcilik kavramlarının geçtiği görülmektedir. Sosyal girişimcilik kavramına Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde “Temel Eğitim” ve “Ortaöğretim” başlıkları altında “*yenilikçi uygulamalara imkanlar sağlanacak*” ve “*akademik bilginin beceriye dönüşmesi sağlanacak*” hedeflerinin alt hedeflerinde “*öğrencilerin sosyal girişimcilikle tanışarak toplumsal problemlere çözüm arama*

motivasyonu kazanması desteklenecektir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu durum eğitim kurumlarında toplumsal problemlere duyarlı bireyler yetiştirmenin yolunun sosyal girişimcilik eğitim ve uygulamalarından geçtiğini göstermektedir.

Çınar’a (2019) göre, yükseköğretim kurumlarında sosyal girişimcilik faaliyetlerinin yürütülebilmesi için üç aşamalı bir yol izlenmelidir. Birinci aşamada yükseköğretim kurumu kendi iç değerlerini geniş bir sosyal sistemin iç değerleri ile karşılaştırmalı ve değerlendirmelidir. İkinci aşamada değerlerin birleştirilmesi ve sosyal girişimcilik faaliyeti hareket planının hazırlanması, üyelerle paylaşarak iletişim kurulması sağlanmalı ve son aşamada faaliyetin dış paydaşlara yayılması ile sonlandırılmalıdır. Benneworth ve Cunha’ya (2015) göre ise yükseköğretim kurumlarında sosyal girişimcilik uygulamaları, üniversitelerin çeşitli sosyal olaylara katkıda bulunabilecek dış paydaşlarla olan etkileşimini artırmak için izledikleri “*üçüncü misyon faaliyetleri*” olarak yürütülmektedir.

Sarwoko (2020) tarafından yapılan bir çalışmada girişimsel liderlik davranışlarının, çalışanların yenilikçi iş davranışlarını ve yaratıcı öz yeterliklerini artırdığı ortaya konulmuştur. Eğitim kurumlarının yöneticilerinden beklenen, paydaşlarını düşündüklerinden daha fazlasını yapmaya güdüleyerek yenilik ve yaratıcılığa açık olmalarını sağlamaktır. Koçak ve Özdemir (2015) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin oldukça yüksek düzeyde olduğu, sosyal girişimcilik özelliklerinin de en yüksekte en düşüğe “yaratıcılık”, “özgüven” ve “risk alma” şeklinde sıralandığı görülmektedir. Yapılan bu araştırma ile öğretmen adaylarının göreve başlamadan önce sosyal girişimsel liderliğin özellikleri ile donanımlı bir şekilde yetiştikleri görülmektedir. Kazanılan bu özelliklerin göreve başladıktan sonra eğitim kurumlarına yansıyor yansımadığı ayrı bir tartışma konusu olacaktır. Sosyal girişimsel liderlerden beklenen ise bu özelliklerle yetişen öğretmenleri sistem içerisinde tutabilmektir.

Sosyal girişimsel liderlik yaklaşımının liderlik kuramlarına getireceği en önemli kazanım, sosyal değer temelli düşünerek hareket edebilmek olacaktır. Eğitimde sosyal girişimsel liderlik için eğitim sistemi, okullar, süreç ve yapıda köklü bir değişim gerçekleştirmek gerekir. Bayrak ve Terzi’ye (2004) göre eğitim kurumlarının günün şartlarına uygun bir yapı ve yönetim biçimi geliştirememelerinin sebebi olarak yeterince yatırım yapılamamasını, yenilik çalışmalarının sistem bütünlüğü içinde ele alınamamasını, eğitim sisteminin politik işlevinin ön planda tutulmasına, bilimsel çalışmaların yetersizliğine veya politika yapıcıların yapılan bilimsel çalışmaları göz önünde

bulundurmamasına bağlamaktadır. Eğitim kurumlarının günün şartlarına göre yeniden yapılandırılmamasında elbette bu nedelerin etkisi yadsınamaz. Ancak toplumsal anlamda üretilen ürünün ya da ortaya konan değer sosyal bir değer ifade etmesi ve eğitim kurumlarının sosyal bir misyon ile yeniden donatılması gerekmektedir. Bu yapıyı oluşturacak olanlar ise ancak sosyal girişimsel liderler olacaktır.

Eğitim yöneticilerinin girişimciliği, okulun vizyon ve değerlerine bağlılık kazanmaları ile ölçülebilir (Pashardis ve Savvides, 2011; Yemini, Addi-Racah ve Katarivas, 2015). Girişimci okul müdürleri, okulun misyon, vizyon, hedef ve stratejik planına entegre edilen beklenti ve hedefleri karşılar. Kurumlarında değişim ve gelişime yol açan yeni fikirler geliştirebilir ve uygulayabilirler. Yaratıcı ve yenilikçi tutumların gelişmesini sağlarlar (Wibowo ve Saptono, 2018). Sosyal girişimciliğin yapısında yer alan temel özelliklerden yaratıcılık, proaktiflik ve risk alma özellikle eğitim kurumlarında gerçekleştirilmeye çalışılan toplam kalite yönetiminin başarılı bir şekilde uygulanmasına katkı sağlayacaktır. Eğitim yöneticileri müfredatın yerine getirilip getirilmediğini denetleyen kişiler olmaktan çıkarak kaynakları harekete geçiren ve bu kaynakları kurumuna taşıyan birer lider olacaklardır.

Liderler yeni fikirler üretir ve ekip çabalarını doğru yönde yoğunlaştırır. Liderler, insanları belirli bir şekilde davranmaları için etkiler. İnsanların önceliklerini, değerlerini, eylemlerini ve hatta duygularını, vizyonları ve fikirleriyle aynı hizaya getirebilmeleri gerekir. Psikoloji ve yönetim taktiklerini birleştiren liderlikle ilgili farklı bakış açıları ve teoriler vardır. Leadbeater (1997) tarafından yapılan bir çalışmada, sosyal girişimcilerin sahip oldukları en önemli özellik olarak liderlik belirtilmiş ve sosyal girişimcilerin bir organizasyon içinde misyon belirleme ve etrafındaki insanları harekete geçirmede lider özelliklerine sahip olduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Prabhu (1999) ve Gandy (2012) tarafından yapılan çalışmalarda da sosyal girişimci yetiştirmede önemli olanın organizasyonlar olduğunu belirtmiştir. Eğitim kurumları, MEB'in 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde belirlediği hedefleride göz önünde bulundurarak öğrencilerin lider özellikli bireyler olarak yetiştirilmesi için uygulanan müfredatın sosyal girişimciliği de önceleyecek şekilde yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Baloğlu (2017) tarafından yapılan bir çalışmada aile liderliği algısının öğrencilerin sosyal girişimciliğini etkilediği ve bu durumda öğrencilerin üretkenliğini ve akademik başarısını etkilediği ortaya konulmaktadır. Akademik başarı ve üretkenlikte sosyal girişimcilik ve sosyal girişimcilikte de aile liderliği algısı etkili ise sosyal girişimcilik

eğitiminin okul öncesi dönemleri kapsayacak şekilde planlanması önem arz etmektedir.

Eğitim sistemlerinde kalite güvencesi ve kalite gelişimi için yeni ve yaratıcı olanaklar yaratılmalı ve eğitim kurumları için problem çözme stratejileri geliştirmek için işbirliği desteklenmelidir. Günümüzde eğitim kurumları ekonomi ve işletme bilgisi ile donanmış, hem pedagojik hem de girişimci niteliklere sahip olan güçlü liderlere ihtiyaç duymaktadırlar. Eğitim kurumları ne kadar özerk ve hesap verebilir hale gelirse eğitim paydaşları tarafından o kadar girişimci faaliyetler destek görecektir (Brauckmann-Sajkiewicz ve Pashiardis, 2020).

Certo ve Miller (2008) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimcilik ile ticari girişimcilik arasındaki farklara değinilmiş ve sosyal girişimcilik ile ticari girişimcilik arasındaki en temel fark olarak ticari girişimcilikte kâr elde edilmesini, sosyal girişimcilikte ise sosyal değer elde edilmesini belirtmişlerdir. Bu araştırmada varılan sonuçlara göre eğitim ister özel kurum olsun isterse kamu kurumu olsun çıktılarının temelinde sosyal bir değer ortaya koymayı amaçladığı için ticari olarak düşünülemez ve ticari bir girişim olarak değerlendirilemez. Sosyal girişimcilik faaliyetlerinde de sürdürülebilirliğini sağlamak açısından kâr elde etmek vardır ancak burada önemli olan elde edilen kârın tekrar girişim faaliyetinde kullanılmasıdır.

Eğitim kurumlarında sosyal girişimsel liderliğinin temelinde girişim ruhlu sosyal insan yetiştirmek vardır. Bu amaç doğrultusunda eğitim kurumlarının çeşitli kademelerinde gerek sınıf içi gerekse sınıf dışı çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. İlköğretim kurumlarında ders içerisinde konuların içerisine yerleştirilerek veya sınıf dışında sosyal etkinlikler programları içerisinde, ortaöğretim kurumlarında yine sosyal etkinlikler programları kapsamında ve seçmeli ders olarak girişimcilik dersi, yükseköğretim kurumlarında ise topluma hizmet dersleri, gönüllülük çalışmaları, araştırma ve projeler, kurumsal anlamda yapılan çalışmalar, topluluk faaliyetleri şeklinde yerine getirilmektedir. Sosyal girişimsel liderlik uygulamalarının sürdürülebilirliğinin sağlanması için daha çok kaynak aktarılması ve devlet politikası haline getirilmesi gerekmektedir.

2.3. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.3.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ermanonuk (2020) tarafından yapılan “Üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik öncülleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik öncülleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Değişkenler olarak cinsiyet, yaş, girişimcilik hikâyesinin olup olmadığı ve girişimcilik rol modelin olup olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışma nicel araştırma yöntemi tekniklerinden ilişkisel tarama modeli ile düzenlenmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi ve Bursa Teknik Üniversitesinde öğrenim gören 320 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmanın sonucunda duygusal zekâ ile sosyal girişimcilik arasında pozitif yönlü ancak zayıf bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur.

Bahçebaşı (2020) tarafından sosyal girişimcilerin liderlik davranışlarını araştırmak, sosyal girişimcilerin etik ve hizmetkâr liderlik davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını karşılaştırmalı olarak analiz etmek amacıyla yapılan “Sosyal girişimcilerin etik ve hizmetkâr liderlik davranışlarının cinsiyet bağlamında karşılaştırmalı analizi” adlı yüksek lisans tezi çalışması nicel bir araştırma olup Türkiye’de sosyal girişimcilikle ilgilenen Ashoka Türkiye üyesi ve sosyal fayda alanına göre belirlenmiş 34’e yakın aktif üye ile 169 gönüllü katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda sosyal girişimcilerin etik liderlik ve hizmetkâr liderlik davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı ortaya konulmuştur.

Kelleci (2020) tarafından Türkiye’de gönüllülük faaliyetlerinde rol alan bireylerin sosyal girişimcilik alanındaki niyetlerini ve farkındalıklarının ölçülmesi amacıyla, “Üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerinin ölçülmesi: Eskişehir ilinde bulunan iki STK örneği üzerine bir uygulama” adlı yüksek lisans tez çalışması nicel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Çalışma Eskişehir ilinde yer alan iki STK’nın 408 gönüllü üniversite öğrencisine 32 anket sorusunun yöneltilmesi ve alınan cevapların analiz edilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmanın sonucunda gönüllülerin sosyal girişimcilik niyetleri; gönüllü oldukları kuruluşa, cinsiyete, yaşa ve medeni duruma göre farklılaşmakta, eğitim durumu ve gelir durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Türker (2020) tarafından sosyal sorumluluk bağlamında sosyal girişimciliğin sosyal

değer yaratmasına yönelik yaklaşımları ortaya koymak amacıyla yapılan “Sosyal girişimciliğin kavramsal boyutları ve sosyal sorumluluk bağlamında sosyal değer yaratma: Bir uygulama” adlı doktora tezi çalışması nitel araştırma yöntemi ile düzenlenmiştir. Betimsel bir araştırma olan bu çalışmada görüşme tekniği uygulanmış ve yarı yapılandırılmış soru formları kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme ve görgül ölçüt anlayışına göre seçilen on uzman kişi ile görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada sonuç olarak; sosyal girişimciliğin kavram olarak net bir şekilde tanımlanamadığı, fazla tanınmadan faaliyetlerin yürütüldüğü tespit edilmiş ve kaynak çeşitliliğinin sağlanabilmesi için sosyal girişimciliğin tanınırlığının artırılması gerektiği ortaya konulmuştur.

Demirtaş (2020) tarafından sosyal girişimciliğin ekonomik büyüme üzerine etkisini incelemek amacıyla yapılan “Sosyal girişimcilik ile ekonomik büyüme ilişkisi: OECD ülkeleri ve Türkiye illeri üzerine ampirik uygulamalar” başlıklı doktora tezi çalışmasında 24 OECD ülkesinde faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) kurumsal sosyal sorumluluk adına yapmış oldukları ayni ve nakdi yatırımların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ile kamunun sosyal girişimcilik faaliyeti kapsamında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) aracılığı ile gerçekleştirmiş oldukları girişimcilik desteklerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Yapılan bu çalışmada sonuç olarak; sosyal girişimciliğin hem ülkelerin hem de illerin ekonomik büyümelerini pozitif yönde etkilediği ortaya konulmuştur.

Polat (2020) tarafından “Etkinlik teorisi bağlamında yerel kalkınma amaçlı Sivil Toplum Kuruluşlarında sosyal girişimciliğin incelenmesi: Türkiye örneği” isimli doktora tezi çalışmasında etkinlik teorisi, sivil toplum kuruluşları ve sosyal girişimcilik kavramlarının birlikte kullanılarak nasıl bir ilişki, etki ve sonuçlar oluşturduğunu incelemeyi amaçlamıştır. Türkiye’de 25 dernek üzerinde karma yöntemle yapılmış bu çalışmanın sonucunda sosyal girişimcilik için Türkiye’de ekosistemin uygun olduğu ancak statükocu davranışlar nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarında yapılamadığı, Türk toplumunun sahip olduğu kültürün sosyal girişimcilik için uygun bir ortam sağladığı sonucuna varılmıştır.

Gül’ün (2019) kişilik ve girişimci kişilik özelliklerinin sosyal girişimcilik yönelimine etkisi üzerine TR63 bölgesinde bir araştırma: üniversite öğrencileri örneği isimli çalışmasında; üniversite öğrencilerinin kişilik ve girişimci kişilik özelliklerinin sosyal girişimcilik yönelimleri üzerindeki etkisini araştırmak ve aynı zamanda kişilik

özellikleri, girişimci kişilik özellikleri ve sosyal girişimcilik yönelimi ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma TR63 bölgesinde yer alan Osmaniye, Hatay ve Kahramanmaraş illerindeki Üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin İktisat ve İşletme bölümlerinde okuyan 2. 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından seçilen 1067 öğrenci ile nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmada kişilik özellikleri ve girişimci kişilik özelliklerinin sosyal girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu, üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri açısından kişilik özellikleri, girişimci kişilik özellikleri ve sosyal girişimcilik yönelimi ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur.

Abunasser'ın (2019) kültür boyutunun Türkiye bağlamı dikkate alınarak, sosyal girişimcilerin kültürel boyutlarının, sahip oldukları ya da yönettikleri sosyal girişimlerinin performansına ait algıya olan etkilerini araştırmayı amaçladığı, Kültür, sosyal girişimcilik üzerindeki etkisini anlamaya çalışan bir araştırma isimli çalışması Türkiye'de Ankara ilinde 156 sosyal girişimci ile yürütülmüştür. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel taramaya göre düzenlenen araştırmanın sonucunda; kültürel boyutlar olan belirsizlikten kaçınma, grup içi kolektivizm ve kararlılık ile sosyal girişimcilik performansını algılama düzeyini önemli düzeyde etkilediği sonucunu ortaya koymuştur.

Titrek (2019) tarafından yapılan "Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ve Sosyal Girişimcilik Becerilerine Yönelik Görüşleri" isimli yüksek lisans tezi çalışmasında okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile sosyal girişimcilik becerilerine yönelik görüşlerini tespit etmek, okul yöneticilerinin betimsel özelliklerine göre liderlik stilleri ile sosyal girişimcilik becerilerine yönelik görüşleri arasındaki anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak ve okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile sosyal girişimcilik becerilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını saptamak amaçlanmıştır. Bu amaçla nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada Kocaeli ili merkezinde görev yapan 599 okul yöneticisinin tamamına anketler ulaştırılmıştır ve doğru bir şekilde geri dönüt alınan 323 anket üzerinden veriler analiz edilmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda; okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile sosyal girişimcilik becerilerine yönelik görüşleri cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile sosyal girişimcilik becerilerinin boyutları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlara göre iyi bir okul yöneticisinin aynı zamanda sosyal girişimci olması gerektiği, okul yöneticilerinin okulunda lider olarak algılanabilmeleri için

sosyal girişimcilik becerilerini sergilemeleri gerektiği sonuçlarına yer verilmiştir.

Zorlu ve Tetik (2018) tarafından yapılan “Girişimci Liderlik Davranışının Çalışan Yaratıcılığına Etkisi” isimli çalışmada, çalışanlardaki girişimci liderlik algısının yaratıcılıkları üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada girişimci liderlik, kişinin liderlik potansiyelinin girişimcilik ruhuyla harmanlanması şeklinde tanımlanmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda örgütlerde algılanan girişimci liderlik tarzının çalışanların yaratıcılığı düzeyine pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Çalışanların girişimci liderlik algısı pozitif yönde arttığında yaratıcılıkları kısmen arttığı tespit edilmiştir.

Kaya İnceiplik (2018) tarafından Türkiye’de faaliyet gösteren sosyal girişimcilerin bu girişimlerini sürdürülebilir kılma yolunda izledikleri süreçleri belirlemek, başarılı sosyal girişimci profilinin güçlü yönlerini ortaya çıkartmak, ayrıca sosyal girişimcilikle ilgili tespit edilen engellere yönelik çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılan “Sürdürülebilir Sosyal Girişimciler İçin Başarı Faktörleri: Türkiye Örneği Üzerine Teorik Bir Model” isimli Yüksek Lisans Tez çalışmasında sosyal girişimcilik alanında ödül almış sosyal girişimciler çalışmanın evreni olarak belirlenmiş ve bu kapsamda aktif olarak faaliyetlerini devam ettiren sekiz sosyal girişimci ile faaliyetlerini durdurmuş olan altı sosyal girişimci örneklem olarak belirlenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden gömülü teori deseni ile yürütülmüştür. Yapılan analizler neticesinde başarıyı engelleyen faktörler, başarının sürdürülebilir olmasını sağlayan faktörler ve başarılı sosyal girişimci özellikleri adı altında üç tema belirlenmiştir. Sosyal girişimcilerin başarılı olmasını etkileyen faktörler çevresel, kurumsal ve bireysel boyutta ele alınmış, yenilikçilik, yatay örgüt yapısı, esnek iş modeli, gönüllülük, profesyonellik, sosyal değişim yaratmaya odaklanma, sosyal sorunlarla ilgilenme, stratejik iş birliği gibi özellikler başarılı sosyal girişimcileri sürdürülebilir olmasını sağlayan özellikler olarak belirlenmiştir.

Taş ve Şemşek (2017) tarafından yapılan “Türkiye ve Dünyadan Sosyal Girişimcilik Örnekleri ve İstihdama Katkıları” isimli çalışmada sosyal girişimciliğin ekonomik, çevresel, sosyal ve siyasal sorunlarla devlet ve özel kuruluşların yanı sıra girişimcilerin Türkiye’de ve Dünya’da başlattığı adımların istihdam üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada sosyal girişimcilik kavramı; sosyal değer, sosyal sorumluluk, sosyal sermaye ve sosyal girişimci gibi kavramlarla açıklanmaktadır. Sosyal girişimci; işletmeciliği kullanarak sosyal sorunları çözen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmanın sonucunda sosyal girişimciler istihdamı doğru ya da dolaylı yollardan olumlu yönde etkilediği, sosyal sorumluluk projelerinin işsizliğin azaltılmasına önemli katkıda bulunduğu ortaya konulmuştur. Sosyal girişimciliğin gelişmesi, toplumsal kalkınmanın yapı taşı olarak görülmekte ve toplumda bireyler arasında bir dayanışma oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Baloğlu (2017) tarafından yapılan “Aile Liderliği Yöneliminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Girişimciliğine, Üretkenliğine ve Akademik Başarısına Etkisi” isimli çalışmada üniversite öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda aile liderliği yöneliminin sosyal girişimcilik, üretkenlik ve akademik başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin aile liderliği yönelimi sosyal girişimciliğin %27’sini, üretkenliğin %16’sını ve akademik başarının %5 ‘ini açıklamaktadır. Aile liderliği algısı öğrencilerin sosyal girişimciliğini etkilemekte ve bu da onların üretkenliğini ve akademik başarısına yansımaktadır.

Özdevecioğlu ve Cingöz (2015) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve” adlı çalışmada sosyal girişimcilik konusu çeşitli yönleriyle teorik olarak ortaya koymak ve literatürü zenginleştirmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada sosyal girişimcilik; kâr amacı gütmeyen organizasyonların sosyal fayda yaratmak için gerçekleştirdiği birtakım uygulamaların yanında kâr amacı güden işletmelerin sosyal sorumluluk uygulamaları ve toplumun sosyal problemlerini çözmeye çalışması şeklinde tanımlanmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda ilkökul çağındaki çocuklara girişimcilik ruhunun aşılması ve ayrıca girişimciliğe sadece üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi olarak bakma anlayışından vazgeçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dayanışma, yardımlaşma ve kardeşlik duygularının yok olması sosyal girişimciliğin önündeki en büyük engel olarak görülmüştür. Sosyal girişimciliği teşvik edecek organizasyonların sayısının artırılması gerektiği tavsiye edilmiştir.

Çermik (2015)’in sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik, küresel vatandaşlık ve çevre davranışı özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve aralarındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yaptığı “Sosyal Girişimcilik, Küresel Vatandaşlık ve Çevre Davranışı Arasındaki İlişki: Yapısal Eşitlik Modellemesi” adlı çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline göre kurgulanmıştır. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özellikleri yaş, aile eğitim durumu, gelir, aile mesleği, yaşanılan yer değişkenlerine göre anlamlı düzeyde

değişmediği ancak duyarlı olma, sivil toplum kuruluşuna üye olma değişkenlerine göre ise anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Çalışmada yapılan yapısal eşitlik modellemesine göre ise sosyal girişimcilik, küresel vatandaşlık ve çevre davranışı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Konaklı ve Göğüş (2013) tarafından öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmeyi amaçladıkları “aday öğretmenlerin sosyal girişimcilik özellikleri ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması” adlı çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda risk alma, özgüven ve yaratıcılık alt boyutlarından oluşan 21 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir.

Kırılmaz (2012) tarafından yapılan “sosyal girişimciliğin başarı faktörlerinin girişimci kişilik ve dönüştürücü liderlik bağlamında araştırılması” konulu doktora tezi çalışmasında girişimciliği etkileyen kişisel-psikolojik faktörler ve dönüştürücü liderin özellikleri ile sosyal girişimciliğin alt boyutlarının etkileri ve bu faktörler arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bu çalışmada kişisel-psikolojik özellikler olarak; başarı ihtiyacı, risk alma eğilimi, belirsizliklere toleranslı olma ve yenilikçi olma, dönüştürücü liderin özellikleri olarak da idealize edilmiş etki, ilham verici motivasyon, entelektüel teşvik ve bireysel ilgi alınmıştır. Sosyal girişimciliğin alt boyutları olarak ise, sosyal içerikli misyon sahibi olma, sosyal değer yaratma, sosyal girişim fırsatlarını görme, kaynak yaratma ve sürdürülebilirliği sağlama ve sosyal ağlardan yararlanma alınmıştır. Araştırma Türkiye’de sosyal girişimcilik faaliyetlerinde bulunan sivil toplum kuruluşlarının başkanları ile nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

Erturgut ve Soyşekerci’nin (2012) üniversitelerde farklı şekillerde ortaya çıkan sosyal girişimcilik eğiliminin eğitim faaliyetleri üzerindeki etkilerini çeşitli şekillerde incelemek amacıyla yürüttükleri “Eğitimsel Aktiviteler Üzerinde Sosyal Girişimciliğin Etkisi” başlıklı çalışmalarının sonucunda, sosyal girişimcilik organizasyonlarının eğitim aktiviteleri ve bireysel başarı üzerinde pozitif yönde katkı sağladığı görülmüştür. Öğrencilerin yaratıcı ve inovatif düşünme, sınav stresini azaltma, çalışma etkisini artırdığı, sosyal girişimcilik faaliyetlerine katılan öğrencilerin projelerde ve araştırma faaliyetlerinde başarılı oldukları vurgulanmıştır.

Besler (2010) editörlüğünde hazırlanan “Sosyal Girişimcilik” adlı çalışma sekiz bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde girişimcilik ve sosyal girişimcilik kavramları açıklanmış ve sosyal girişimciliğin bileşenlerine değinilmiştir. Sosyal girişimciliğin

bileşenleri olarak sosyal değer yaratma, sosyal değer yaratacak fırsatları görme, yenilikçi olma ve kaynak yaratma ve sürdürülebilir olarak sıralanmıştır. Bu bölümün son kısmında ise sosyal girişimcilik modellerinden bahsedilmiştir. Kitabın ikinci bölümünde kâr amacı gütmeyen örgütlerde sosyal girişimcilik faaliyetleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bölümde kâr amacı gütmeyen örgüt kavramı tanımlanmış ve kâr amacı gütmeyen örgütlerde sosyal girişimler ve kâr amacı gütmeyen örgütlerde sosyal girişimcilik faaliyetlerinden bahsedildikten sonra Türkiye ve Dünya'dan örnekler verilmiştir. Kitabın üçüncü bölümünde sosyal girişimciliğin istihdam üzerindeki dolaylı ve doğrudan etkilerinden bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde sürdürülebilir kalkınma ve sosyal girişimcilik arasındaki ilişki incelenmiştir. Beşinci bölümde ise ekonomideki güven etkisinin sosyal girişimcilikle nasıl sağlandığı detayları ile incelenmiştir. Altıncı bölümde de sosyal girişimcilik ile niyet ve davranış ilişkisi ele alınmıştır. Yedinci bölümde sosyal girişimcilerin özellikleri ve sosyal girişimci davranışını etkileyen özelliklerden bahsedilmiştir. Sosyal girişimci davranışı etkileyen özellikler bireye ve çevreye özgü özellikler olarak sınıflandırılmıştır. Kitabın son bölümünde ise sosyal girişimcilik ile pazarlama ilişkisi ele alınmış ve sosyal girişimciliğin pazarlanmasına yer verilmiştir.

Denizalp (2009) tarafından yapılan “Toplumsal Dönüşüm için Sosyal Girişimcilik Rehberi” adlı çalışmada girişimci, genel anlamda üretim için kaynakları bir araya getiren kişi olarak tanımlanırken ve sosyal girişimci, yaşadığı toplumda ortaya çıkan aksaklıkları fark ederek o güne kadar akla gelmeyen ya da cesaret edilmeyen bir yaklaşımla sorunların üzerine giden yaratıcı, ısrarcı, duyarlı, gerçekçi tavırları ile fark yaratan ve toplumun güvenini kazanan kişi şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal girişimciler ise, yaşamlarını toplumsal sorunlara yeni çözümler üretmeye adanmış olan kişiler şeklinde tanımlanmıştır. Bu çalışma; sosyal girişimcinin, sosyal girişimcilik ve özelliklerinin, sosyal girişimciliğin Dünya'daki ve Türkiye'deki örneklerinin anlatıldığı bir çalışmadır.

Kümbül Güler (2008) tarafından yapılan “Sosyal girişimciliği etkileyen faktörlerin analizi” adlı doktora tezi çalışmasında sosyal girişimcinin kim olduğu ve sosyal girişimci davranışı belirleyen faktörler araştırılmak amaçlanmıştır. Çalışmada, sosyal girişimcilik; sosyal sorunlara işletme disiplini içinde girişimci bakış açısıyla yaklaşma olarak tanımlanmakta ve toplumsal ihtiyaçlar için sosyal misyonu, vizyonu, stratejisi ve çalışma şekli olan, sorunlara yenilikçi çözümler bulan, kâr amacı gütmeyen ancak sürdürülebilirlik açısından gelir elde etmeyi amaçlayan sosyal değer yaratma şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal girişimci davranışının yaratıcı liderlik stili, yaratıcı mücadele, sosyal çevre, kendine

güven, yardımseverlik, maneviyat, toplumsal dayanışmaya olan inanç, belirsizlikten kaçınma ve bireysel başarı yönelimi faktörleri tarafından olumlu etkilenirken, güç aralığı tarafından olumsuz etkilendiği görülmüştür.

Çetindamar (2002) tarafından yapılan Türkiye’de girişimcilik adlı çalışmada Türkiye’nin girişimcilik açısından bulunduğu durum uluslararası bir kıyaslama yapılarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada ekonomik gelişim açısından girişimciliğin sahip olduğu rolü gösterebilmek ve girişimcilik konusu ekonomik aktörler olan şirketler açısından incelenmiştir. Ayrıca çalışma, Türkiye’nin nerede olduğunu saptamak, girişimcileri tanımak, onların içinde buldukları durumu gözlemek için hazırlanan bir rapordur. Çalışmada sonuç olarak; girişimciliği altyapısı, insan kaynakları, finans kaynakları, yasal düzenlemeler, sosyal ve kültürel ortam, girişimcilik teşvikleri ve destek mekanizmaları boyutlarında karşılaştırmalı olarak verilmiş ve bu konularda yapılması gerekenlerle ilgili önerilerde bulunulmuştur.

2.3.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Bodolica, Spraggon ve Badi (2021) tarafından yapılan Yükseköğretim kurumlarındaki ders dışı etkinliklerin ve öğrenci liderliğindeki etkinlik kulüplerinin, gelişmekte olan pazar ortamlarında mezun olan gençlerin sosyal girişimcilik yeterliliklerinin geliştirilmesinde oynadığı rolü incelemek amacıyla hazırlanan “Orta Doğu’daki üniversitelerde mezun olan gençlerin ders dışı etkinlikler ve sosyal girişimci liderliği” adlı çalışma, vaka çalışması yaklaşımına dayanarak, bir lisans öğrencisinin yolculuğuna dair bir anlatı araştırması şeklinde düzenlenmiştir. Çalışmada, üniversite ortamının öğrencilerin sosyal girişimci davranışlarının ve niyetlerinin etkinleştirilmesinde oynadığı kritik rolü, karar vericilerin, eğitim kurumunu sadece öğrenme yeri olarak değil, “müfredatın ötesinde öğrenme” kavramını ortaya atarak, aynı zamanda gelecek nesil sosyal liderlerin girişimcilik becerilerini uygulama yeri olarak da görmeleri gerektiği, eğitimleri sırasında pratik faaliyetlere maruz kalan öğrencilerin, daha fazla istihdam edilebilirlik becerileri nedeniyle işgücü piyasasında bir avantaja sahip oldukları, sosyal girişimcilik eğitime yatırım yapan üniversitelerin, yarının sosyal liderlerinin yetişmesine katkı sağladığı ve ayrıca güçlendirilmiş mezun ağı ile daha fazla burs aldıkları sonuçları ortaya konulmaktadır.

Nunez (2020) tarafından sosyal girişimci liderlerin başlangıç aşamasında karşılaştıkları zorlukları keşfetmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden vaka

incelemesi metodunu kullanarak yaptığı “Sosyal Girişimci Liderlik” konulu doktora tezi, 22 şirkette 92 katılımcı liderlik örnek olayının incelenmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda liderliğin kolektif bir uygulama olarak gerçekleştiği ortaya konularak ve sekiz eylem teması belirlenmiştir. Bu temalar; sosyal misyonla güçlü bir bağlantı, içsel odaklanma, işbirlikçi liderlik yaklaşımı, gelişimsel koçluk, yenilikçi bir öğrenen organizasyon, bilinçli organizasyon tasarımı, yaratıcılığa önem verme ve ilerlemenin tanınması şeklinde sıralanmıştır.

Aldawood (2020) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilikte Kadın Liderler: Liderlik Algısı ve Engeller” başlıklı Doktora tezi çalışmasında kadınların sosyal girişimciliğe katılımını artırmayı, liderlik kavramını nasıl algıladıklarını keşfetmeyi, kadın sosyal girişimcilerin karşılaştıkları engelleri değerlendirmeyi ve kadın sosyal girişimcilerin liderliğe bakış açılarını anlamayı amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Görüşmeler, günlük tutma ve demografik anket olmak üzere birçok yoldan veriler toplanmış ve toplamda beş kadın sosyal girişimci ile yapılan görüşmelerin detaylı analizine dayanmaktadır. Araştırma sonucunda sosyal girişimcilikte kadın liderlerin önündeki engeller olarak ırk, cinsiyet ve etnik köken görülmüş ve kadın liderlerin desteklenmesi önerisinde bulunulmuştur.

Ogunleye (2019) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilik: Nijerya’da Bricolege Modelini keşfetmek” adlı doktora tezinde Nijeryalı girişimcilerin işlerini nasıl başarıyla yürüttüklerini keşfederek girişimcilikle ilgili bilgi açığını azaltmak amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına göre düzenlenmiştir. Araştırmanın sonunda Nijeryalı girişimcilerin eldeki kaynaklarla idare ettiklerini, paydaş katılımını ve ikna etmeyi teşvik ettikleri ortaya konmuştur. Araştırma da girişimcilere olumlu sosyal değişime ulaşmak için fikirlerin ve yeniliklerin gösterilmesi için stratejiler belirlenmesi gerektiği ve deneyimlerin paylaşılması ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Tishler (2018) tarafından işletme lisans programında okuyan öğrencilerin sosyal girişimcilik konusundaki farkındalıklarını ve bilgilerini keşfetmek amacıyla yapılan “sosyal girişimcilik bilgisini ve farkındalığını keşfetmek” isimli doktora tezi nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmış ve tez de veriler “sosyal girişimcilik anketi” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma da sosyal girişimciliğin toplumu etkileyen gerçek ve uygulanabilir bir pazar olduğu, işletme alanında ve akademik çevre de açık bir şekilde sosyal girişimcilik teorisinin eksikliğinin hissedildiği vurgulanmıştır. Çalışmaya katılan

işletme öğrencilerinin çoğunluğunda sosyal girişimcilikle ilgili bilgi ve farkındalığın eksikliği tespit edilmiş ve öğrencilerin sosyal girişimcilik konusunda bilinçlendirilmediğini ve kendi deneyimleri ve öğrenmeleri dışında sosyal girişimcilikle ilgili bilgilendirilmedikleri ortaya konulmuştur.

Livingston (2018) tarafından sosyal girişimcilik organizasyonlarının stratejik eylemlerini ve organizasyonel öğrenmelerini keşfetmek amacıyla yapılan “Sosyal Girişimcilik ve Ölçeklendirme” başlıklı doktora tezi nitel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı vaka analizi şeklinde düzenlenmiştir. Bu çalışmada incelenen organizasyonların özellikleri makro, orta ve mikro düzeyde incelenmiş ve sosyal girişimcilik kavramı; sosyal girişim, sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik kavramlarının bir araya gelmesi ile tanımlanmıştır.

Bandinelli (2017) tarafından Londra ve Milano’da genç girişimcilerin bakış açısından sosyal girişimcilik nasıl planlandığını ve müzakere edildiğini ortaya çıkarmanın amaçlandığı “Sosyal Girişimcilik: Sosyallik, Etik ve Siyaset” başlıklı doktora tezi nitel araştırma yöntemlerinden etnografik araştırma desenine göre düzenlenmiştir. Tez, 18 aylık bir periyotta alan taraması, katılımcıların gözlemlenmesi ve eylem araştırması şeklinde düzenlenmiştir. Araştırma da daha çok sosyal girişimcilerin sosyal girişimcilik söylemleri ve uygulamaları ile ne ölçüde sosyallik, etik ve politika anlayışına sahip olduklarına odaklanılmıştır.

Šimundža (2016) tarafından Bosna Hersek’teki sosyal dışlanma sorununu ele almak için, sosyal girişimciliğin geliştirilmesinde teorik yaklaşımların ve pratik yönlerin araştırılması ve sunulması amacıyla “Sürdürülebilir bir topluluğa yaklaşma yolu olarak sosyal girişimcilik: Bosna-Hersek’te sosyal girişimciliği teşvik ederek sosyal içerme sorununu çözmek” adlı doktora tezi nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. Araştırma da sosyal yaratıcılık sosyal problemlere ve sosyal değer yaratmaya odaklandığı için 21. Yüzyılda ana sorunları çözenin bir yolu olarak sosyal yaratıcılık yoluyla sosyal problemlere çözümler aramak vurgulanmıştır. Ayrıca çalışmada tüm dünyanın yüz yüze olduğu problemleri (ekonomik, çevresel, sosyal vb.), geleneksel pazar ekonomisi ile çözenin mümkün olmadığı, bu sorunları çözenin pratik yolunun sosyal girişimcilik olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın sonucunda sosyal girişimciliğin dayanışma, güven ve sosyal adalet üzerine temellendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Abolarin (2014) tarafından sosyal girişimcilerin bakış açısından sosyal değer

yaratma deneyiminin nasıl tanımlanacağını amaçlandığı “Sosyal girişimciler: sosyal değer için fenomolojik bir çalışma” adlı doktora tezi, nitel araştırma yöntemlerinden fenomolojik bir desende yapılmıştır. Çalışmada çalışma grubu olarak en az beş yıllık bir sosyal girişimcilik deneyimine sahip kişiler seçilmiştir. Araştırmanın sonunda üç farklı tema ortaya konmuştur. Bunlar:

- a) Herkes sosyal girişimci olamaz ve olmamalıdır. Ancak herkes olumlu değişime katkı sağlayabilir.
- b) Sosyal değer birçok farklı şekilde yaratılabilir,
- c) Başarısızlık, sosyal girişimcilerin başarısı için anahtar bir kavramdır şeklinde belirtilmiştir.

Salamzadeh, Azimi ve Kirby (2013) tarafından İran da yapılan sosyal girişimcilik eğitimlerindeki boşlukları ortaya koymak ve bir farkındalık yaratmak amacıyla yapılan “Yükseköğretim de sosyal girişimcilik eğitimi: gelişmekte olan bir ülkeden yansımalar” adlı araştırma makalesi, İran da Tahran Üniversitesinde yer alan üç fakülte de nicel araştırma yöntemi ile anket düzenlemek yoluyla yapılmıştır. Araştırmanın sonunda İran da ki yükseköğretim kurumlarında kavrama yönelik olarak önemli bir farkındalığın olduğu ancak yeterli destek ve dikkat konusunda eksikliklerin olduğu belirtilmiştir.

Roundy (2013) tarafından yapılan “Sosyal Girişimciliğin Hikâyeleri” isimli çalışma durum çalışması şeklinde planlanmış ve sosyal girişim sektöründe yer alan 75 girişimci ile görüşmeler yapılmıştır ve daha sonra sekiz sosyal girişimcinin inşa ettiği olay analiz edilmiştir. Sosyal girişimcilerin kaynak toplamak için anlatım tekniğini ne kadar kullandıkları analiz edilmeye çalışılmıştır. Sonuçta sosyal girişimcilerin kaynak temini noktasında kişisel, sosyal iyilik ve iş anlatılarını kullandıkları ortaya konulmuştur.

Samer (2012) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilik; Tanımlanması ve Engelleri” adlı çalışmada literatüre dayalı olarak sosyal girişimciliği tanımlamak, sosyal odaklı girişimcilik faaliyetlerinin sınırlarını tartışmak ve girişimcilik bakış açısından sosyal girişimcinin yerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışma literatür taraması şeklinde gerçekleştirilmiş ve kar odaklı girişimcilik ile sosyal girişimcilik arasındaki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal girişimciliğin pratik düzeyde geliştiğini ancak teorik olarak gelişemediğini, sosyal girişimciliğin girişimcilik teorisine bağlanmaya çalışıldığı ortaya konulmuştur.

Gandy (2012) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilik ve Örgütsel Etkililik

Arasındaki İlişki” isimli doktora tezi çalışmasında sosyal girişimcilik ve örgütsel etkililik arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel tarama deseninin uygulandığı bu çalışmada Helm tarafından geliştirilen sosyal girişimcilik davranışlarını ölçen ölçek kullanılmış ve Blockmon’un geliştirdiği örgütsel etkililik ölçekleri kullanılmıştır. Çalışmada sosyal girişimcilik ile örgütsel etkililik ve görev başarısı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Sosyal girişimcilik ile finansal etkililik arasında bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca bu araştırma da bir örgütte sosyal girişimcilik davranışı arttıkça örgütsel etkililik ve görev başarısının arttığı korelasyonel analizle ortaya konulmuştur. Bu çalışmada sosyal girişimcilik, olumlu bir sosyal etki yaratmak için sosyal yardım kuruluşlarının karşılaştığı zorlukları aşmayı amaçlayan bir liderlik ve yönetim yaklaşımı şeklinde tanımlanmaktadır.

Certo ve Miller (2008) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilik: Anahtar konular ve Kavramlar” isimli çalışmada sosyal girişimcilik kavramının zaman içinde nasıl geliştiğini göstermek, sosyal girişimciliğin geleneksel girişimcilik kavramlarından nasıl farklılaştığını ortaya koymak ve gelecekteki araştırmalar için yeni fikirler geliştirmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada; ticari girişimcilik ile sosyal girişimcilik arasındaki farklılıklara değinilmiş ve ticari girişimcilik ile sosyal girişimcilik arasındaki en temel farklılığın ticari girişimcilikte kâr, sosyal girişimcilikte sosyal değer olması görülmüştür.

Adeagbo (2008) tarafından sosyal girişim ve sosyal girişimciliğin pratikte araştırılması amacıyla “sosyal girişim ve pratikte sosyal girişimcilik” adlı doktora tezinde bir hayır kurumundan sosyal bir girişime dönüşen bir organizasyonla (Age Concern Bexley) gelen süreç, deneyim ve zorluklar incelenmiştir. Çalışmada sosyal girişimcinin gözünden sosyal girişimciliği görmeyi sağlamak amaçlanmıştır. Araştırmanın sonunda sosyal girişim uygulamalarının kalıcı olduğu, kuruluşların sosyal girişimci liderlere ihtiyaç duyduğu ve mevcut hayır kurumlarının bir bütün olarak sosyal girişime dönüşümünün zor olacağı ortaya konulmuştur.

Martin ve Osberg (2007) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilik” konulu çalışmada girişimciliği pozitif ve negatif yönlerine değinilmiş, girişimciliğin popülaritesinin artmasının nedenlerinden bahsedilmiştir. Bu çalışma da sosyal girişimcilik; sosyal hizmet ve sosyal hareket (aktivite) olarak iki gruba ayrılmıştır. Ayrıca sosyal girişimciliğin engeller sınıflandırılmıştır. Çalışmanın sonunda sosyal girişimciliğin özellikleri olarak; sürdürülebilir olması, bir organizasyonu kapsamaması ve kâr amacı gütmemesi gerektiği

ortaya konulmuştur.

Helm (2007) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcilik; Kâr Amacı Gütmeyen Davranışların Tanımlanması ve Ölçümü için Bir Araç Geliştirilmesi” adlı doktora tezinde sosyal girişimcilikle ilgili olarak kâr amacı gütmeyen davranışları tanımlamak ve bu davranışları ölçmek için bir ölçmek için bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada sosyal girişimcilik nedir? Sosyal girişimci kimdir? Kâr amacı gütmeyen organizasyonlarda sosyal girişimciliğin göstergesi nasıldır? Sorularına cevap aranmıştır. Araştırma sonunda risk alma, inovasyon ve proaktiflik boyutlarından oluşan dokuz maddelik bir ölçek geliştirilmiştir

Duncan (2007) tarafından farklı kâr amacı gütmeyen yaklaşımların nasıl ve ne zaman kullanıldığı ve bir sosyal girişim yaklaşımı uygulamak için hangi liderlik tarzlarına ihtiyaç duyulduğunu araştırmak amacıyla yapılan “sosyal girişimcilik üzerine gömülü teori çalışması” adlı çalışmada New York’ta kâr amacı gütmeyen 10 kişinin deneyimlerine başvurulduğu nitel bir araştırmadır. Araştırmada başarılı sosyal girişimcilerin davranışlarındaki kalıpları ve düzenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Geleneksel kâr amacı gütmeyen model ile girişimci kâr amacı gütmeyen model arasında analiz yapılmış, benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda girişimcilikle ilgili motivasyon, kapasite ve sermaye adlı temalar belirlenmiştir.

Johnson (2003) tarafından yapılan sosyal girişimcilik üzerine literatür taraması adlı çalışmada; son yıllarda kamu, özel ve kâr amacı gütmeyen sektörlerde ortaya çıkan sosyal girişimcilik kavramını inceleyerek katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde sosyal girişimciliğin ortaya çıkışı ve bağlamsal faktörleri, ikinci bölümde sosyal girişimcilikle ilgili kavramlar, üçüncü bölüm de ise sosyal girişimcilerin özellikleri ve motivasyon kaynakları ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümün de sosyal girişimcilerin desteklenmesi uygulamalarına yer verilmiştir.

Reis (1999) tarafından yapılan “Ortak Yarar İçin Yeni Kaynakları ve Girişimciliği Ortaya Çıkarmak, Bir Tarama, Sentez ve Eylem Araştırması” adlı çalışmada sosyal ve ekonomik kalkınmaya odaklanan ve yeni kaynakların ve inovasyonun ortaya çıkarılmasından doğan ihtiyaç ve fırsatların taranması ve sentezi amaçlanmıştır ve tarama araştırması şeklinde düzenlenmiştir. Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan fırsatların değerlendirilmesi için liderlerin ve organizasyonların sorumlu olduğu ortaya konulmuştur.

Prabhu (1999) tarafından yapılan “Sosyal Girişim Liderliği” konulu araştırma da sosyal girişim liderleri yeni bir girişimin yaratıcısı olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışma da sosyal girişim liderleri tanımlanmış, özellikleri, farklılıkları ortaya konulmuş ve sosyal girişimci liderliği davranışları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında ise sosyal girişimci organizasyonların öneminden bahsedilmiştir.

Leadbeater (1997) tarafından yapılan “Sosyal Girişimcinin Yükselişi” adlı çalışmada sosyal girişimciler tarafından yönetilen bir sosyal inovasyon dalgasına ihtiyaç olduğunu ve sosyal girişim organizasyonlarının nasıl oluşturulduğunu ve geliştirildiğini açıklamak amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması şeklinde planlanmış ve beş sosyal girişimci ile görüşme yapılmıştır. Çalışmada, sosyal girişimcilerin sahip oldukları en önemli özellik olarak liderlik belirtilmiş ve bir organizasyon içinde misyon belirleme ve etrafındaki insanları harekete geçirmede lider özelliklerine sahip oldukları belirtilmiştir.

Literatürde yapılan çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde sosyal girişimcilik ile duygusal zekâ arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu (Ermanonuk, 2020), sosyal girişimcilerin etik ve hizmetkâr liderlik davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı (Bahçebaşı, 2020) ve sosyal girişimciliğin tanınırlığının artırılması gerektiğini (Ogunleye, 2019; Özdevecioğlu ve Cingöz, 2015; Türker, 2020) ortaya koyan çalışmalar vardır. Benzer şekilde öğrencilerin çoğunlukla kendi deneyimleri ve öğrenmeleri dışında sosyal girişimcilikle ilgili bilgilendirilmediklerini (Tisher, 2018) ve sosyal girişimcilik eğitimine yatırım yapan üniversitelerin toplumda sosyal liderlerin yetişmesine katkı sağladığını (Bodolica, Spraggon ve Badi, 2021) vurgulayan araştırmalarda mevcuttur.

Sosyal girişimciliğin ülkelerin kalkınmasına ve yerel düzeyde bölgelerin ekonomik olarak büyümesine katkı sağladığını (Demirtaş, 2020; Taş ve Şemşek, 2017), kişilik özellikleri ile sosyal girişimcilik yönelimi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu (Gül, 2019), okul yöneticilerinin aynı zamanda sosyal girişimcilik özelliklerinin de üst düzeyde olması gerektiğini (Titrek, 2019) ve kişilerin girişimci liderlik algılarının artması ile yaratıcılıklarının da arttığını (Zorlu ve Tetik, 2018) ortaya koyan araştırmalarda vardır. Benzer şekilde Türk toplumunun sahip olduğu yardımlaşma kültürü ile sosyal girişimciliğin örtüştüğünü (Kümbül Güler, 2008; Polat, 2020), aile liderliği algısının öğrencilerin sosyal girişimciliğini etkilediğini ve bu durumda onların üretkenliğini ve

akademik başarılarını artırdığını (Balođlu,2017), sosyal girişimciliğin pratik düzeyde geliştiğini ancak teorik olarak gelişemediğini, girişimcilik bağlamında ele alındığını (Samer, 2012), sosyal girişimciliğin dayanışma, güven ve sosyal adalet üzerine temellendirilmesi gerektiğini (řimundža, 2016) ve sosyal girişimci organizasyonların önemli olduğunu (Prabhu, 1999) vurgulayan araştırmalarda tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ile geçerlik ve güvenilirlik analizleri hakkında bilgi verilmiştir.

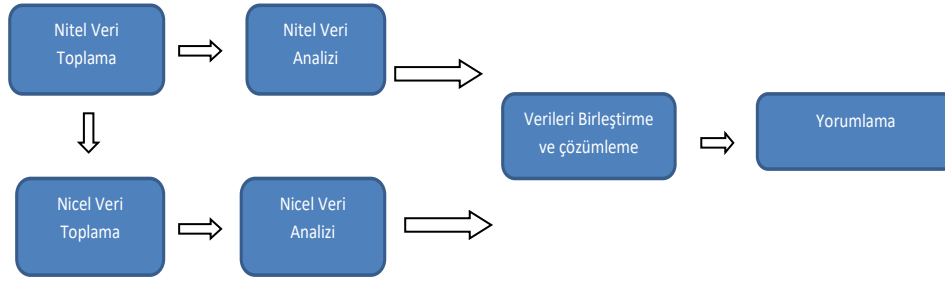
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ VE YÖNTEMİ

Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasite ve yeterlik düzeyini ortaya koymak amacıyla yapılan bu tez çalışması karma yöntem araştırma paradigmasına uygun olarak yakınsayan paralel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Karma yöntem araştırma, Creswell ve Plano Clark (2017) tarafından nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada yapılmasına olanak veren bir metot olarak tanımlanırken, Tashakkori, Johnson ve Teddlie’ye (2020) göre pragmatist felsefeye uygun olarak yapılan araştırma yöntemi şeklinde tanımlanmaktadır. Yıldırım ve Şimşek’e (2018) göre ise; her olay ve olgunun hem nicel hem de nitel boyutunun bulunması, karma yöntem araştırmalarının ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Araştırmalarda karma yöntem tercih edilmesinin nedenlerini Collins, Onwuegbuzie ve Sutton (2006); katılımcı sayısının artırılarak örneklem çeşitliliğinin sağlanması, veri toplama araçlarının kullanılabilirliğini artırmak, veri toplama tekniklerini birlikte kullanmak ve veri yorumlama gücünü artırmak olarak sıralamışlardır. Karma yöntem araştırmalarının olumlu yönlerini açıklarken, Creswell ve Plano Clark (2014) karma yöntem araştırma ile nitel ve nicel araştırma yöntemleri ile ayrı ayrı ortaya konulan verilerden daha kapsamlı ve derinlemesine kanıt ve veriler ortaya konulduğunu, araştırma sorularının daha etkili bir şekilde cevaplandırıldığını ve çoklu bir bakış açısı ortaya konularak alana katkı verilmeye çalışıldığını ifade etmişlerdir.

Karma yöntem ile yapılan araştırmaların işlevlerini Greene, Caracelli ve Graham (1989) başlatma, çeşitleme, genişletme, geliştirme ve tamamlama olmak üzere beş başlık altında ele almışlardır. Bu işlevler her araştırma da aynı düzeyde gerçekleşmeyebilir ve bir araştırma da bu işlevlerin gerçekleşme düzeyi o araştırmanın deseni ile ilgili bir ipucu ortaya koymaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu araştırma karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desende tasarlanmış olup çalışmada izlenecek olan aşamalarla ilgili model Şekil 3.1 de sunulmuştur.

Şekil 3.1 Araştırma deseni modeli

Şekil 3.1’de görüldüğü üzere çalışmada sosyal girişimcilik temelinde sosyal girişimsel liderlik ile ilgili doküman incelemesi yoluyla tezin nitel kısmı gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler ve analizlerin yanında eş zamanlı olarak araştırmacı tarafından bu çalışma kapsamında geliştirilen “*Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (SGLÖ)*” aracılığıyla nicel veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Eş zamanlı olarak toplanan ve analiz edilen nitel ve nicel veriler birleştirilmiştir. Nitel ve nicel yöntemlerle toplanan verilerin analizi ve çözümlenmelerinden sonra araştırmanın sonuç ve tartışma bölümünde elde edilen bulguların birleştirilmesi, karşılaştırılması veya genişletilmesinden sonra ortaya çıkan sonuçlar yansıtılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN/ÖRNEKLEMİ VE ÇALIŞMA GRUBU

Bu çalışmada eş zamanlı karma yöntem örneklem belirleme tekniğinden yararlanılmıştır. Eş zamanlı karma yöntem tekniğinde araştırmanın nitel boyutunda amaçlı örnekleme tekniklerinden, nicel boyutunda ise olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinden yararlanılmıştır. Örnekleme belirleme süreçleri birbirinden bağımsız şekilde gerçekleştirilmiştir (Creswell, 2003; Tashakkori ve diğerleri, 2020; Teddlie ve Yu, 2007).

3.2.1. Nitel Boyutta Çalışma Grubu

Nitel yöntem araştırmalarda çalışma grubunun belirlenmesinde esas alınması gereken noktalar kuramsal çerçeve, araştırmanın odaklandığı nokta, verilerin miktarı (Cropley, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2018) ve veri doygunluğuna ulaşmaktır (Guest, Bunce ve Johnson, 2006).

Araştırmanın nitel kısmı için oluşturulan çalışma grubu örneklem kapsamındaki iki üniversiteden oluşmaktadır. Bu aşamada örneklem belirlenirken amaçlı örnekleme tekniklerinden tipik durum örnekleme tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2018) göre, tipik durum örnekleme, araştırmanın problem durumuna taraf olabilecek birimler/kişiler arasından en tipik bir veya birkaç tanesi seçerek bunların çalışılmasıdır.

Tipik durum örneklemesinde amaç, ortalama durumları belirleyerek belirli bir durum hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu araştırmanın çalışma grubunu devlet üniversiteleri arasından tipik durum örnekleme tekniği ile belirlenen Yozgat Bozok Üniversitesi (2006) ve Vakıf üniversiteleri arasından seçilen Ufuk Üniversitesi (1999) oluşturmaktadır. Nitel boyutta bu üniversitelerin stratejik planları, kalite belgeleri, faaliyet raporları vb. dokümanlar inceleme kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda ele alınan dokümanlarla ilgili tanımlayıcı bilgilere Tablo 3.1 de verilmiştir.

Tablo 3.1 Doküman İncelemesi Yapılan Belgelere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Üniversite	Statüsü	Belgeler
Yozgat Bozok Üniversitesi	Devlet	1. 2022-2026 Stratejik Plan 2. 2020 Faaliyet Raporu 3. 2020 Kurum İç Değerlendirme Raporu 4. 2020 Kalite Hedefleri 5. 2022 Performans Raporu 6. 2018 Kurumsal Geri Bildirim Raporu
Ufuk Üniversitesi	Vakıf	1. 2018 Kurum İç Değerlendirme Raporu 2. 2019 Kurum İç Değerlendirme Raporu 3. 2020 Kurum İç Değerlendirme Raporu 4. 2019 Faaliyet Raporu 5. 2018 Kurumsal Geri Bildirim Raporu

3.2.1. Nicel Boyutta Evren ve Örneklem

Araştırmanın nicel çalışma evrenini Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 4350 ve Ufuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 958 öğrenci olmak üzere toplam 5308 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem belirlenmesinde evrende yer alan her birimin örnekleme eşit düzeyde temsil edilme şansına sahip olduğu küme örnekleme yöntemi seçilmiştir. Küme örnekleme yöntemi, Karasar'a (2017) göre evrende yer alan her birimin örnekleme eşit düzeyde seçilme olasılığına sahip olduğu örnekleme yöntemidir. Bireylerin örnekleme tek tek seçilmesinin mümkün olmadığı durumlarda kolaylıkla kullanılabilen bir örnekleme yöntemidir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Çalışmada evren olarak belirlenen iki üniversite de öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencileri arasından üniversitelerin ilgili kurulları tarafından araştırma izni verilen birimlere göre kümelere ayrılmış ve örneklem sayıları bu kümelere göre belirlenmiştir. Bu kapsamda, Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 576, Ufuk Üniversitesinde ise 392 son sınıf öğrencisi örnekleme katılımcı olarak yer almıştır.

Karşılaştırma yapılan iki üniversite de örneklem sayıları ayrı ayrı belirlenmiş olup katılımcılara ait betimleyici istatistikler Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2 Katılımcılara Ait Betimleyici İstatistikler

Grup	Alt Grup	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	448	46,3
	Erkek	520	53,7
Üniversite	Yozgat Bozok Üniversitesi	576	59,5
	Ufuk Üniversitesi	392	40,5
Bilim Alanı	Eğitim Bilimleri (1)	173	17,9
	Hukuk (2)	146	15,1
	Sos, Beş. ve İdari Bil (3)	184	19,0
	Fen ve Matematik (4)	216	22,3
	Mimarlık ve Mühendislik (5)	108	11,2
	Sağlık (6)	141	14,6
Başarı Durumu	0,00-0,99 arası	28	2,9
	1,00-1,99 arası	144	14,9
	2,00-2,99 arası	352	36,4
	3,00-4,00 arası	444	45,9
Kariyer Planı	Özel sektörde çalışmak	210	21,7
	Kendi işini kurmak	188	19,4
	Kamu sektöründe çalışmak	504	52,1
	Diğer	66	6,8
Girişimcilik Dersi Alıp Almama Durumu	Evet	200	20,7
	Hayır	768	79,3
Sosyal Girişimcilik Dersi Alıp Almama durumu	Evet	70	7,2
	Hayır	898	92,8

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere araştırmanın nicel boyutu kapsamında araştırmaya katılanların %46,3’ü (n=448) kadın, %53,7’si (n=520) ise erkektir. Araştırmaya katılanların %59,5’i (n=576) Yozgat Bozok Üniversitesi öğrencisi iken %40,5’i (n=392) Ufuk Üniversitesi öğrencisidir. Araştırmaya katılanların %17,9’u (n=173) eğitim bilimleri temel alanında öğrenim görmekte iken %15,1’si (n=146) Hukuk temel alanında, %19,0’u (n=184) Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler temel alanında, %22,3’ü (n=216) fen ve matematik temel alanında, %11,2’si (n=108) mimarlık ve mühendislik temel alanında ve %14,6’sı (n=141) sağlık temel alanında öğrenim görmektedirler. Araştırmaya katılanların %2,9 (n=28) 0,00-0,99 arası not ortalamasına sahip iken %14,9’u (n=144) 1,00-1,99 arası not ortalamasına, %36,4’ü (n=352) 2,00-2,99 arası not ortalamasına ve %45,9’u (n=444) ise 3,00-4,00 arası not ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların %21,7’si (n=210) özel sektörde çalışmak gibi bir kariyer planı içerisinde yer alırken, %19,4’ü (n=188) kendi işini kurmak, %52,1’i (n=504) kamu sektöründe çalışmak gibi bir kariyer planı hedeflemektedir. Yüzde 6,8’i ise (n=66) diğer yanıtını vermişler fakat nasıl bir kariyer planı hedeflediklerini belirtmemişlerdir.

Katılımcıların %20,7'si (n=200) eğitim öğretim dönemleri boyunca girişimcilik dersi aldıklarını belirtirken %79,3'ü (n=768) girişimcilik dersi almadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde katılımcılara yöneltilen “Sosyal girişimcilik dersi aldınız mı?” sorusuna katılımcıların sadece %7,2'si (n=70) böyle bir ders gördüklerini belirtirken %92,8'i (n=898) sosyal girişimcilik dersi almadıklarını belirtmişlerdir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada kullanılan nicel ve nitel veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Nitel Boyutta Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın nitel boyutunda veri toplama aracı olarak doküman incelemesi tekniği kapsamında Yozgat Bozok Üniversitesi ve Ufuk Üniversitesi ile ilgili ulaşılan belgeler ve dokümanlar kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırma problemi kapsamında ele alınan olay ve olgular hakkında detaylı bilgileri kapsayan yazılı materyallerin analizini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmanın alt amaçları arasında yer alan;

1. Üniversitelerin stratejik planları, kalite belgeleri, faaliyet raporları, kurum iç değerlendirme raporları vb. belgelerinde sosyal girişimsel liderliğin boyutlarına ilişkin neler bulunmaktadır?
2. Üniversitelerde sosyal girişimsel liderliği uygulamaları hangi alanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır?

Soruları ile ilgili olarak araştırmanın yürütüldüğü Yozgat Bozok ve Ufuk Üniversitesinin stratejik planları, yıllık kurum raporları, basın açıklamaları, internet siteleri, kalite belgeleri, resmî belgeleri ve faaliyet raporları veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. İlgili dokümanlara üniversitelerin web sayfalarından 01.01.2022 ve 31.03.2022 tarihleri arasında ulaşılmaya çalışılmıştır. İnceleme sonucunda Ufuk Üniversitesinde Stratejik Plan ve diğer bazı dokümanların web sayfasında paylaşılmadığı tespit edilmiştir. Araştırmacı tarafından 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında Ufuk Üniversitesi Rektörlüğüne ait 2019-2023 Stratejik Planı ve 2021-2022 yıllarına ait doküman ve belgeler talep edilmiştir. Üniversitenin cevap yazısı EK 1'de sunulmuştur. Ufuk Üniversitesi tarafından verilen cevabi yazıda stratejik plan çalışmalarının devam etmekte olduğu ve zaman içerisinde web sayfasında ilan edileceği şeklinde olmuştur. Stratejik plan ve diğer

dokümanların araştırmanın tamamlandığı tarihe kadar üniversitenin web sayfasında paylaşılmadığı görülmüştür. Çalışmanın nitel boyutunda kullanılan veri toplama araçları, araştırmacının ulaşabildiği belgelerle sınırlı kalmıştır. Bu belgelerin kodları ve frekansları ile gerekli tanımlayıcı bilgiler Tablo 3.3'te sunulmuştur.

Tablo 3.3 Doküman İncelemesi Yapılan Belgelere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

	Statüsü	Belgeler	Frekans
Yozgat Bozok Üniversitesi	Devlet	1. 2022-2026 Stratejik Plan	55
		2. 2020 Kurum İç Değerlendirme Raporu	27
		3. 2022 Performans Raporu	7
		4. 2020 Faaliyet Raporu	6
		5. 2018 Kurumsal Geri Bildirim Raporu	6
		6. 2020 Kalite Hedefleri	3
Ufuk Üniversitesi	Vakıf	1. 2020 Kurum İç Değerlendirme Raporu	27
		2. 2018 Kurumsal Geri Bildirim Raporu	16
		3. 2019 Kurum İç Değerlendirme Raporu	14
		4. 2018 Kurum İç Değerlendirme Raporu	11
		5. 2019 Faaliyet Raporu	10

3.3.2. Nicel Boyutta Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nicel boyutu için gerekli olan verileri toplamak üzere araştırmacı tarafından bu araştırma kapsamında geliştirilen “*Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (SGLÖ)*” kullanılmıştır. Ölçek geliştirme sürecine ilişkin adımları Balcı (2018) genel olarak, literatür bağlamında madde havuzunun oluşturulması, taslak ölçek ile ilgili uzman görüşünün alınması, pilot uygulamanın yapılması ve taslak ölçek maddeleri ile ilgili geçerlik-güvenirlik analizlerinin hesaplanması olmak üzere dört basamakta ifade etmektedir.

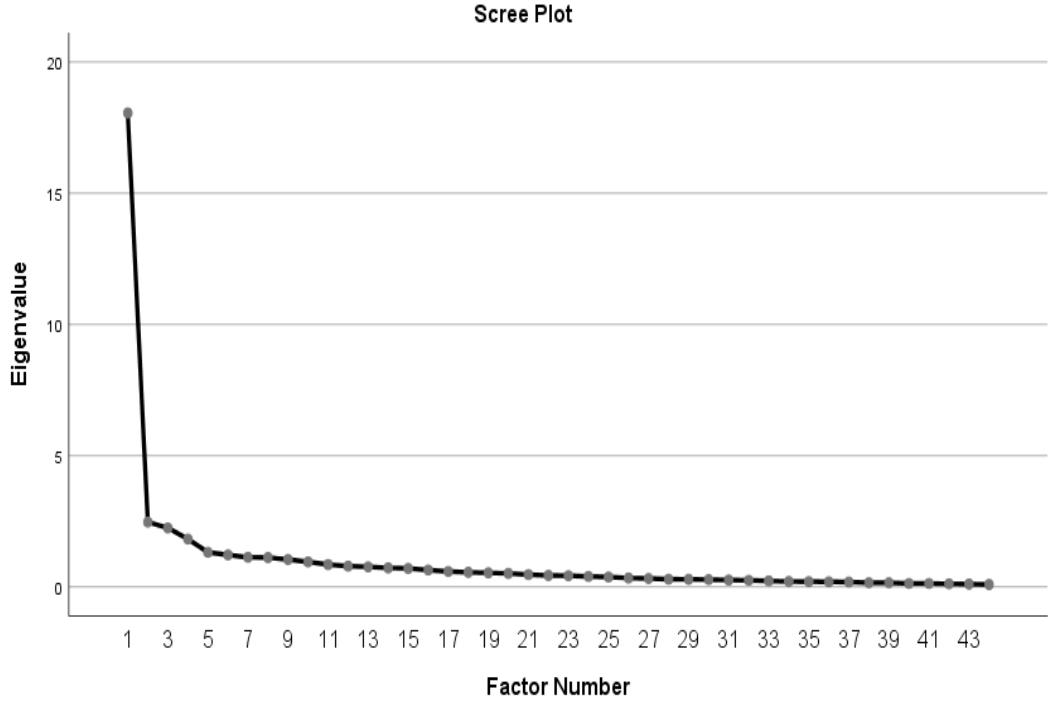
Sosyal girişimsel liderlik ölçeği geliştirilmesi aşamasında ilk önce kapsamlı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçek geliştirilmesinin bu aşamasında Kırılmaz (2012), Konaklı ve Göğüş (2013), Nga ve Shamuganathan (2010), Gül (2019) ve Kümbül Güler (2008) tarafından alana yönelik olarak yapılan çalışmalar dikkate alınmıştır. Madde havuzundan sosyal girişimsel liderliğin teorik temelleri dikkate alınarak oluşturulan 59 maddelik taslak ölçek (EK-2) eğitim yönetimi alanında iki, işletme yönetimi alanında bir, ölçme ve değerlendirme alanında bir, sosyal psikolojisi alanında bir olmak üzere beş uzmanın görüşüne sunulmuştur.

Uzmanlardan ölçek maddelerini kapsam ve anlaşılabilirlik yönünden uzman görüşü formu aracılığıyla değerlendirmeleri talep edilmiştir. Uzman görüşlerine dayalı olarak 9

madde ölçekten elenmiş ve 50 maddelik bir uygulama ölçeği (EK-3) ortaya çıkarılmıştır. Uygulama ölçeği dil bilgisi ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmek üzere Türkçe öğretmenliği alanında bir uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli düzeltmeden geçirilmiştir. Ortaya çıkan 50 maddelik Uygulama Ölçeği Yozgat Bozok Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde öğrenim görmekte olan 40 öğrenci üzerinde pilot uygulamaya tabi tutulmuştur. Pilot uygulama sonucunda iki madde de gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Elli maddelik uygulama ölçeği Yozgat Bozok Üniversitesi meslek yüksekokullarında öğrenim görmekte olan 254 öğrenciye tekrar uygulanmıştır.

Taslak ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak üzere verilerin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)'nin varsayımlarına (örneklem büyüklüğü, normallik, doğrusallık, çoklu bağlantı ve tekillik ile uç değerler) uygunluğu test edilmiştir. İlk olarak tek değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığını tespit etmek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 aralığında olması tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığını gösterir (George ve Mallery, 2010). Bu araştırmada çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2 değerleri arasında olduğu görüldüğünden ölçek maddelerinin tek değişkenli normallik varsayımının karşılandığını göstermektedir. Çok değişkenli normallik varsayımının karşılanması için ise Bartlett küresellik testi sonuçları kullanılmıştır. Test sonuçlarının anlamlı çıkması (3503.45, $p < .01$) çok değişkenli normallik varsayımı ile doğrusallık varsayımının da karşılandığını göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018). Son olarak örnek büyüklüğünün faktörleştirmeye uygun olup olmadığını belirlemek için KMO testi uygulanmış ve test sonucu KMO değeri .89 olarak bulunmuştur. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2018) .80 ve .90 arasındaki KMO değerlerinin iyi düzeyde olduğunu belirttiğinden veri setinin faktör analizine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Veri setinin AFA için uygun olduğu belirlendikten sonra verilere temel bileşenler analizi uygulanarak Promax eğik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Temel bileşenler analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde 11 faktör ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra ölçeğin faktör sayısını belirlemede kullanılan bir diğer yöntem olan yamaç birikinti grafiği Şekil 3.2 incelenmiştir.

Şekil 3.2 Sosyal girişimsel liderlik ölçeğine ait yamaç birikinti grafiği

Şekil 3.2 incelendiğinde özdeğerler arasındaki farkın 4'üncü faktörden sonra azaldığı, 4'üncü faktörden sonraki faktörlerin varyansa olan katkılarının azalarak birbirlerine yaklaştığı görülmektedir. Bununla birlikte döndürülmüş bileşenler matrisi incelendiğinde en yüksek faktör yüklerinin ilk dört faktörde toplandığı belirlenmiştir. Faktör sayısı belirlenirken Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2018) tarafından yapıyı en iyi şekilde açıklayacak olan sayının, deneme ile elde edilmesinin tercih edilebileceği belirtilmektedir. Özdeğerler, döndürülmüş bileşenler matrisi ve yamaç birikinti grafiği birlikte değerlendirildiğinde ölçeğin dört faktörlü olmasına karar verilmiştir. Tabachnick, Fidell ve Ullman (2007) maddelerin ait oldukları faktör içerisindeki yüklerinin en az .32 olması gerektiğini belirttiğinden bu araştırmada da faktör yük değerleri olarak .32 ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bunun yanında .32'den yüksek faktör yük değerine sahip maddeler birden fazla faktör altında toplanıyor ve bu değerler arasında .1'den az bir fark oluşuyorsa maddelerin binişiklik sergilediği kabul edilir ve ölçekten çıkarılması gerekmektedir. Bu durumda olan 43'üncü, 46'ncı, 25'inci, 21'inci, 29'uncu, 45'inci, 10'uncu, 28'inci, 35'inci, 49'uncu, 47'nci, 26'ncı, 27'nci, 42'nci, 40'ıncı, 18'inci, 44'üncü, 5'inci, 38'inci, 12'nci, 13'üncü, 7'nci, 20'nci, 15'inci, 19'uncu ve 33'üncü maddeler sırasıyla ölçekten çıkarılıp Promax eğik döndürme yöntemi kullanılarak analiz yenilenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3.4'de sunulmuştur.

Tablo 3.4 Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğine Ait Özdeğerler ve Faktörlerin Açıkladıkları Varyans Oranı

Faktörler	Başlangıç Özdeğerleri Topamları			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Topamları		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	9,885	41,188	41,188	9,885	41,188	41,188	9,885	41,188	41,188
2	1,928	8,035	49,223	1,928	8,035	49,223	1,928	8,035	49,223
3	1,342	5,593	54,816	1,342	5,593	54,816	1,342	5,593	54,816
4	1,298	5,408	60,224	1,298	5,408	60,224	1,298	5,408	60,224
5	1,104	4,600	64,824						
6	,894	3,724	68,548						
7	,812	3,383	71,930						
8	,731	3,046	74,977						
9	,716	2,983	77,960						
10	,647	2,695	80,655						
11	,600	2,499	83,154						
12	,541	2,253	85,407						
13	,456	1,900	87,307						
14	,416	1,732	89,039						
15	,394	1,643	90,683						
16	,348	1,450	92,132						
17	,320	1,332	93,464						
18	,288	1,202	94,665						
19	,282	1,175	95,841						
20	,259	1,079	96,920						
21	,207	,863	97,783						
22	,194	,810	98,593						
23	,174	,723	99,317						
24	,164	,683	100,00						

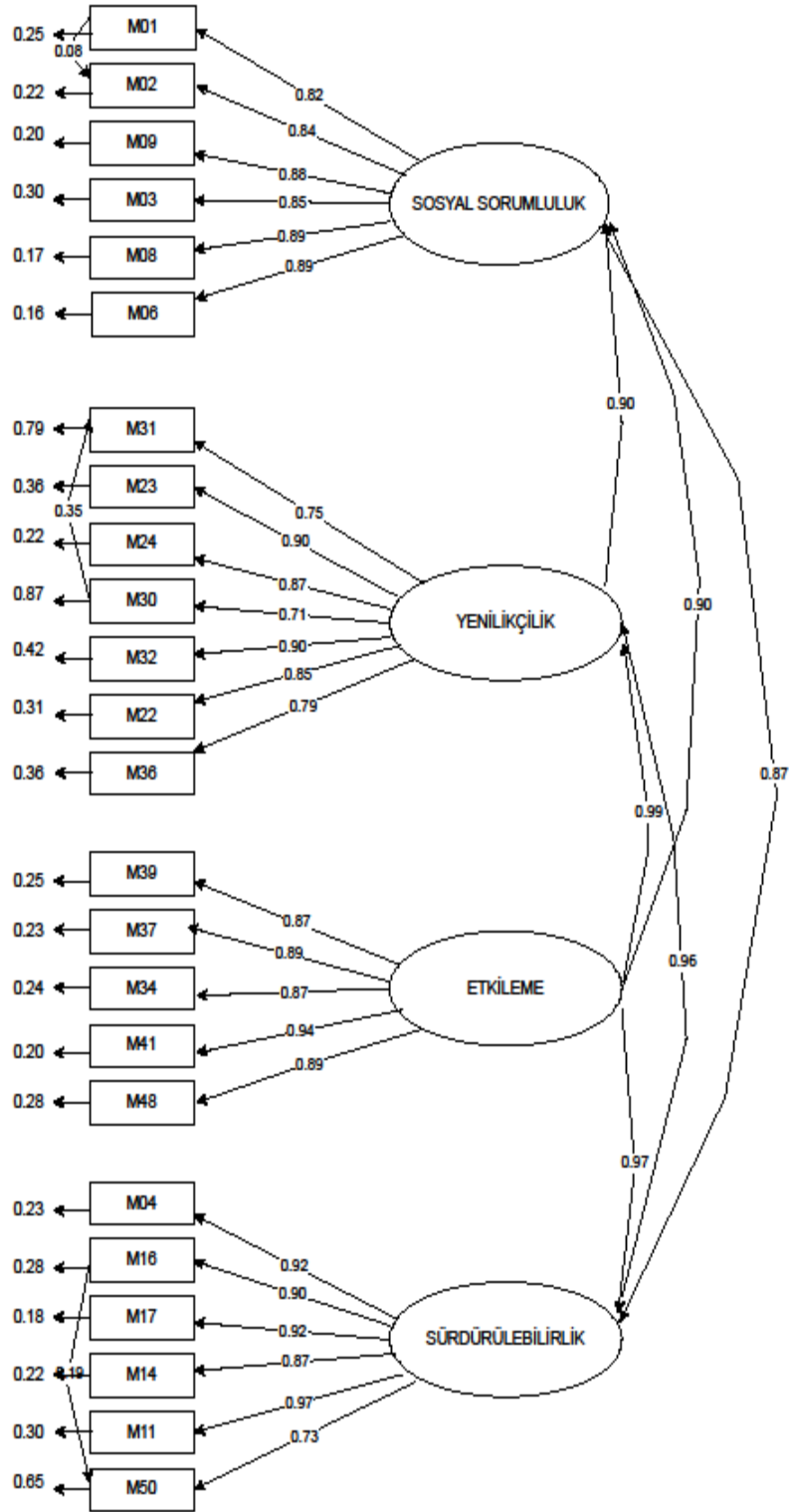
Tablo 3.4 incelendiğinde Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (SGLÖ)' nin faktör yapısını gösteren dört faktörün özdeğerleri ve açıkladıkları varyans yer almaktadır. Buna göre dört faktörün ölçeğe ait varyansın toplam %60'ını açıklamaktadır. Diğer bir ifade ile dört faktörün toplam varyansa katkısı %60'tır. Birinci faktör toplam varyansa %41,1 oranında, ikinci faktör toplam varyansa %8,0 oranında, üçüncü faktör toplam varyansa %5,5 oranında, dördüncü faktör ise toplam varyansa %5,4 oranında katkı sağlamaktadır. Scherer, Luther, Wiebe ve Adams (1988) faktör analizinde %40- %60 arasında değişen varyansı ideal olarak kabul etmektedir. Bu durumda elde edilen varyans oranının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Son olarak Tablo 3.5'te maddelerin hangi faktörler altında toplandığı yer almaktadır.

Tablo 3.5 Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği Faktör Analizi Sonrası Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

Maddeler	Faktörler			
	SOSYAL SORUMLULUK	YENİLİKÇİLİK	ETKİLEME	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
Madde 01	,993			
Madde 02	,846			
Madde 09	,641			
Madde 03	,597			
Madde 08	,584			
Madde 06	,537			
Madde 31		,911		
Madde 23		,783		
Madde 24		,638		
Madde 30		,621		
Madde 32		,615		
Madde 22		,598		
Madde 36		,544		
Madde 39			,769	
Madde 37			,714	
Madde 34			,703	
Madde 41			,551	
Madde 48			,481	
Madde 04				,854
Madde 16				,819
Madde 17				,767
Madde 14				,760
Madde 11				,602
Madde 50				,591

Buna göre birinci faktörde toplanan M01, M02, M09, M03, M08 ve M06 Sosyal Sorumluluk, ikinci faktörde toplanan M31, M23, M24, M30, M32, M22 ve M36 Yenilikçilik, Üçüncü faktörde toplanan M39, M37, M34, M41 ve M48 Etkileme ve dördüncü faktörde toplanan M04, M16, M17, M14, M11 ve M50 Sürdürülebilirlik şeklinde isimlendirilerek ölçeğe son şekli verilmiştir.

Sosyal girişimsel liderlik ölçeğinin geçerlik çalışmasının bir diğer adımı için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA, açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen değişken gruplarının bu faktörlerce yeterince temsil edilip edilmediğinin belirlenmesi amacıyla kullanılmaktadır (Özdamar, 2002). Açımlayıcı faktör analizi neticesinde ortaya çıkan dört faktörlü yapının doğrulanması için 24 maddeden oluşan ölçek 305 katılımcıya uygulanmıştır. Uygulama Google form aracılığı ile yapıldığından ve maddeler içinde boş bırakılmadığından kayıp veri söz konusu olmamıştır. Lisrel 8.80 paket programı aracılığıyla yapılan analiz neticesinde 30-31, 50-16 ve 01-02 maddeleri arasında önerilen modifikasyonlarla birlikte ölçeğin DFA sonucunda elde edilen diyagram Şekil 3.3'te görülmektedir.

Chi-Square = 434,65 df= 243, P value = 0.00000, RMSEA = 0.068

Şekil 3.3 Doğrulayıcı faktör analizi diyagramı

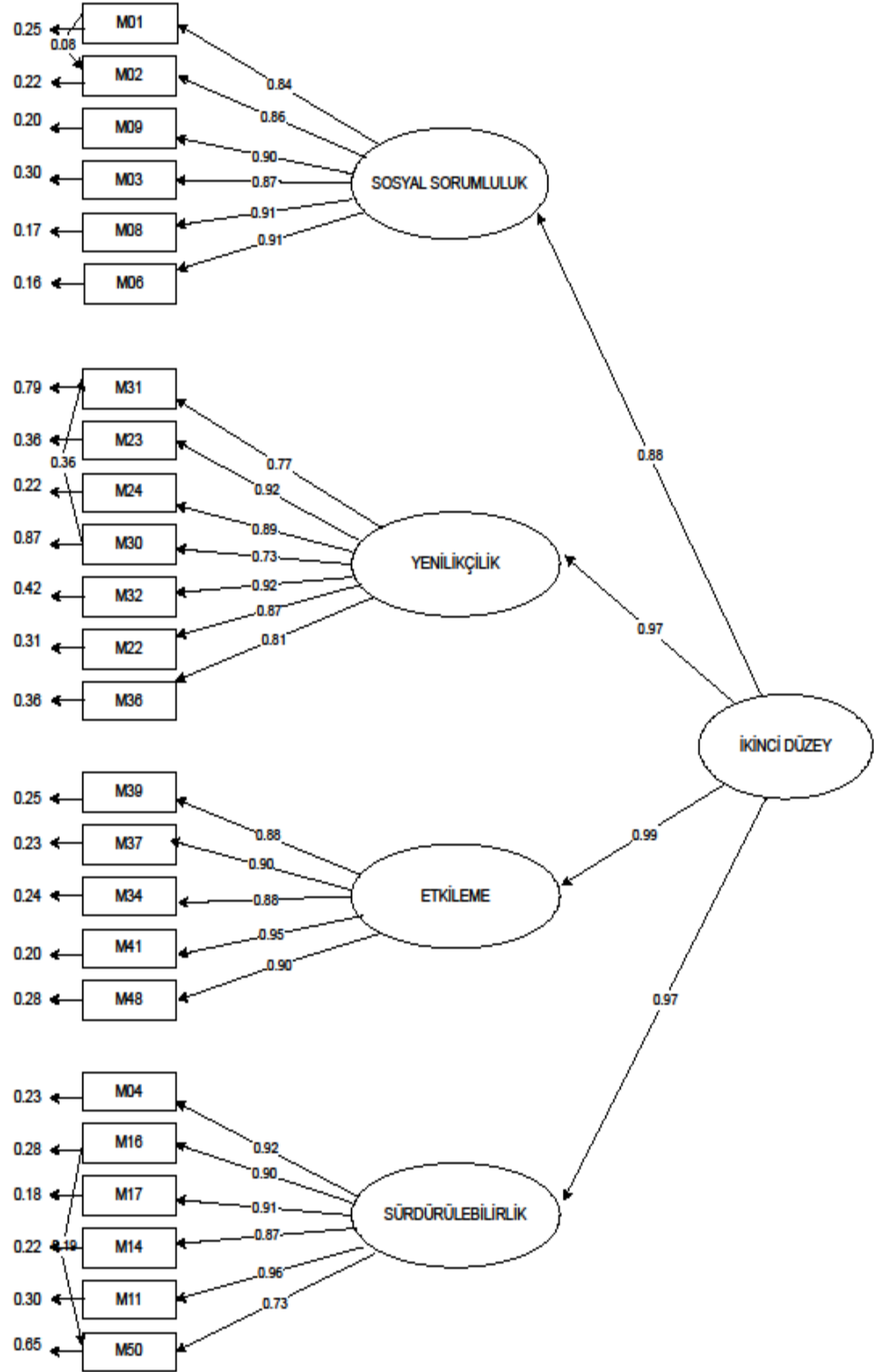
Tablo 3.6 Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

Uyum Ölçüsü	Analize İlişkin Değerler	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
X ²	434,65		
Sd	243		
P değeri	0,00	0.05 ≤ p ≤ 1.00	0.01 ≤ p ≤ 0.05
X ² /sd	1,78	0 ≤ X ² /sd ≤ 2	2 ≤ X ² /sd ≤ 3
RMSEA	0,06	0 ≤ RMSEA ≤ 0.05	0.05 ≤ RMSEA ≤ 0.08
RMR	0,03	0 ≤ RMR ≤ 0.05	0.05 ≤ RMR ≤ 0.08
SRMR	0,03	0 ≤ SRMR ≤ 0.05	0.05 ≤ SRMR ≤ 0.10
NFI	0,98	0.95 ≤ NFI ≤ 1.00	0.90 ≤ NFI ≤ 0.95
NNFI	0,99	0.95 ≤ NNFI ≤ 1.00	0.95 ≤ NNFI ≤ 0.97
CFI	0,99	0.97 ≤ CFI ≤ 1.00	0.90 ≤ CFI ≤ 0.95
RFI	0,98	0.97 ≤ RFI ≤ 1.00	0.90 ≤ RFI ≤ 0.95
IFI	0,99	0.95 ≤ IFI ≤ 1.00	0.90 ≤ IFI ≤ 0.95
GFI	0,83	0.95 ≤ GFI ≤ 1.00	0.90 ≤ GFI ≤ 0.95
AGFI	0,78	0.90 ≤ GFI ≤ 1.00	0.85 ≤ GFI ≤ 0.90

Kaynak: Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller (2003); Sümer (2000)

Tablo 3.6 incelendiğinde ki-kare $x^2=434,65$; (sd=243, $p<.01$), $(x^2/sd)=1,78$ olarak belirlenmiştir. Ki-karenin serbestlik derecesine oranının 0 ve 2 değerleri arasında olması mükemmel uyuma işaret etmektedir (Tabachnick ve diğerleri, 2007). Bu araştırma da bu oran mükemmel uyum aralığında bir değere sahiptir. RMSEA; hata karelerinin ortalamasını karekökü olup, bu değer 0,08 veya daha düşük olması iyi uyuma işaret etmektedir (Hooper, Coughlan, ve Mullen, 2008; Jöreskog ve Sörbom, 1993; Sümer, 2000). Bu değer 0,06 olması kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. RMR (ortalama hataların karekökü) ve SRMR (standartlaştırılmış ortalama hataların karekökü) değerlerinin ,05'ten düşük olması mükemmel uyum olarak değerlendirilmektedir (Brown, 2006; Byrne, 1994). Bu analizde RMR değeri 0,03; SRMR değeri 0,03 olarak bulunmuş olup mükemmel uyuma işaret etmektedir. NFI ve NNFI değerlerinin ,95 ten büyük bir değer alması mükemmel uyuma işaret etmekte olup (Sümer, 2000) bu analizde NFI değeri 0,98, NNFI değeri 0,99 olarak bulunmuştur. GFI ve AGFI değerleri 0 ile 1 arasında değer almakta olup 1'e yaklaştıkça uyum değeri artmaktadır (Hooper ve diğerleri, 2008; Sümer, 2000). Bu analizde GFI değeri 0,83, AGFI değeri 0,78 olarak hesaplanmıştır. IFI, RFI değerlerinin ,95 ve üzerinde olması CFI değerinin ,97 ve üzerinde olması mükemmel uyuma işaret etmekte olup (Çokluk ve diğerleri, 2018; Sümer, 2000) bu çalışmada IFI değeri 0,99, RFI değeri 0,98 ve CFI değeri ise 0,99 olarak bulunmuştur.

Sosyal girişimsel liderlik ölçeğinin maddeleri arasında toplam puan alınıp alınmayacağını belirlemek amacıyla yapılan ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları gösteren diyagram Şekil 3.4'te gösterilmiştir.

Chi-Square = 435,36 df= 245, P value = 0.00000, RMSEA = 0.067

Şekil 3.4 İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı

Şekil 3.4'e göre t değerleri ve standardize edilmiş değerler birlikte incelendiğinde

mükemmel uyuma yakın bir uyum indeksine sahip olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri birlikte değerlendirildiğinde sosyal girişimsel liderlik ölçeğinin; *Sosyal Sorumluluk*, *Yenilikçilik*, *Etkileme* ve *Sürdürülebilirlik* boyutlarından oluşan 24 maddelik nihai sonucu (EK-4) elde edilmiştir.

3.3.2.1. Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeğinin güvenirlilik düzeyini belirlemek amacıyla ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlık katsayısı ve test yarılama katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach's Alfa katsayısı bir faktörün veya ölçeğin belirlenen yapıyı ölçüp ölçmediğini belirlemek için bir kanıt olarak kullanılmaktadır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 3.7'de gösterilmiştir.

Tablo 3.7 Cronbach's Alfa Analizi Sonuçları

Boyutlar	Madde Sayısı	Sonuç
Sosyal Sorumluluk	6	.95
Yenilikçilik	7	.91
Etkileme	5	.94
Sürdürülebilirlik	6	.94
Toplam	24	.97

Tablo 3.7'e göre ölçeğin alt boyutlarının Cronbach's Alfa değerleri; Sosyal Sorumluluk boyutunda .95; Yenilikçilik boyutunda .91; Etkileme boyutunda .94; Sürdürülebilirlik boyutunda .94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam Cronbach's Alfa değeri ise .97 olarak hesaplanmıştır. Bir ölçeğin Cronbach's Alfa değerinin .90 ile 1.00 arasında olması yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2002). Bu nedenle bu ölçeğin tüm boyutları ile güvenirliliğinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal girişimsel liderlik ölçeğinin test yarılama analizi sonuçları ise Tablo 3.8'de gösterilmiştir.

Tablo 3.8 Test Yarılama Analizi Sonuçları

Analizler	Sonuç
Cronbach's Alfa	1'inci grup 2'nci grup
İki Grup arasındaki Korelasyon	.96 .95
Spearmen-Brown Katsayısı	.96
Guttman Split Yarılama Katsayısı	.98 .98

Tablo 3.8' deki analiz sonuçlarına göre ölçekte yer alan maddeler tek sayılı

maddeler ve çift sayılı maddeler şeklinde iki gruba ayrılarak analiz gerçekleştirilmiştir. 1'inci grupta yer alan maddelerin güvenilirlik katsayısı .96, 2'nci grupta yer alan maddelerin katsayısı ise .95 olarak belirlenmiştir. Bunun yanında iki grup arasındaki ilişki ise .96 olarak hesaplanmıştır. Spearman-Brown ve Guttman Split yarılama katsayıları ise .98 olarak hesaplanmıştır. Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde geliştirilen ölçeğin oldukça güvenilir olduğu belirtilebilir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma kapsamında toplanan nitel ve nicel verilerin analizine ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.4.1. Nitel Boyutta Verilerin Analizi

Bu çalışmada nitel verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Betimsel analiz daha çok derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işlenmesinde kullanılmakta ve araştırmacı tarafından araştırmada ulaşılan sonuçların geçerliği bu betimlemelere dayandırılmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmanın yürütüldüğü üniversitelere ait dokümanlar araştırma sorularına cevap olacak şekilde betimsel analiz tekniğine uygun olarak analiz edilmiştir.

3.4.2. Nicel Boyutta Verilerin Analizi

Bu araştırmanın alt amaçları arasında yer alan, üniversitelerin sosyal girişimsel liderlik kapasiteleri hakkında üniversite öğrencilerinin algıları ne düzeydedir ve bu algılar cinsiyet, üniversite, bilim alanı, başarı durumu, kariyer planı, girişimcilik dersi alıp almadığı, sosyal girişimcilik dersi alıp almadığı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır? sorusuna cevaplar aranmıştır. Bu aşamada veriler SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Veriler ikili ve çoklu karşılaştırma teknikleri yardımıyla analiz edilmiştir. Analiz öncesinde veri setlerinin analiz için hazır hale getirilmesi için gerekli uygulamalar yapılmıştır. Bu kapsamda veri setinde kayıp veri olup olmadığı kontrol edilmiş ve kayıp değerlerin yerine ortalamayı etkilememesi için ortalama düzeyinde değerler atanmıştır. Daha sonra uç değerlerin normal dağılımı bozma durumu kontrol edilmiş ve veri setlerinde uç değerlerin bulunmadığı tespit edilmiştir. Verilerin karşılaştırma yapılacak değişkenlere göre normal dağılım özelliği gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tabachnick, Fidell ve Ullman'a (2007) göre veri setlerinin normal dağılım gösterip göstermediği basıklık ve

çarpıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 aralığında bir değer almasına göre belirleneceği belirtilmiştir. Bu nedenle veri setlerinin dağılım özelliklerini belirlemek için basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmış, basıklık çarpıklık değerleri +1,5 ve -1,5 aralığında bulunmuştur. Ayrıca Kolmogorov -Smirnov testi sonucunun anlamlı ($\text{sig}>0,05$) olmadığı görülmüştür. Yapılan bu analizler neticesinde verilerin normal bir dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Verilerin dağılımının bağımlı ve bağımsız değişkenlerimize göre normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Verilerin analizi sırasında Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (SGLÖ)'nden alınan puanların aralıkları "0.00-0.99 *Çok Düşük*, 1.00-1.99 *Düşük*, 2.00-2.99 *Orta*, 3.00-3.99 *Yüksek* ve 4.00-5.00 *Çok Yüksek*" şeklinde olup ölçeğe verilen yanıtlara göre SGLÖ puanları elde edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan üniversitelerin sosyal girişimsel liderliği kapasiteleri hakkında üniversite öğrencilerinin görüşleri, aritmetik ortalama ve standart sapma cinsinden belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyet, üniversite, bilim alanı, başarı durumu, kariyer planı, girişimcilik dersi alıp almadığı, sosyal girişimcilik dersi alıp almadığı değişkenlerine ait ortalamalar belirlenmiştir. Ortalamalar arası farkların tespitinde, ikili gruplar için t-testi, çoklu gruplar için ANOVA testi tercih edilmiştir. Ancak bazı kategorilerde karşılaştırması yapılan gruplar arasında büyük farklar olması nedeniyle parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

3.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Karma yöntem araştırmalarının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ile ilgili olarak literatürde farklı yaklaşımlara rastlanılmaktadır (Toraman, 2021). Ancak bu yaklaşımların en önemlisi karma yöntem araştırmalarında geçerlik ve güvenirlik kavramlarının yerine kalite kavramının kullanıldığı görülmektedir (Onwuegbuzie ve Johnson, 2006). Karma yöntem araştırmalarında kalite kavramı, geçerliği ve güvenirliği artırmaya yönelik olarak ortaya konulması gereken bir dizi eylemler şeklinde tanımlanmaktadır (Onwuegbuzie ve Johnson, 2006). Benzer şekilde Bazeley (2003) karma yöntem araştırmalarında geçerlik ve güvenirlikle ilgili dikkat edilmesi gereken noktaları; araştırma ile ilgili amaç ve alt amaçların, sınırlıkların ve varsayımların net bir şekilde ortaya konulması gerektiğini, örneklem ve analiz yöntemlerini belirlemede yeteri kadar bilgi sahibi olma, hataların düzeltilmesinde farklı tekniklerin kullanılması gerektiği şeklinde sıralamaktadır.

Onwuegbuzie ve Johnson (2006) karma yöntem araştırmalarının geçerliği ve güvenirliği ile ilgili olarak önemli gördüğü noktaları şu şekilde belirtmektedir:

- a) Nitel ve nicel örneklemler arasında ilişki kurulmalı ve sonuçta daha kaliteli çıkarımlar ortaya konulmaya çalışılmalıdır.
- b) Araştırmacı hem içeriden hem de dışarıdan bir gözlemci olarak araştırmada yer almalı ve sonuçları tarafsız bir şekilde yansıtmalıdır.
- c) Araştırmacı bir yaklaşımın zayıf kaldığı yerde diğer yaklaşımın güçlü yönlerini kullanabilecek yeterlikte olmalı ve yaklaşımlar arasında denge kurabilmelidir,
- d) Araştırmacı bakış açısını nitel ve nicel yaklaşımlar ekseninde başarılı bir şekilde harmanlayabilmelidir.
- e) Araştırma sonucunda ortaya çıkan noktalar nicel ve nitel yaklaşımlar başarılı bir şekilde birleştirilerek yansıtılmalıdır.

Bu noktadan hareketle araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmaya yönelik olarak; araştırmanın amaç ve alt amaçları, sınırlıkları ve varsayımları net bir şekilde ortaya konulmuştur. Araştırmada alt amaçlarla ilgili birbirini kapsayıcı sorular üretilmiştir. Nicel yöntem ve nitel yöntem örnekleme belirleme tekniklerinden yararlanılmış ve farklı analiz teknikleri kullanılmıştır. Nitel ve nicel yöntemlerle ilgili veriler birleştirilmiş tablolar aracılığıyla yansıtılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı, yansız bir şekilde elde ettiği verileri ortaya koymuş ve bu noktada tüm etik kurallara uymuştur. Nicel veriler ve analizler ile ilgili olarak nicel geçerlik ve güvenilirlik teknikleri (Cronbach's Alfa iç tutarlık katsayısı ve testi yarılama analizi), nitel verilerle ilgili nitel geçerlik ve güvenilirlik teknikleri (inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik) kullanılarak araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik oranının artırılması sağlanmıştır. Ayrıca Creswell ve Plano Clark (2014) yakınsayan paralel karma desenin geçerlik ve güvenilirliğine yönelik olarak; nicel ve nitel örneklemin aynı evrenden seçilmesi, veri toplama süreçlerinin ayrı ayrı sürdürülmesi, verilerin aynı araştırma sorularına hizmet etmesi, eşit sayıda alıntıya ve bulgulara yer verilmesi gibi bazı tekniklerinin olduğundan bahsetmektedir. Bu anlamda bu araştırmada nitel çalışma grubu ve nicel örneklemler aynı üniversitelerden seçilmiş, nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak birbirinden bağımsız olarak toplanmış ve özellikle nitel boyuttaki bulgular betimleme analiz tekniğine uygun olarak doğrudan alıntılar şeklinde verilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda toplanan nitel ve nicel verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular sunulmuş ve yorumlanmıştır.

4.1. ARAŞTIRMANIN NİTEL BULGULARI

Bulgular bölümünün bu aşamasında Yozgat Bozok Üniversitesi ve Ufuk Üniversitesine ait stratejik plan, kalite belgeleri, faaliyet raporları, kurum iç değerlendirme raporlarında sosyal girişimsel liderliğin boyutlarıyla ilgili olarak yer alan ifadelerin analizi sonucunda elde bulgular sunulmuştur. Bu işlemde önce her iki üniversitenin de kısa tarihçesi verilmiştir.

4.1.1. Yozgat Bozok Üniversitesinin Tarihçesi

Yozgat Bozok Üniversitesi, Bozok Üniversitesi adıyla 17.03.2006 tarih ve 26111 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 01.03.2006 tarih ve 5467 Sayılı Kanun kapsamında kurulmuştur. Üniversitenin temelini Erciyes Üniversitesine bağlı olarak 1982 yılında, Gazi Üniversitesine bağlı olarak 1989 yılında kurulan iki meslek yüksekokulu oluşturmaktadır. Bu iki meslek yüksekokulu birleştirilerek 1994 yılında Erciyes Üniversitesine bağlanmıştır. Aynı şekilde Erciyes Üniversitesine bağlı olarak Yozgat İlinde Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Fen Edebiyat fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Sağlık Yüksekokulu kurulmuştur. Ayrıca Cumhuriyet Üniversitesine bağlı olarak Yozgat İli Akdağmadeni ilçesinde 1997 yılında Akdağmadeni Meslek Yüksekokulu kurulmuştur (“Yozgat Bozok Üniversitesi”).

Üniversite; Yozgat Merkez ilçesinde yer alan Erdoğan Akdağ Doğu Kampüsü, Bilal Şahin Batı Kampüsü ve Esentepe yerleşkesinde yer alan Yozgat Meslek Yüksekokulundan oluşmaktadır. Merkez Yerleşkesine ek olarak Yozgat merkezde Rektörlük Protokol Binası, Diş Hekimliği binası yer almaktadır. Merkez dışında bazı ilçelerde yer alan yerleşkeleri ile eğitim öğretim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir (“Yozgat Bozok Üniversitesi”).

2021-2022 eğitim- öğretim yılında Üniversite bünyesinde 14 Fakülte, 4 Yüksekokul, 8 Meslek Yüksekokulu, 2 Enstitü, 1 Araştırma ve Uygulama Hastanesi, 15 Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1 Teknopark, 1 Teknoloji- Transfer Ofisi ve Rektörlüğe

bağlı 4 bölüm bulunmaktadır. 2020 yılında ise Yozgat Bozok Üniversitesi “Endüstriyel Kenevir” alanında “İhtisaslaşan Üniversite” olmuştur (“Yozgat Bozok Üniversitesi”).

4.1.1.1. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Yozgat Bozok Üniversitesine ait Stratejik Plan (2022-2026), Faaliyet Raporları, Kurum İçi Değerlendirme Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporlarında sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutuna ilişkin olarak tespit edilen ifadeler belirlenmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesine ait bu belgelerde sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutuna ilişkin olduğu tespit edilen ifadelerin frekansları Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	f	İfadeler
2022-2026 STRATEJİK PLANI	Sosyal Sorumluluk	16	<ul style="list-style-type: none">• “Ülkesine ve insanlığa değer katmada evrensel boyutta değişimleri öngören ve hayata geçiren eğitim anlayışı ile kaliteyi esas alan, bilgi üreten ve üretilen bilginin her düzeyde kullanımıyla değişim, dönüşüm ve gelişim süreçlerini yöneten bir üniversite olmayı görev edinmiştir”.• “Sonuçları toplumsal ve ekonomik faydaya dönüşebilen nitelikli bilimsel araştırma ve proje faaliyetlerini artırmak”• “Toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetleri, iş birliklerini ve sosyal sorumluluk hizmetlerini artırmak”• “İlimiz ve bölgemiz insanına verilen sağlık hizmetleri standartları yükseltilerek, çeşitleri artırılacaktır.”• “Üniversitemiz toplumsal katkı süreçlerinin yönetimi ve organizasyonel yapısı konusundaki planlamalarını büyük ölçüde gerçekleştirmiş, birimlerin hangi faaliyetleri yürüteceği belirlenmiştir. Üniversitemiz Endüstriyel Kenevir alanında ihtisaslaşma ile ortaya çıkacak ürünlerle toplumsal katkı sağlayacaktır.”• “Toplumsal sorunlara odaklı, ekonomik değeri olan araştırmalar yapılması”• “Toplum yararına çalışmaların artırılması”• “Üniversitenin sosyal sorumluluk projelerinin yetersizliği”• “Bilimsel araştırma ve çalışmalarda toplumsal katkının ölçülememesi ya da yetersizliği”• “Toplumsal katkı uygulamalarının yaygınlaştırılması yönündeki çabaların olması”• “Üniversitemiz eğitim ve araştırma-geliştirme alanlarında gelişimini sürdürmekle birlikte; ihtisaslaşma alanı olan Endüstriyel Kenevir alanındaki gerçekleştirmeyi planladığı projeleri ve bu plan doğrultusunda buluşmayı hedeflediği sektörlerle olan ilişkilerini ilerleterek ürettiği bilgiyi ekonomik değere dönüştürme ve toplumun hizmetine sunmayı hedeflediğinden dolayı, 2022-2026 Stratejik Plan döneminde konum tercihini “Girişim Odaklı Üniversite” olarak belirlemiştir.”• “Sonuçları toplumsal ve ekonomik faydaya dönüşebilen nitelikli bilimsel araştırma ve proje faaliyetlerini artırmak”• “Toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetleri, iş birliklerini ve

			<p><i>sosyal sorumluluk hizmetlerini artırmak</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>“Toplumu sağlık alanında bilgilendirme çalışmalarının sayısını artırmak”</i> • <i>“İlimiz ve bölgemiz insanına verilen sağlık hizmetleri standartları yükseltilerek çeşitleri artırılacaktır”</i> • <i>“İlimizde bitkisel ve hayvansal üretim ile ilgili yenilikleri üreticilere tanıtılarak, katma değeri yüksek olan ürünlere ve özgün yöntemlerle üretim yapmaya yönlendirecek, bölgesel sorunların çözümüne yönelik paydaşlar ile ortak çalışmalar yapılacaktır.”</i>
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sosyal Sorumluluk	8	<ul style="list-style-type: none"> • <i>“Üniversitemiz “Karalılıkla Başarıya...” anlayışıyla; yüksek nitelikli eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme faaliyetlerini yürüten, milli ve manevi değerlere sahip bireyler yetiştiren, mezunları tercih edilen, toplumsal katkı anlayışıyla bölgesinin gelişimine yön veren ve yenilikçi bir ihtisas üniversitesi olarak çalışmalarına devam etmektedir.”</i> • <i>“Her açıdan emsalleriyle rekabet edebilecek yeterlilikte, sorumluluk bilinci yüksek, ahlaki değerleri özümsemiş bireyler yetiştirmek.”</i> • <i>“Ülkemizin ve insanlığın geleceğine faydalı olacak eğitim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir.”</i> • <i>“Sonuçları toplumsal ve ekonomik faydaya dönüşebilen nitelikli bilimsel araştırma ve proje sayısını artırmak.”</i> • <i>“Üniversitemizin toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetlerini artırmak.”</i> • <i>“Covid-19 pandemisinin etkilerinin hüküm sürdüğü 2020 yılında vatandaşlarımıza ve personelimize yönelik yapılan etkinlikler ile toplumsal katkı sağlanmaya çalışılmıştır.”</i> • <i>“Kurum, toplumsal katkı faaliyetlerini sahip olduğu hedefleri ve stratejisi doğrultusunda yerel, bölgesel ve ulusal kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde yürütmektedir.”</i> • <i>“Üniversitemizce yapılan sosyal sorumluluk projelerine az sayıda birimin destek vermesi. İyileştirme Çalışmaları: Sosyal sorumluluk projelerine verilen desteklerin artırılarak daha fazla birimin katılımının sağlanması planlanmaktadır.”</i>
2020 FAALİYET RAPORU	Sosyal Sorumluluk	3	<ul style="list-style-type: none"> • <i>“Sonuçları toplumsal ve ekonomik faydaya dönüşebilen nitelikli bilimsel araştırma ve proje sayısını artırmak.”</i> • <i>“Üniversitemizin toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetlerini artırmak.”</i> • <i>“Bilim ve teknoloji politikasının temel amacı, özel sektörün yenilik yeteneğini artırmak, bilim ve Teknolojide yetkinleşmek ve bu yetkinliği ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürmektir.”</i>
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Sosyal Sorumluluk	1	<ul style="list-style-type: none"> • <i>“Toplumsal duyarlılığı önemseyen ve sosyal sorumluluk projeleri üreten bir üniversite olmak.”</i>

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak üniversitenin 2022-2026 yılı Stratejik Planında toplam 16 ifade yer almaktadır. Stratejik Planda yer alan *“insanlığa değer katma anlamında değişimi öngören ve bu çerçevede bilgi üreten, üretilen bilginin hayatın her alanında kullanımıyla birlikte değişim, gelişim ve dönüşüm süreçlerini yöneten bir üniversite olmaktır”* şeklindeki misyon ifadesi sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutunu vurgulayan bir ifade olarak değerlendirilmiştir. Stratejik Plandaki vizyon ifadesinde geçen *“üretilen*

ekonomik değerin insanlığın hizmetine sunulması anlayışı” ifadesi ise üniversitenin sosyal sorumluluğu bir gereklilik olarak gördüğünü göstermektedir.

Sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak değerlendirilen benzer ifadelerle örnek olarak; Yine Stratejik Plan ve Faaliyet Raporunda geçen “bilimsel araştırma ve proje faaliyetlerinin sonuçlarının toplumsal faydaya dönüştürülmesinin amaçlanması” ifadeleri, üniversite bünyesinde yapılan araştırma-geliştirme faaliyetleri ve projelerin sonucunda toplumsal faydanın gözetilmesi ifadeleri örnek gösterilebilir. Üniversitenin stratejik amaçları arasında yer alan “yapılan faaliyetlerde toplumsal katkının sağlanması amacıyla, iş birliklerinin ve sosyal sorumluluk faaliyetlerinin” artırılmasının amaçlanması sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile doğrudan ilgili görülmüştür. Bu stratejik amaç doğrultusunda belirlenen “sağlık hizmetleri uygulamalarının hizmet standartlarının yükseltilmesi ve çeşitlendirilmesi” hedefi de üniversitenin sosyal sorumluluk alanlarından birisinin sağlık sektörünün olduğunu göstermektedir.

Üniversitenin Stratejik Planında yer alan sektörel eğilim analizindeki “ekonomik değeri olan araştırmalar yapılarak toplumsal sorunlara odaklanması” ve “Toplum yararına çalışmaların artırılması” ifadeleri ise üniversitenin sosyal sorumluluk konusunda gelecekte evrilme istediği noktayı göstermektedir.

Üniversitenin Stratejik Planında yer alan Güçlü- Zayıf Yönler, Fırsatlar -Tehditler (GZFT) analizinde sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak değerlendirilebilecek olan ifadelerle rastlanılmaktadır. Üniversitenin zayıf yönleri olarak bilimsel araştırma ve çalışmalarda toplumsal katkının yetersizliği veya ölçülememesi ve sosyal sorumluluk çalışmalarının yetersizliği olarak belirlenmiştir. Ancak toplumsal katkı sağlamaya yönelik çabaların varlığı ve öğrenci topluluklarının oluşu ile bu topluluklar aracılığıyla yapılan sosyal sorumluluk faaliyetlerine yapılan desteklerin her geçen yıl artması üniversitenin güçlü yönleri olarak belirlenmiştir.

2018 yılı Kurumsal Geri Bildirim Raporunda bir ifadenin yer aldığı ve bununda üniversitenin genel kalite politikasında yer alan “Toplumsal konuları önemseyen sosyal sorumluluk projeleri yapmak” ifadesi üniversitede sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak en kritik hedeflerden biri olarak değerlendirilmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesinin 2020 yılı Faaliyet Raporunda üç ifade yer almaktadır. Bu raporda üniversitenin bilim ve teknoloji politikası ile “özel sektör ile iş birliği içerisinde bilim ve teknoloji alanında yetkinleşmek ve bu yetkinliğini ekonomik faydaya ve sosyal

faydaya dönüştürmek” amaçlanmaktadır. Bu amaç cümlesinde geçen “*sosyal faydanın*” sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile doğrudan ilgili ifadeler olmakla birlikte üniversitenin bilim ve teknoloji ile ilgili politikalarında da bu boyuta önem verdiğini görmekteyiz.

Yozgat Bozok Üniversitesi tarafından hazırlanmış olan 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak sekiz ifadeye rastlanılmıştır. Bu raporun özet kısmında yer alan ifade de üniversitenin vizyon cümlesi “*Karalılıkla Başarıya...*” şeklinde ifade edilmekte olup bu ifadenin altını “*eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme faaliyetlerinin odağında toplumsal katkı anlayışıyla yürüten, milli ve manevi değerlerine bağlı bireyler yetiştirmeyi, ortaya koyduğu toplumsal katkı anlayışı ile bölgesinin gelişimine yön veren yenilikçi bir üniversite olmak*” cümlesi ile doldurduğunu görmekteyiz. Bu ifade ile üniversitenin toplumsal katkıyı önceleyen bir anlayışa sahip olduğu ifade edilmektedir. Benzer şekilde bu raporda üniversitenin misyon ifadesinde sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili ifadelerle rastlamaktayız. Bu ifadelerle örnek olarak “*sosyal sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek*” ve “*eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinde ülkemize ve insanlığa faydalı olacak programları sürdürmek*” ifadeleri yer almaktadır. Bu raporda üniversitenin stratejik amaçları arasında “*Üniversitemizin toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetlerini artırmak*” ifadesi yer almaktadır.

Kurum İç Değerlendirme Raporunda sosyal sorumluluk alanında yapılan faaliyetlerin üst politika belgeleri, kalkınma planları hedefleri doğrultusunda yürütüldüğünü bu raporda yer alan “*Kurumun toplumsal katkı faaliyetlerindeki hedef ve stratejileri ile ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki kalkınma politika ve hedefleri uyumludur*” ifadesinden anlaşılmaktadır.

Kurum İç Değerlendirme Raporunun sonuç ve değerlendirme başlıklı bölümünün toplumsal katkı başlığı altında yer alan ve üniversitenin güçlü yönleri olarak ifade edilen “*üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, sağlık, sosyal ve sportif alanlarda ülkenin ve insanlığın geleceğine faydalı olacak çalışmaların yürütülmesi ve sürdürülmesi*” ve “*toplumsal katkı politikası ile ilgili çalışmaların oluşu ve bu alanda önceliklerin belirlenmiş olması*” ifadeleri ile toplumsal katkı sağlamanın üniversitenin güçlü yönleri olarak ifade edilmektedir. Üniversitenin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak gelişmeye açık yönü ise; “*sosyal sorumluluk projelerine destek veren birimin azlığı*” ve “*sorumlu anlamında toplumsal katkı politikalarını yönetecek bir birimin olmaması*”

belirlenmiştir. Sosyal sorumluluk anlamında üniversitenin iyileştirilmesi gereken yönleri ise “*Sosyal sorumluluk projelerine destek verecek birim sayısının artırılmasının*” ve “*Toplumsal katkı politikalarını planlayıp, yönetecek ve yürütecek bir birimin kurulmasının*” planlanması şeklinde belirlenmiştir.

4.1.1.2. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Yozgat Bozok Üniversitesine ait Stratejik Plan (2022-2026), Faaliyet Raporları, Kurum İçi Değerlendirme Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporlarında sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutuna ilişkin olarak yer alan ifadeler tespit edilmiştir. Bu ifadelerin yer aldığı belgeler ve frekansları Tablo 4. 2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2 Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	f	İfadeler
2022-2026 STRATEJİK PLANI	Yenilikçilik	8	<ul style="list-style-type: none"> • “Yozgat Bozok Üniversitesi; bölgesel kalkınma odaklı ihtisaslaşan yönüyle girişimci ve yenilikçi bir üniversitedir.” • “Girişimci ve yenilikçi yüzü ile ürettiği bilgiyi paydaşlarıyla ekonomik değere dönüştüren ve insanlığın hizmetine sunan öncü üniversitelerden biri olmaktadır.” • “Üniversitemizin temel ilkeleri Adalet • Özgürlük • Hoşgörü • Üretkenlik • Girişimcilik • Katılımcılık • Kalite Odaklılık • Çevreye Duyarlılık • Hesap Verebilirlik şeklindedir.” • “Üniversite içinde yenilikçi ve girişimci bir atmosfer geliştirmek.” • “Yenilikçilik ve girişimcilik farkındalığına yönelik eğitim-öğretim ve diğer etkinlikler artırılacaktır.” • “Girişimcilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması” • “Bozok Teknopark’ta özel sektör, öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından yürütülen yenilikçi girişim ve Ar-Ge faaliyetleri artırılacaktır.” • “Yenilikçilik ve girişimcilik farkındalığına yönelik eğitim-öğretim ve diğer etkinlikler artırılacaktır.”
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Yenilikçilik	4	<ul style="list-style-type: none"> • “Bulunduğu bölgenin coğrafi ve stratejik konumunu dikkate alarak bölgeye sağlık, eğitim, sosyo-kültürel ve ekonomik alanda katkı sağlayacak çalışmalar yürütmek.” • “Yüksek nitelikli eğitim, araştırma ve proje faaliyetleri yürüten, milli ve manevi değerlere sahip bireyler yetiştiren, mezunları tercih edilen, bölgesinin gelişimine yön veren ve yenilikçi bir üniversite olmaktadır.” • “Üniversitemizin araştırma politikası, araştıran, sorgulayan, çözümleyen, girişimci, etik değerlere önem veren sosyal sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek, nitelikli ve yenilikçi bilimsel araştırmalar yapmak ve paydaşlara kaliteli hizmetler sunarak toplum refahını artırmak temelinde oluşturulmuştur. Bu temelde, üniversitemizin araştırma politikasının başlıca hedefi, toplumsal faydaya dönüşen temel ve uygulamalı araştırmalar yaparak, bölgesinin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmaktır.” • “Üniversitenin Gelişmeye Açık Yönleri Öğrencilere araştırma yetkinliği kazandırmaya yönelik destek ve çabaların öğretim planına yansıtılmaması şeklindedir.”
2020 FAALİYET	Yenilikçilik	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Üniversitemizde girişimcilik kültürünün geliştirilmesini ve

RAPORU		<p>yaygınlaştırılmasını sağlamak.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Bilim ve teknoloji politikasının temel amacı, özel sektörün yenilik yeteneğini artırmak, bilim ve teknolojide yetkinleşmek ve bu yetkinliği ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürmektir.” • “Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, yeni fikirlere açık, özgüven ve sorumluluk duygusuna sahip, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik değerleri benimsemiş, milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen bilgi toplumu insanını yetiştirmek eğitim politikasının temel amacıdır.”
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Yenilikçilik 1	<ul style="list-style-type: none"> • “Yaratıcılığı, yenilikçiliği ve özgür akademik ortamı destekleyen bir üniversite olmak.”

Tablo 4.2’de görüldüğü üzere sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu ile ilgili olarak 2022-2026 yılı Stratejik Planında toplam sekiz ifade yer almaktadır. yenilikçilik ile ilgili ifadelere örnek olarak; “Üniversitemiz; ihtisaslaşma yönüyle girişimci ve yenilikçi, insanlığa değer katma anlamında değişimi öngören ve bu çerçevede bilgi üreten, üretilen bilginin hayatın her alanında kullanımıyla birlikte değişim, gelişim ve dönüşüm süreçlerini yöneten bir üniversite olmaktır” şeklinde ifade edilen misyon cümlesinde yer alan “girişimci” ve “yenilikçi” kavramları verilebilir. Yozgat Bozok Üniversitesi 2022-2026 yılı Stratejik Planında vizyon ifadesi “yenilikçi ve girişimci yönü ile ortaya konulan ürünün paydaşları ile ekonomik değere dönüştüren ve insanlığın kullanımına sunan bir üniversite olmak” şeklindedir. Üniversitenin hem misyon belgesinde hem de vizyon belgesinde “girişimci” ve “yenilikçi” kavramlarının yer alması sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu ile ilgili ifadeler olarak değerlendirilmiştir. Benzer şekilde üniversite temel değerleri arasında “girişimcilik”, “katılımcılık” “üretkenlik” kavramlarına yer verilmektedir. Bu kavramlarda sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu olarak değerlendirilebilir.

Üniversitenin stratejik amaç ve hedefleri arasında yer alan “yenilikçi ve girişimci bir üniversite oluşturulmaya çalışılmasının amaçlanması, yenilikçilik ve girişimcilik konularında farkındalığın artırılmasına yönelik faaliyetlerin planlanması, yenilikçilik ve girişimcilik faaliyetlerinin Bozok Teknopark ve Teknoloji Transfer Ofisi tarafından desteklerinin alınması, üniversite genelinde girişimci faaliyetlerinin yaygınlaştırılması” amaç ve hedefleri üniversitenin sosyal girişimciliğin yenilikçilik boyutuna verdiği önemin göstergeleridir.

Yozgat Bozok Üniversitesinin 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu ile ilgili dört ifadeye rastlanılmaktadır. Bunlar vizyon ifadesinde yer alan “yenilikçi bir üniversite olma” hedefi, üniversitenin

araştırma politikasında yer alan “yenilikçi ve nitelikli bilimsel araştırmalar yapmak” şeklinde yer almaktadır.

Yozgat Bozok Üniversitesi öğrencilerini mezun olurken sosyal girişimsel liderler olarak yetiştirmek istediğini geliştirmeye açık yönü olarak belirlemiş olup bunu 2020 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda “*öğretim planlarında yenilikçilik ve girişimciliğe yönelik destek ve çabaların yansıtılmaması*” şeklinde belirtilmiştir. Öğrencilerini araştıran, yaratıcı düşünme becerisine sahip olarak yetiştirmek ve karşılaştığı sorunlar karşısında yeni çözüm yolları deneyen bireyler olarak yetiştirmek için öğretim planlarının güncellenmesi gerektiğini geliştirmeye açık yönü olarak kabul etmiştir.

Yozgat Bozok Üniversitesinin 2020 yılı Faaliyet Raporunda sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu ile ilgili üç ifade yer almaktadır. Bu raporda stratejik amaç ve hedefler arasında yer alan “*Üniversitemizde girişimcilik kültürünün geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak*” ifadesinde, Bilim ve teknoloji politikasında yer alan “*bilim ve teknolojiye yetkinleşmek ve bu yetkinliği ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürme anlamında özel sektörün yenilik yeteneklerinden ve birikimlerinden faydalanmak*” ve eğitim politikasında yer alan “*yenilikçi fikirlere açık bilgi toplumu insanını yetiştirmek*” ifadelerinde rastlanmıştır.

Kurumsal Geri Bildirim Raporunda sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu ile ilgili bir ifade yer almaktadır. Bu raporda yer alan üniversitenin genel politikası ile ilgili olarak “*Yaratıcılığı, yenilikçiliği ve özgür akademik ortamı destekleyen bir üniversite olmak*” ifadesi sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu kapsamında değerlendirilmiştir.

4.1.1.3. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Yozgat Bozok Üniversitesine ait Stratejik Plan (2022-2026), Kalite Hedefleri, Kurumsal Geri Bildirim Raporu ve Performans Raporlarında sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutuna ilişkin olarak tespit edilen ifadeler belirlenmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesinin analizi yapılan belgelerinde sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutu ile ilgili ifadelerin yer aldığı belgeler ve frekansları Tablo 4.3’ de sunulmuştur.

Tablo 4.3 Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	f	İfadeler
2022-2026 STRATEJİK	Etkileme	7	• “ <i>Üniversitenin uluslararası indeksli dergilerdeki görünürlüğü artırılacaktır.</i> ”

PLANI			<ul style="list-style-type: none"> • “Üniversite bünyesinde düzenlenen ulusal ve uluslararası bilimsel, sanatsal ve kültürel etkinliklerin sayısı artırılacaktır,” • “Öğrencilerin buluş, patent ve faydalı model başvurusu yapmaları teşvik edilecektir. Teknoloji Transfer Ofisi, bu kapsamda öğrencileri bilgilendirici faaliyetler yapacaktır.” • “Aynı zamanda öğrenciler teşvik edilerek sportif, kültürel ve sanatsal faaliyetlerinin sayısı artırılacaktır.” • “Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin koyduğu perspektif doğrultusunda toplumun tüm kesimlerine yönelik çevre bilincini artırmaya yönelik eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin sayısı artırılacaktır. “Ekoloji” ve “Çevre Koruma” gibi derslerin zorunlu ders olması için düzenlemeler yapılacaktır.” • “Üniversitemizden hizmet alanların ve paydaşların sorunlarını/isteklerini aktarabildiği ve çözümlerin üretildiği platformların tüm birimlerde oluşturularak etkin bir şekilde kullanılması,” • “Üniversite bünyesinde düzenlenen ulusal ve uluslararası bilimsel, sanatsal ve kültürel etkinliklerin sayısı artırılacaktır.”
2020 KALİTE HEDEFLERİ	Etkileme	2	<ul style="list-style-type: none"> • “2021 yılı sonuna kadar öğrencilere yönelik bilimsel amaçlı faaliyetlerin sayısını üç katına çıkarmak.” • “2021 yılı sonuna kadar her yıl halkın katılımına açık sanatsal, sportif ve kültürel faaliyetler düzenlemek.”
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Etkileme	1	<ul style="list-style-type: none"> • “Bütün paydaşların en yüksek düzeyde memnuniyetini amaç edinmiştir.”
2022 PERFORMANS RAPORLARI	Etkileme	1	<ul style="list-style-type: none"> • “Yükseköğretim öğrencilerine sunulan beslenme ve barınma hizmetlerinin kalitesinin artırılması; öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimi desteklenerek yaşam kalitesinin yükseltilmesi,”

Tablo 4.3’de görüldüğü üzere sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutu ile ilgili olarak 2022-2026 yılları arasını kapsayan Stratejik Planda yedi ifadenin geçtiği görülmektedir. Bu planda etkileme boyutu daha çok yapmayı hedeflediği faaliyetler veya etkinliklerle çevresini etkilemeyi, toplumu bilgilendirmeyi ve daha çok öğrencinin eğitim öğretim görmesini sağlamayı amaçladığı söylenebilir. Bu duruma stratejik amaç ve hedefler arasında yer alan “üniversitenin uluslararası indeksli dergilerdeki görünürlüğü artırılacaktır” ve “yapılan sosyal kültürel ve bilimsel etkinliklerin sayısının artırılacaktır” hedefleri ile sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutuna katkı sağlanmaktadır. Benzer şekilde bu planda yer alan üst politika analizi içerisindeki “Öğrencilerin Teknoloji Transfer Ofisi, Bozok Teknopark tarafından yapılan bilgilendirici faaliyetler aracılığıyla yenilikçi başvurularda bulunmaları sağlanacaktır” ifadesi öğrencileri etkilemeye yönelik faaliyetler içerisinde yer alacağını garanti etmiştir. Aynı şekilde üst politika analizi içerisindeki “öğrenciler tarafından yapılacak olan sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerinin sayısı artırılmaya çalışılacaktır” ve “ulusal, bölgesel ve yerel kalkınma planları hedefleri doğrultusunda çevre bilincine yönelik duyarlılığı artırmak amacıyla toplumun tüm

kesimlerine yönelik eğitim sayısı artırılacaktır” ifadesi de sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutu ile ilgili ifade olarak değerlendirilebilir.

Üniversitenin Stratejik Planı içinde yer alan sektörel eğilim analizindeki “Üniversite tarafından oluşturulan platformlar aracılığıyla tüm paydaşlarının görüşlerinin alınması sağlanacak ve sorunlara yönelik çözümler üretilecektir” ifadesi ise gelecekte yer almak istediği eğilimi göstermekle birlikte sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutuna yönelik bir ifade olarak görülebilir.

2020 yılı Kalite Hedefleri arasında yer alan “öğrencilere yönelik olarak yapılacak olan bilimsel faaliyet sayısının artırılması” ve “halkın katılımının sağlandığı sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetler düzenlemek” ifadeleri ise öğrencileri ve içerisinde bulunduğu toplumu etkilemeye yönelik hedefler olarak değerlendirilebilirken, 2018 yılı Kurumsal Geri Bildirim Raporunda yer alan genel kalite politikası içerisinde ki “amaçlarımız arasında bütün paydaşlarının yüksek düzeyde memnuniyetini sağlamak vardır” ifadesi üniversitenin güçlü yönleri olarak değerlendirilmiştir. Benzer şekilde 2022 Yılı Performans Raporunda yer alan “üniversitenin öğrencilerine sunduğu hizmetlerle etkileyerek sosyal ve kişisel gelişiminin desteklenmesi ve yaşam kalitesinin artırılması ifadesi de sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutuna yönelik ifadeler olarak ele alınabilir.

4.1.1.4. Yozgat Bozok Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Yozgat Bozok Üniversitesine ait Stratejik Plan (2022-2026), Kurumsal Geri Bildirim Raporu, Kurum İç Değerlendirme Raporu, Kalite Hedefleri ve Performans Raporlarında sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutuna ilişkin olarak tespit edilen ifadeler belirlenmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesinin analizi yapılan belgelerinde sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili yer alan ifadeler ile bu ifadelerin frekansları Tablo 4.4 ‘de sunulmuştur.

Tablo 4.4 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	f	İfadeler
2022-2026 STRATEJİK PLANI	Sürdürülebilirlik	16	<ul style="list-style-type: none">• “Ülkesine ve insanlığa değer katmada evrensel boyutta değişimleri öngören ve hayata geçiren eğitim anlayışı ile kaliteyi esas alan, bilgi üreten ve üretilen bilginin her düzeyde kullanımıyla değişim, dönüşüm ve gelişim süreçlerini yöneten bir üniversite olmayı görev edinmiştir.”• “Üniversitemizin temel ilkeleri Adalet • Özgürlük • Hoşgörü • Üretkenlik • Girişimcilik • Katılımcılık • Kalite Odaklılık • Çevreye Duyarlılık • Hesap Verebilirlik şeklindedir.”• “Öğrenci motivasyon ve yetkinlikleri artırılacaktır.”• “Girişimciliğe yönelik Ar-Ge faaliyetlerinin sayısı ve

			<p>niteliği artırılabilmektedir.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • “İlimizde bitkisel ve hayvansal üretim ile ilgili yenilikleri üreticilere tanıtılarak, katma değeri yüksek olan ürünlere ve özgün yöntemlerle üretim yapmaya yönlendirecek ve bölgesel sorunların çözümüne yönelik paydaşlar ile ortak çalışmalar yapılacaktır.” • “Üniversitede yeni fikirlerin her zaman desteklendiğini, ayrıca farklı bakış açılarına sahip çalışanların üniversite yönetimi tarafından hoşgörü ile karşılandığını algıladıkları tespit edilmiştir.” • “Tüm projelerin toplumsal çıktularına önem verilmesi” • “Üniversitenin öğrenci topluluklarına sosyal faaliyetlerde sunduğu destek ve öğrenci topluluklarının faaliyetlerinin yıldan yıla artması.” • “Üniversitede kongre ve kültür merkezinin varlığı mevcuttur.” • “Toplumsal katkı uygulamalarının yaygınlaştırılması yönündeki çabaların olması.” • “Üniversitemizde elde edilecek Ar-Ge sonuçlarının sahaya aktarılmasına, bu sonuçların ekonomik değere dönüştürülmesine, bölgesel kalkınmaya, toplumsal fayda ve bireylerin gelir kaynaklarının artırılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.” • “Üniversitemizin temel değerleri doğrultusunda, gerek eğitim-öğretim süreçlerine devam eden öğrencilerimiz gerekse mezunlarımızla iletişim güçlendirilerek, kariyer hedeflerine yol gösterici faaliyetler gerçekleştirilmektedir.” • “Öğrencilerin katılımlarını sağlayacak ve kariyer planlamalarında etkin rol oynayacak uygulamalar (burs, staj, proje, öğrenci kulüplerinin faaliyetleri ve sosyal etkinlikler) istenilen düzeyde değildir.” • “Öğrenci topluluklarının yürüttüğü etkinlik sayısı artırılacaktır.” • “Yenilikçilik ve girişimcilik temalı ders sayısı artırılacaktır.” • “Üniversite içinde yenilikçi ve girişimci bir atmosfer geliştirmek.”
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Sürdürülebilirlik	1	• “Düzenli gözden geçirme ve öğrenmeyi esas alan bir yapı oluşturulmalıdır.”
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sürdürülebilirlik	1	• “Üniversitemizde toplumsal katkı faaliyetlerini yürüten birimler ise başta Tıp Fakültesi, Ziraat Fakültesi olmak üzere İletişim Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi’dir.”
2020 KALİTE HEDEFLERİ	Sürdürülebilirlik	1	• “2021 yılı sonuna kadar her yıl, iç ve dış paydaşlara yönelik girişimciliği teşvik edecek eğitim programları düzenlemek.”
2022 PERFORMANS RAPORLARI	Sürdürülebilirlik	1	• “Milletimizin temel değerlerini ve beklentilerini karşılamak, ülkemizin uluslararası konumunu yükseltmek ve halkımızın refahını artırmak için temel yol haritası olacaktır.”

Tablo 4.4’de görüldüğü üzere sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak 2022-2026 yılları arasını kapsayan Stratejik Planda 16 ifadenin geçtiği görülmektedir. Bu stratejik planda yer alan misyon ifadesinde “insanlığa değer katma anlamında değişimi öngören ve bu çerçevede bilgi üreten, üretilen bilginin hayatın her alanında kullanımıyla birlikte değişim, gelişim ve dönüşüm süreçlerini yöneten bir

üniversite olmaktır” yer alan *“değişim”, “dönüşüm”* ve *“gelişim”* kavramları; Temel ilkeler içerisinde sayılan girişimcilik, katılımcılık, üretkenlik, hesap verebilirlik, kalite odaklılık kavramları sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili kavramlardır.

Üniversitenin stratejik amaç ve hedefleri arasında yer alan *“Öğrenci motivasyon ve yetkinlikleri artırılabilecektir”, “Girişimcilik faaliyetlerinin niteliği ve sayısı artırılabilecektir”* ve *“katma değeri yüksek ürünlerin yetiştirilmesi ve bölgesel anlamda sorunların çözümüne yönelik olarak paydaşlarla ortak çalışmaların yapılacaktır”* hedefleri yine sürdürülebilirlik boyutu kapsamında ele alınan hedeflerdir. 2022-2026 yılları arasında kapsayan Stratejik Planda yer alan kurum kültürü analizi başlığı altındaki *“değişime ve yeniliğe açıklık”* alt başlığındaki *“yenilikçi fikirlerin desteklenmesi ve farklı düşüncelere sahip çalışanların hoşgörü ile karşılandığı belirlenmiştir”* tespitindeki yeni fikirlerin her zaman desteklenmesi ve farklı bakış açısına sahip üniversite çalışanlarının üst yönetim tarafından hoşgörü ile karşılanması sürdürülebilirliğin bir gereğidir. Benzer şekilde sektör analizi başlığı altında yer alan sosyo-kültürel analiz alt başlığındaki *“Toplum yararına çalışmaların artırılması”* ve *“Tüm projelerin toplumsal çıktularına önem verilmesi”* tespitleri sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgilidir.

2022-2026 yılları arası Stratejik Planında yer alan ve sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olduğu tespit edilen ifadelerden bazıları *“Üniversitede kongre ve kültür merkezinin varlığı”, “Toplumsal katkı uygulamalarının yaygınlaştırılması yönündeki çabaların olması”, “öğrenci toplulukları tarafından yapılan etkinliklerin sayısının artırılması”, “öğrenci topluluklarına yapılan toplumsal faydaya yönelik faaliyetlere destek veren birim sayısının artırılması ve paydaş katılımının sağlanması”, “Üniversitenin temel değerleri doğrultusunda hareket ederek mezun öğrencilerle iş birliği içerisinde öğrencilerinin kariyer hedeflerini gerçekleştirmelerine yol gösterecek çalışmalar gerçekleştirilmektedir”* şeklindedir.

Yozgat Bozok Üniversitesinin 2020 yılını kapsayan Kurum İç Değerlendirme Raporunda sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak bir ifade tespit edilmiştir. Bu ifade *“Üniversitede Tıp Fakültesi, Ziraat Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi aracılığıyla toplumsal katkı faaliyetleri gerçekleştirilmektedir”* şeklinde olup bu ifadedeki toplumsal katkı faaliyetlerin bazı fakülteler aracılığıyla devamlılığının sağlandığı vurgulanmaktadır. 2022 Yılı Performans Raporunda sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak *“toplumsal katkı faaliyetlerinin yürütülmesi, halkın beklentilerinin karşılanması üniversitenin temel hareket noktası*

alınmıştır” ifadesi, 2020 yılı Kalite Hedefleri belgesindeki “Girişimcilik faaliyetlerinin niteliği ve sayısı artırılacaktır” ifadesi değerlendirilirken; 2018 yılı Kurumsal Geri Bildirim Raporundaki “Düzenli gözden geçirme ve öğrenmeyi esas alan” ifadesi değerlendirilmektedir.

4.1.2. Ufuk Üniversitesinin Tarihçesi

Ufuk Üniversitesi, Ankara’da “Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı” tarafından 18.12.1999 tarih ve 23910 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun Ek 50. Maddesi ile kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurulmuş olan bir vakıf üniversitesidir. Bu üniversite 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun vakıflar tarafından kurulan üniversitelerle ilgili hükümlerine tabi olarak kurulmuş olup 5335 sayılı Kanunun 30’uncu maddesinin 2’nci fıkrasında sayılan kurum ve kuruluşlar arasında yer almaktadır (“Ufuk Üniversitesi”).

Üniversitenin kurucu vakfı 1972 yılında trafik, spor, iş ve diğer kazaların, afet ve felaketlerin önlenmesi, bu alanlarda eğitim, seminer ve kursların düzenlenmesi, meydana gelen kaza, afet ve felaketlerden sonra gerekli olan rehabilitasyon hizmetlerinin yapılması amacıyla yükseköğretim kurumları dahil okullar açarak her türlü elemanların yetiştirilmesi, gerekli araç ve gereçlerin hazırlanması için kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma amacıyla kurulan bir vakıf olup bu alanlarda araştırma, eğitim ve hizmet sunması amaçlanmıştır(“Ufuk Üniversitesi”).

Bu temel düşünceden hareketle vakıf senedinde yer alan konularla ilgili olarak toplumu öncelikle ilgilendiren kazalar, felaketler ve afetlere karşı koruyucu ve tedavi edici ilkeleri belirlemek, bu konularda halkı bilinçlendirmek, sağlık, eğitim ve kamu hizmetleri bilincini kazandırarak bu konularda yetkin ve yeterlikte bireylerin yetiştirilmesinin sağlanması amacıyla Ufuk Üniversitesi kurulmuştur (“Ufuk Üniversitesi”).

Bu amaca yönelik olarak kurulan Ufuk Üniversitesinin bünyesinde 5 fakülte, 1 yüksekokul, 3 meslek yüksekokulu, 2 enstitü, 1 Araştırma Hastanesi (Dr. Rıdvan Ege), Sürekli Eğitim Merkezi Binası ile Balgat ve İncek kampüslerinde eğitim öğretim ve araştırma faaliyetlerine devam etmektedir.

4.1.2.1. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Araştırmada üniversitenin erişime açmış olduğu Kurum İç Değerlendirme

Raporları, Faaliyet Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporu incelenmiş ve bu belgelerde sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutuna ilişkin olarak ifadeler tespit edilmiştir. Bu belgelerde sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutuyla ilişkili olduğu belirlenen ifadelerin frekansları Tablo 4.5’te sunulmuştur.

Tablo 4.5 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sosyal Sorumluluk Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	F	İfadeler
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Sosyal Sorumluluk	6	<ul style="list-style-type: none"> • “Üniversitede Sosyal Sorumluluk Komitesi kurulmuştur.” • “Kurumun kamuoyu ile olan ilişkilerini ve sosyal sorumluluk faaliyetlerini Kalite Komisyonu kapsamında oluşturduğu komiteler aracılığıyla daha yönetilebilir kılma çabası, yararlı bir adım olarak değerlendirilmiştir”. • “Üniversite Sosyal Sorumluluk Komitesi’; öğrenciler ile toplumsal konularda yarar sağlayacak projeler geliştirmek ve sürdürülebilmek; kurumda toplumsal duyarlılık ve sorumluluk bilincinin geliştirilmesini sağlamak; sosyal, kültürel ve çevresel sorunları belirleyen ve çözüm üreten bireylerin yetişmesine katkı yapma amacıyla tasarlanmıştır.” • “Kurumun sosyal sorumluluk anlayışının tanımlı hale getirilerek iletişim kanalları aracılığıyla kamuoyuna duyurması önerilmektedir.” • “Üniversite-sanayi iş birliği çerçevesindeki çalışmalarda, kurumun toplumsal katkısını daha belirgin hale getirecek önlemlerin alınmaması olması.” • “Kurumun sosyal sorumluluk anlayışının tanımlı hale getirilmemiş olması ve iletişim kanalları aracılığıyla kamuoyuna duyurulmaması geliştirilmeye açık yön olarak belirlenmiştir.”
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sosyal Sorumluluk	5	<ul style="list-style-type: none"> • “Araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile bilime katkı sağlamak ve ülkemizin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasını desteklemek amacıyla ilgili yasal düzenlemelere uygun şekilde kamuya hizmet sunmaktır.” • “Değer üreten ve geleceğe yön veren seçkin bir üniversite olmaktır.” • “Kalite kültürüne sahip olmak: Ufuk Üniversitesi, eğitim öğretim, araştırma ve hizmet sunumunda kaliteyi öncelikli kılar ve güvence altına alır.” • “Üniversitemizin araştırma stratejisi ve hedefleri; akademik personelimizin uzman oldukları çalışma alanlarında özgün değer, yaygın etki ve toplumsal fayda kriterleri çerçevesinde araştırma fikirleri geliştirmeleri” • “Üniversitemizin mesleki gelişime olanak sağlayan meslek içi eğitimler ile uzmanlık alanlarını belirleyecek eğitimler düzenlemek, lisans ve lisansüstü düzeyde okuyan öğrencilere yeni kariyer fırsatları için yol gösterebilmek, nitelikli işgücüne ve böylece istihdama katkıda bulunabilmek, bireylere gerek özel yaşamlarında gerek mesleki yaşamlarında yeni beceriler kazandırabilecek eğitimler düzenlemek, özel sektörde ve kamu sektöründe farklı meslek mensuplarına Bakanlıklar tarafından sertifikasyon amaçlı düzenlenen sınavlara hazırlık için kalitesiyle öne çıkan eğitimler düzenlemek.”
2018 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sosyal Sorumluluk	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Trafik, iş, spor ve diğer kazaların; afet ve felaketlerin önlenmesi, bu kazalar sonrası oluşan ve oluşacak yaralanma ve hastalıklar için acil, tıbbi, sağlık ve sosyal yardım, rehabilitasyon hizmetleri ile bu konularda iş birliği alanlarında eğitim, öğretim veren ve sağlık vizyonu yüklenmiştir.”

			<ul style="list-style-type: none"> • “Öğrencilerin, toplumsal ve uluslararası sorunlara duyarlı, mevcut ve değişen koşullara uyum sağlayabilen bir üniversite olmak.” • “Üniversitemizin araştırma stratejisi ve hedefleri; akademik personelimizin, uzman oldukları çalışma alanlarında özgün değer, yaygın etki ve toplumsal fayda kriterleri çerçevesinde araştırma fikirleri geliştirmeleri”
2019 FAALİYET RAPORU	Sosyal Sorumluluk	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Üniversite-sanayi iş birliği çerçevesindeki çalışmalarda, kurumun toplumsal katkısını daha belirgin hale getirecek önlemlerin alınmamış olması” • “Kurumun sosyal sorumluluk anlayışının tanımlı hale getirilmemiş olması ve iletişim kanalları aracılığıyla kamuoyuna duyurulmaması” • “Öğrenciler ile toplumsal konularda yarar sağlayacak projeler geliştirmek ve sürdürebilmek; Üniversitenin toplumsal duyarlılık ve sorumluluk bilincinin geliştirilmesini sağlamak; sosyal, kültürel ve çevresel sorunları belirleyen ve çözüm üreten bireylerin yetişmesine katkı yapmaktır.”
2019 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sosyal Sorumluluk	2	<ul style="list-style-type: none"> • “Ufuk Üniversitesi, öğrencilerine iyi bir üniversite ortamı ile en iyi eğitim deneyimini sağlayan; özellikle, trafik, iş, spor ve diğer kazaların; afet ve felaketlerin önlenmesi, bu kazalar sonrası oluşan ve oluşacak yaralanma ve hastalıklar için acil, tıbbi, sağlık ve sosyal yardım, rehabilitasyon hizmetleri ile bu konularda iş birliği alanlarında eğitim, öğretim veren ve sağlık vizyonu yüklenmiş, Türkiye'nin vakıf üniversitelerinden birisidir.” • “Öğrencilerin, toplumsal ve uluslararası sorunlara duyarlı, mevcut ve değişen koşullara uyum sağlayabilen; kişisel hak ve özgürlüklere, demokrasiye, Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda demokratik ve laik eğitim ilke ve uygulamalarına saygılı ve bunları benimseyip uygulayan; kendine güvenen, gerektiğinde sorumluluk ve risk alabilen; böylece, bireysel ve sosyal düzeyde gerekli bilgi, beceri ve davranış biçimlerini kazanmış olmalarını sağlamaktır.”

Tablo 4.5’te görüldüğü üzere, Ufuk Üniversitesine ait toplam beş adet dokümanda sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak toplam 19 ifade tespit edilmiştir. Bu belgeler içerisinde sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutuna en çok atıf yapılan belgenin 2018 Yılı Kurumsal Geri Bildirim Raporu olduğu tespit edilmiştir. Bu ifadelerin sıklığında, kuşkusuz üniversitenin kalite çalışmaları kapsamında “Üniversite Sosyal Sorumluluk Komitesi” nin kurulmuş olması ve bu komite aracılığıyla üniversite öğretim üyelerine ve öğrencilere yönelik faaliyetlerin yürütülmesi etkili olmuştur. Üniversite sosyal sorumluluk komitesinin görevi bu raporda “*toplumsal yarar sağlayacak konularla ilgili projeler geliştirmek, kurumda sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesine katkı sunmak, toplumsal anlamda sosyal, kültürel ve çevresel sorunlarla ilgili çözüm geliştiren bireylerin yetişmesine katkı yapmak*” şeklinde açıklanmıştır. Aynı şekilde bu raporda geçen “*Kurum toplumsal fayda sağlama konularında sosyal sorumluluk faaliyetlerini kalite komisyonu kapsamında kurulmuş olan komiteler aracılığıyla*

yürütmektedir” ifadesi ile bu komitelerin çalışmaları olumlu bir adım olarak değerlendirilmiştir. Ancak 2018 yılı Kurumsal Geri Bildirim Raporunda *“toplumsal katkı sağlama noktasında kurumun politikalarının daha belirgin hale getirilmesini sağlayacak önlemlerin alınmamış olması”, “üniversitenin sosyal sorumluluk politikalarının tanımlanmamış olması ve bu politika belgelerinin kamuoyu ile paylaşılmaması”* Ufuk Üniversitesinin gelişmeye açık yönleri olarak değerlendirilirken yine bu yönlerde çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili olarak 2020 Kurum İç Değerlendirme Raporunda beş ifadenin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu raporda üniversitenin misyon ifadesinde yer alan *“yapılan faaliyetler aracılığıyla bilimsel anlamda topluma fayda sağlamak ve toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda kalkınmasını desteklemek”* ifadeleri sosyal sorumluluk boyutu kapsamında değerlendirilmiştir. Aynı şekilde bu raporda üniversitenin vizyon ifadesinde belirtilen *“yaptığı çalışmalarla değer üreten ve üretilen değer ile geleceğe yön veren bir üniversite olmak”* ideali, Üniversitenin temel değerleri arasında yer alan *“eğitim- öğretim ve araştırma faaliyetlerinde mükemmellik ön plana alınır ve kalite güvencesi altına alınır”* ifadesi ve üniversitenin araştırma stratejisi ve hedefleri arasında yer alan *“akademik kadrolarımızda yer alan yaptıkları özgün değer ifade eden çalışmaları ile yaygın etki ve toplumsal fayda sağlama kriterleri ön planda tutulur”* ifadesi sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili ifadeler olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4. 5’de görüldüğü üzere Ufuk Üniversitesi ile ilgili olarak hazırlanan 2018 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda üç ifadenin ve 2019 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda iki ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu raporlarda yer alan misyon ifadesindeki *“trafik, spor, iş ve diğer kazaların, afet ve felaketlerin önlenmesi, bu alanlarda eğitim, seminer ve kursların düzenlenmesi, meydana gelen kaza, afet ve felaketlerden sonra gerekli olan rehabilitasyon hizmetlerinin yapılması amacıyla yükseköğretim kurumları dahil okullar açarak her türlü elemanların yetiştirilmesi, gerekli araç ve gereçlerin hazırlanması için kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma amacıyla kurulan bir vakıf olup bu alanlarda araştırma, eğitim ve hizmet sunan bir üniversite olmaktır”* ifadesi; Vizyon ifadesinde yer alan *“mevcut ve değişen koşullara uyum sağlama yeteneği kazanmış, toplumsal ve uluslararası sorunlara duyarlı öğrencilerin yetişmesini sağlama”* ve üniversitenin araştırma strateji ve hedefleri arasında yer alan *“akademik kadrolarımızda yer alan yaptıkları özgün değer ifade eden çalışmaları ile yaygın etki ve*

toplumsal fayda sağlama kriterleri ön planda tutulur” ifadeleri bu boyutta ele alınan ifadelerdir.

Tablo 4. 5’de görüldüğü üzere 2019 yılı Faaliyet Raporunda üç ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu raporda yer alan *“toplumsal yarar sağlayacak konularla ilgili projeler geliştirmek, kurumda sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesine katkı sunmak, toplumsal anlamda sosyal, kültürel ve çevresel sorunlarla ilgili çözüm geliştiren bireylerin yetişmesine katkı yapmak”* amaç ve hedefindeki *“toplumsal duyarlılık”* ve *“sorumluluk bilinci”* kavramları ile bu rapordaki geliştirilmeye açık olan yönleri olarak belirlenen *“toplumsal katkı sağlama noktasında kurumun politikalarının daha belirgin hale getirilmesini sağlayacak önlemlerin alınmamış olması”* ve *“üniversitenin sosyal sorumluluk politikalarının tanımlanmamış olması ve bu politika belgelerinin kamuoyu ile paylaşılmaması”* ifadeleri sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk kapsamında ele alınan ifadelerdir.

4.1.2.2. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Araştırmada Ufuk Üniversitesinin erişime açmış olduğu Kurum İç Değerlendirme Raporları, Faaliyet Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporu incelenmiş ve bu belgelerde sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutuna ilişkin olarak yer alan ifadeler tespit edilmiştir. Bu ifadelerin yer aldığı belgeler ve frekansları Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6 Sosyal Girişimsel Liderliğin Yenilikçilik Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	f	İfadeler
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Yenilikçilik	6	<ul style="list-style-type: none">• <i>“Eğitim faaliyetlerinde bilimsel bilginin ışığında araştıran, sorgulayan ve fikirlerini özgürce ifade eden, alanında yetkin ve yeterli, farklılıklara saygılı, doğaya duyarlı, küresel gelişmeleri takip eden ve yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş bireyler yetiştirmek,”</i>• <i>“Temel ilkeler arasında yer alan katılımcı olmak ilkesi: Ortak paydası Ufuk Üniversitesi olan her türlü karar ve eylemde kurumun tüm çalışanları bilgi, birikim ve deneyimleri ile kuruma katkı sağlarlar.”</i>• <i>“Temel ilkeler arasında yer alan saygılı olmak ilkesi: Ufuk Üniversitesi insan haklarına, hukuka, özgür, akılcı, yenilikçi ve eleştirel düşünceye, etik ve ahlaki değerlere, doğaya ve çevreye saygılıdır.”</i>• <i>“Ufuk Üniversitesi, küreselleşen dünyada bilgiyi ve deneyimi ön planda tutan diploma programları ve yenilikçi öğretim yöntemleri ile çok yönlü, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, girişimci, özgüveni yüksek ve hayat boyu öğrenmeyi ilke edinmekte bireylerin yetişmesini sağlamaktadır.”</i>• <i>“Kariyer Yönlendirme ve Uluslararası İlişkiler Birimi; öğrencilerimizin kariyer hedeflerinin mezuniyetten önce belirlenmesini ve en yenilikçi fikir ve uygulamalarla bu</i>

			<p>hedeflerin desteklenmesi, öğrencilerimizin iş dünyasında ön plana çıkmasını amaçlamaktadır.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Üniversitemizin araştırma stratejisi ve hedefleri; akademik personelimizin uzman oldukları çalışma alanlarında özgün değer, yaygın etki ve toplumsal fayda kriterleri çerçevesinde araştırma fikirleri geliştirmeleri”
2018 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Yenilikçilik	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Yenilikçi öğretim yöntemleri ile çok yönlü, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, girişimci, özgüveni yüksek ve hayat boyu öğrenmeyi ilke edinmiş bireylerin yetişmesini sağlamak.” • “Araştırma ve yaratıcı çabalarla bilime evrensel katkı yapmak, şeffaf ve kurumsal yapısı ile tüm paydaşlarına hesap ve güven vermeyi ilke edinmiş, sürekliliği ve sürdürülebilir gelişmeyi hedefleyen, öğrenmeye açık bir üniversite olmak.” • “Kendine güvenen, gerektiğinde sorumluluk ve risk alabilen; böylece, bireysel ve sosyal düzeyde gerekli bilgi, beceri ve davranış biçimlerini kazanmış olmalarını sağlamak.”
2019 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Yenilikçilik	2	<ul style="list-style-type: none"> • “Ufuk Üniversitesi, eğitim ve öğretim verdiği ve araştırmalarına öncülük ettiği tüm paydaşlarının küresel dünyada rekabet yeteneğini sürekli olarak geliştirmesine yardımcı olmak için kendini adanmış bir vakıf üniversitesidir. Bu amaçla kurum, küreselleşen dünyada bilgiyi ve deneyimi ön planda tutan diploma programları ve yenilikçi öğretim yöntemleri ile çok yönlü, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, girişimci, özgüveni yüksek ve hayat boyu öğrenmeyi ilke edinmiş bireylerin yetişmesini sağlamak; araştırma ve yaratıcı çabalarla bilime evrensel katkı yapmak, şeffaf ve kurumsal yapısı ile tüm paydaşlarına hesap ve güven vermeyi ilke edinmiş, sürekliliği ve sürdürülebilir gelişmeyi hedefleyen, öğrenmeye açık bir üniversite olmayı hedeflemektedir.” • “Meslek Yüksekokullarında Mesleki Yeterlik Kurumu (MYK), Ulusal Yeterlikler Çerçevesi (UYÇ) ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) gereksinimlerine uyumu sağlamak, dış değerlendirme uygulamalarını hayata geçirmek, aidiyet duygusu, kurumsal istikrar, değişim ve sürekli iyileştirme kavramlarını içselleştirmek, Vakıf-UFUK-Kamuoyu üçgeninde değişim, paylaşım mekanizmaları oluşturmak, kurumsallaşma ve kültür oluşturma adına eğitim, mali ve diğer konularda paylaşım mekanizmalarını tasarlamak ve işletmek, tanıtım faaliyetlerini geliştirmek, farklılıkların kanıtlarını oluşturmak/kullanmak, kamuoyunu bilgilendirme kanallarını etkin kullanmak amaçlarını belirlemiştir.”
2019 FAALİYET RAPORU	Yenilikçilik	1	<ul style="list-style-type: none"> • “Öğrenciler karar alma süreçlerine katılımı sağlanmıştır.”
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Yenilikçilik	1	<ul style="list-style-type: none"> • “Çağdaş ve yenilikçi bir kurum olarak nitelikli ve doğru sağlık hizmeti sunmayı ilke edinmiştir.”

Tablo 4.6’da görüldüğü üzere, Ufuk Üniversitesine ait toplam beş adet dokümanda sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu ile ilgili olarak 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda altı ifade yer almaktadır. Bu raporda yer alan Ufuk Üniversitesinin misyon cümlesindeki “*vakıf senedine bağlı olarak yürütülmekte olan eğitim faaliyetlerinde bilimsel bilginin ışığında, araştıran, sorgulayan ve görüşlerini özgürce ifade eden bireyler yetiştirmek*” ifadesi, üniversitenin temel ilkeleri arasında yer

alan “katılımcı olmak” ilkesi ve “öğrenciler akılcı, özgür, eleştirel düşünceye açık, yenilikçi, çevreye saygılı bireylerdir” ilkesi yenilikçilik boyutunda değerlendirilmiştir. Benzer şekilde bu raporda stratejik amaçlar arasında yer alan “küreselleşen dünyada yenilikçi öğretim yöntemleri ile akılcı, eleştirel düşünebilen, yenilikçi, girişimci, yaratıcı, özgüveni yüksek bireylerin yetişmesini sağlamaktadır” ifadesindeki “yenilikçilik”, “yaratıcılık”, “eleştirel düşünme” ve “girişimcilik” kavramları bu boyutta ele alınan ifadelerdir.

2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda yer alan üniversitenin araştırma stratejisi ve hedefleri arasındaki “öğrencilerimizin eğitimi esnasında kariyer hedeflerinin belirlenmesi, en yenilikçi fikir ve uygulamalarla bu hedeflerin desteklenmesi amaçlanmaktadır” hedefi ile “akademik personelimizin özgün değer ifade eden yenilikçi ve yaygın etki ortaya koyan araştırma fikirleri geliştirmeleri” ifadesinde yer alan “yenilikçi fikirler”, “yaygın etki” ve “özgün değer” kavramları önem ifade etmektedir.

Tablo 4. 6’da görüldüğü üzere sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu ile ilgili olarak 2018 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda üç ifadeye rastlanılmaktadır. Bu raporda yer alan ifadelerden “küreselleşen dünyada yenilikçi öğretim yöntemleri ile akılcı, eleştirel düşünebilen, yenilikçi, girişimci, yaratıcı, özgüveni yüksek bireylerin yetişmesini sağlamaktır” şeklindeki vizyon ifadesinde yer alan “eleştirel düşünme”, “yenilikçi öğretim yöntemleri”, “yaratıcılık” ve “girişimcilik” kavramları ve benzer şekilde “kendine güvenen, gerektiğinde risk ve sorumluluk alabilen öğrenciler yetiştirmek ve bu beceri ve davranışlarda yetkinlik ve yeterliklerini geliştirmiş bireyler olmalarını sağlamak” ifadesindeki “risk alma” kavramı bu boyutta değerlendirilmiş ifadelerdir.

2019 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda yer alan iki ifade sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutu altında değerlendirilmiştir. Bu ifadeler üniversitenin “küreselleşen dünyada yenilikçi öğretim yöntemleri ile akılcı, eleştirel düşünebilen, yenilikçi, girişimci, yaratıcı, özgüveni yüksek bireylerin yetişmesini sağlamaktır” şeklindeki vizyon ifadesinde yer alan “eleştirel düşünme”, “yenilikçi öğretim yöntemleri”, “yaratıcılık” ve “girişimcilik” kavramları ile stratejik amaç ve hedefleri içerisinde yer alan “farklılıkların kanıtlarını oluşturmak/kullanmak” ifadesi bu boyutta değerlendirilmiştir.

2018 Kurumsal Geri Bildirim raporunda yer alan üniversitenin temel ilkeleri arasındaki “yenilikçi ve çağdaş bir üniversite olarak sağlık hizmeti alanında nitelikli ve doğru hizmet sunmayı hedeflemiştir” ifade ile 2019 yılı Faaliyet Raporunda yer alan

“öğrenciler karar alma süreçlerine katılmalı” ifadesi benzer şekilde sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik boyutunda ele alınan ifadelerdir.

4.1.2.3. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Araştırmada Ufuk Üniversitesinin erişime açmış olduğu Kurum İç Değerlendirme Raporları, Faaliyet Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporu incelenmiş ve bu belgelerde sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutuna ilişkin olarak tespit edilen ifadeler belirlenmiştir. Ufuk Üniversitesinin analizi yapılan belgelerinde sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutu ile ilgili ifadelerin yer aldığı belgeler ve frekansları Tablo 4.7’ de sunulmuştur.

Tablo 4.7 Sosyal Girişimsel Liderliğin Etkileme Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	f	İfadeler
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Etkileme	2	<ul style="list-style-type: none">• “Bünyesinde yürütülen bilimsel çalışmaların niceliği ve niteliği sebebi ile iş birliğinin talep edildiği, gerçekleştirdiği hizmet sunumu ile yüksek memnuniyet yaratan, bu sebeplerle tüm paydaşları tarafından tercih edilen bir üniversite olmak.”• “Temel ilkeler arasında yer alan liyakate önem vermek: Ufuk Üniversitesinde akademik ve idari kadrolar oluşturulurken kişilerin yetkinlikleri ve yeterlilikleri önceliklidir.”
2019 FAALİYET RAPORU	Etkileme	2	<ul style="list-style-type: none">• “Üniversitede sosyal faaliyetleri planlama ve geliştirme, sosyal iletişim ve kişisel gelişime katkı sağlayacak faaliyetlerin çoğaltulmasına yönelik kültür, sanat ve spor faaliyetlerin düzenlenmesi, takibi, etkinlikleri artırması ile öğrenci toplulukların aktif çalışmalar yapılmasının sağlanması, üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin uyum sürecinin takip edilmesidir.”• “Kurum, topluma karşı sorumluluğunun gereği olarak, eğitim-öğretim, araştırma- geliştirme faaliyetlerini de içerecek şekilde tüm faaliyetleri ile ilgili güncel verileri kamuoyuyla paylaşmaktadır.”
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Etkileme	2	<ul style="list-style-type: none">• “Paydaşların katılımını ön planda tutan yönetim anlayışı”• “Üniversitede Yaşam Komitesinin varlığı”
2018 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Etkileme	1	<ul style="list-style-type: none">• “Öğrencilerine iyi bir üniversite ortamı ile en iyi eğitim deneyimini sağlayan bir üniversite olmak”
2019 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Etkileme	1	<ul style="list-style-type: none">• “Üniversitemiz mezunlarımızın takibini mümkün kılmak, istihdam olanaklarının duyurulmasını sağlamak ve öğrenci ile mezun arasındaki etkileşimi arttırmak gibi amaçlarla 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren mezun bilgi sistemi hayata geçirilmiştir. “Mezun Bilgi Sistemi’nin duyurulması, mezunlarla iletişim halinde kalabilme, onların etkinlikler ve duyurulardan haberdar olabilmelerini sağlamak amacı ile kısa mesaj hizmeti (sms), sosyal medya hesapları, resmî web sayfası ve broşürler aktif şekilde kullanılmaktadır.”

Tablo 4.7’de görüldüğü üzere, Ufuk Üniversitesine ait toplam beş adet dokümanda sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutu ile ilgili olarak 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda iki ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu raporda yer alan vizyon ifadesi “*tüm paydaşları tarafından tercih edilen ve ortaya koyduğu değer ve hizmetlerle yüksek düzeyde memnuniyet yaratan geleceğe şekil veren bir üniversite olmaktır*” şeklinde belirtilmiştir. Bu ifadede yer alan “*yüksek memnuniyet yaratmak*” ve “*tüm paydaşları tarafından tercih edilmek*” kavramları ile bu raporun temel değerler bölümünde sayılan ifadelerden “*bu üniversitesinde kişilerin yetkinlik ve yeterlikleri dikkate alınarak kadrolar oluşturulur*” ifadesinde yer alan “*yetkinlik*” ve “*yeterlik*” kavramlarının önceliklendirilmesi üniversitenin paydaşlarını etkilemesi anlamında önemlidir.

2019 yılı Faaliyet Raporunda yer alan ifadelerden “*Kurum tarafından yapılan tüm eğitim- öğretim, araştırma- geliştirme faaliyetleri toplumsal sorumluluğun bir gereği olarak kamuoyu ile paylaşılmaktadır*” ifadesindeki kurumun tüm faaliyetlerinin paydaşları ile paylaşılması etkileme anlamında ele alınabilir. Benzer şekilde bu rapordaki “*Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin uyum sürecinin takip edilmesi, üniversitede öğrenci toplulukları aracılığıyla yapılan sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin desteklenmesi, sayılarının artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması, öğrencilerin kişisel gelişimlerini artırıcı çalışmalar yapmalarına olanak sağlanması*” sosyal girişimsel liderliğin etkileme boyutunda ele alınan ifadelerdir.

2018 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda yer alan “*öğrencilerin en iyi eğitim deneyimi yaşayabilmeleri için iyi bir üniversite ortamının sağlanması*” ifadesindeki en iyi eğitim deneyimi sağlamayı ilke edinmiş olması, 2018 yılı Kurumsal Geri Bildirim Raporunda yer alan “*paydaşların katılımını ön planda tutan yönetim*” ifadesindeki yönetim anlayışında paydaş katılımının önemli görülmesi ile 2019 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda yer alan “*mezun bilgi sistemi aracılığıyla öğrenci ile mezun arasındaki etkileşimi arttırmak*” ifadesindeki mezun olan öğrencilerini de düşünmesi ve onlarla iletişimini koparmaması etkilemeye yönelik faaliyetleri olarak değerlendirilmiştir.

4.1.2.3. Ufuk Üniversitesi Kurumsal Belgelerinde Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutuna İlişkin Yer Alan İfadeler

Araştırmada Ufuk Üniversitesinin erişime açmış olduğu Kurum İç Değerlendirme Raporları, Faaliyet Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporu incelenmiş ve bu belgelerde sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutuna ilişkin olarak tespit edilen ifadeler belirlenmiştir. Ufuk Üniversitesinin analizi yapılan belgelerinde sosyal girişimsel liderliğin

sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili yer alan ifadeler ile bu ifadelerin frekansları Tablo 4.8’ de sunulmuştur.

Tablo 4.8 Sosyal Girişimsel Liderliğin Sürdürülebilirlik Boyutu ile İlgili İfadeler

İncelenen Belgeler	Boyut	f	İfadeler
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	Sürdürülebilirlik	5	<ul style="list-style-type: none"> • “Eğitim ve araştırmada değişime açık ve mükemmellik arayışı hakimdir.” • “Kurumsal istikrar, değişim ve sürekli iyileştirme kavramlarını içselleştirmek, Vakıf-UFUK-Kamuoyu üçgeninde değişim, paylaşım mekanizmaları oluşturmak.” • “Eğitim Sonrasına Hazırlama ve İzleme Komitesinin varlığı.” • “Kurumda yürütülen sürekli iyileştirme faaliyetlerine yönelik farkındalığın artırılması ve bu kapsamda elde edilen somut faydaların tüm iç ve dış paydaşlarla paylaşılması önerilmektedir.” • “Kurumda öğrenci danışmanlık sisteminin işler olması ve Kariyer Yönlendirme (KAR-YÖN) biriminin faaliyetlerinin memnuniyet verici düzeyde olması”
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sürdürülebilirlik	4	<ul style="list-style-type: none"> • “Eğitim faaliyetlerinde bilimsel bilginin ışığında araştıran, sorgulayan ve fikirlerini özgürce ifade eden, alanında yetkin ve yeterli, farklılıklara saygılı, doğaya duyarlı, küresel gelişmeleri takip eden ve yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş bireyler yetiştirmek.” • “Eğitimin yaşam boyu devamlılığını savunmak: Kurum, mesleki ve kişisel gelişime önem verir, bu konuda destekleyicidir. Ayrıca yaşam boyu öğrenmeyi önceleyen kurum, tüm paydaşlarına bu eğitim olanaklarını sunar.” • “Memnuniyet sağlamak: İç paydaşlarının kurumda bulunmaktan, çalışmaktan, eğitim almaktan en üst seviyede memnuniyet duyması ve doyum sağlaması; dış paydaşların kurumla iş yapmaktan, kurumdan hizmet almaktan memnun olması Ufuk Üniversitesi için önemli ve önceliklidir.” • “Ufuk Üniversitesi, eğitim-öğretim ve araştırmalarına öncülük ettiği tüm paydaşlarının küresel dünyada rekabet yeteneğini sürekli olarak geliştirmesine yardımcı olmak için kendini adanmış bir vakıf üniversitesidir.”
2018 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sürdürülebilirlik	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Eğitim ve öğretime verdiği ve araştırmalarına öncülük ettiği tüm paydaşlarının küresel dünyada rekabet yeteneğini sürekli olarak geliştirmesine yardımcı olmak için kendini adanmış bir vakıf üniversitesidir.” • “Yenilikçi öğretim yöntemleri ile çok yönlü, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, girişimci, özgüveni yüksek ve hayat boyu öğrenmeyi ilke edinmiş bireylerin yetişmesini sağlamak.” • “Araştırma ve yaratıcı çabalarla bilime evrensel katkı yapmak, şeffaf ve kurumsal yapısı ile tüm paydaşlarına hesap ve güven vermeyi ilke edinmiş, sürekliliği ve sürdürülebilir gelişmeyi hedefleyen, öğrenmeye açık bir üniversite olmak.”
2019 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	Sürdürülebilirlik	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Ufuk Üniversitesi, eğitim ve öğretim verdiği ve araştırmalarına öncülük ettiği tüm paydaşlarının küresel dünyada rekabet yeteneğini sürekli olarak geliştirmesine yardımcı olmak için kendini adanmış bir vakıf üniversitesidir. Bu amaçla kurum, küreselleşen dünyada bilgiyi ve deneyimi ön planda tutan diploma programları ve yenilikçi öğretim yöntemleri ile çok yönlü, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, girişimci, özgüveni yüksek ve hayat boyu öğrenmeyi ilke

			<p>edinmiş bireylerin yetişmesini sağlamak; araştırma ve yaratıcı çabalarla bilime evrensel katkı yapmak, şeffaf ve kurumsal yapısı ile tüm paydaşlarına hesap ve güven vermeyi ilke edinmiş, sürekliliği ve sürdürülebilir gelişmeyi hedefleyen, öğrenmeye açık bir üniversite olmayı hedeflemektedir.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Meslek Yüksekokullarında Mesleki Yeterlik Kurumu (MYK), Ulusal Yeterlikler Çerçevesi (UYÇ) ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) gereksinimlerine uyumu sağlamak, dış değerlendirme uygulamalarını hayata geçirmek, aidiyet duygusu, kurumsal istikrar, değişim ve sürekli iyileştirme kavramlarını içselleştirmek, Vakıf-UFUK-Kamuoyu üçgeninde değişim, paylaşım mekanizmaları oluşturmak, kurumsallaşma ve kültür oluşturma adına eğitim, mali ve diğer konularda paylaşım mekanizmalarını tasarlamak ve işletmek, tanıtım faaliyetlerini geliştirmek, farklılıkların kanıtlarını oluşturmak/kullanmak, kamuoyunu bilgilendirme kanallarını etkin kullanmak amaçlarını belirlemiştir.” • “Üniversitemizde öğrenmenin sınıf bazında kalmayıp, üniversitenin dışında da öğrencinin kendi bireysel çalışmaları ile devam etmesi, kişisel araştırma ve çalışma yöntemleri kazanması hedeflenmektedir.”
2019 FAALİYET RAPORU	Sürdürülebilirlik	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Kurumun araştırma geliştirme çalışmalarına özellikle dış paydaşlar, sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla olan çalışmalara ağırlık verilmemesi” • “Üniversitemiz öğrenci topluluklarının faaliyetleri ve işlevselliklerinin artırılması” • “Öğrencilerin eğitim sürekliliği ve yaşam boyu eğitim, değişim programları (Erasmus, Mevlâna, Farabi) işleyişi, mezunlar derneği ile ilişkiler ve mezuniyet sonrası kariyerlerin izleniminin yapılmasıdır.”

Tablo 4.8’de görüldüğü üzere, Ufuk Üniversitesine ait toplam beş adet dokümanda sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu kapsamında 2018 Kurumsal Geri Bildirim Raporunda beş ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu raporda belirtilen üniversiteni temel değerleri arasında belirtilen “*eğitim ve araştırmada değişime açık ve mükemmellik*” ifadesindeki “*değişime açıklık*” kavramı ile kalite politikası içerisinde yer alan “*sürekli iyileştirme kavramlarını içselleştirmiş, değişim, dönüşüm ve paylaşım ekseninde kurumsal istikrarı sağlayabilen mekanizmalar oluşturmak*” ifadesindeki değişim, dönüşüm, sürekli iyileştirme ve paylaşıma açıklık sürdürülebilirlik boyutu altında ele alınan kavramlardır.

2018 Kurumsal Geri Bildirim Raporunda öğrencileri “*Eğitim Sonrası Hayata Hazırlama ve İzleme Komitesi*” ve “*Kariyer Yönlendirme Birimi*” faaliyetleri sosyal girişimsel liderliğinin sürdürülebilirlik boyutu altında değerlendirilirken, “*iyileştirme faaliyetleri sonucunda elde edilen faydanın tüm paydaşlarla paylaşılmasının sağlanması*”

önerilmektedir” ifadesindeki “sürekli iyileştirme” sürdürülebilirlik boyutu kapsamında değerlendirilmiştir.

Tablo 4. 8’de görüldüğü üzere sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda dört ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu raporda yer alan misyon cümlesinde ki “küresel değişimler temelinde hayat boyu öğrenmeyi ilke edinmiş bireylerin yetişmesini sağlamak” ifadesi; üniversitenin temel değerleri arasında yer alan “hayatın her aşamasında eğitimin devamlılığını savunan” ve “bu kurumla iş yapan dış paydaşların yüksek derecede memnun olmasını sağlamak önemli ve öncelikli görülür” değerleri ile stratejik amaçları arasında belirtilen “bir vakıf üniversitesi olarak Ufuk Üniversitesi, yaptığı eğitim öğretim araştırma ve geliştirme faaliyetleri ve gerçekleştirdiği projelerle küresel dünya ile rekabet eden bireylerin yetişmesine kendini adanmıştır” ifadesi sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili ifadelerdir.

Tablo 4. 8’de görüldüğü üzere sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak 2019 Faaliyet Raporunda üç ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu raporda yer alan üniversitenin gelişmeye açık yönleri arasındaki “araştırma geliştirme faaliyetlerinde özel sektör, sivil toplum veya dış paydaş kuruluşların faaliyetlerinden faydalanmaya ağırlık verilmemesi” gösterilmiştir. Bu rapordaki ayrıca komitelerin görevleri arasında yer alan “Üniversitemiz öğrenci topluluklarının faaliyetleri ve işlevselliklerinin artırılması gerekir” ifadesi ile “Öğrencilerin değişim programlarından faydalanmaları, mezuniyet sonrası kariyerlerinin izlenmesi önceliklidir” ifadeleri sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili ifadelerdir.

Sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak ifadelere 2018 yılı ve 2019 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporlarında da yer verilmiştir. Bu ifadelerden “bir vakıf üniversitesi olarak Ufuk Üniversitesi, yaptığı eğitim öğretim araştırma ve geliştirme faaliyetleri ve gerçekleştirdiği projelerle küresel dünya ile rekabet eden bireylerin yetişmesine ve sürekli olarak geliştirilmesine kendini adanmıştır” ”vizyon ifadesindeki “sürekli olarak gelişim” kavramı, “küreselleşen dünyada yenilikçi öğretim yöntemleri ile akılcı, eleştirel düşünebilen, yenilikçi, girişimci, yaratıcı, özgüveni yüksek hayat boyu öğrenen bireylerin yetişmesini sağlamaktır” vizyon ifadesindeki “hayat boyu öğrenme” kavramı ile “sürekli ve sürdürülebilir gelişme ve kalkınmayı hedefleyen, öğrenen bir üniversite olmak” ifadesindeki “süreklilik” ve “sürdürülebilir gelişme” kavramları örnek olarak verilebilir.

Tablo 4. 8’de görüldüğü üzere sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak 2019 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda üniversitenin stratejik amaçları arasında yer verilen “...sürekli iyileştirme kavramlarını içselleştirmiş, değişim, dönüşüm ve paylaşım ekseninde kurumsal istikrarı sağlayabilen mekanizmalar oluşturmak” ifadesindeki “istikrar, değişim ve sürekli iyileştirme” kavramları; “vakıf üniversitesi temelinde kuruluş felsefesine uygun olarak değişim ve dönüşümü gerçekleştirme ve bunu kültür haline getirme, paylaşım mekanizmaları oluşturarak kamuoyunu sürekli bilgilendirme kanallarını kullanmak” ifadesinde ki “değişim, kültür oluşturma, kamuoyunu bilgilendirme” kavramları ile “üniversitemizde elde edilen kazanımların sınıf bazında kalmayıp hayatın her alanında devam etmesi, öğrencilere kişisel gelişim beceri ve yetkinliklerinin kazandırılması hedeflenmektedir” ifadesi örnek olarak verilebilir.

4.1.3. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Sosyal Girişimsel Liderliği Uygulama Alanlarına İlişkin Bulgular:

Araştırma kapsamındaki üniversitelerde sosyal girişimsel liderlik uygulamaları yine her iki üniversitenin kurumsal dokümanları analiz edilerek tespit edilmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesine ait kurumsal belgelerde (Üniversitenin stratejik planları, kalite belgeleri, faaliyet raporları, kurum iç değerlendirme raporları vb.) geçen sosyal girişimsel liderlikle ilgili uygulama alanlarına ilişkin ifadeler Tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9 Yozgat Bozok Üniversitesi Dokümanlarında İfade Edilen Uygulama Örnekleri

İncelenen Belge	f	Sosyal Girişimsel Liderlik Uygulama Alanlarına İlişkin İfadeler
2022-2026 STRATEJİK PLAN	8	<ul style="list-style-type: none"> • “Üniversitemizin Araştırma-Geliştirme Politika belgesi bulunmaktadır. Bu politika belgesine göre Üniversitemiz “Araştıran, sorgulayan, çözümleyen, girişimci, etik değerlere önem veren ve sosyal sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek; nitelikli ve yenilikçi bilimsel araştırmalar yapmak ve paydaşlarla kaliteli iş birlikleri kurarak toplum refahını artırmak” anlayışı temelinde, toplumsal faydaya dönüşen temel ve uygulamalı araştırmalar yapmayı hedefler.” • “Üniversitemizde sanatsal-sosyal ve sportif etkinliklerle bölgenin sosyo-kültürel ve spor aktivitelerinin gelişimi sağlanmaktadır.” • “Farklılaşma stratejisi olarak konum tercihini Girişim Odaklılık olarak belirlemiştir.” • “Üniversitemiz bünyesinde faaliyet yürüten BOSUYAM ve BOZOK AKADEMA ile hayat boyu öğrenme anlayışı doğrultusunda toplumun tüm kesimlerine yönelik eğitimlerin nitelik ve niceliği artırılacaktır.” • “Üniversitemiz bünyesinde Kariyer ve Mezun Merkezi (YOBÜ KARMER) kurulmuş olup; bu merkez vasıtasıyla mezun öğrenciler ile üniversite iş birliğinin güçlendirmesine yönelik mezun bilgi sistemi kurulacaktır.” • “Üniversitemiz bünyesinde Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM) aktif hale getirilmiş olup; bu merkez ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı koordinasyonunda harmanlanmış eğitim sisteminin etkin biçimde gerçekleşmesi için çalışmalar

		<p>yapılacaktır.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Toplumsal Hizmet faaliyetleri olarak; Sosyal Sorumluluk Projeleri, Sağlık Hizmetleri, Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Topluma Katkı Hizmetleri, Bilimsel Etkinlikler, Sanatsal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler, Yaşam Boyu Eğitim ve Sertifika Programları (BOSUYAM, BOZOK AKADEMA), Yöresel ve Bölgesel Kalkınmaya Destek Hizmetleri, Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Hizmetleri, Bilirkişi ve Danışmanlık Hizmetleri 10- Medya Hizmetleri (Üniversite Radyosu, YOBU TV vb.), Mezuniyet Öncesi ve Sonrası Eğitim Hizmetleri (Kariyer ve Mezun Merkezi), Sosyal Tesis Hizmetleri (Uygulama Oteli vb.) sağlanmaktadır.” • “Üniversitemiz eğitim ve araştırma-geliştirme alanlarında gelişimini sürdürmekle birlikte; ihtisaslaşma alanı olan Endüstriyel Kenevir alanındaki gerçekleştirilmeyi planladığı projeleri ve bu plan doğrultusunda buluşmayı hedeflediği sektörlerle olan ilişkilerini ilerleterek ürettiği bilgiyi ekonomik değere dönüştürme ve toplumun hizmetine sunmayı hedeflediğinden dolayı, 2022-2026 Stratejik Plan döneminde konum tercihini “Girişim Odaklı Üniversite” olarak belirlemiştir.”
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	14	<ul style="list-style-type: none"> • “Mezunlarla ilişkilerin sürdürülmesi ve izlenmesi amacıyla Kariyer Merkezi kurulmuş, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi ile koordineli olarak çalışmalarına devam etmektedir.” • “Üniversitemiz toplumsal faydaya dönüşen temel ve uygulamalı araştırmalar yapma hedefi kapsamında 2020 yılı içerisinde 310 BAP, 8 TÜBİTAK destekli proje, 5 KOP, olmak üzere 324 proje desteklenmiştir.” • “Eğitim, öğretim, girişimcilik, Ar-Ge alanlarında düzenlenen seminer, çalıştay, uygulama vb. birçok etkinlik ile topluma katkı sunulmaktadır.” • “Toplumsal katkı politika belgemiz bulunmakta olup gerek stratejik planda gerekse diğer politikalarımızda toplumsal katkı ön planda yer almaktadır.” • “Öğrencilerin idari, akademik komisyon ve kurullarda bulunmaları sağlanarak, üniversitemizdeki fiziksel-kültürel-sosyal-akademik olanaklara ilişkin düzenlemelerde aktif rol almaları teşvik edilmektedir.” • “Üniversitemizde” Kararlılıkla Başarıya” vizyonu doğrultusunda, çalışmalarıyla alanında ulusal ve uluslararası düzeyde üstün başarı gösteren akademik personeller, Yozgat Bozok Üniversitesi Ödül Yönergesi hükümleri doğrultusunda ödüllendirilmektedir.” • “Üniversitemizde öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler gerçekleştirebilecekleri imkânlar bulunmaktadır. Öğrenci gelişimine yönelik sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler için üniversitenin tesisleri sürekli kullanıma açıktır.” • “Üniversitemizde 85 adet öğrenci topluluğu faaliyet göstermektedir.” • “Yozgat Bozok Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (BOSUYAM) ve Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi (UZEM) ile iş birliği içinde üniversitemizin öğrencilerine ve mezunlarına, mesleki yeterliklerini artırmalarına ve alanlarındaki yeni gelişmeleri takip etmelerine yönelik eğitimler verilmektedir.” • “Üniversitemiz Kalite Politikasında toplumsal duyarlılığı önemseyen ve bu yönde projeler ve eğitimler geliştirmeyi önceleyen yaklaşım benimsenmiştir.” • “Akdağmadeni Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi programı öğrencilerinin ders kapsamında hazırladıkları eğitim-öğretim materyallerinin köy okullarındaki öğrencilere dağıtılması ile ilgili etkinlik de toplumsal katkı anlamında önemli bir örnektir.” • “İŞKUR ve Kariyer Merkezimiz ile genç girişimciler için çevrimiçi söyleşi gerçekleştirilmiştir.” • “Kurumumuz radyosundan yine etkin bir şekilde yararlanılmakta ve kurumumuz radyosu aracılığı ile halkımıza yönelik belirli konularda bilgilendirmeler yapılmaktadır.” • “Üniversitemiz, kurum ve kuruluşlara toplumsal katkı uygulamalarıyla ilgili periyodik olarak bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirmektedir.”
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM	2	<ul style="list-style-type: none"> • “Ayrıca, kalite politikamızda yer alan öğrenci odaklılığın güçlendirilmesi kapsamında üniversitemize yeni katılan tüm öğrencilere uyum programı

RAPORU		(oryantasyon) uygulanmaktadır.”
		• “Üniversitemiz tarafından düzenlenen etkinliklerde toplum hayatına önemli derecede katkılarımız olduğu değerlendirilmektedir.”
2022 PERFORMANS RAPORLARI	5	<ul style="list-style-type: none"> • “Üniversitemiz bünyesindeki bu kulüpler öğrencilerin toplumsal duyarlılık bilincini ve ekip ruhunu geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda Üniversitemizde 88 öğrenci kulübü bulunmaktadır ve aktif bir şekilde faaliyet göstermektedir.” • “Genç Fikirler ve Liderler Topluluğu Genç Girişimciler Topluluğu önemlidir.” • “Girişimcilik ve İnovasyon topluluğu vardır.” • “Sonuçları toplumsal ve ekonomik faydaya dönüşebilen nitelikli bilimsel araştırma ve proje faaliyetlerini artırmak amaçlanmaktadır.” • “Üniversite içinde yenilikçi ve girişimci bir atmosfer geliştirmek, Toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetler, iş birliklerini ve sosyal sorumluluk hizmetlerini arttırmak amaçlanmaktadır.”

Tablo 4.9’da görüldüğü üzere, temel ifadenin genel olarak toplumsal katkı olduğu ve sosyal girişimsel liderlik uygulamalarının bu başlık altında ele alındığı görülmektedir. Yozgat Bozok Üniversitesi tarafından hazırlanan 2020 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda geçen “*Toplumsal katkıyı ön planda tutan ve stratejik planda ve diğer politika belgelerinde toplumsal katkı hedeflerine yer veren politika belgemiz vardır*” ifadesinden toplumsal katkının üniversite tarafından önceliklendirildiği tespit edilmiştir.

Yozgat Bozok Üniversitesinin 2022-2026 yılları arasını kapsayan Stratejik Planında faaliyet alanları ile ürün ve hizmetlerin belirlenmesi analizi başlığı altında toplumsal hizmet faaliyet alanları olarak; “*Sosyal Sorumluluk Projeleri, Sağlık Hizmetleri, Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Topluma Katkı Hizmetleri, Bilimsel Etkinlikler, Sanatsal-Kültürel ve Sportif Faaliyetler, Yaşam Boyu Eğitim ve Sertifika Programları (BOSUYAM, BOZOK AKADEMA), Medya Hizmetleri (Üniversite Radyosu, YOBU TV vb.), Mezuniyet Öncesi ve Sonrası Eğitim Hizmetleri (Kariyer ve Mezun Merkezi)*”in ifade edildiği tespit edilmiştir.

Üniversiteler tarafından yapılan araştırma ve geliştirme faaliyetleri aracılığıyla topluma bir katkı sağlanmaya çalışıldığı bir gerçektir. Bu duruma Yozgat Bozok Üniversitesi 2022 yılı Performans Raporunun stratejik amaç ve hedefler başlığı altında yer alan “*ortaya koyduğu bilimsel araştırma ve projelerle yenilikçi ve girişimci bir atmosfer oluşturularak sonuçları toplumsal ve ekonomik faydaya dönüşen iş birliklerini, faaliyetleri ve sosyal sorumluluk hizmetlerini arttırmak*” ifadesi örnek verilebilir.

Yozgat Bozok Üniversitesi “*yenilikçi ve nitelikli bilimsel yayınlar yapmak, temel ve uygulamalı bilimlerde toplumsal faydaya dönüşebilen araştırma ve projeler yapmak*” hedefini 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunun araştırma ve geliştirme politikası

belgesi başlığında yer vermiştir. Bu politika belgesinden de anlaşılacağı üzere toplumsal katkı sağlamaya yönelik olarak araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklendiği görülmektedir. Bu anlamda üstün başarı gösteren personel ve öğrencilerin de ödüllendirilmelerini sağlamak üzere “Yozgat Bozok Üniversitesi Ödül Yönergesi” hazırlanmış ve uygulamaya konulmuş olduğu görülmektedir.

Sosyal girişimsel liderler olarak yetişmelerine katkı sağlamak üzere üniversitelerin öğrenci kulüpleri aracılığıyla sosyal, kültürel ve sportif anlamda ortaya konulan sosyal sorumluluk projeleri aracılığıyla öğrencilerini destekledikleri ve paydaşlarını etkilemeye çalıştıkları belirlenmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenciler tarafından 2022 yılı itibariyle kurulmuş olan 88 adet topluluk faaliyet göstermektedir. Bu toplulukların genel amacı toplumsal duyarlılık bilincini artırmak ve ekip ruhunu geliştirmek olduğu görülmektedir. Bu topluluklar 2020 verilerine göre 24 etkinlik gerçekleştirmişlerdir. Özellikle bu topluluklar içerisinde yer alan “Genç Fikirler ve Liderler, Genç Girişimciler” ve “Girişimcilik ve İnovasyon Topluluğu” bu araştırma açısından önemli topluluklar olarak değerlendirilebilir. Bu topluluklara üniversite Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından destekler verilmektedir.

Üniversiteler gerçekleştirilen sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler aracılığıyla bölgelerinin Sosyo-kültürel ve spor aktivitelerinin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Bunlara örnek olarak Yozgat Bozok Üniversitesi Akdağmadeni Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi programı öğrencilerinin köy okullarındaki öğrencilere eğitim materyali dağıtımının sağlanması noktasındaki yapmış oldukları girişim örnek olarak verilebilir. Ancak pandemi döneminde öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerine de ara verdikleri görülmektedir.

Üniversitelerin kurumsal kimlik anlamında ortaya koydukları etkinlikler aracılığıyla toplum hayatına önemli derecede katkılarının olduğu görülmektedir. Bu duruma örnek olarak “yapılan eğitim öğretim, bilimsel çalışmalar ve projeler, girişimcilik, seminer, çalıştay ve uygulamalar aracılığıyla toplum hayatına önemli derecede katkılarımızın olduğu görülmektedir” ifadesi verilebilir. Ayrıca üniversitenin kalite politikasında yer alan ve toplumsal katkıyı önemseyen proje ve eğitimler geliştirmeyi önceleyen yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Özellikle Yozgat Bozok Üniversitesinin 2022-2026 yılları arasını kapsayan Stratejik Planında konum tercihini, girişimciliği sadece ticari girişimcilik anlamında değerlendirmeyeceğini düşündüğümüzde, üniversite tarafından ortaya konulan bilginin ekonomik değere; ekonomik değerinde

toplum hayatına katkı sağlamasını hedeflediğinden “girişim odaklılık” olarak belirlemesi bu araştırma açısından önemli görülmektedir.

Yozgat Bozok Üniversitesinde toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetler sürekli eğitim merkezi aracılığıyla devam ettirildiği araştırma kapsamında incelenen belgelerden tespit edilmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesinde uzaktan eğitim yoluyla faaliyetlerine devam eden Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi (UZEM) ve Yozgat Bozok Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (BOSUYAM) mezunlarına ve öğrencilerine kişisel gelişimlerini artırma noktasında eğitimler düzenledikleri belirlenmiştir.

Yozgat Bozok Üniversitesi Radyosu (BOZOKFM) aracılığıyla da toplumsal katkı sunulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu radyo aracılığıyla halka yönelik sağlıklı yaşam, din ve hayat, kariyer planları, tarih, önemli günler programlarının düzenli olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca BOSUYAM ve BOZOK AKADEMA aracılığıyla toplumun tüm kesimlerine yönelik olarak düzenlenen programlar da üniversitenin sosyal sorumluluğun bir gereği olarak değerlendirilmektedir.

Üniversitelerin sosyal girişimsel liderler olarak yetiştirmeye çalıştıkları öğrencilerinin bu anlamda sürdürülebilirliğini mezun bilgi sistemi veya kariyer merkezleri aracılığıyla takip ettikleri görülmektedir. Yozgat Bozok Üniversitesi mezun öğrencilerini “Kariyer ve Mezun Merkezi (YOBU KARMER)” aracılığıyla takip ederek sürdürülebilirliğin sağlanmaya çalışıldığı belirlenmiştir.

Ufuk Üniversitesine ait kurumsal belgelerde (Kurum İç Değerlendirme Raporları, Faaliyet Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporu vb.) geçen Sosyal Girişimsel Liderlikle ilgili uygulama alanlarına ilişkin ifadeler Tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10 Ufuk Üniversitesi Dokümanlarında İfade Edilen Uygulama Örnekleri

İncelenen Belge	f	Sosyal Girişimsel Liderlik Uygulama Alanlarına İlişkin İfadeler
2018 KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORU	2	<ul style="list-style-type: none">• “Kurum, iç paydaşlarından olan öğrenciler için memnuniyet anketleri uygulamaktadır.”• “Üniversite Sosyal Sorumluluk Komitesi’; öğrenciler ile toplumsal konularda yarar sağlayacak projeler geliştirmek ve sürdürülebilmek; kurumda toplumsal duyarlılık ve sorumluluk bilincinin geliştirilmesini sağlamak; sosyal, kültürel ve çevresel sorunları belirleyen ve çözüm üreten bireylerin yetişmesine katkı yapma amacıyla tasarlanmıştır.”
2020 KURUM İÇ DEĞERLENDİRME RAPORU	10	<ul style="list-style-type: none">• “Akademik kadrodaki öğretim elemanlarının yapmakta oldukları akademik faaliyetler, verilen dersler, yönetilen seminerler, ulusal/uluslararası yayınlar, yazılan kitap/kitap bölümleri, yönetim görevleri, kongre/sempozyum gibi akademik etkinliklerde aldıkları görevleri içeren yıllık akademik etkinlik raporları her akademik yılın sonunda öğretim elemanlarından talep edilmektedir.”

-
- “Ufuk Üniversitesi Akademik ve İdari Personel ile Temsilci Öğrencilerin Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel/Akademik Etkinliklere Katılım Desteği Yönergesi” 2020 yılında yürürlüğe girmek üzere tekrar gözden geçirilmiş ve ilgili yönerge kapsamında hem bilimsel etkinliklere katılımın desteklenmesi hem de bilimsel çalışmaların ödüllendirilmesine yönelik esaslar güncellenmiştir. Söz konusu yönerge ile akademik ve idari personel için bilimsel çalışmaların özendirilmesi ve sürekli mesleki gelişimin desteklenmesi, öğrenciler için ise okul dışı bilimsel faaliyetlerle bütüncül bir eğitimin sağlanması ve akademik kariyer planlarının güçlendirilmesi amaçlanmıştır.”
 - “Üniversitemizde Öğrenci Topluluklarının oluşturulması, onaylanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine dair süreçler 25.12.2002 tarih ve 2003/03 sayılı Senato kararı doğrultusunda “Ufuk Üniversitesi Öğrenci Toplulukları Yönergesi” ile tanımlanmıştır. Öğrenci topluluklarının amacı öğrencilerin akademik başarılarına ek olarak sosyal, kültürel, sanatsal ve kişisel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. 2019-2020 eğitim öğreti yılında öğrenci topluluklarına katılan öğrenci sayısı 1018’dir. Üniversitemiz 2020 yılında 86 adet bilimsel toplantı, 62 adet uygulama ve araştırma merkezi etkinlikleri ve 23 adet öğrenci topluluklarımızın etkinlikleri olmak üzere toplam 171 adet etkinlik düzenlemiştir.”
 - “Kariyer Yönlendirme ve Uluslararası İlişkiler Birimi; öğrencilerimizin kariyer hedeflerinin mezuniyetten önce belirlenmesini ve en yenilikçi fikir ve uygulamalarla bu hedeflerin desteklenmesi, öğrencilerimizin iş dünyasında ön plana çıkmasını amaçlamaktadır.”
 - “Üniversitemizin araştırma stratejisi ve hedefleri; akademik personelimizin uzman oldukları çalışma alanlarında özgün değer, yaygın etki ve toplumsal fayda kriterleri çerçevesinde araştırma fikirleri geliştirmeleri; üst yönetim ve fakülte/enstitü yönetiminin destekleri ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda Fakülte/Enstitü/Yüksekokullarımızı temsil eden on bir öğretim üyesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonunda görevlendirilmiştir.”
 - “Üniversitemizin mesleki gelişime olanak sağlayan meslek içi eğitimler ile uzmanlık alanlarını belirleyecek eğitimler düzenlemek, lisans ve lisansüstü düzeyde okuyan öğrencilere yeni kariyer fırsatları için yol gösterebilmek, nitelikli işgücüne ve böylece istihdama katkıda bulunabilmek, bireylere gerek özel yaşamlarında gerek mesleki yaşamlarında yeni beceriler kazandırabilecek eğitimler düzenlemek, özel sektörde ve kamu sektöründe farklı meslek mensuplarına Bakanlıklar tarafından sertifikasyon amaçlı düzenlenen sınavlara hazırlık için kalitesiyle öne çıkan eğitimler düzenlemek amacıyla Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) 2018-2019 eğitim-öğretim yılında faaliyete geçmiştir.”
 - “Sürekli Eğitim Merkezimiz ile akademik birimler tarafından toplumsal katkı süreçleri devam etmektedir. Bu kapsamda Eğitim Fakültesi resmi kurum ve kuruluşlardan gelen istemler doğrultusunda öğretim elemanlarımız çeşitli konularda (konferans, seminer, bilgilendirme, bilirkişi, hakemlik, vb.) etkinliklerde bulunarak kurumlar arası yardımlaşmada eleman desteği yapmaktadır Ayrıca fakülteye bağlı her iki lisans programında zorunlu olarak alınması gereken Topluma Hizmet Uygulaması dersi bulunmakta; söz konusu derste öğrenciler bir toplumsal hizmeti başından sonuna kadar planlayarak yürütmektedir. Bu süreçte YÖK Uygulama Kılavuzu dikkate alınmaktadır.”
 - “Fen Edebiyat Fakültesi 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde psikoloji bölümü öğretim elemanları tarafından ailelere ve sağlık çalışanlarına yönelik eğitim seminerleri, öğrencilere yönelik panel, Alzheimer yakınlarına yönelik bilgilendirme seminerleri vermiştir. Ayrıca sosyal medya ve dijital ortamlar aracılığıyla, coronavirus salgınının etkilerine yönelik olarak video konuşmaları ile Alzheimer ve demans hastaları ve yakınlarına yönelik konuşmalar gerçekleştirmiştir.”
 - “Fakültenin toplumsal katkı faaliyetleri de bu belirlenmiş amaç ve hedefler doğrultusunda yürütülmektedir. Fakülte dahilinde toplumsal katkı faaliyetleri fakültenin mevcut kurulları aracılığı ile yürütülmektedir. Fakültenin toplumsal katkı faaliyetleri doğrultusunda eğitim programında değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. Tıp Fakültesi eğitim programı içerisine toplum sağlığına yönelik,
-

toplumun sağlık gereksinimlerini ve sorunlarını önceleyen başlıklar dahil edilmiştir. Fakülte öğrencilerinin, öğretim üyelerinin rehberliğinde hazırladıkları sosyal sorumluluk projeleri, toplumsal sorunlara yönelik proje yarışmaları ve öğrencilerin toplumda sık görülen hastalıklara yönelik topluma yönelik eğitimler bu faaliyetler içerisinde sayılabilir. Bu faaliyetlerin uygulanması paydaş katılımları ve kurumsal protokollerle güvence altına alınmaktadır. Toplumsal katkı faaliyetleri dahilinde Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Dr. Rıdvan Ege Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi (Hastanesi) Başhekimliği birbirine destek olacak şekilde çalışmaktadır. Hastanenin ortak kullanım alanlarında hastaları ve hasta yakınlarını bilgilendirici özellikte sağlık ile ilgili afişler yer almakta, poliklinik ve bekleme alanlarında topluma bilgilendirici sağlık broşürleri bulundurulmaktadır. Hastanenin "Hizmet İçi Eğitim Programları" kurumdaki tüm personele ulaşmayı hedeflemektedir."

- "Toplumsal veya mesleki konularda bilgilendirmenin eğitim formatı dışında dijital olanaklar kullanılarak söyleşi şeklinde gerçekleştirilmesine yönelik talep artmıştır. Bu gelişmeler dikkate alınarak UFSEM bünyesinde sosyal medya yayınları aracılığıyla yaşam boyu öğrenmeye katkı sunma konusunda politika oluşturulmuş ve UFSEM Yönetim Kurulu tarafından 15.05.2020 tarihli toplantıda kabul edilen Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) Sosyal Medya Yayınlarına İlişkin İlke ve Yükümlülükler çerçevesinde yürütmekte olup Üniversitemiz web sayfasında yayımlanmıştır."

2018 KURUM İÇ
DEĞERLENDİRME
RAPORU

1

- "Üniversite bünyesinde 57 öğrenci topluluğu mevcut olup, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında 54 öğrenci topluluğu, etkinlik düzenlemiştir. İlgili eğitim öğretim döneminde 1610 öğrenci topluluklara üye olmuştur."

2019 KURUM İÇ
DEĞERLENDİRME
RAPORU

7

- "Üniversitemizin kamu, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin gelişmesine katkıda bulunmak ve topluma hizmet amacıyla, Rektörlüğe bağlı olarak Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) kurulmuş olup 06.02.2003 tarih ve 25016 sayılı Resmî Gazetede "Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi Yönetmeliği" yayımlanmış, 2018-2019 eğitim öğretim yılında eğitim faaliyetlerine başlamıştır."
- "Üniversitemiz mezunlarımızın takibini mümkün kılmak, istihdam olanaklarının duyurulmasını sağlamak ve öğrenci ile mezun arasındaki etkileşimi arttırmak gibi amaçlarla 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren mezun bilgi sistemi hayata geçirilmiştir. "Mezun Bilgi Sistemi'nin duyurulması, mezunlarla iletişim halinde kalabilme, onların etkinlikler ve duyurulardan haberdar olabilmelerini sağlamak amacı ile kısa mesaj hizmeti (sms), sosyal medya hesapları, resmî web sayfası ve broşürler aktif şekilde kullanılmaktadır."
- "Üniversitemizde Öğrenci Topluluklarının oluşturulması, onaylanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine dair süreçler 25.12.2002 tarih ve 2003/03 sayılı Senato kararı doğrultusunda "Ufuk Üniversitesi Öğrenci Toplulukları Yönergesi" ile tanımlanmıştır. Öğrenci topluluklarının amacı öğrencilerin akademik başarılarına ek olarak sosyal, kültürel, sanatsal ve kişisel gelişimlerine katkı sağlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayan öğrenci topluluklarımız da bulunmaktadır."
- "Üniversitemizin kamu, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin gelişmesine katkıda bulunmak ve topluma hizmet amacıyla, kamu sektörü ve özel sektörün çeşitli kesimlerine, çeşitli bilgi düzeylerinde eğitim programları düzenlemek amacıyla Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) 2018-2019 eğitim-öğretim yılında faaliyete geçmiştir."
- "Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi dışında akademik birimlerimiz, öğretim elemanlarımızın katılımı ile seminer, konferans, bilgilendirme vb. etkinlikler ile toplumsal katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda Eğitim Fakültesinin her iki bölümünde de zorunlu alınması gereken "Toplumsal Hizmet Uygulaması" dersi uygulaması mevcuttur. Söz konusu derste öğrenciler bir toplumsal hizmeti başından sonuna kadar planlayarak yürütmektedirler."
- "Fen-Edebiyat Fakültesi 2018-2019 eğitim-öğretim yılında; "Çocuklarda Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Akran Zorbalığı" isimli anne ve babalara yönelik eğitim seminerini, "Alzheimer ile Yaşam" isimli Alzheimer yakınlarına yönelik bilgilendirme seminerlerini vermiştir."
- "Tıp Fakültesi; Üniversitemiz Stratejik Planlama çalışmalarının

	<i>tamamlanmamış olmasına karşın fakülteye bağlı olarak kurulan mevcut kurulları aracılığı ile toplumsal katkı amaçlı faaliyetlerini gözetmekte ve bu doğrultuda eğitim programında değişiklikler yapmaya başlamıştır. Bu kapsamda eğitim programı içerisine toplum sağlığına yönelik, toplumun sağlık gereksinimlerini ve sorunlarını önceleyen başlıklar dâhil etmiştir.”</i>
2019 FAALİYET RAPORU	1 • <i>“Sosyal Sorumluluk alanının planlanması ve bir eğitim semineri verilmesi, Sosyal Sorumluluk alanı ile ilgili rehber hazırlanması, Sosyal Sorumluluk festivali düzenlenmesi, Sosyal Sorumluluk alanının oryantasyon programında yer alması, Sosyal Sorumluluk alanının seçmeli ders havuzuna eklenmesi, Sosyal Sorumluluk faaliyetleri öncesinde doldurulacak olan ön formun hazırlanması, Sosyal Sorumluluk faaliyetlerinin bilgilendirme sürecinde aktif rol oynayacak bir birim olması, Geleneksel ağaç dikme etkinliğinin planlanması ve yeni gelen öğrenciler için fidan bağıışı düzenlenmesi, Önemli gün ve haftalar için Sosyal sorumluluk projelerinin tasarlanması, görüşülmüş olup ilgili konular üzerinde çalışma yapılması planlanmıştır.”</i>

Tablo 4.10’ da görüldüğü üzere Ufuk Üniversitesi 2019 Faaliyet Raporunda sosyal girişimsel liderliğe yönelik olarak üniversite bünyesinde faaliyet sürdüren bir sosyal sorumluluk komitesi kurulmuş olup bu komite aracılığıyla toplumsal fayda sağlayacak projeler gerçekleştiren, sosyal sorumluluk bilinci yüksek, sosyal kültürel ve çevresel sorunların çözümü konusunda duyarlı bireylerin yetişmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu noktadan hareketle sosyal sorumluluk komitesinin görevleri;

“1. Sosyal Sorumluluk alanının planlanması ve bir eğitim semineri verilmesi, 2. Sosyal Sorumluluk alanı ile ilgili rehber hazırlanması, 3. Sosyal Sorumluluk festivali düzenlenmesi, 4. Sosyal Sorumluluk alanının oryantasyon programında yer alması, 5. Sosyal Sorumluluk alanının seçmeli ders havuzuna eklenmesi, 6. Sosyal Sorumluluk faaliyetleri öncesinde doldurulacak olan ön formun hazırlanması, 7. Sosyal Sorumluluk faaliyetlerinin bilgilendirme sürecinde aktif rol oynayacak bir birim olması, 8. Geleneksel ağaç dikme etkinliğinin planlanması ve yeni gelen öğrenciler için fidan bağıışı düzenlenmesi, 9. Önemli gün ve haftalar için Sosyal sorumluluk projelerinin tasarlanması” olarak sıralanmıştır.

Ufuk Üniversitesinin kurumlar arası yardımlaşma kapsamında bölgesinde yer alan kurumlarla iş birliği yaptığı belirlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı eğitim kurumlarına, gelen talepler doğrultusunda konferans, seminer, bilgilendirme, proje hazırlama vs. konularında desteklerin verildiği tespit edilmiştir. Bu anlamda Ufuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim elemanları tarafından 2019-2020 eğitim öğretim yılında sağlık çalışanlarına ve ailelere yönelik verilen eğitim seminerlerinin düzenlendiği ifade edildiği görülmektedir.

Ufuk Üniversitesi tarafından akademik çalışmalar kapsamında yapılan bilimsel faaliyetler ve projelerin desteklendiği, öğrencilerin akademik kariyer planlarının güçlendirilmesinin sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu kapsamda *Ufuk Üniversitesi Akademik ve İdari Personel ile Temsilci Öğrencilerin Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Etkinliklere Katılım Desteği ve Akademik Teşvik Yönergesinin* çıkarıldığı, akademik ve idari personel ile öğrencilerin yurt içi ve yurt dışında bilimsel veya akademik içerikli toplantılara katılım desteği verilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir.

Ufuk Üniversitesinde “*Ufuk Üniversitesi Öğrenci Toplulukları Yönergesi*” esasları kapsamında öğrenci topluluklarının oluşturulması, desteklenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu kapsamda “*2018 yılı itibariyle mevcut olan 57 öğrenci topluluğundan 54 tanesinin etkinlikte bulunduğu, bu topluluklara 1610 öğrencinin üye olduğu belirtilmiştir*” ifadesi ile “*2020 yılında ise bu öğrenci topluluklarına 1018 öğrencinin üye olduğu ve bu topluluklar aracılığıyla gerçekleştirilen faaliyet sayısının da 171 olduğu belirlenmiştir*” ifadesi öğrenci topluluklarının yıllar itibariyle takip edildiğini ve yönerge esasları doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Ufuk Üniversitesinde toplumsal katkı sağlamaya yönelik faaliyetler Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) aracılığıyla yerine getirilmektedir. Ufuk Üniversitesi bünyesinde yapılan bu tür etkinliklerin topluma duyurulması UFSEM bünyesinde kurulan sosyal medya yayınları aracılığıyla yürütülmekte olup yapılan faaliyetler ayrıca üniversitenin web sayfasında yayınlanmaktadır. “*Mezun Bilgi Sistemi*” aracılığıyla mezun öğrencilerin takibi sağlamakta olup ayrıca Ufuk Üniversitesinde “*Kariyer Yönlendirme ve Uluslararası İlişkiler Birimi*” vardır. Bu merkez ve sistemlerin temel amacı, mezun olan öğrencilerle iş birliğini güçlendirmek, ortak projeler yapmak, öğrenci ile mezun arasındaki iletişimi artırarak yenilikçi fikir ve uygulamaların ortaya çıkmasına katkıda bulunmak olduğu görülmektedir.

4.1.4. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Sosyal Girişimsel Liderlik Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalı Bir Bakış

Genel olarak araştırma kapsamında incelenen üniversitelerin sağlık alanında yapılan sosyal girişimsel liderlik uygulamaları dikkat çekmektedir. Özellikle pandemi döneminin hüküm sürdüğü yıllarda personele, öğrencilere ve topluma yönelik yapılan faaliyetlerle toplumsal katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp

Fakültesi, Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Yozgat Bozok Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi ve Dr. Rıdvan Ege Sağlık Araştırma ve Uygulama Hastanesi toplum sağlığına yönelik uygulama ve araştırma geliştirme faaliyetleri ile sağlık alanında yaşanan sorunları önlemeye yönelik topluma katkılar sağlamışlardır.

Araştırma kapsamında incelenen üniversitelerin bazı lisans programlarına ait müfredatta öğrencilerin sosyal girişimsel liderlik becerileri kazanmalarına katkı sağlayacak derslerin yer aldığı tespit edilmiştir. Eğitim fakültesi müfredatında yer alan “*Topluma Hizmet Uygulamaları*” dersi kapsamında yapılan faaliyet ve etkinlikler toplumsal fayda ortaya koyma, toplumsal değer yaratma anlamında önemli bir uygulama örneğidir. Benzer şekilde “*Gönüllülük Çalışmaları*” seçmeli dersi adı altında sosyal girişimsel liderlik uygulama örneklerinin sergilendiği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin sosyal girişimsel liderler olarak yetişmelerine yönelik olarak öğrenci odaklılığın güçlendirilmesi kapsamında birinci sınıfa yeni başlayan öğrencilere yönelik olarak dönem başlarında uyum programı düzenledikleri görülmektedir. Benzer şekilde üniversitelerin öğrencilere idari ve akademik komisyon ve kurullarda yer almalarını sağlamaları ise oldukça dikkat çekicidir.

Araştırma kapsamında incelenen üniversitelerden Yozgat Bozok Üniversitesinin sosyal girişimsel liderlik uygulamaları kapsamında yapılan faaliyet ve etkinlikleri topluma aktarma noktasında Ufuk Üniversitesine göre daha fazla enstrüman kullandığı tespit edilmiştir. Yozgat Bozok Üniversitesi Web sayfası, Yaşam Boyu Eğitim ve Sertifika Programları (BOSUYAM, BOZOK AKADEMA), Medya Hizmetleri (Üniversite Radyosu, YOBU TV vb.), Uzaktan Eğitim ve Araştırma Merkezi (UZEM) aracılığıyla faaliyetlerin topluma duyurulmasını sağlarken Ufuk Üniversitesinin sadece Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) bünyesinde kurulan araçlarla sağladığı belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen üniversitelerin öğrencilerini mezun olduktan sonra da takip ettikleri ve bu sayede sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutuna katkı sağlamaya çalıştıkları görülmektedir. Yozgat Bozok Üniversitesi “*Kariyer ve Mezun Merkezi (YOBU KARMER)*” aracılığıyla mezun olan öğrencilerinin takibini sağlarken Ufuk Üniversitesi “*Mezun Bilgi Sistemi*” ve “*Kariyer Yönlendirme ve Uluslararası İlişkiler Birimi*” aracılığıyla mezun olan öğrencilerinin takibini sağladığı araştırma kapsamında incelenen belgelerden tespit edilen uygulama örnekleridir.

4.2. ARAŞTIRMANIN NİCEL BULGULARI

Yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitelerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği” örneklem kapsamına alınan üniversitelerde öğrenim görmekte olan 968 son sınıf öğrencisi üzerinde uygulanmış ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların en düşük, en yüksek ortalama puanları ile standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Yapılan analize ilişkin sonuçlar Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11 Yükseköğretim Kurumlarının Sosyal Girişimsel Liderler Yetiştirme Kapasiteleri Hakkında Öğrenci Algılarına İlişkin Puanlar

Puanlar	n	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama	Ss	Düzye
Sosyal Sorumluluk	968	1,83	5,00	3,90	,72	Yüksek
Yenilikçilik	968	1,71	5,00	3,70	,76	Yüksek
Etkileme	968	1,80	5,00	3,86	,75	Yüksek
Sürdürülebilirlik	968	1,67	5,00	3,67	,77	Yüksek
Toplam	968	1,92	5,00	3,77	,68	Yüksek

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere araştırma kapsamındaki her iki üniversitenin öğrencileri bir bütün olarak ele alındığında öğrencilerin kendi kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından tüm boyutlarda “yüksek” düzeyde değerlendirmiş olduğu tespit edilmiştir.

4.2.1. Değişkenler Arası Farklara İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamına alınan yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencilerin kendi kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme puanları öğrencilerin cinsiyet, devam ettiği üniversite, bilim alanı, başarı durum, kariyer planı, girişimcilik ve sosyal girişimcilik dersi alıp almama durumlarına göre karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve inceleme sonuçları aşağıda sunulmuştur.

4.2.1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Farklar

Araştırma kapsamındaki son sınıf öğrencilerinin öğrenime devam ettikleri kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme puanları öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre gruplanarak ele alındığında, yapılan “t-testi” analiz sonuçları Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Boyutlar	Kategori	n	\bar{x}	F	t	Sd	p
Sosyal Sorumluluk	Kadın	448	3,81	,212	-3,64	966	,00
	Erkek	520	3,98				
Yenilikçilik	Kadın	448	3,61	,687	-3,07	966	,00
	Erkek	520	3,77				
Etkileme	Kadın	448	3,80	,140	-2,42	966	,01
	Erkek	520	3,92				
Sürdürülebilirlik	Kadın	448	3,59	,681	-2,74	966	,00
	Erkek	520	3,73				
Toplam	Kadın	448	3,70	,043	-3,28	966	,00
	Erkek	520	3,84				

Tablo 4.12’de görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının cinsiyet değişkenine göre tüm boyutlarda anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrenciler öğrenim gördükleri eğitim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından kadın öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bir puanla değerlendirmektedirler.

4.2.1.2. Üniversite Değişkenine İlişkin Farklar

Araştırma kapsamındaki son sınıf öğrencilerinin öğrenime devam ettikleri kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme puanları öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre gruplanarak ele alındığında, yapılan “t-testi” analiz sonuçları Tablo 4.13’te sunulmuştur.

Tablo 4.13 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Üniversite Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Boyutlar	Kategori	n	\bar{x}	F	t	Sd	p
Sosyal Sorumluluk	Yozgat Bozok Üniversitesi	576	3,82	21,729	-3,90	928,87	,00
	Ufuk Üniversitesi	392	4,00				
Yenilikçilik	Yozgat Bozok Üniversitesi	576	3,66	28,003	-1,62	935,66	,10
	Ufuk Üniversitesi	392	3,74				
Etkileme	Yozgat Bozok Üniversitesi	576	3,80	52,823	-3,49	948,59	,09
	Ufuk Üniversitesi	392	3,96				
Sürdürülebilirlik	Yozgat Bozok Üniversitesi	576	3,63	44,305	-1,74	949,00	,08
	Ufuk Üniversitesi	392	3,72				
Toplam	Yozgat Bozok Üniversitesi	576	3,72	47,676	-2,87	955,67	,00
	Ufuk Üniversitesi	392	3,85				

Tablo 4.13’te görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre sosyal sorumluluk boyutunda ve ölçeğin genelinde farklılaştığı ($p<0,05$), ancak sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik, etkilme ve sürdürülebilirlik boyutlarında farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Sosyal

sorumluluk boyutunda ve ölçeğin tüm boyutları dikkate alındığında Ufuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin ortalamalarının Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu için Ufuk Üniversitesi öğrencilerinin sosyal sorumluluk ve sosyal girişimsel liderliği toplamındaki algılarının Yozgat Bozok Üniversitesinden daha yüksek düzeyde olduğu belirtilebilir.

4.2.1.3. Bilim Alanı Değişkenine Göre Farklar

Araştırma kapsamındaki son sınıf öğrencilerinin öğrenime devam ettikleri kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme puanları öğrencilerin öğrenim gördükleri bilim alanı değişkenine göre gruplanarak ele alındığında, yapılan “ANOVA” analiz sonuçları Tablo 4.14’te sunulmuştur.

Tablo 4.14 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Bilim Alanı Değişkenine Göre ANOVA testi Sonuçları

Boyutlar	Kategori	n	\bar{x}	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Sorumluluk	Eğitim Bilimleri (1)	173	3,77	,58	11,605	,00	6-1
	Hukuk (2)	146	3,73	,62			6-2
	Sos, Beş. ve İdari Bil (3)	184	3,91	,69			6-4
	Fen ve Matematik (4)	216	3,96	,75			3-4
	Mimarlık, Mühendislik (5)	108	3,80	,84			5-4
	Sağlık (6)	141	4,31	,69			
Yenilikçilik	Eğitim Bilimleri (1)	173	3,62	,59	8,460	,00	6-1
	Hukuk (2)	146	3,48	,64			6-2
	Sos, Beş. ve İdari Bil (3)	184	3,64	,78			6-4
	Fen ve Matematik (4)	216	3,63	,72			3-4
	Mimarlık, Mühendislik (5)	108	3,62	,88			5-4
	Sağlık (6)	141	4,24	,69			
Etkileme	Eğitim Bilimleri (1)	173	3,69	,62	12,286	,00	6-1
	Hukuk (2)	146	3,70	,68			6-2
	Sos, Beş. ve İdari Bil (3)	184	3,85	,76			6-4
	Fen ve Matematik (4)	216	3,85	,67			3-4
	Mimarlık, Mühendislik (5)	108	3,83	,87			5-4
	Sağlık (6)	141	4,34	,71			
Sürdürülebilirlik	Eğitim Bilimleri (1)	173	3,55	,56	7,755	,00	6-1
	Hukuk (2)	146	3,48	,65			6-2
	Sos, Beş. ve İdari Bil (3)	184	3,63	,75			6-4
	Fen ve Matematik (4)	216	3,65	,73			3-4
	Mimarlık, Mühendislik (5)	108	3,64	,87			5-4
	Sağlık (6)	141	4,11	,86			
Toplam	Eğitim Bilimleri (1)	173	3,66	,51	11,657	,00	6-1
	Hukuk (2)	146	3,59	,57			6-2
	Sos, Beş. ve İdari Bil (3)	184	3,75	,68			6-4
	Fen ve Matematik (4)	216	3,76	,65			3-4
	Mimarlık, Mühendislik (5)	108	3,71	,80			5-4
	Sağlık (6)	141	4,25	,68			

Tablo 4.14’te görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme

puanlarının öğrenim gördükleri bilim alanı değişkenine göre sosyal girişimsel liderliğin tüm boyutlarında farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Bu farklılığın hangi kategoriler arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe post hoc testi analizi sonucuna göre sağlık temel alanında öğrenim gören öğrencilerin eğitim bilimleri, hukuk, fen ve matematik temel alanlarında öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bir algıya sahip oldukları, ayrıca sosyal, beşeri ve idari bilimler temel alanı ile mimarlık, mühendislik temel alanlarında öğrenim gören öğrencilerin fen ve matematik temel alanında öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bir algıya sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2.1.4. Başarı Durumu Değişkenine Göre Farklar

Araştırma kapsamındaki son sınıf öğrencilerinin öğrenime devam ettikleri kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme puanları öğrencilerin başarı durumu değişkenine göre gruplanarak ele alındığında, yapılan “ANOVA” analiz sonuçları Tablo 4.15’de sunulmuştur.

Tablo 4.15 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Başarı Durumu Değişkenine Göre ANOVA testi Sonuçları

Boyutlar	Kategori	n	\bar{x}	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Sorumluluk	0,00-0,99 arası (1)	28	3,95	,54	1,416	,23	
	1,00-1,99 arası (2)	144	3,83	,76			
	2,00-2,99 arası (3)	352	3,96	,73			
	3,00-4,00 arası (4)	444	3,87	,71			
Yenilikçilik	0,00-0,99 arası (1)	28	3,83	,74	,797	,49	
	1,00-1,99 arası (2)	144	3,62	,75			
	2,00-2,99 arası (3)	352	3,70	,78			
	3,00-4,00 arası (4)	444	3,71	,75			
Etkileme	0,00-0,99 arası (1)	28	3,97	,53	,446	,72	
	1,00-1,99 arası (2)	144	3,81	,77			
	2,00-2,99 arası (3)	352	3,87	,76			
	3,00-4,00 arası (4)	444	3,87	,76			
Sürdürülebilirlik	0,00-0,99 arası (1)	28	3,89	,56	1,823	,14	
	1,00-1,99 arası (2)	144	3,59	,71			
	2,00-2,99 arası (3)	352	3,71	,78			
	3,00-4,00 arası (4)	444	3,64	,78			
Toplam	00,00-0,99 arası (1)	28	3,90	,55	1,066	,36	
	1,00-1,99 arası (2)	144	3,71	,68			
	2,00-2,99 arası (3)	352	3,80	,70			
	3,00-4,00 arası (4)	444	3,76	,68			

Tablo 4.15’de görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının başarı durumlarına göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Buna göre öğrencilerin başarı durumları sosyal girişimsel liderlikle ilgili algılarını etkilememektedir.

4.2.1.5. Kariyer Planı Değişkenine Göre Farklar

Araştırma kapsamındaki son sınıf öğrencilerinin öğrenime devam ettikleri kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme puanları öğrencilerin kariyer planı değişkenine göre gruplanarak ele alındığında, yapılan “ANOVA” analiz sonuçları Tablo 4.16’da sunulmuştur.

Tablo 4.16 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Kariyer Planı Değişkenine Göre ANOVA testi Sonuçları

Boyutlar	Kategori	n	\bar{x}	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Sorumluluk	Özel sektörde çalışmak (1)	210	3,84	,77	2,602	0,5	
	Kendi işini kurmak (2)	188	3,97	,70			
	Kamu Sektöründe çalışmak (3)	504	3,92	,70			
	Diğer (4)	66	3,71	,73			
Yenilikçilik	Özel sektörde çalışmak (1)	210	3,69	,79	2,038	,10	
	Kendi işini kurmak (2)	188	3,81	,79			
	Kamu Sektöründe çalışmak (3)	504	3,67	,72			
	Diğer (4)	66	3,58	,84			
Etkileme	Özel sektörde çalışmak (1)	210	3,90	,76	2,788	,04	2-4
	Kendi işini kurmak (2)	188	3,95	,79			
	Kamu Sektöründe çalışmak (3)	504	3,85	,72			
	Diğer (4)	66	3,65	,82			
Sürdürülebilirlik	Özel sektörde çalışmak (1)	210	3,69	,85	2,800	,03	2-4
	Kendi işini kurmak (2)	188	3,78	,76			
	Kamu Sektöründe çalışmak (3)	504	3,64	,74			
	Diğer (4)	66	3,49	,67			
Toplam	Özel sektörde çalışmak (1)	210	3,77	,73	2,642	,04	2-4
	Kendi işini kurmak (2)	188	3,87	,69			
	Kamu Sektöründe çalışmak (3)	504	3,76	,65			
	Diğer (4)	66	3,60	,70			

Tablo 4.16’da görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının kariyer planları değişkenine göre sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk ve yenilikçilik boyutlarında farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Ancak sosyal girişimsel liderliğin etkileme, sürdürülebilirlik boyutlarında ve ölçeğin genelinde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Sosyal girişimsel liderlik algısının hangi kategorilerde farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Sheffe Post Hoc analizi sonucuna göre kendi işini kurmak cevabını veren katılımcılar ile diğer yanıtını veren katılımcılar arasında anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2.1.6. Girişimcilik Dersi Alıp Almama Durumu Değişkenine Göre Farklar

Araştırma kapsamındaki son sınıf öğrencilerinin öğrenime devam ettikleri kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme

puanları öğrencilerin girişimcilik dersi alıp almama durumu değişkenine göre gruplanarak ele alındığında, yapılan “Mann-Whitney U Testi” analiz sonuçları Tablo 4.17’de sunulmuştur.

Tablo 4.17 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Girişimcilik Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Kategori	n	\bar{x}	Sıralamalar Ortalaması	M-Whitney U	Z	p
Sosyal Sorumluluk	Evet	200	4,01	526,92	68316,00	-2,42	,01
	Hayır	768	3,87	473,45			
Yenilikçilik	Evet	200	3,83	533,72	66956,00	-2,80	,00
	Hayır	768	3,66	471,68			
Etkileme	Evet	200	3,99	534,14	66872,00	-2,83	,00
	Hayır	768	3,83	471,57			
Sürdürülebilirlik	Evet	200	3,85	546,46	64408,00	-3,53	,00
	Hayır	768	3,62	468,36			
Toplam	Evet	200	3,92	541,16	65468,00	-3,21	,00
	Hayır	768	3,74	469,74			

Tablo 4.17’de görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının girişimcilik dersi alıp almama durumları değişkenine göre tüm boyutlarda farklılaştığı görülmektedir ($p < 0,05$). Ortalama puanlar ve sıralamalar ortalaması incelendiğinde girişimcilik dersi alan katılımcıların girişimcilik dersi almayan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde sosyal girişimsel liderlik algısına sahip oldukları görülmektedir.

4.2.1.7. Sosyal Girişimcilik Dersi Alıp Almama Durumu Değişkenine Göre Farklar

Araştırma kapsamındaki son sınıf öğrencilerinin öğrenime devam ettikleri kurumlarını sosyal girişimsel lider yetiştirme kapasitesi bakımından değerlendirme puanları öğrencilerin sosyal girişimcilik dersi alıp almama durumu değişkenine göre gruplanarak ele alındığında, yapılan “Mann-Whitney U Testi” analiz sonuçları Tablo 4.18’de sunulmuştur.

Tablo 4.18 Sosyal Girişimsel Liderlik Algılama Düzeyi Puanlarının Sosyal Girişimcilik Dersi Alma Durumu Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Kategori	n	\bar{x}	Sıralamalar Ortalaması	M-Whitney U	Z	p
Sosyal Sorumluluk	Evet	70	4,27	625,87	2134,00	-4,413	,00
	Hayır	898	3,87	473,48			
Yenilikçilik	Evet	70	4,19	677,04	17952,00	-5,99	,00
	Hayır	898	3,66	469,49			
Etkileme	Evet	70	4,35	665,93	18730,00	-5,670	,00
	Hayır	898	3,83	470,36			
Sürdürülebilirlik	Evet	70	4,29	699,87	16354,00	-6,724	,00

Toplam	Hayır	898	3,62	467,71	17504,00	-6,184	,00
	Evet	70	4,27	683,44			
	Hayır	898	3,74	468,99			

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının sosyal girişimcilik dersi alıp almama durumları değişkenine göre tüm boyutlarda farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar ve sıralamalar ortalaması incelendiğinde sosyal girişimcilik dersi alan katılımcıların girişimcilik dersi almayan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde sosyal girişimsel liderlik algısına sahip oldukları görülmektedir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın temel problemleri çerçevesinde elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar özetlenmiştir. Literatürde sosyal girişimsel liderlik ile ilgili çalışmalara rastlanılmaması nedeniyle sonuçlar girişimcilik, sosyal girişimcilik ve liderlik kavramları ile ilgili yapılan araştırmalarla ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

5.1.1. Sonuç

Araştırma kapsamına alınan iki üniversitede öğrencileri sosyal girişimsel lider olarak yetiştirme politikaları ve uygulamalarını tespit etmek amacıyla Yozgat Bozok Üniversitesinin 2022-2026 yılları arasını kapsayan Stratejik Planı, 2020 yılı Faaliyet Raporu, 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporu, 2020 yılı Kalite Hedefleri, 2022 yılı Performans Raporu ve 2018 Kurumsal Geri Bildirim Raporu incelenmiş ve yapılan doküman analizi sonucunda bu politikaların şunlar olduğu tespit edilmiştir.

Buna göre:

1. Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrencilerin sosyal girişimsel lider olarak yetiştirilme politikaları üniversiteye ait çeşitli belgelerde sosyal sorumluluk boyutunda 28, yenilikçilik boyutunda 16, etkileme boyutunda 11 ve sürdürülebilirlik boyutunda 20 ifade olmak üzere toplam olarak 75 ifade ile dile getirildiği tespit edilmiştir.
2. Yozgat Bozok Üniversitesi dokümanlarında *sosyal sorumluluk* kavramının “toplumsal katkı”, “toplumsal fayda”, “sorumluluk”, “sosyal etki”, “fayda” vb. ifadeler şeklinde geçtiği tespit edilmiştir.
3. Yozgat Bozok Üniversitesi dokümanlarında *yenilikçilik* kavramının “girişimcilik”, “yenilikçilik”, “katılımcılık”, “üretkenlik”, “yaratıcılık”, “risk alma”, “proaktiflik” ve “özgürlük” gibi ifadelerle yer aldığı belirlenmiştir.
4. Yozgat Bozok Üniversitesi dokümanlarında *etkileme* kavramının “paylaşıcılık”, “etkileme”, “bilgilendirme”, “sorumluluk verme”, “paydaş görüşü”, “memnuniyet” ve “etki” gibi ifadeler şeklinde geçtiği görülmektedir.
5. Yozgat Bozok Üniversitesi dokümanlarında *sürdürülebilirlik* kavramının “girişimcilik”, “katılımcılık”, “dönüşüm”, “değişim”, “gelişim”, “yeniliğe

açıklık”, “*değişime açıklık*”, “*hesap verebilirlik*” ve “*kalite odaklılık*” gibi ifadeler şeklinde geçtiği görülmüştür.

Araştırma kapsamına alınmış olan Ufuk Üniversitesinin erişime açmış olduğu Kurum İç Değerlendirme Raporları, Faaliyet Raporu ve Kurumsal Geri Bildirim Raporu incelenmiş ve yapılan doküman analizi sonucunda bu politikaların şunlar olduğu tespit edilmiştir.

Buna göre:

1. Ufuk Üniversitesinde öğrencilerin sosyal girişimsel lider olarak yetiştirilme politikaları üniversiteye ait çeşitli belgelerde sosyal sorumluluk boyutunda 19, yenilikçilik boyutunda 13, etkileme boyutunda 8 ve sürdürülebilirlik boyutunda 18 ifade olmak üzere toplam olarak 58 ifade ile dile getirildiği görülmüştür.
2. Ufuk Üniversitesi dokümanlarında *sosyal sorumluluk* kavramının “*sosyal sorumluluk*”, “*toplumsal yarar*”, “*sorumluluk bilinci*”, “*toplumsal fayda*”, “*toplumsal duyarlılık*” ve “*yaygın etki*” vb. ifadeler şeklinde geçtiği görülmüştür.
3. Ufuk Üniversitesi dokümanlarında *yenilikçilik* kavramının “*katılımcı olmak*”, “*akılcılık*”, “*özgürlük*”, “*özgün değer*”, *eleştiriye açıklık*”, “*eleştirel düşünme*”, “*risk alma*”, “*yenilikçilik*”, “*yaratıcılık*”, “*girişimcilik*”, “*yenilikçi fikir*” ve “*farklılıkları kullanmak*” gibi ifadeler şeklinde geçtiği belirlenmiştir.
4. Ufuk Üniversitesi dokümanlarında *etkileme* kavramının “*memnuniyet yaratmak*”, “*paydaş katılımı*”, “*yetkinlik*”, “*yeterlik*”, “*etkileme*”, “*kişisel gelişime destek*” ve “*etki*” gibi kavramlar şeklinde yer aldığı tespit edilmiştir.
5. Ufuk Üniversitesi dokümanlarında *sürdürülebilirlik* kavramının “*kültür oluşturma*”, “*kamuoyunu bilgilendirme*”, “*mükemmellik*”, “*değişime açıklık*”, “*değişim*”, “*dönüşüm*”, “*paylaşım*”, “*kurumsal istikrar*”, “*sürekli iyileştirme*”, “*küresel dünya ile rekabet*”, “*kariyer izleme*”, “*hayat boyu öğrenme*”, “*süreklilik*” ve “*sürdürülebilir gelişme*” gibi kavramlar şeklinde yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan iki üniversitede öğrencileri sosyal girişimsel lider olarak yetiştirme politikaları ve uygulamalarını tespit etmek amacıyla yapılan doküman analizi sonucunda Yozgat Bozok Üniversitesinin sosyal girişimsel liderlik temel uygulama alanları şunlardan oluşmaktadır.

Buna göre:

1. Genel olarak yapılan faaliyetlerde toplumsal katkı önceliklendirilmeye çalışılmaktadır.
2. Kurumsal kimlik olarak farklılaşma stratejisini “*girişim odaklı bir üniversite*” olma temeli üzerine konumlandırmaktadır.
3. Sosyal girişimsel liderlik temel uygulama alanı olarak sağlık sektörü ön plana çıkmaktadır.
4. Kültürel alanda yapılan sosyal girişimsel liderlik faaliyetlerinin AR-GE faaliyetleri, topluma hizmet dersleri, gönüllülük çalışmaları gibi bilimsel etkinlikler yoluyla yürütülmektedir.
5. Çevresel alanda sıfır atık projeleri gibi yapılan sosyal sorumluluk faaliyetleri bulunmaktadır.
6. Medya hizmetleri alanında YOBUTV, BOZOK AKADEMA, BOZOK FM gibi uygulamalar bulunmaktadır.
7. Sosyal alanda yapılan uygulamalar topluluk faaliyetleri, ödüller, oryantasyon vb. şeklindedir.
8. Kariyer ve mezun merkezi hizmetleri öğrencilerin sosyal girişimsel liderlik kapasitelerinin geliştirilmesi anlamında yapılan uygulamalardır.
9. Yapılan faaliyet ve uygulamaların Uzaktan Eğitim Hizmetleri Merkezleri (UZEM, BOSUYAM) ve medya araçlarıyla topluma kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Yapılan doküman analizi sonucunda Ufuk Üniversitesinin sosyal girişimsel liderlik temel uygulama alanları ise şunlardan oluşmaktadır.

Buna göre:

1. Genel olarak yapılan faaliyetlerde toplumsal katkının önceliklendirildiği görülmektedir.
2. Ufuk Üniversitesinin kurumsal kimlik olarak farklılaşma stratejisini “*eğitim odaklı bir üniversite*” olma temeli üzerine konumlandırmaktadır.
3. Ufuk Üniversitesinin de sosyal girişimsel liderlik temel uygulama alanı olarak sağlık sektörünü ön plana çıkarmaya çalıştığı görülmektedir.
4. Kültürel alanda topluma hizmet uygulamaları, gönüllülük çalışmaları yapılmaktadır.

5. Sosyal alanda da öğrenci topluluk faaliyetleri ve kurumlararası iş birliği faaliyetleri önemli görülmektedir.
6. Medya hizmetleri olarak Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) kullanılmaktadır.
7. Yapılan uygulama ve faaliyetler Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi aracılığıyla topluma yayılmaya çalışılmaktadır.
8. Yapılan sosyal girişimsel liderlik uygulama ve faaliyetleri üniversitede kurulan sosyal sorumluluk komiteleri aracılığıyla takip edilmektedir.
9. Sosyal alanda uyum eğitimleri, kariyer yönlendirme ve uluslararası ilişkiler birimi ve UFSEM aracılığıyla gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamalarının olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda ise bu tez kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen, sosyal sorumluluk, yenilikçilik, etkileme ve sürdürülebilirlik boyutlarında toplam 24 maddeden oluşan “*Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (SGLÖ)*” kullanılarak toplanan veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre;

1. Üniversitelerin sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasiteleri araştırma kapsamındaki üniversitelerin son sınıf öğrencilerinin görüşleri sosyal girişimsel liderliğinin tüm boyutlarında ve toplamda “*yüksek*” düzeyde belirlenmiştir.
2. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanları cinsiyet değişkenine göre tüm boyutlarda anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrenciler öğrenim gördükleri eğitim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından kadın öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bir puanla değerlendirmektedirler.
3. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre sosyal sorumluluk boyutunda ve sosyal girişimsel liderliğin toplamında anlamlı olarak farklılaştığı ($p<0,05$), ancak sosyal girişimsel liderliğin yenilikçilik, etkileme ve sürdürülebilirlik boyutlarında anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Sosyal sorumluluk boyutunda ve toplamda Ufuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin ortalamalarının Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu için Ufuk Üniversitesi öğrencilerinin sosyal sorumluluk ve sosyal girişimsel liderliği toplamındaki

algılarının Yozgat Bozok Üniversitesi'nden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

4. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının öğrenim gördükleri bilim alanı değişkenine göre sosyal girişimsel liderliğin tüm boyutlarında anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($p < 0,05$). Bu farklılığın hangi kategoriler arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe post hoc testi analizi sonucuna göre sağlık temel alanında öğrenim gören öğrencilerin eğitim bilimleri, hukuk, fen ve matematik temel alanlarında öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bir algıya sahip oldukları, ayrıca sosyal, beşeri ve idari bilimler temel alanı ile mimarlık, mühendislik temel alanlarında öğrenim gören öğrencilerin fen ve matematik temel alanında öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bir algıya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
5. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının başarı durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) sonucuna ulaşılmıştır.
6. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının kariyer planları değişkenine göre sosyal girişimsel liderliğin sosyal sorumluluk ve yenilikçilik boyutlarında anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Ancak sosyal girişimsel liderliğin etkileme, sürdürülebilirlik boyutlarında ve sosyal girişimsel liderliğin toplamında anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($p < 0,05$). Sosyal girişimsel liderlik algısının hangi kategorilerde farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Sheffe Post Hoc analizi sonucuna göre kendi işini kurmak cevabını veren katılımcılar ile diğer yanıtını veren katılımcılar arasında anlamlı bir fark olduğu sonucu tespit edilmiştir.
7. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının girişimcilik dersi alıp almama durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($p < 0,05$). Ortalama puanlar ve sıralamalar ortalaması incelendiğinde girişimcilik dersi alan katılımcıların girişimcilik dersi almayan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde sosyal girişimsel liderlik algısına sahip oldukları sonucu tespit edilmiştir.

8. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının sosyal girişimcilik dersi alıp almama durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlar ve sıralamalar ortalaması incelendiğinde sosyal girişimcilik dersi alan katılımcıların girişimcilik dersi almayan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde sosyal girişimsel liderlik algısına sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

5.1.2. Tartışma

5.1.2.1. Nitel Sonuçlara İlişkin Tartışma

Araştırma kapsamına ele alınan üniversitelerde sosyal girişimsel liderlik uygulamalarının toplumsal katkı üzerine odaklandığı görülmektedir. Sosyal ihtiyaçların belirlenmesi, çözümü ve sürdürülebilir kılınması ile ilgili olarak ortaya konulan yapı ve organizasyonlarda toplumsal katkı üzerinde durulmaktadır. Sosyal girişimcilik, sosyal misyon ile hareket ederek sosyal sorunları keşfetmeyi ve bu sorunlara yenilikçi çözümler bulmayı, bulunan çözümleri sürdürülebilir kılmayı amaçlamaktadır (Monteiro, Sánchez-García, Hernández-Sánchez ve Cardella, 2022; Shrivastav ve Perugu, 2022). Sosyal girişimciliği, sosyal bir amaca ulaşabilmek için organizasyonların oluşturulması (Mair ve Marti, 2006; Ojeda, 2021) şeklinde tanımlayıp ele aldığımızda üniversitelerde yapılan topluma hizmet uygulamaları, gönüllülük çalışmaları veya öğrenci toplulukları sosyal bir değer yaratmak için oluşturulan organizasyonlar olup bu çalışmada sosyal girişimsel liderlik uygulama alanları olarak değerlendirilmiştir.

Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenciler tarafından 2022 yılı itibariyle kurulmuş olan 88 adet topluluğun faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Bu toplulukların genel amacı toplumsal duyarlılık bilincini artırmak ve ekip ruhunu geliştirmek olduğu açıktır. Bu topluluklar 2020 verilerine göre 24 etkinlik gerçekleştirmişlerdir. Ufuk üniversitesinde ise “Ufuk Üniversitesi Öğrenci Toplulukları Yönergesi” esasları kapsamında öğrenci topluluklarının oluşturulmasının, desteklenmesinin, izlenmesinin ve değerlendirilmesinin yapıldığı sonucu tespit edilmiştir. 2018 yılı itibariyle mevcut olan 57 öğrenci topluluğundan 54 tanesinin etkinlikte bulunduğu, bu topluluklara 1610 öğrencinin üye olduğu belirtilmiştir. 2020 yılında ise bu öğrenci topluluklarına 1018 öğrencinin üye olduğu ve bu topluluklar aracılığıyla gerçekleştirilen faaliyet sayısının da 171 olduğu belirtilmiştir. Bu yönerge esasları, öğrenci topluluklarının yapmış oldukları faaliyetlerin

mevzuat açısından yasal bir çerçeveye oturtulmaya çalışılması çabası olarak değerlendirilebilir.

Özdevecioğlu ve Cingöz'e (2015) göre sosyal girişimciler toplumun ihtiyacını belirleyebilen, bu ihtiyaca göre politikalar geliştiren ve kaynakları bir araya getirerek topluma hizmet edebilen kişiler olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırma kapsamında incelenen her iki yükseköğretim kurumlarının bünyesinde yer alan Yozgat Bozok Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (BOSUYAM), Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi (UZEM), Yozgat Bozok Üniversitesi Radyosu (BOZOKFM) ve Ufuk Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (UFSEM) bu amaç doğrultusunda kurulmuş ve hizmet veren birimler olduğu görülmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen her türlü eğitim-öğretim, bilimsel çalışmalar, proje, araştırma, araştırma-geliştirme faaliyetleri, seminerler, kongre ve çalıştaylar aracılığıyla toplumsal katkının sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu noktada öğrencileri etkilemeye yönelik olarak da ödül ve teşviklere yer verilmektedir. Bu araştırma kapsamında dönem başlarında yapılan uyum programları, öğrencilere kurul ve komisyonlarda yer verilmesi, mezun takip sistemlerinin varlığı öğrencilerin sosyal girişimsel liderler olarak yetişmelerini sağlayan uygulama alanları olarak değerlendirilmektedir.

Bilgin'e (2022) göre yönetim kavramının temelinde bir ikilem mevcuttur. Bu ikilem eski ile yeni yönetim anlayışıdır. Klasik dönem yönetim anlayışında kâr amacı güden organizasyonların varlığı önemli olup insan ve insana dair tüm unsurlar yok sayılmaktadır. Günümüzde ise bilginin sağladığı artı değer ile farklılaşmayı mümkün kılan, hazırdaki müşterilerin yanında gelecek müşterileri de hedefine alan, rekabetten ziyade değer yaratarak yeni alanlarda güçlenerek gelişmeyi amaçlayan modern yönetim düşüncesi vardır. Sosyal girişimciliğin en önemli amacı, insanların yaşamları üzerinde somut ve kalıcı bir etki yaratarak onların her alanda memnuniyet düzeylerini artırmaktır. Bu çerçevede yönetim biliminin gelişimi açısından girişimciliği, odağına aldığı kâr maksimizasyonu anlamında klasik dönem yönetim anlayışına, sosyal girişimciliği ise kârın yanında değer yaratma, kısa vadeli hedefler yerine belli bir vizyon ortaya koyma ve en önemlisi de insanı hedef alması mottosu ile modern yönetim anlayışına benzetebiliriz.

Sosyal girişimcinin görevini Denizalp (2009) toplumda bir sorun yaşandığında bu durumun farkına vararak gerekli çözümler üretmek şeklinde ortaya koymaktadır. Bu

kapsamda değerlendirildiğinde Covid 19 pandemi döneminde araştırma kapsamında ele alınan üniversitelerin bu soruna yönelik faaliyetlerine rastlamak mümkündür. Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Yozgat Bozok Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi ve Dr. Rıdvan Ege Sağlık Araştırma ve Uygulama Hastanesi toplum sağlığına yönelik uygulama ve araştırma geliştirme faaliyetleri ile sağlık alanında yaşanan sorunları önlemeye yönelik topluma katkılar sağlamışlardır. Ayrıca Ufuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim elemanları tarafından 2019-2020 eğitim öğretim yılında sağlık çalışanlarına ve ailelere yönelik verilen eğitim seminerleri de bu uygulama alanlarına örnek olarak verilebilir.

Sosyal girişimcilerin en önemli becerileri ve yeterlikleri, Dees, (1998); Nicholls, (2006); Paredo ve McLean, (2006) tarafından güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek risk analizi yapabilmek olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırma kapsamında analizi yapılan her iki üniversitenin de ele alınan dokümanları arasında yer alan stratejik planlarında, kurum iç değerlendirme raporlarında, faaliyet raporlarında kurumların güçlü ve zayıf yönlerinin belirlendiği ve risk analizlerinin yapıldığı görülmektedir. Bu anlamda her iki üniversitede sosyal girişimcilik özelliklerini sergilemektedirler. Benzer şekilde sosyal girişimcilerde bulunması gereken yetkinlikleri Wronka-Pospiech (2016) sıralarken etkili ekipler oluşturabilme yetkinliğine değinmektedir.

Göçen ve Temiz (2022) tarafından yapılan okul yöneticilerinin liderlik davranışlarının neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılan araştırmada okul yöneticilerinin liderlik davranışları arasında yenilikçi, hizmetkâr, girişimci, öğrenen, vizyoner, paylaşımcı, destekleyici, dönüşümcü vb. davranışların yer aldığı sonucu tespit edilmiştir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin geliştirilmesi, düzenlenmesi ve bu alanlarda kalitenin artırılması için eğitim öğretim komitesinin kurulması sosyal girişimsel liderlerin kapasitelerinin artırılması açısından önemli görülmektedir. Üniversitelerin sosyal faaliyetlerini planlama ve geliştirme, sosyal iletişim ve kişisel gelişime katkı sağlayacak faaliyetlerin düzenlenmesi, öğrenci topluluklarının aktif çalışmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan üniversitede yaşam komitesinin oluşturulması, üniversitenin tanınırlığını artırmak amacıyla reklam ve tanıtım faaliyetleri ile ilgili proje hazırlamak, geliştirmek, takip edilmesini sağlamak amacıyla üniversite tanınırlık komitesinin oluşturulması, öğrenciler ile toplumsal konularda yarar sağlayacak projeler geliştirmek ve sürdürülebilir kılmak, üniversitenin toplumsal duyarlılık ve sorumluluk bilincinin geliştirilmesini sağlamak, sosyal, kültürel ve çevresel sorunları belirleyen ve çözüm üreten bireylerin

yetişmesine katkı yapmak üzere üniversite sosyal sorumluluk komitesinin kurulması ve araştırma geliştirme faaliyetlerinin artırılması amacıyla akademik etkinlik komitesinin oluşturulması bu araştırmada sosyal girişimsel liderlikle ilgili olarak etkili ekiplerin oluşturulması kapsamında değerlendirilmiştir. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile Göçen ve Temiz (2022) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ve Wronka-Pospiech (2016) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir.

Türkiye’de sosyal girişimcilik faaliyetlerine bütüncül bir bakış açısı ile yaklaşılması kurumların hem ticari gerekliliklerini yerine getirmelerine hem de sosyal fayda yaratmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Yaşbay Kobal, 2021). Duncan (2007) tarafından ticari girişimcilik ile sosyal girişimcilik arasındaki farkı belirlemeye yönelik olarak yapılan *“bir faaliyetin ardından ekonomik bir değer elde etmek elbette önemlidir ancak sosyal bir değer elde etmek daha önemlidir”* ifadesi üniversiteler tarafından yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinin, araştırma geliştirme faaliyetlerinin, gönüllülük çalışmalarının ve topluma hizmet derslerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu araştırmada sosyal girişimsel liderler yetiştirme uygulamalarının ele alınan iki üniversitenin de uygulamalarında bu tür faaliyetlere rastlanılmıştır. Üniversiteler tarafından gerçekleştirilen sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler aracılığıyla bölgelerinin sosyo-kültürel ve spor aktivitelerinin gelişimine de katkı sağlanmaktadır. Bunlara örnek olarak Yozgat Bozok Üniversitesi Akdağmadeni Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi programı öğrencilerinin köy okullarındaki öğrencilere eğitim materyali dağıtımının sağlanması noktasındaki yapmış oldukları girişim önemli bir örnek olarak verilebilir.

Brock ve Kim (2011) tarafından yapılan araştırmada birçok üniversite, mühendislik fakültesi, işletme fakültesi ve liselerde sosyal girişimcilik eğitimlerinin verildiği belirtilmektedir. Aynı çalışma özellikle üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik eğitimi almayı talep ettiğini ifade etmektedir. Sosyal girişimcilik eğitime olan bu ilgi ve talep nedeniyle birçok yükseköğretim kurumu sosyal girişimci yetiştirmek için eğitim programları sunmaktadır.

Türkiye’de 2012 yılı itibariyle 168 üniversite vardır. Bunlardan 103’ü devlet üniversitesi, 65’i vakıf üniversitesidir. 7 tane de vakıf meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Kulüp/topluluk olan üniversite sayısı 145, üniversitelerdeki toplam kulüp sayısı 5.810, öğrenci konseyi olan üniversite sayısı 155, topluma hizmet uygulamaları (THU) dersinin uygulandığı üniversite sayısı ise 91’dir (Kuzgun, 2013). 2021 yılı verilerine göre ise; Türkiye’de 207 yükseköğretim kurumu olup bunların 129’u devlet üniversitesi, 74’ü vakıf

üniversitesi, 4 tane de vakıf meslek yüksekokulu bulunmaktadır. 148 üniversitede sosyal sorumluluk projesi yürütülmektedir (Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2021). Yükseköğretim kurumları tarafından sosyal girişimcilik kapsamında yapılan faaliyetlere örnek olarak; Sabancı Üniversitesi tarafından, kullanım dışı kalan ambalaj kâğıtları, teneke kutular vb. gibi geri dönüştürülebilir atıkları değerlendirerek kullanılabilir eşyalar üretmeyi amaçlayan ve bu üretim süreçlerinde geliri olmayan kadınlara çalışma imkânı sağlayarak gelir elde etmelerini hedefleyen “Çöp(m)adam” projesi, Giresun Üniversitesi tarafından özel eğitime muhtaç 3-6 yaş aralığında ki çocukların el becerileriyle yaratıcılıklarını geliştirmeyi amaçlayan ve çocuklar tarafından üretilen ürünlerle ilk oyuncak sergisini açmayı hedefleyen “Gepetto Usta Projesi”, Boğaziçi Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen yazılım ve teknolojik liselilerle atölye çalışmasını amaçlayan “Boğaziçi Maker” ve kullanılmayan kıyafetlerin geri dönüşümüyle çaput kilim dokumacılığı ile hayata kazandırılıp kadınlara gelir sağlamayı amaçlayan “Chaputz” projeleri, MEF Üniversitesi tarafından robotik kodlama, üç boyutlu yazıcı, tasarım odaklı düşünme ve elektronik alanda üniversite öğrencilerine eğitim vererek dezavantajlı öğrencilere de inovasyon eğitiminin verilmesine imkân tanımak amacıyla gerçekleştirilen “İnovatim Projesi”, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin takı tasarımı atölyesinde gümüş saat işlemeciliği ile dezavantajlı gençlere gelir oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen “YÜZTAK” projesi, Adana Çukurova Üniversitesinin yaşlıların gençlere tecrübelerini aktararak sosyalleşmeyi sağlamak amacıyla yapılan bir diyalog projesi olan “Emekli Mentörlük” ve Kayseri Abdullah Gül Üniversitesi tarafından Suriyeli mültecilerin mutfak kültürü ile bütünleşmesini sağlamayı amaçlayan “Komşu Tencere Uygulaması” projeleri verilebilir (Keleşoğlu ve Tuğsavul, 2016).

Girişimcilik ve sosyal girişimcilik derslerinin ortaöğretim müfredatlarında seçmeli ders olarak yer aldığı ilköğretim düzeyinde girişimcilik dersi adında bir ders olmadığı bazı konular içerisinde girişimcilik ve sosyal girişimcilik kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. İlköğretim kurumlarında demokrasi eğitimi ve okul meclisleri yönergesi kapsamında okul meclislerinin oluşturulması ve aynı şekilde yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci meclislerinin oluşturulması sosyal girişimsel liderlerin yetiştirilmesi uygulamalarına örnek olarak verilebilir. Sosyal girişimcilik kavramına Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde “Temel Eğitim” ve “Ortaöğretim” başlıkları altında “yenilikçi uygulamalara imkânlar sağlanacak” ve “akademik bilginin beceriye dönüşmesi sağlanacak” hedeflerinin alt hedeflerinde

“öğrencilerin sosyal girişimcilikle tanışarak toplumsal problemlere çözüm arama motivasyonu kazanması desteklenecektir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu durum eğitim kurumlarında toplumsal problemlere duyarlı bireyler yetiştirmenin yolunun sosyal girişimcilik eğitim ve uygulamalarından geçtiğini göstermektedir.

5.1.2.2. Nicel Sonuçlara İlişkin Tartışma

Sosyal girişimciliğin boyutları Weewardena ve Mort (2006) tarafından Avusturya’da bulunan sosyal girişimcilerle yapılan bir araştırmada çevresel dinamikler, proaktiflik, risk yönetimi, sürdürülebilirlik, yenilikçilik, sosyal misyon ve fırsatları görme olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde Kılıç Kırılmaz (2014) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimciliğin boyutları sosyal misyon ve vizyon sahibi olma, sosyal değer yaratma, fırsatları görme, yenilikçi olma, kaynak yaratma ve sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğini sağlama ve sosyal ağlardan yararlanma olarak belirlenmiştir. Konaklı ve Göğüş (2013) tarafından yapılan öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmeyi amaçladıkları çalışmalarında sosyal girişimcilikle ilgili olarak risk alma, özgüven ve yaratıcılık boyutlarından oluşan 21 maddelik bir ölçek geliştirdikleri görülmektedir. Helm (2007) tarafından yapılan araştırmada ise risk alma, proaktiflik ve inovasyon boyutlarından oluşan dokuz maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Bu araştırmada ise sosyal girişimsel liderliğin boyutları olarak sosyal sorumluluk, yenilikçilik, etkileme ve sürdürülebilirlik olarak belirlenmiş ve 24 maddeden oluşan bir Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (SGLÖ) geliştirilmiştir. Yapılan bu araştırmada belirlenen sosyal girişimsel liderliğin boyutları ile Weewardena ve Mort (2006), Helm (2007) ve Kılıç Kırılmaz (2013) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda belirlenen sosyal girişimciliğin boyutlarının genel olarak benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Leadbeater (1997) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimcilerin sahip olduğu en önemli özellik olarak liderlik becerileri görülmektedir. Drayton’a (2006) göre sosyal girişimciler “*değişim yaratanlar*” olarak kavramsallaştırılmıştır. Değişim yaratanlar ise; başkaları tarafından sorun olarak görülen şeylere çözümler bulan ve bu çözümü toplumun geneline yeni ve somut yollarla sunan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Sosyal girişimsel liderler Schwab Vakfı’na göre değişimin gerçekleşmesini beklemek yerine değişimin başlatıcısı rolündedirler. Bu araştırmanın sonucunda ortaya konulan ve sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu altında yer alan “*değişimi yönetir*” ifadesinin bu ifadelerle örtüştüğü görülmektedir.

Sosyal değer yaratmak misyonu ve amacına odaklanmak sosyal girişimciliğin en önemli göstergesidir (Dees, 2009; Gandy, 2012; Shane, 2003). Sosyal girişimcilik ve sosyal sorumluluk kavramları sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir (Safa ve Oumelbanine, 2022). Bu araştırmada ise sosyal girişimsel liderliğin boyutları arasında sosyal sorumluluğun yer alması ve üniversitelerin doküman ve belgeleri ile öğrenci görüşlerinin sosyal sorumluluk boyutu altında ele alınması önemli olarak görülmektedir.

Pazarcık (2016) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin neredeyse tamamının girişimcilik düzeyleri “yüksek girişimcilik” olarak çıkması anlamlı olarak görülmüş ve bunun nedeni olarak da verilen eğitimden ziyade kişilerin sosyal özellikleri ile açıklanmıştır. Uslu (2018) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin “yüksek düzeyde liderlik” algısına sahip oldukları görülmüştür. Bu araştırmada ise katılımcıların sosyal girişimsel liderlik algıları tüm boyutlarda “yüksek” düzeyinde bulunmuştur.

Yapılan bu araştırmada öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının cinsiyet değişkenine göre sosyal girişimsel liderliğin tüm boyutlarında farklılaştığı, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek düzeyde bir sosyal girişimsel liderlik algısına sahip oldukları bu araştırma ile ortaya konulmuştur. Bahçebaşı (2020) tarafından sosyal girişimcilerin etik ve hizmetkâr liderlik davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada sosyal girişimcilerin etik ve hizmetkâr liderlik davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Türkmen ve İşbilir (2014) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencileri arasında erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Kelleci (2020) tarafından yapılan araştırmada ise üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı, erkek öğrencilerin sosyal girişimcilik niyetlerinin kadın öğrencilere daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gül (2019) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal girişimcilik yöneliminin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal girişimcilik yöneliminin daha yüksek olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Bu araştırmanın sonunda elde edilen bulgu, Türkmen ve İşbilir (2014) ile Kelleci (2020) tarafından yapılan araştırmaların bulguları örtüşürken, Bahçebaşı (2020) ve Gül (2019) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile kısmen de olsa örtüşmemektedir.

Yapılan bu araştırmada öğrencilerin öğrenime devam ettikleri yükseköğretim kurumlarını sosyal girişimsel liderlik kapasitesi bakımından değerlendirme puanlarının eğitim görülen üniversite değişkenine göre farklılık gösterdiği, Ufuk Üniversitesi öğrencilerinin sosyal girişimsel liderlik algısının Yozgat Bozok Üniversitesi öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gül (2019) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal girişimcilik yönelimin eğitim görülen üniversite değişkenine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları ile Gül (2019) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarının örtüşmediği görülmektedir. Bunun nedeni ise bu araştırma da karşılaştırma yapılan üniversitelerin devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesi olmak üzere iki farklı nesil üniversitenin seçilmiş olması görülürken Gül (2019) tarafından yapılan araştırmada üniversiteler sadece devlet üniversiteleri arasından seçilmiştir.

Gül (2019) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre işletme öğrencilerinin iktisat öğrencilerine göre daha yüksek bir sosyal girişimcilik yönelimine sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Yapılan bu araştırmada ise bölüm program bazında bir değerlendirme yapılmamış olup eğitim görülen bilim alanı esas alınarak bir değerlendirme yapılmıştır. Buna göre eğitim görülen bilim alanı değişkenine göre sosyal girişimsel liderliğin tüm alt boyutlarında ve toplamında sağlık temel alanında öğrenim gören öğrencilerin eğitim bilimleri, hukuk, fen ve matematik temel alanlarında öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bir algıya sahip oldukları, ayrıca sosyal, beşeri ve idari bilimler temel alanı ile mimarlık, mühendislik temel alanlarında öğrenim gören öğrencilerin fen ve matematik temel alanında öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde bir algıya sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Sosyal girişimcilik eğitimi vererek çocukların yeteneklerini geliştirmek ve sosyal sorunlara yenilikçi çözümler üretmelerini sağlamak mümkündür. Bunu başarmak için soyut okul öncesi dönemin bireysel açıdan çocuklar üzerinde birçok olumlu etkisi vardır. Bu açıdan sosyal girişimcilik eğitimi, çocuklara okulda öğretilenleri günlük hayatta yaşayarak deneyimleme şansı verir ve bu sayede çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyerek eğitimi ömür boyu sürer. Bunun yanı sıra sosyal girişimcilik eğitimi çocukların kendi kendine yeterliklerini, yaratıcılıklarını, empatilerini, akılcı düşüncelerini ve girişimcilik becerilerini desteklemektedir. Ayrıca kritik bir dönemde verildiği için çocukların hayatında önemli bir yere sahiptir ve hem okul öncesi hem de yükseköğretim yoluyla çocukların akademik ve sosyal başarılarına etkisi vardır (Sarıkaya ve Coşkun,

2015).

Çermik (2015) tarafından araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik algılarının akademik başarı değişkenine göre risk alma ve yaratıcılık boyutlarında farklılaştığı, başarı ortalaması 2,01-3,00 arasında olanların başarı ortalaması 2,00 ve daha aşağı olanlara göre daha yüksek düzeyde bir sosyal girişimcilik algısına sahip olduğu sonucu bulunmuştur. Kılıç, Keklik ve Çalış (2012) tarafından yapılan araştırmada ise akademik başarının girişimcilik özelliklerini açıklamada bir etken olmadığı sonucuna varılmıştır. Yapılan bu araştırmada da öğrencilerin akademik başarı durumlarının sosyal girişimsel liderlik algıları üzerinde etkili olmadığı sonucu bulunmuştur. Fakat Erturgut ve Soyşekerci (2012) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimcilik faaliyetlerinin öğrencilerinin başarı düzeylerinin artmasında, yaratıcı düşünce, sınav stresi ile başa çıkma becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı sonucu vurgulanmaktadır.

Gül (2019) ve Uslu (2018) tarafından yapılan araştırmalarda sosyal sorumluluk faaliyetlerine katılan öğrencilerin katılmayanlara göre daha yüksek düzeyde bir sosyal girişimcilik yönelimine sahip oldukları ve liderlik özellikleri sergiledikleri görülmektedir. Salamzadeh, Azimi ve Kirby (2013) tarafından yapılan araştırmada alınan girişimcilik ve sosyal girişimcilik eğitiminin sosyal girişimcilik yöneliminde etkili olduğu ve İran'daki yükseköğretim kurumlarında bu kavrama yönelik önemli bir farkındalığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Zorlu ve Tetik (2018) tarafından yapılan araştırmada algılanan girişimci liderlik tarzı ile yaratıcılık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle sosyal girişimsel liderlik algısını yükseltmek aynı zamanda öğrencilerin yaratıcılıklarının artmasına da katkı sağlayacaktır.

Pazarcık (2016) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin artırılması kariyer planları üzerinde etkili olacağı ve kendi işlerini kurma arzularının ön plana çıkacağı belirlenmiştir. Arslan (2002) tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ile ilgili araştırmada, öğrencilerin mezun olduktan sonra birinci önceliklerinin kendi işlerini kurmak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Bodolica, Spraggon ve Badi (2021) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimcilik faaliyetlerinin müfredat ötesinde bir öğrenme ortamı olarak görülmesi gerektiği, bu tür faaliyetlere katılan öğrencilerin istihdam sırasında iş piyasasında avantaja sahip oldukları, sosyal girişimcilik eğitime yatırım yapan üniversitelerin, sosyal girişimsel liderlerin yetişmesine katkı sağlayacağı sonuçları belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda ise girişimcilik ve sosyal girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin sosyal girişimsel

liderlik algılarının girişimcilik ve sosyal girişimcilik dersi almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Bu durum üniversitelerde amaçlanan girişimcilik ve sosyal girişimcilik eğitimlerinin sonucunda ulaşılmak istenilen hedefe yönelik olarak yürütüldüğünü göstermektedir.

Kaya İnceplik (2018) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğini sağlamanın en temel yolu olarak yenilikçi yaklaşımlar benimsemekten geçtiği tespiti yer almaktadır. Grilo ve Moreira (2022) tarafından yapılan bir araştırmada ise sosyal girişimcilik olmadan sosyal yenilikçiliğin olmayacağı konusu üzerinde özellikle durulmaktadır. Roundy (2013) ise sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğini sağlamak noktasında kaynak temini ile ilgili olarak sosyal girişimcilerin kişisel, sosyal iyilik ve başarılarının anlatılmasını kullandıklarını belirtmiştir. Martin ve Osberg (2007) tarafından yapılan araştırmada ise sürdürülebilirlik sosyal girişimciliğin en önemli özelliği olarak belirtilmiştir. Sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili olarak Kamaludin, Xavier ve Âmin (2021) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimcilikte sosyal sürdürülebilirlik, ekonomik sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirlik birlikte ele alınıp değerlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya konulmuştur. Priya ve Venkatesh (2019) tarafından yapılan araştırmada sürdürülebilir uygulamaların kişilerin yaşamlarını iyileştirmede kullanılan bir anahtar olduğunu ve yeni fırsatlardan yararlanmada proaktif olma ve sosyal yaratıcılığa yapılacak olan yatırımların sosyal girişimciliğin sürdürülebilirliğini sağlayacağı önerilmiştir. Javed, Yasir ve Majid (2019) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal girişimsel liderliğin sürdürülebilirliğini etkileyen en önemli faktörün sosyal yaratıcılık olduğu ortaya konulmuştur. Yapılan bu araştırmada ise sosyal girişimsel liderliğin temel boyutları arasında hem sürdürülebilirlik hem yenilikçilik yer almaktadır.

Türker (2020) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimciliğin yeteri kadar tanınmadan faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve sosyal girişimciliğin tanınırlığının artırılması gerektiği sonucu ortaya konulmuştur. Tishler (2018) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinde sosyal girişimcilikle ilgili bilgi ve farkındalığın eksik olduğu tespit edilmiş, öğrencilerin sosyal girişimcilik konusunda bilinçlendirilmediği, kendi deneyimleri ve öğrenmeleri ile farkındalığa sahip oldukları ortaya konulmuştur. Özdevecioğlu ve Cingöz (2015) tarafından yapılan araştırmada girişimcilik ve sosyal girişimcilik ruhunun ilkökul çağındaki çocuklardan başlanarak aşılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak Ermanonuk (2020) tarafından yapılan bir araştırmada Türkiye de 2020 yılı verilerine göre 207 üniversitenin 16'sında sosyal girişimcilikle ilgili düzenli

çalışmalar yapıldığı ve 13 üniversitede, sosyal girişimcilik ve inovasyon dersleri verildiği sonucu bulunmuştur. Yapılan bu araştırmada ise katılımcılara yöneltilen girişimcilik dersi alıp almadıkları sorusuna katılımcıların %20,7 (n=200)'sinin bu dersi aldığı, sosyal girişimcilik dersi alıp almadıkları sorusuna ise katılımcıların sadece 7,2 (n=70)'sinin böyle bir ders aldıkları tespit edilmiştir. Girişimcilik ve sosyal girişimciliğin tanınırlığının artırılması için bu derslerin öğrencilere eğitim kademelerinde verilmesi önem taşımaktadır.

Genel olarak sosyal girişimciliğin ortaya çıkışının, II. Dünya Savaşından sonra 1970'lerin başından itibaren Dünyada meydana gelen ekonomik büyümenin yavaşlaması, enflasyonun ve işsizliğin artması ile birlikte yoksulluğun artmasına ve 1980'lerin başında gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik daralma dönemlerine rast geldiği görülmektedir (Safa ve Oumelbanine, 2022). Demirtaş (2020) tarafından yapılan araştırmada sosyal girişimciliğin hem illerin hem de ülkelerin ekonomik olarak büyümelerini pozitif yönde etkilediği sonucu bulunmuştur. Taş ve Şemşek (2017) tarafından yapılan araştırmada sosyal sorumluluk projelerinin işsizliğin azaltılmasında önemli bir katkısının olacağı sonucu ortaya konulmuştur. Gül (2019) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal girişimcilik faaliyetlerinin artması ile yüksek işsizliğin azalacağını ve toplumdaki insanların yaşam kalitelerinin artacağı sonucu ortaya konulmuştur. Šimundža (2016) tarafından yapılan araştırmada günümüz dünyasında ülkelerin karşılaştığı problemlerin geleneksel pazar ekonomisi ile çözümünün mümkün olmadığı, bu sorunların çözümünün en pratik yolunun sosyal girişimcilik faaliyetlerinden geçtiği vurgulanmıştır.

Günümüzde ülkelerin karşı karşıya kaldığı ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlar sosyal girişimcilik yoluyla çözülebilir. Eğitim, sürdürülebilir kalkınmanın sunduğu temel zorlukları ve fırsatları ele almak için toplum üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu nedenle sosyal girişimsel liderlik eğitimi ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında katalizör görevi görmektedir (Ramírez-Montoya ve González-Padrón, 2022). Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi nedeniyle ülkelerin ekonomik bir çıkmaz içerisinde yer aldığı, ekonomik büyümenin yavaşladığı, enflasyonun ve işsizliğin arttığı ve tedarik zincirinde sıkıntıların olduğu görülmektedir. Bu nedenlerle sosyal girişimcilik, sosyal sorumluluk, yenilikçilik, etkileme ve sürdürülebilirlik boyutlarını içeren sosyal girişimsel liderliğin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, sosyal girişimcilik kültürünün yaygın bir hale getirilmesi amacıyla ülkelerin sosyal girişimcilik eğitimlerinin, seminerlerinin sayısını artırarak sosyal girişimciliğin özünü topluma aşılması gerekmektedir. Bu eğitimlere ise üniversite

öğrencileri ile başlamanın en doğru yol olacağı düşünülmektedir. Yapılan bu araştırma ile üniversitelerin öğrencilerini sosyal girişimsel liderler olarak yetiştirdikleri, bu yönde uygulama alanları içerisinde oldukları bulunmuştur. Araştırma kapsamında son sınıf öğrencilerinin de üniversitelerini sosyal girişimsel liderlik yetiştirme kapasitesi bakımından yüksek düzeyde yeterli buldukları tespit edilmiştir. Araştırmada nitel bulgularla ortaya konulan sonuçların nicel veriler tarafından da desteklendiği görülmüştür.

5.2. ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen sonuçlara bağlı olarak yöntem, örneklem vb. hususlara ilişkin yapılabilecek yeni araştırmalar konusunda önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1.Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Mevcut çalışmada biri devlet ve diğeri de vakıf olmak üzere iki üniversitesinin sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasitesi incelenmiştir. Sonraki çalışmalarda daha fazla sayıda devlet ve vakıf üniversitesinin sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasitelerinin incelenmesi önerilebilir.
- Aynı konuda yürütülecek diğeri çalışmalarda sosyal girişimsel liderlik kapasiteleri ile ilgili deneysel çalışmaların yürütülmesi planlanabilir.
- Mevcut çalışmada örneklem olarak araştırma kapsamına alınan yükseköğretim kurumlarının son sınıfında öğrenim gören öğrenciler seçilmiştir. Konuya ilişkin olarak yürütülecek çalışmalarda farklı örneklem ve çalışma grubu ile benzer çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Bu çalışma kapsamında geliştirilen “Sosyal Girişimsel Liderlik Ölçeği (SGLÖ)” farklı yükseköğretim kurumlarında farklı örneklem gruplarında uygulanabilir.
- Bu çalışma ile yükseköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasiteleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Benzer şekilde ortaöğretim, ilköğretim kurumlarının sosyal girişimsel liderler yetiştirme kapasitelerini belirlemeye yönelik çalışmaların yürütülmesi önerilebilir.

5.2.2.Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Yükseköğretim kurumlarında sosyal girişimsel liderler yetiştirilmesi konusu ile ilgili dolaylı olarak veya doğrudan yasal düzenlemelerin

yapılması ve konunun devlet politikası haline getirilerek özel destek sağlanması önerilebilir.

- Üniversitelerin yapmış olduğu ticari girişimcilik faaliyetleri sonucunda elde etmiş olduğu maddi gelirin toplum faydasına dönüşebilmesi için yeterli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.
- Yükseköğretim kurumlarında verilen eğitimlerde, yapılan projelerde ve araştırma geliştirme faaliyetlerde ekonomik faydalardan daha ziyade sosyal fayda vizyonu üzerinde durulmasını gerektirecek çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Sosyal girişimcilik, sosyal girişimsel liderlik faaliyetlerinin yükseköğretim kurumlarında üst yönetimler tarafından daha fazla desteklenmesine, katkı sağlanmasına yönelik politikalar geliştirilebilir.
- Yükseköğretim kurumları öğrencileri geleneksel girişimciliğin ötesinde düşünmeye motive edecek, sosyal sorunlara katkı bulunabilecekleri alanlara dikkat çekecek politikalar üretmelidir.
- Üniversiteler öğrencilerini başarılı sosyal girişimciler ile buluşturmanın yollarını aramalı ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlamalıdır.
- Sosyal girişimcilik konusunun üniversite düzeyinde çalışılması, halkın sosyal girişimcilik konusunda eğitilmesi, teşvik edilmesi ve mevcut sosyal girişimlerin desteklenmesi yönetim biliminin gelişimine katkı sağlayacaktır.
- Öğrencilerin sosyal girişimsel liderlik becerisi ile yetiştirilmesi ve kapasite ve yeterliklerinin bu kapsamda artırılması Türk eğitim sisteminde tartışıla gelen fırsat eşitliğinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abolarin, M. E. (2014). *Social entrepreneurs:A phenomenological study of social value*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Capella University. Erişim Adresi: <https://search.proquest.com/docview/1525999374?accountid=25247>.
- Abu-Saifan, S. (2012). Social entrepreneurship: definition and boundaries. *Technology Innovation Management Review*, 22-27. Erişim Adresi: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&vedb=edsdojveAN=edsdoj.13c56d9474d44cadaaac9a6065234c77velang=trvesite=eds-liveveauthtype=ip,uid>.
- Abunasser, N. (2019). *Kültür, sosyal girişimcilik üzerindeki etkisini anlamaya çalışan bir araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Ankara.
- Adeagbo, A. (2008). *Social enterprise and social entrepreneurship in practice*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Bournemouth University, Erişim Adresi: http://eprints.bournemouth.ac.uk/10421/1/Adeagbo%2C_Ade_Ph.D._2008.pdf.
- Akdemir, A. (2009). *İşletmeciliğin temel becerileri*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Akins, R., Ingaramo, O., Eppler, M. ve Handal, G. (2008). Designing and implementing a competency-based curriculum: Leadership implications. *Academic Leadership: The Online Journal*, 6(1), 8.
- Aktan, C. C. ve Börü, D. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk. Coşkun Can Aktan (Ed.), *Kurumsal sosyal sorumluluk: İşletmeler ve sosyal sorumluluk* içinde (11-36). İGİAD Yayını.
- Akyürek, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *EKAV Akademi Dergisi*, 5, 51-68.
- Aldawood, A. (2020). *Women leaders in social entrepreneurship: leadership perception, and barriers*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Seattle University. Erişim Adresi: <https://search.proquest.com/docview/2417990433?accountid=25247>.
- Alpugan, O. (1998). *Küçük işletmeler, kavramı, kuruluşu ve yönetimi*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Altınışik, İ. S. ve Külen, C. (2020). Girişimcilik kültürü ve ekonomik büyüme ilişkisi: Teorik bir değerlendirme. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22(39), 277-290.
- Alvord, S. H., Brown, L. D. ve Letts, C. W. (2004). Social entrepreneurship and societal transformation: An exploratory study. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 40(3), 260-282.

- Arslan, (2002). Üniversiteli gençlerde mesleki tercihler ve girişimcilik eğilimleri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.
- Aslan, A. K. (2001). Eğitimin toplumsal temelleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 16-30.
- Ataseven, M. (2014). *Ortaöğretim girişimcilik ders kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ateş, M. (2017). *Sosyal inovasyon ve türkiye: potansiyeli, dinamikleri ve sosyal inovatif çalışmaları desteklemede devletin rolü*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Austin, J., Stevenson, H. ve Wei-Skillern, J. (2006). Social and commercial entrepreneurship: Same, different, or both? *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(1), 1-22. <https://doi:10.1111/j.1540-6520.2006.00107.x>
- Bahçebaşı, H. (2020). *Sosyal girişimcilerin etik ve hizmetkar liderlik davranışlarının cinsiyet bağlamında karşılaştırmalı analizi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Balcı, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Baloglu, N. (2017). The effects of family leadership orientation on social entrepreneurship, generativity and academic success of college students. *Educational Research and Reviews*, 12(1), 36-44.
- Bandinelli, C. (2017). *Social entrepreneurship: Sociality, ethics, and politics*. (Yayımlanmamış doktora tezi). University of London, Erişim Adresi: https://research.gold.ac.uk/id/eprint/20533/1/CUL_thesis_BandinelliC_2017.pdf.
- Baregheh, A., Rowley, J. ve Sambrook, S. (2009). Towards a multidisciplinary definition of innovation. *Management Decision*, 47(8), 1323-1339. <https://doi:10.1108/00251740910984578>.
- Barendsen, L. ve Gardner, H. (2004). Is the social entrepreneur a new type of leader? *Leader to leader*, 2004(34), 43-50.
- Barkan, S. E. (2013). *Social problems: Continuity and change*. Washington, D.C: Flat World Knowledge.
- Barutçugil, İ. S. (2014). *Liderlik*. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Bass, B. M. (1990). *Bass ve stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications*. New York: The Free Press.
- Bass, B. M. (2008). *The bass handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications* (3. Baskı). New York: Free Press.

- Başaran, İ. ve Çinkır, Ş. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (4. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Bayrak, C. ve Terzi, Ç. (2004). *Okul yöneticilerinin girişimcilik özelliklerinin okullara yansımaları*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Bazeley, P. (2003). Computerized data analysis for mixed methods research. A. Tassakhori ve C. Teddlie (Ed.), *Handbook Of Mixed Methods In Social And Behavioral Research içinde (1)*, 385-422, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Belisle, E. L. ve Sargent, C. G. (1957). The concept of administration. *Administrative Behavior in Education*. New York: Harper ve Row, 82-119.
- Benneworth, P. ve Cunha, J. (2015). Universities' contributions to social innovation: reflections in theory and practice. *European Journal of Innovation Management*, 18(4), 508-527. <https://doi:10.1108/EJIM-10-2013-0099>.
- Bennis, W. (1989). Managing the dream: Leadership in the 21st century. *Journal of Organizational Change Management*, 2.
- Bennis, W. (2016). *Bir lider olabilmek*. İstanbul: Aura Yayınları.
- Besler, S. (2010). Sosyal girişimcilik. Senem Besler (Ed.), *Sosyal girişimcilik içinde*. İstanbul: Beta.
- Biçerli, K. (2010). Sosyal girişimcilik ve istihdam. Senem Besler (Ed.), *Sosyal girişimcilik içinde*. İstanbul: Beta.
- Bilgin, H. (2022). Okyanusun kırmızıdan mavye dönüş hikayesi. Erişim Adresi: <https://qoshe.com/fikir-turu-tr/hande-bilgin/okyanusun-kirmizidan-maviye-donus-hikayesi/138915652>.
- Blake, B. ve Mestry, R. (2014). The changing dimensions of the finances on urban schools: An entrepreneurial approach for principals. *Education as Change*, 18(1), 163-178. <https://doi.org/10.1080/16823206.2013.847017>.
- Bodolica, V., Spraggon, M. ve Badi, H. (2021). Extracurricular activities and social entrepreneurial leadership of graduating youth in universities from the middle east. *The International Journal of Management Education*, 19(2),
- Bornstein, D. ve Davis, S. (2010). *Social entrepreneurship: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Boulding, K. E. (1956). *The image: Knowledge in life and society (47)*: University of Michigan press.
- Brauckmann-Sajkiewicz, S. ve Pashiardis, P. (2020). Entrepreneurial leadership in schools: Linking creativity with accountability. *International Journal of Leadership in Education*, 1-15.

- Brinckerhoff, P. C. (2000). *Social entrepreneurship: The art of mission-based venture development*. New York: John Wiley ve Sons.
- Brock, D. ve Kim, M. (2011). *Social entrepreneurship education resource handbook, ashoka u*. The University Division of Ashoka: Innovators for the Public.
- Brockhaus Sr, R. H. (1980). Risk taking propensity of entrepreneurs. *Academy of Management Journal*, 23(3), 509-520.
- Brooks, A. C. (2008). *Social entrepreneurship: A modern approach to social value creation*. New Jersey: Upper Saddle River.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied researchers*. New York, NY: Guilford Press.
- Budak, G. (2015). *Yoksulluğa inovatif bir çözüm; sosyal girişimcilik: Hak-İş (Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu)*.
- Buluç, B. (1998). Bilgi çağı ve örgütsel liderlik. *Yeni Türkiye Dergisi*, 4(8).
- Bursalıoğlu, Z. (2019). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Byrne, B. M. (1994). *Structural equation modeling with eqs and eqs/windows: basic concepts, applications, and programming*: California: Sage Publications.
- Campbell, S. (1998). Social entrepreneurship: How to develop new social-purpose business ventures. *Health Care Strategic Management*, 16(5), 17-18.
- Celep, C. (2004). *Eğitim örgütlerinde dönüşümsel liderlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Certo, T. ve Miller, T. (2008). Social entrepreneurship: Key issues and concepts. *Business Horizons*, 51, 267-271. <https://doi:10.1016/j.bushor.2008.02.009>.
- Chell, E. (2007). Social enterprise and entrepreneurship: Towards a convergent theory of the entrepreneurial process. *International Small Business Journal*, 25(1), 5-26.
- Chirani, E., Farahbod, F. ve Pourvahedi, F. (2013). Entrepreneurship and its importance in organizations. *Arabian Journal of Business and Management Review (Oman Chapter)*, 3(4), 72.
- Coker, K. K., Flight, R. L. ve Valle, K. N. (2017). Social entrepreneurship: The role of national leadership culture. *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*, 19(2), 125-139. <https://doi.org/10.1108/JRME-10-2016-0040>.
- Collins, J. (2001). Level 5 Leaderships: The triumph of humility and fierce resolve. collection of articles: Best of hbr on leadership: stealth leadership. *Harvard Business Review*. 15-27.

- Collins, K. M., Onwuegbuzie, A. J. ve Sutton, I. L. (2006). A model incorporating the rationale and purpose for conducting mixed-methods research in special education and beyond. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 4(1), 67-100.
- Coşkun, E. (2015). *Gönüllü kuruluşların okul öncesi sosyal girişimcilik eğitimindeki rolü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Council, B. (2019). *Türkiye'de sosyal girişimcilerin durumu*. Erişim Adresi: https://www.britishcouncil.org.tr/sites/default/files/20190702_se_research_report_the_state_of_social_enterprise_in_turkey_tr_double_page.pdf: (Erişim Tarihi: 11.12.2020)
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları: tasarımı ve yürütülmesi*. (2. Baskıdan Çeviri). (Çev. Ed: Y. Dede ve S.B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*: Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Cropley, A. (2002). *Qualitative research methods: an introduction for students of psychology and education*. Zinatne: University of Latvia.
- Çelik, A. ve Şimşek, M. Ş. (2013). *Yönetim ve organizasyon*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çelik, V. (1997). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çermik, F. (2015). *Sosyal girişimcilik, küresel vatandaşlık ve çevre davranışı arasındaki ilişki: Yapısal eşitlik modellemesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çetindamar, D. (2002). *Türkiye'de girişimcilik*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Yayınları.
- Çınar, G., Armağan, G., Özden, A. ve Çınar, N. (2017). Çiftçiler için girişimcilik ölçeği geliştirilmesi ve çiftlik performansı üzerindeki etkisi. *Turkish Journal of Agricultural Economics*, 23(2).
- Çınar, R. (2019). Delving into social entrepreneurship in universities: Is it legitimate yet? *Regional Studies, Regional Science*, 6(1), 217-232. <https://doi.org/10.1080/21681376.2019.1583602>.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve lisrel uygulamaları*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dacin, M. T., Dacin, P. A. ve Tracey, P. (2011). Social entrepreneurship: A critique and future directions. *Organization Science*, 22(5), 1203-1213.

- Dees, J. G. (1998). The meaning of "social entrepreneurship". *Comments and Suggestions Contributed from The Social Entrepreneurship Founders Working Group* içinde. Durham: NC: Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Fuqua School of Business, Duke University.
- Dees, J. G. (2009). *Social ventures as learning laboratories in innovations: technology, governance and globalization*: Boston, MA: MIT Press Journal.
- Dees, J. G., Economy, P. ve Emerson, J. (2001). *Social entrepreneurship: Enterprising nonprofits: A toolkit for social entrepreneurs*. New York: John Wiley ve Sons.
- Demir, R. (2008). *Üniversitenin bugünü ve yarını :sorunlar,sorumlular ve çözüm önerileri*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Demirtaş, C. (2020). *Sosyal girişimcilik ile ekonomik büyüme ilişkisi:oezd ülkeleri ve türkiye illeri üzerine ampirik uygulamalar*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Aksaray.
- Denizalp, H. (2009). *Toplumsal dönüşüm için sosyal girişimcilik*. Ankara: Fersa Matbaacılık Ltd. Şti.
- Drayton, B. (2005). Where the real power lies. *Alliance*, 10(1). Erişim Adresi: www.allavida.org/alliance.
- Drayton, W. (2002). The citizen sector: Becoming as entrepreneurial and competitive as business. *California Management Review*, 44(3), 120-132.
- Drayton, W. (2006). Everyone a changemaker: Social entrepreneurship's ultimate goal. *Innovations: Technology, governance, globalization*, 1(1), 80-96.
- Drucker, P. (2017). *İnovasyon ve girişimcilik–uygulama ve ilkeler*. İstanbul:Optimist Yayım Dağıtım.
- Duncan, E. L. (2007). *A grounded theory study on social entrepreneurship*. University of Phoenix, Arizona, USA.
- Duygulu, E. (2008). Algılanan kurumsal görünüm, proaktif kişilik özelliği ve iş kurma (girişimcilik) tutumu: Dokuz eylül üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü öğrencileri üzerine bir inceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 95 -120.
- Elçi, Ş. (2007). *İnovasyon kalkınmanın ve rekabetin anahtarı* (2.Baskı). Ankara: Teknopolis Group.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Eren, E. (1996). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ergun, T. (2004). *Kamu yönetimi: Kuram, siyasa, uygulama*: Türkiye ve Ortadoğu Amme

İdaresi Enstitüsü.

- Ermanonuk, F. E. (2020). *Üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik öncülleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Ekonomi Politikası Anabilim Dalı, Bursa.
- Ersen, T. B., Kaya, D. ve Meydanoğlu, Z. (2010). *Sosyal girişimler ve Türkiye ihtiyaç analizi raporu*. İstanbul: TÜSEV Yayınları.
- Erturgut, R. ve Soysekerçi, S. (2012). Social entrepreneurship effect on educational activity: The research in Turkey universities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 3954-3958. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.178>.
- Fernald, L. W., Solomon, G. T. ve Tarabishy, A. (2005). A new paradigm: Entrepreneurial leadership. *Southern Business Review*, 30(2), 1-10.
- Fowler, A. (2000). NGDOs as a moment in history: Beyond aid to social entrepreneurship or civic innovation? *Third World Quarterly*, 21(4), 637-654. <https://doi.org/10.1080/713701063>.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. Baskı). Boston: McGraw Hill.
- Gandy, J. D. (2012). *The relationship between social entrepreneurship and organizational effectiveness*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dallas Baptist University. Erişim Adresi: <https://search.proquest.com/docview/1271757529?accountid=25247>.
- Gartner, W. B. (1988). "Who is an entrepreneur?" is the wrong question. *American Journal of Small Business*, 12(4), 11-32. <https://doi.org/10.1177/104225878801200401>.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference*. Boston: Pearson Education.
- Göçen, A.ve Temiz, E. (2022). Okul yöneticilerinin liderlik davranışları üzerine bir inceleme. *Journal of History School*, 57, 1249-1282.
- Gök, R. (2020). Girişimci Liderlik. K. Yılmaz (Ed.), *Liderlik Kuram-Araştırma-Uygulama* içinde (281-292). Ankara: Pegem Akademi.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J. ve Graham, W. F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation And Policy Analysis*, 11(3), 255-274.
- Grilo, R. ve Moreira, A. C. (2022). The social as the heart of social innovation and social entrepreneurship: An emerging area ar an old crossroads? *International Journal of Innovation Studies*, 6(2), 53-66. <https://doi.org/10.1016/j.ijis.2022.03.001>.
- Guclu, A., Dees, J. G. ve Anderson, B. B. (2002). The process of social entrepreneurship: Creating opportunities worthy of serious pursuit. *Center for The Advancement of*

Social Entrepreneurship, 1, 1-15.

- Guest, G., Bunce, A. ve Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? an experiment with data saturation and variability. *Field Methods, 18(1), 59-82.*
- Gül, M. (2019). *Kişilik ve girişimci kişilik özelliklerinin sosyal girişimcilik yönelimine etkisi üzerine TR63 bölgesinde bir araştırma: Üniversite öğrencileri örneği.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Güler, B. K. (2010). *Sosyal girişimcilik.* Ankara: Efil Yayınevi.
- Hagedoorn, J. (1996). Innovation and entrepreneurship: Schumpeter revisited. *Industrial and Corporate Change, 5(3), 883-896.*
- Harman, A. (2010). *Yerel anlamda kurumsal sosyal sorumluluk projelerinin sosyal fayda boyutu: Kocaeli örneği.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Hartigan, P. (2006). It's about people, not profits. *Business Strategy Review, 17(4), 42-45.*
- Hatten, T. S. (2015). *Small business management: Entrepreneurship and beyond.* Toronto: Nelson Education.
- Hein, R. (2022). Beyond a balanced view of social entrepreneurship within a social–commercial dichotomy: Towards a four-dimensional typology. *Sustainability, 14(8), 4454.* <https://doi.org/10.3390/su14084454>.
- Helm, S. (2007). *Social entrepreneurship: Defining the nonprofit behavior and creating an instrument for measurement.* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Missouri-KansasCity, Erişim Adresi: <https://search.proquest.com/docview/304826869?accountid=25247>. (Erişim Tarihi: 02.02.2020).
- Hervieux, C., Gedajlovic, E. ve Turcotte, M. F. B. (2010). The legitimization of social entrepreneurship. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy, 4(1), 37-67.* <https://doi:10.1108/17506201011029500>.
- Hisrich, R. D., Peters, M. P. ve Shepherd, D. A. (2002). *Entrepreneurship.* New York: McGraw Hill.
- Hooper, D., Coughlan, J. ve Mullen, M. (2008). Structural equation modelling, fit indices, covariance structure modelling; reporting structural equation modelling; model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods, 6, 53-60.*
- Inyang, J. (2008). Leaders and leadership roles in relation to effective management of the human resources. *Academic Leadership: The Online Journal, 6(1), 13.*
- Işık, C. ve Aydın, E. (2017). *Kişisel değerlerin sosyal girişimcilik eğilimine etkisi: Turizm öğrencileri üzerine bir araştırma.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

- İbicioğlu, H., Özmen, H. İ. ve Taş, S. (2009). Liderlik davranışı ve toplumsal norm ilişkisi: ampirik bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-23.
- İçli, G. E. ve Anıl, N. K. (2016). *Sosyal franchising : Bir sosyal girişimcilik yöntemi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Javed, A., Yasir, M. ve Majid, A. (2019). Is social entrepreneurship a panacea for sustainable enterprise development? *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS)*, 13(1), 1-29.
- Jiao, H. (2011). A conceptual model for social entrepreneurship directed toward social impact on society. *Social Enterprise Journal*, 7(2).130-149. <https://doi.org/10.1108/17508611111156600>.
- Johnson, S. (2003). Literature review of social entrepreneurship. *New Academy Review*, 2.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific Software International.
- Kakabadse, A. ve Kakabadse, N. (1999). *Essence of leadership*: London: International Thomson Business Press.
- Kamaludin, M. F., Xavier, J. A.ve Amin, M. (2021). Social entrepreneurship and sustainability: A conceptual framework. *Journal of Social Entrepreneurship*, 1-24. <https://doi:10.1080/19420676.2021.1900339>.
- Karalar, R. (2001). *Genel işletme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler* (32. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kargın, M., Aktaş, H. ve Gökbnar, R. (2018). Üniversitelerde sosyal girişimcilik: Fırsatlar ve öneriler. *Social Entrepreneurship In Universities: Opportunities And Suggestions.*, 25(1), 155-170. <https://doi:10.18657/yonveek.356668>.
- Kaya İnceplik, G. (2018). *Sürdürülebilir sosyal girişimler için başarı faktörleri: Türkiye örneği üzerine teorik bir model*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı Sosyal Değişme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Keleşoğlu, E. İ. ve Tuğsavul, B. (2016). *Toplum gönüllüleri vakfi üniversitelerde sosyal girişimcilik iyi uygulamalar raporu*. İstanbul: Toplum Gönüllüleri Vakfı.
- Kelleci, C. (2020). *Üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerinin ölçülmesi: eskişehir ilinde bulunan iki stk örneği üzerine bir uygulama*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kerr, C. (2020). *Üniversitenin kullanımları*. İstanbul: Küre yayınları.

- Keskin, S. (2014). Türkiye'de kadın girişimcilerin durumu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), 71-94.
- Kılıç Kırılmaz, S. (2013). Dönüştürücü liderliğin sosyal girişimcilik üzerine etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Sakarya İktisat Dergisi*, 2(3), 34-64.
- Kılıç, R., Keklik, B. ve Çalış, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşleme Bölümü örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 423-435.
- Kirby, D. ve Ibrahim, N. (2011). The case for (social) entrepreneurship education in egyptian universities. *Education+Training*, 53(5), 403-415. <https://doi:10.1108/00400911111147712>.
- Kırılmaz, S. (2012). *Sosyal girişimciliğin başarı faktörlerinin girişimci kişilik ve dönüştürücü liderlik bağlamında araştırılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Koçak, S. ve Özdemir, M. (2015). Öğretmen adaylarının okul yöneticiliğine yönelik tutumları üzerinde sosyal girişimciliğin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 631-645.
- Koçel, T. (2005). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Arıkan Yayınları.
- Konaklı, T. ve Göğüş, N. (2013). Aday öğretmenlerin sosyal girişimcilik özellikleri ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 33(2), 373-391.
- Kotter, J. P. (2001). What leaders really do? *Harvard Business Review*, 79(11), 103-111.
- Kouzes, J. M. ve Posner, B. Z. (2006). *The Leadership Challenge* (3. Baskı): John Wiley ve Sons.
- Kömeçoğlu, F. (2022). *Sosyal zekâ ve sosyal girişimcilik ilişkisi: Kastamonu ili örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kastamonu.
- Kurczewska, A., Kyrö, P. ve Abbas, A. (2014). Transformative capacity of entrepreneurship education in two different cultural settings—morphogenetic analysis of egypt and finland. *Journal of Enterprising Culture*, 22(04), 401-435.
- Kuzgun, Ş. (2013). Üniversitelerde sosyal sorumluluk ve sosyal girişimcilik pilot projesi raporu” üzerine bir değerlendirme. *Kırklareli Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Değerlendirme Notu*. 1-13. (Erişim Tarihi: 04.03.2021).
- Küçük, O. (2017). *Girişimcilik ve küçük işletme yönetimi* (9 . Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Kümbül Güler, B. (2008). *Sosyal girişimciliği etkileyen faktörlerin analizi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İzmir.
- Kümbül Güler, B. (2010). Bireysel ve çevresel özelliklerin şekillendirdiği sosyal girişimci davranış. Senem Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik* içinde (161-195). İstanbul: Beta Yayınları.
- Lashway, L. (1996). *Ethical leadership*. ERIC Digest, No:107. Erişim Adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED397463.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.02.2020).
- Leadbeater, C. (1997). *The rise of the social entrepreneur*. London: Demos.
- Leithwood, K. (1994). Leadership for School Restructuring. *Educational Administration Quarterly*, 30(4), 498-518.
- Light, P. C. (2011). *The search for social entrepreneurship*. Washington, D.C.:Brookings Institution Press.
- Lisetchi, M. ve Brancu, L. (2014). The entrepreneurship concept as a subject of social innovation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 124, 87-92. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.02.463>.
- Livingston, J. E. (2018). *Social entrepreneurship and going to scale: Assessing the importance of strategic action fields*. (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Pittsburgh. Erişim Adresi: <https://search.proquest.com/docview/2095938116?accountid=25247>. (Erişim Tarihi: 02.02.2020).
- London, M. ve Morfopoulos, R. G. (2009). *Social entrepreneurship: How to start successful corporate social responsibility and community-based initiatives for advocacy and change*. New York: Routledge.
- Lowe, K. B., Kroeck, K. G. ve Sivasubramaniam, N. (1996). Effectiveness correlates of transformational and transactional leadership: a meta-analytic review of the mlq literature. *The Leadership Quarterly*, 7(3), 385-425.
- Lumpkin, G. T. ve Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Mair, J. (2010). Social entrepreneurship: Taking stock and looking ahead. A. Fayolle ve H. Matlay (Eds.), *Handbook fo Research on Social Entrepreneurship* içinde. Cheltenham: Edward Elgar: IESE Business School Working Paper No. WP-888.
- Mair, J. ve Martí, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41(1), 36-44. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2005.09.002>.
- Manolopoulos, D., Salavou, H., Papadopoulos, A. ve Xenakis, M. (2022). Strategic

decision-making and performance in social enterprises: Process dimensions and the influence of entrepreneurs' proactive personality. *Entrepreneurship Research Journal*. <https://doi.org/10.1515/erj-2021-0147>.

Marangoz, M. (2012). *Girişimcilik*. İstanbul:Beta Yayıncılık.

Martin, R. L. ve Osberg, S. (2007). Social entrepreneurship: The case for definition. *Stanford Social Innovation Review*. 28-39. Erişim Adresi: <https://ssir.org/>. (Erişim Tarihi: 02.02.2020).

McClelland, D. C. (1965). N achievement and entrepreneurship: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1(4), 389.

Miller, T. L. ve Wesley, C. L. (2010). Assessing mission and resources for social change: An organizational identity perspective on social venture capitalists 'decision criteria. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34(4), 705-733.

Monteiro, A. A., Sánchez-García, J. C., Hernández-Sánchez, B. R. ve Cardella, G. M. (2022). Social entrepreneurship conceptual approaches. *Encyclopedia*, 2(2), 1004-1018.

Mort, G. S., Weerawardena, J. ve Carnegie, K. (2002). Social entrepreneurship: Towards conceptualization and measurement. *American Marketing Association Conference Proceedings*, 13(5).

Mortan, K., Cüceloğlu, Ö. ve Alpaslan, T. (2001). *Türkiye'de girişimcilikle ilgili sorunlar ve çözümler*. Ankara: TÜSİAD Yayınları.

Mulgan, G., Tucker, S., Ali, R. ve Sanders, B. (2007). *Social innovation: What it is, why it matters, how it can be accelerated*. London: University of Oxford, Young Foundation.

Neck, H., Brush, C. ve Allen, E. (2009). The landscape of social entrepreneurship. *Business Horizons*, 52(1), 13-19.

Nga, J. K. H. ve Shamuganathan, G. (2010). The influence of personality traits and demographic factors on social entrepreneurship start up intentions. *Journal of Business Ethics*, 95(2), 259-282.

Nicholls, A. (2006). *Social entrepreneursih: New modls of sustainable social change*. New York: Oxford University Press.

Nigam, A.ve Ghai, R. K. (2016). Social entrepreneurship: An overview. *Splint International Journal of Professionals*, 3(3), 107.

Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice*. USA: Sage Publications.

Nunez, M. V. (2020). *Social entrepreneurial leadership: A case study exploring the leadership actions of a social entrepreneurial venture during its start-up phase*. (Yayımlanmış doktora tezi). Boston, Northeastern University.

- OECD. (2019). *Working and learning together. Rethinking human resource policies for schools*. Paris: OECD Publishing. Erişim Adresi: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/b7aaf050-en.pdf?expires=1588752215&id=id&accname=guest&checksum=40B7920C378DEA4C76E5E7605193100E>. (Erişim Tarihi: 11.10.2020).
- Ogunleye, M. (2019). *Social entrepreneurship: Exploring the bricolage model in nigeria*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Walden University.
- Ojeda, D. P. (2021). *Design by social entrepreneurs: the analysis of four chilean social entrepreneurs*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Lancaster University (United Kingdom).
- Onstenk, J. (2003). Entrepreneurship and vocational education. *European Educational Research Journal*, 2(1), 74-89.
- Onwuegbuzie, A. J. ve Johnson, R. B. (2006). The validity issue in mixed research. *Research in the Schools*, 13(1), 48-63.
- Öğüt, A. ve Aksay, K. (2011). Yenilikçilik kültürünün örgütsel yenilikçilik üzerine etkisi: Konya ilinde faaliyet gösteren özel hastanelerde bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 39-63.
- Önce, A. G., Marangoz, M. ve Erboy, N. (2014). Ekonomik büyüme ve kalkınmada girişimciliğin rolü ve önemi. *International Conference on Eurasian Economies*, 1-11.
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlarla istatistiksel veri analizi-1* (4. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, A. A. (2010). Sosyal girişimcilik niyeti ve girişimcilik-davranış ilişkisi. Senem Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik içinde* (139-150). İstanbul: Beta Yayınları.
- Özdemir, B. K. (2010). sosyal girişimcilik ve sürdürülebilir kalkınma. Senem Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik içinde*(94-120). İstanbul: Beta Yayınları.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi alanın temelleri ve çağdaş yönelimler* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdevecioğlu, M. ve Cingöz, A. (2015). Sosyal girişimcilik ve sosyal girişimciler: teorik çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32, 81-95.
- Öztürk, A. O. (2012). Kamu örgütlerinde girişimcilik. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 14(4), 151-170.
- Paksoy, M. (2002). *Çalışma ortamında insan ve toplam kalite yönetimi* (282). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Paredo, A. ve McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: A critical review of the

concept. *Journal of World Business*, 41 (1), 56-65.
<https://doi.org/10.1016/j.jwb.2005.10.007>.

Pashiardis, P. ve Brauckmann, S. (2019). New public management in education: a call for the edupreneurial leader? *Leadership and Policy in Schools*, 18(3), 485-499.

Pashiardis, P.ve Savvides, V. (2011). The interplay between instructional and entrepreneurial leadership styles in cyprus rural primary schools. *Leadership and Policy in Schools*, 10(4), 412-427.

Pazarcık, Y. (2016). Üniversitelerimiz girişimci yetiştirebiliyor mu? üniversite öğrencilerinin girişimcilik algısını/eğilimini/özelliklerini ölçen araştırmaların sonuçsal bir değerlendirmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37 Girişimcilik Özel Sayısı), 140-169.

Pisapia, J. (2009). *The strategic leader: new tactics for a globalizing world*. Charlotte, North Carolina: Information Age Publishing.

Polat, O. (2020). *Etkinlik teorisi bağlamında yerel kalkınma amaçlı sivil toplum kuruluşlarında sosyal girişimciliğin incelenmesi: Türkiye örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Pont, B., Moorman, H. ve Nusche, D. (2008). *Improving school leadership* (1): OECD Yayınları.

Prabhu, G. (1999). Social entrepreneurial leadership. *Career Development International*, 4, 140-145. <https://doi.org/10.1108/13620439910262796>.

Praszkier, R. ve Nowak, A. (2012). *Social entrepreneurship: Theory ve practice*. New York: Cambridge University Press.

Priya, M.H. ve Venkatesh, R. (2019). The paradoxical effect of drive factors on social entrepreneurship sustainability. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(2), 644-649. <https://doi.org/10.35940/ijrte.B1658.078219>.

Ramírez-Montoya, M.-S. ve González-Padrón, J.-G. (2022). Arquitetura de horizontes em empreendedorismo social: Inovação com tecnologias emergentes. *Texto Livre*, 15.

Reis, T. (1999). *Unleashing the new resources and entrepreneurship for the common good: a scan, synthesis and scenario for action*. Battle Creek, MI: W.K. Kellogg Foundation.

Renko, M., El Tarabishy, A., Carsrud, A. L. ve Brännback, M. (2015). Understanding and measuring entrepreneurial leadership style. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 54-74. <https://doi.org/10.1111/jsbm.12086>.

Robbins, S., ve Judge, T. (2013). *Örgütsel davranış (Çev. Ed. İ. Erdem)*. Ankara: Nobel Yayınları.

Roberts, D. ve Woods, C. (2005). Changing the world on a shoestring: The concept of

- social entrepreneurship. *University of Auckland Business Review*, 7(1), 45-51.
- Rosenzweig, W. (2004). *Double bottom line project report: assessing social impact in double bottom line ventures*. (Working Paper 13). Center for Responsible Business, University of California Berkeley.
- Roundy, P. T. (2013). *The stories of social entrepreneurship: Narrative discourse and social enterprise resource acquisition*. (Yayımlanmamış doktora tezi). The University of Texas at Austin,
- Safa, C. S. ve Oumelbanine, E. (2022). Social entrepreneurship or corporate social responsibility and ethics. *African Scientific Journal*, 3(11), 368-368.
- Salamzadeh, A., Azimi, M. ve Kirby, D. (2013). Social entrepreneurship education in higher education: Insights from a developing country. *Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 20, 17-34. <https://doi:10.1504/IJESB.2013.055691>.
- Samer, A.S. (2012). Social entrepreneurship: Definition and boundaries. *Technology Innovation Management Review* (February 2012: Technology Entrepreneurship), 22-27.
- Santos, F. M. (2012). A positive theory of social entrepreneurship. *Journal of Business Ethics*, 111(3), 335-351. <https://doi:10.1007/s10551-012-1413-4>.
- Saran, M., Coşkun, G., İnal Zorel, F. ve Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi: ege üniversitesi topluma hizmet uygulamaları dersi üzerine bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 22 (6), 3732-3747.
- Sarıkaya, M. (2010). Kar amacı gütmeyen örgütlerde sosyal girişimcilik. Senem Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik içinde* (31) İstanbul: Beta Yayınları.
- Sarıkaya, M. ve Coşkun, E. (2015). A new approach in preschool education: social entrepreneurship education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 195, 888-894. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.06.368>.
- Sarwoko, E. (2020). Entrepreneurial leadership and innovative work behavior: The role of creative self-efficacy. *Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura*, 23 (2), 183-193.
- Say, J. B. (1845). *A treatise on political economy, translated by cr prinsep*. Philadelphia.
- Scherer, R. F., Luther, D. C., Wiebe, F. A. ve Adams, J. S. (1988). Dimensionality of coping: factor stability using the ways of coping questionnaire. *Psychological Reports*, 62(3), 763-770.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods Of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schumpeter, J. A. (1934). The theory of economic development: an inquiry into profits,

capital, credit, interest and the business cycle. *Harvard Economic Studies*, 6.

- Seelos, C. ve Mair, J. (2005). Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor. *Business Horizons*, 48(3), 241-246.
- Seyyar, A. (2005). *Sosyal güvenlik terimleri: Ansiklopedik sözlük*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Sezen, S. (1999). *Türkiye’de planlama: Devletçilikten özelleştirmeye*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Shane, S. ve Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226.
- Shane, S. A. (2003). *A general theory of entrepreneurship: the individual-opportunity nexus*. USA, Northampton, Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited.
- Shaw, E. ve Carter, S. (2007). Social entrepreneurship; theoretical antecedents and empirical analysis of entrepreneurial processes and outcomes. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 14 (3), 418-429.
- Sherman, S. (2011). Teaching the key skills of successful social entrepreneurs. *Stanford Social Innovation Review*. Erişim Adresi: /www.ssireview.org/blog/entry/teaching_the_key_skills_of_successful_social_entrepreneurs. (Erişim Tarihi: 14.11.2020).
- Shrivastav, M. N. ve Perugu, M. S. V. (2022). Role of social entrepreneurship in the upliftment of the marginalized communities of indian society. *Journal of Management and Entrepreneurship*, (Özel Sayı), 239-248.
- Šimundža, A. (2016). *Social entrepreneurship as a way for approaching sustainable community - solving the issue of social inclusion in bosnia and herzegovina by encouraging social entrepreneurship*. (Yayımlanmış doktora tezi). Slovenia, University Of Maribor, Faculty Of Economics And Business Maribor.
- Singh, P. (2012). Social entrepreneurship: A growing trend in indian economy. *International Journal of Innovations in Engineering and Technology*, 1(3), 44-52.
- Sönmez, A. ve Toksoy, A. (2014). Türkiye’de girişimcilik ve türk girişimci profili üzerine bir analiz. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(2), 41-58. <https://doi:10.18657/yecbu.26416>.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3, 49-74.
- Syapriyuda, S. ve Santosa, A. B. (2020). Entrepreneurship competence of the principal in improving school independence in sd muhammadiyah kleco 2 kotagede yogyakarta. *International Journal of Educational Management and Innovation*, 1(1), 1-12. <https://doi:10.12928/ijemi.v1i1.1484>.

- Şimşek, H. (2014). *Paradigmalar savaşı ve 5. Dalga*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş (3. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2012). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. ve Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics*(5. Baskı). Boston: MA: Allyn ve Bacon/Pearson Education.
- Tan, W.-L., Williams, J. ve Tan, T.-M. (2005). Defining the ‘social’in ‘social entrepreneurship’: altruism and entrepreneurship. *The International Entrepreneurship and Management Journal*, 1(3), 353-365.
- Tashakkori, A., Johnson, R. B. ve Teddlie, C. (2020). *Foundations of mixed methods research: integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. New York: SAGE Publications.
- Taş, H. Y. ve Şemşek, İ. (2017). Türkiye ve dünyadan sosyal girişimcilik örnekleri ve istihdama katkıları. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 480-497.
- Taş, S. (2017). İnovasyon, eğitim ve küresel inovasyon endeksi. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 99-123.
- Taylor, C. M., Cornelius, C. J. ve Colvin, K. (2014). Visionary leadership and its relationship to organizational effectiveness. *Leadership ve Organization Development Journal*, 35 (6), 566-583. <https://doi.10.1108/LODJ-10-2012-0130>.
- Teddlie, C. ve Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77-100.
- Tekin, M. (2005). *Hayallerin gerçeğe dönüşümü girişimcilik* (4. Baskı). Konya: Güney Ofset.
- Thompson, J. L. (1999). The world of the entrepreneur—a new perspective. *Journal of Workplace Learning: Employee Counselling Today*, 11(6), 209-224.
- Thornberry, N. (2006). *Lead like an entrepreneur*. McGraw Hill Professional.
- Tishler, B. J. (2018). *Exploring knowledge and awareness of social entrepreneurship*. (Yayımlanmış doktora tezi). Nova Southeastern University.
- Titiz, T. (1994). *Girişimcilik*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Titrek, A. (2019). *Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ve sosyal girişimcilik becerilerine yönelik görüşleri (Kocaeli ili öreği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Bolu.
- Tolofari, S. (2005). New public management and education. *Policy Futures in Education*,

3(1), 75-89. <https://doi.org/10.2304/pfie.2005.3.1.11>.

Top, S. (2006). *Girişimcilik, keşif süreci* (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.

Toplum Gönüllüleri Vakfı (2013). *Üniversitelerde sosyal sorumluluk ve sosyal girişimcilik pilot projesi raporu*. Erişim Adresi: <http://www.sogla.org>. (Erişim Tarihi: 09.08.2019).

Topses, M. D. (2016). *Kurumlar sosyolojisi*: Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Toraman, S. (2021). Karma yöntemler araştırması: Kısa tarihi, tanımı, bakış açıları ve temel kavramlar. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 1-29. <https://doi.org/10.47105/nsb.847688>.

Tracey, P. ve Phillips, N. (2007). The distinctive challenge of educating social entrepreneurs: a postscript and rejoinder to the special issue on entrepreneurship education. *Academy of Management Learning and Education*, 6(2), 264-271.

Tunar, A. (2020). *Sosyal girişimcilik ve yasal statü: Sosyal girişimciler üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Türker, A. (2020). *Sosyal girişimciliğin kavramsal boyutları ve sosyal sorumluluk bağlamında sosyal değer yaratma: Bir uygulama*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Türkmen, M. ve İşbilir, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 18-28.

Ufuk Üniversitesi. Tarihçe. Erişim Adresi: <https://www.ufuk.edu.tr/tarihce>.

Uslu, T. (2018). *Üniversite öğrencilerinin liderlik, akademik özyeterlik ve okula yabancılaşma alguları (Erzincan üniversitesi örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Malatya.

Üniversite izleme ve değerlendirme raporu, (2021)

<https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2022/universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu-2021.pdf> (Erişim Tarihi: 03.02.2022).

Ünsal, S., Bağçeci, B., Meşe, N. N. ve Korkmaz, F. (2015). Eğitimin işlevlerini değerlendirme ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 245-265.

Ünsal, S. ve Gökdaş, A. (2020). Eğitimin işlevlerinin gerçekleştirme düzeyinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(4), 1133-1157.

- Veciana, J. M. (2007). Entrepreneurship as a scientific research programme. A. Cuervo, D. Ribeiro ve S. Roig (Edt.) *Entrepreneurship: Concepts, Theory And Perspective* içinde (23–71). Heidelberg: Springer. Entrepreneurship.
- Venkataraman, S. (2019). The distinctive domain of entrepreneurship research. A. K. Jerome ve C. C. Andrew (Eds.), *Seminal Ideas for the Next Twenty-Five Years of Advances*, (21) içinde (5-20), Emerald Publishing Limited.
- Weerawardena, J. ve Mort, G. S. (2006). Investigating social entrepreneurship: A multidimensional model. *Journal of World Business*, 41(1), 21-35.
- Wibowo, A. ve Saptono, A. (2018). Does entrepreneurial leadership impact on creativity and innovation of elementary teachers? *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(2), 1-9.
- Wronka-Pośpiech, M. (2016). The identification of skills and competencies for effective management in social enterprises. A managerial perspective. *Management*, 20(1), 40-57.
- Yamaç, K. (2001). Nedir bu inovasyon. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 1(3), 6-7.
- Yaşbay Kobal, H. (2021). Türkiye'de sosyal girişimlerin özellikleri ve sosyal girişimcilerin paradoksal liderlik becerileri. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute* (42), 97-111.
- Yemini, M., Addi-Raccah, A. ve Katarivas, K. (2015). I have a dream: School principals as entrepreneurs. *Educational Management Administration ve Leadership*, 43(4), 526-540.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, V. (2000). *Genel işletmecilik (I-II)*. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Yıldız, R. (2006). Eğitimin işlevleri. ŞŞ Erçetin ve N. Tozlu(Edt.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde(271-308). Sakarya: Hegem Yayınları
- Young, R. (2008). For what it is worth: Social value and the future of social entrepreneurship. A. Nicholls (Ed.), *Social entrepreneurship: New models of sustainable social change*. Oxford: Oxford University Press.
- Yozgat Bozok Üniversitesi. Hakkımızda. Erişim Adresi: <https://bozok.edu.tr/kurumsal>.
- Zadek, S. ve Thake, S. (1997). *Practical people, noble causes. How to support community-based social entrepreneurs*. London: New Economics Foundation.
- Zahra, S. A., Gedajlovic, E., Neubaum, D. O. ve Shulman, J. M. (2009). A typology of social entrepreneurs: motives, search processes and ethical challenges. *Journal of Business Venturing*, 24(5), 519-532.

Zaleznik, A. (1977). Managers and leaders: Are they different? *Harvard Business Review*, 55, 67-78.

Zenger, J. H. ve Folkman, J. R. (2009). *Extraordinary leader*: Tata McGraw-Hill Education.

Zorlu, K. ve Tetik, F. (2018). Girişimci liderlik davranışının çalışan yaratıcılığına etkisi. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*(39), 297-307.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu. (1981, 6 Kasım). Resmî Gazete (Sayı:17506). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf> [05.11.2019]

5467 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu İle 78 Ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2006, 17 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 26111). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/03/20060317-1.htm> [22.02.2022].

EKLER

EK 1. BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU CEVABI

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
Planlama ve Kalite Birimi

Sayı : E-43543272-060.99-22678
Konu : Bilgi Edinme Başvuru Formu (Hamza ÖZ)

24.02.2022

Sayın Hamza ÖZ
Yozgat Bozok Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi Ankara Caddesi No:18 Merkez/YOZGAT

İlgi : 16.02.2022 tarihli Bilgi Edinme Başvuru Formunuz

Üniversitemiz stratejik plan çalışmaları 17.07.2018 tarih ve 14853754-251 sayılı yazı ile başlamış, Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan "Üniversiteler İçin Stratejik Planlama Rehberi" doğrultusunda 09.04.2018 tarih ve E.3067 sayılı yazı ile 2019-2023 Stratejik Planı Hazırlık Programı belirlenmiştir.

Üniversitemiz stratejik plan çalışmaları halihazırda devam etmekte olup çalışmalara yönelik bilgiler Üniversitemiz web sayfasında yer alan Kalite Güvence Sistemi (<https://ufuk.edu.tr/kalite-guvence-sistemi>) içerisinde kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Üniversitemiz Kurum İç Değerlendirme Raporu (KİDR), her yıl Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) Başkanlığı tarafından belirlenen tarihten itibaren hazırlanmakta, hem YÖKAK hem de Üniversitemiz web sayfasında kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Bu kapsamda istemiş olduğumuz 2020 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporu, Üniversitemiz web sayfasında yer alan Kalite Güvence Sistemi başlığı altında yer almaktadır.

2021 yılı Kalite Hedefleri ve Toplumsal Katkı Faaliyet Raporu'na yönelik talepleriniz, bu sene Nisan ayında yayımlanacak olan Ufuk Üniversitesi 2021 yılı Kurum İç Değerlendirme Raporunda yer alacaktır.

Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Tevfik TEZCANER

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

<https://belge.ufuk.edu.tr/Home/Dogrulama/HGx9wfXy103>

Adres	: Ufuk Üniversitesi İncak Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No:129 (06836) İncak - Gölbaşı - Ankara	Ayrıntılı Bilgi	: Müge ÇETİNER - Memur
Telefon	: 0312 586 71 46	Fax	: muge.cetiner
E-Posta	: muge.cetiner@ufuk.edu.tr	Elektronik Ağ	: http://www.ufuk.edu.tr

EK 2. SOSYAL GİRİŞİMSEL LİDERLİK ÖLÇEĞİ (TASLAK)

SOSYAL GİRİŞİMSEL LİDERLİK ÖLÇEĞİ (TASLAK)

Sayın Öğrencimiz,
Sizden dekanımız/müdürünüz/öğretim elemanımız/yöneticimizi aşağıdaki niteliklere sahip olma durumlarına göre değerlendirmeniz beklenmektedir. Her ifadeyi değerlendirirken için (Hiç), (Biraz), (Orta), (Çok) ve (Hep) seçenekleri verilmiştir. Lütfen fakültemizdeki/yüksek okulumuzdaki meslek yüksek okulumuzdaki dekanımız/müdürünüz/öğretim elemanımız/yöneticimizi ilgili seçeneğin altına (X) işareti koyarak aşağıdaki maddeler üzerinden değerlendiriniz. Hiçbir maddeyi atlamamaya lütfen özen gösteriniz.

	Hiç (1)	Biraz (2)	Orta (3)	Çok (4)	Hep (5)
1. Sosyal dayanışmayı önemseme					
2. Sosyal problemlerin çözümü için çaba gösterme					
3. Sosyal ilişkilerini başarıyla yönetme					
4. Sosyal paylaşımı önem verme					
5. Toplumsal sorunlara karşı duyarlı olma					
6. Yaptığı işi önemli görme					
7. Sosyal girişimcilik faaliyetlerinde bulunma					
8. Sosyal fayda ortaya çıkaracak işler yapma					
9. Sorumluluk sahibi olma					
10. İlişkilerinde toplumsal faydayı gözetme					
11. Takipçilerini bütünleştirme					
12. Empati kurarak hareket etme					
13. Zamanını iyi değerlendirme					
14. Sosyal sorunların çözümü için arayış içerisinde olma					
15. Fırsatları fark etme ve değerlendirme					
16. İzleyenlerini fırsatlardan yararlandırma					
17. Sosyal ihtiyaçları karşılamaya istekli olma					
18. Sosyal amaçları fırsat olarak görme					
19. Kaynak yaratma kapasitesine sahip olma					
20. İhtiyaç duyulan kaynakları temin etme					
21. Zorluktan esnemeyi bilme					
22. Sosyal kaynakları etkili kullanma					
23. Vizyonuyla izleyenlerini etkileme					
24. Yeniliklere ilgi duyma					
25. Yaratıcı düşünme becerisine sahip olma					
26. Öğrenmeye hevesli olma					
27. Problemlere yeni çözümler üretmeye istekli olma					
28. Farklı çözüm önerilerini destekleme					
29. Birlikte iş yaptığı insanlardan yaratıcı olmalarını bekleme					
30. Belirsizlik durumlarında kontrolü elinde tutma					
31. Eleştirilmekten çekinme					
32. Belirsizlikten korkmama					
33. Kuralcı olmama					
34. Risk almaya sevrme					
35. Davranışlarında esnek olma					
36. Öngörü sahibi olma					
37. Önlemler almama					
38. Feraset sahibi olma					
39. Yaptığı işe kendini adanma					
40. İzleyenlerinde adanmışlık duygusu geliştirme					
41. Uzun vadeli düşünme					
42. Sosyal sorunların çözümünde ısrarcı olma					
43. Sosyal sorunların çözümünde kararlı olma					
44. Güven ortamı oluşturma					
45. Odüllendirme mekanizmasını işletme					
46. Katılımcılığı ön planda tutma					
47. Sahiplenme duygusu yaratma					
48. İyileştirmeden yana tutum serzileme					
49. Geribildirimleri değerlendirme					
50. Çevresel faktörlerin etkisini değerlendirme					
51. Gelenek ve görenekleri yaşatmaya çalışma					
52. Şeffaflığa önem verme					
53. İzleyenlerini duygusal bakımdan etkileme					
54. Sosyal etkileme gücüne sahip olma					
55. Sosyal bağlanmayı sağlama					
56. Sosyal adaleti gözetme					
57. İzleyenlerini motive etme					
58. Dönüştürücü gücü teşvik etme					
59. Değişim ajanı rolü oynama					

EK 3 . SOSYAL GİRİŞİMSEL LİDERLİK ÖLÇEĞİ (UYGULAMA)

SOSYAL GİRİŞİMSEL LİDERLİK ÖLÇEĞİ (UYGULAMA ÖLÇEĞİ)

Sayın Öğrencimiz,

Sizden dekanınız/müdürünüzü/öğretim elemanınızı/yöneticinizi aşağıdaki niteliklere sahip olma durumlarına göre değerlendirmeniz beklenmektedir. Her ifadeyi değerlendirmeniz için (Hiç), (Az), (Orta), (Çok) ve (Tam) seçenekleri verilmiştir. Lütfen fakültenizdeki/yüksekokulumuzdaki/meslek yüksekokulumuzdaki dekanınız/ müdürünüz/ öğretim elemanınız/ yöneticinizi ilgili seçeneğin altına (X) işareti koyarak aşağıdaki maddeler üzerinden değerlendiriniz. Hiçbir maddeyi atlamamaya lütfen özen gösteriniz.

	Hiç (1)	Az (2)	Orta (3)	Çok (4)	Tam (5)
1. Sosyal değerleri önemser					
2. Sosyal dayanışmayı destekler					
3. Sosyal problemlerin çözümü için çaba gösterir					
4. Sosyal ilişkilerinde başarılıdır					
5. Sosyal paylaşmaya önem verir					
6. Sosyal sorunlara karşı duyarlıdır					
7. Yaptığı işi önemli görür					
8. Sosyal fayda ortaya çıkaracak işler yapar					
9. Sosyal sorumluluk bilincine sahiptir					
10. İlişkilerinde sosyal faydayı gözetir					
11. İzleyenlerini bütünleştirir					
12. Empati kurarak hareket eder					
13. Zamanlama becerisi vardır					
14. Sosyal sorunların çözümünü için arayış içerisinde					
15. Fırsatları değerlendirir					
16. İzleyenlerini fırsatlardan yararlandırır					
17. Sosyal ihtiyaçları karşılamaya isteklidir					
18. Sosyal amaçları kazanç olarak görür					
19. Kaynak yaratma kapasitesine sahiptir					
20. Zorlukları aşmayı bilir					
21. Vizyonuyla izleyenlerini etkiler					
22. Yeniliklere ilgi duyar					
23. Yaratıcı düşünme becerisine sahiptir					
24. Öğrenmeye heveslidir					
25. Sosyal problemlere yeni çözümler üretmeye isteklidir					
26. Farklı çözüm önerilerini destekler					
27. Birlikte iş yaptığı insanlardan yaratıcı olmalarını bekler					
28. Belirsizlik durumlarında kontrolü elinde tutar					
29. Eleştirilmekten çekinmez					
30. Kalıpları kırar					
31. Risk almaya sever					
32. Öngörü sahibidir					
33. Önlemler alır					
34. Yaptığı işe kendini adar					
35. İzleyenlerinde adanmışlık duygusu geliştirir					
36. Sosyal sorunların çözümünde ısrarcıdır					
37. Güven ortamı oluşturur					
38. Katılımcılığı ön planda tutar					
39. Sahiplenme duygusu yaratır					
40. İyileştirmeden yana tutum sergiler					
41. Geribildirimleri değerlendirir					
42. Çevresel faktörlerin etkisini değerlendirir					
43. Gelenek ve görenekleri yaşatmaya çalışır					
44. İzleyenlerini duygusal bakımdan etkiler					
45. Sosyal etkilene gücüne sahiptir					
46. Duygusal bağlanma sağlar					
47. Sosyal adaleti gözetir					
48. İzleyenlerini motive eder					
49. Dönüştürücü güce sahiptir					
50. Değişim ajanı rolü oynar					

EK 4. SOSYAL GİRİŞİMSEL LİDERLİK ÖLÇEĞİ

SOSYAL GİRİŞİMSEL LİDERLİK ÖLÇEĞİ

Sayın Öğrencimiz,
Sizden dekanınız/müdürünüzü/öğretim elemanınızı/yöneticinizi aşağıdaki niteliklere sahip olma durumlarına göre değerlendirmeniz beklenmektedir. Her ifadeyi değerlendirmeniz için (Hiç), (Az), (Orta), (Çok) ve (Tam) seçenekleri verilmiştir. Lütfen fakültenizdeki/yüksekokulumuzdaki/meslek yüksekokulumuzdaki dekanınız/müdürünüz/ öğretim elemanınız/ yöneticinizi ilgili seçeneğin altına (X) işareti koyarak aşağıdaki maddeler üzerinden değerlendiriniz. Hiçbir maddeyi atlamamaya lütfen özen gösteriniz.

	Hiç (1)	Az (2)	Orta (3)	Çok (4)	Tam (5)
1. Sosyal değerleri önemser					
2. Sosyal dayanışmayı destekler					
3. Sosyal sorumluluk bilincine sahiptir					
4. Sosyal sorunların çözümü için çaba gösterir					
5. Sosyal fayda ortaya koyacak işler yapar					
6. Sosyal sorunlara duyarlıdır					
7. Risk almaya sever					
8. Yaratıcı düşünme becerisine sahiptir					
9. Öğrenmeye heveslidir					
10. Kalıpları kırar					
11. Ongörülü davranır					
12. Yenilikleri destekler					
13. Yeni çözüm yollarını dener					
14. Sahiplenme duygusu yaratır					
15. Güven ortamı oluşturur					
16. Yaptığı işe kendini adar					
17. Geribildirimleri değerlendirir					
18. İzleyenlerini motive eder					
19. Sosyal ilişkilerinde başarılıdır					
20. İzleyenlerini fırsatlardan yararlandırır					
21. Sosyal ihtiyaçların karşılanmasında devamlılık sağlar					
22. Sosyal sorunların çözümü için daima arayış içerisinde					
23. İzleyenlerini bütümleştirir					
24. Değişimi yönetir					

EK 6. ARAŞTIRMA İZİNLERİ

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-99219772-044-50889
Konu : Anket İzni (Hamza ÖZ)

21.12.2021

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 21.12.2021 tarihli ve E-67873788-755.02.01-00000380863 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Hamza ÖZ'ün, Üniversiteniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından incelenerek uygun bulunduğu ilgi yazınız ile bildirilen "*Yükseköğretim Kurumlarında Sosyal Girişimsel Liderlik*" konulu doktora tezine kaynak teşkil etmesi için Üniversitemizde öğrenim gören öğrencilere anket formunun uygulanması hususu uygun bulunmuş olup, ilgili Birimlerimizde gerekli duyurular yapılmıştır. Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 81A741VLA-8J8K

Belge Doğrulama Adresi : <https://ehyssorgu.bozok.edu.tr>

Adres: Yozgat Bozok Üniversitesi Erdoğau Akadük Kampüsü Rektörlük ve İdari

Bilgi İçin :Abdullah ASLAN

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-14853754-044-23720
Konu : Anket İzni(Hamza ÖZ)

21.03.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin 16.02.2022 tarihli ve E-67873788-755.02.01-00000398435 sayılı yazısı

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim-Bilimler Anabilim Dalı Eğitim Yönetim Bilim Dalı doktora programı 181182004 numaralı öğrencisi Hamza ÖZ'ün "Yükseköğretim Kurumlarında Sosyal Girişimsel Liderlik" konulu çalışmayı Üniversitemiz Eğitim Fakültesi/Hukuk Fakültesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Fen-Edebiyat Fakültesi/Adalet MYO/Meslek Yüksekokulu öğrencilerine gönüllülük esasına uyulması koşuluyla yapılması Rektörlüğümüzce uygun görülmüş olup, ilgi yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla arz/rica ederim.

Prof. Dr. Tevfik TEZCANER
Rektör V.

Ek: İlgi Yazı ve Ekleri

DAĞITIM:

Gereği:
Eğitim Fakültesi Dekanlığına
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığına
Hukuk Fakültesi Dekanlığına
Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığına
Meslek Yüksekokulu Müdürlüğüne
Adalet Meslek Yüksekokulu Müdürlüğüne

Bilgi:
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
<https://belge.ufuk.edu.tr/Home/Dogrulama/HLM.Y7ik190>

Adres : Çankır Üniöersitesi İktisak Söulüt Sayısı Mehmet Selim Kiraz Ayırntılı Bilgi : Özlem DEMİR - Özel Kalem

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Hamza ÖZ

Taranmış
Fotoğraf (isteğe bağlı)
(3.5cm x 3cm)

Eğitim Durumu

Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi, Burdur Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği

Lisans: Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Kamu Yönetimi

Yüksek Lisans: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Beşeri Bilimler Fakültesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi

Mesleki Deneyim

Yozgat/Saraykent/Ağalan İlköğretim Okulu/Sınıf Öğretmeni	1999-2001
Şırnak/Güçlükonak/Boyuncuk İÖO /Sınıf Öğretmeni	2001-2003
Yozgat/ Saraykent/ Çiçekli İÖO/Sınıf Öğretmeni	2003-2004
Yozgat/Saraykent/İzibüyük İÖO/Okul Müdürü	2004-2006
Yozgat/Saraykent/Halk Eğitim Merkezi/Merkez Müdürü	2006-2010
Yozgat/Merkez/Türkmensarılar İÖO/Okul Müdürü	2010-2013
Yozgat Bozok Üniversitesi/Sağlık YO/Yüksekokul Sekreteri	2013-2016
Yozgat Bozok Üniversitesi/Akdağmadeni SYO/YO. Sekreteri	2016-2018
Yozgat Bozok Üniversitesi/Teknik Bilimler MYO/YO. Sekreteri	2018-2021
Yozgat Bozok Üniversitesi/Dış Hekimliği Fak./Fak. Sekreteri	2021-Halen

Yayınlar:

Makaleler

- Öz, H. (2019). Veri temelli okul yöneticisi seçme, yetiştirme ve görevlendirme modeli. *Journal of Social Sciences And Education* ,2 (2), 311-334.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/josse/issue/49908/600008>.
- Öz, H. ve Baloğlu, N. (2020). Öğrencilerin eğitim kademelerinde liderliği deneyimleme durumlarının analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40 (1), 139-158. <https://doi.org/10.17152/gefad.685632>.
- Baloğlu, N. ve Öz, H. (2021). Yükseköğretim kurumlarında akademik liderlik ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 410-445. <https://doi.org/10.17679/inuefd.818390>.
- Öz, H. , Kılıç, S. ve Çalışır, M. (2022). The effect of paternalistic leadership perception on employee silence. *Journal of Social Sciences And Education* , 5 (1) , 27-45.
<https://doi.org/10.53047/josse.1075642>.

Bildiriler:

- Öz, H. ve Baloğlu, N. (2019). Öğrencilerin eğitim kademelerinde liderliği deneyimleme durumlarının analizi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100. Yıl Eğitim Sempozyumu, 28.10.2019.
- Baloğlu, N. ve Öz, H. (2019). yükseköğretim kurumlarında akademik liderlik ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişki. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100. Yıl Eğitim Sempozyumu, 28.10.2019.